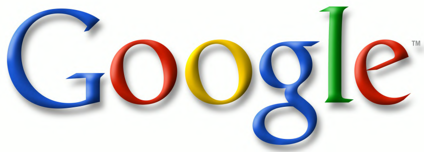

Google

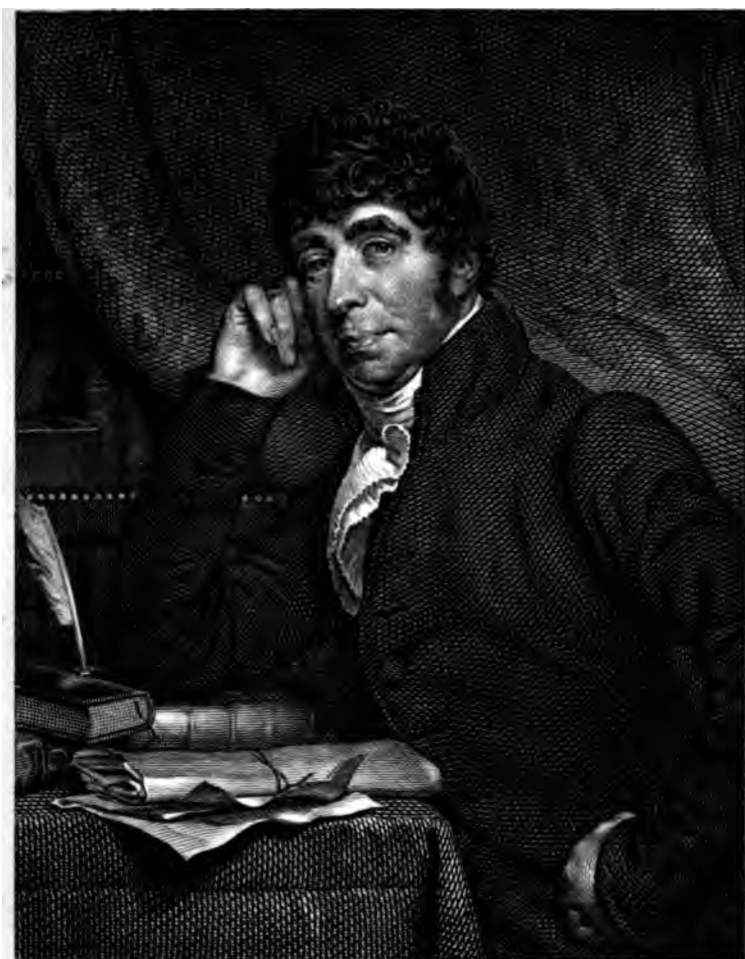

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
·LIBRARIES·

HODGES PINX. VELIJN SCULP

Wm Bilderdijk

020

NIEUW
BIOGRAFIESCH, ANTHOLOGIESCH EN KRITIESCH
WOORDENBOEK

VAN

NEDERLANDSCHE DICHTERS,

ONDER MEDEWERKING VAN

Mr J. T. BODEL NYENHUIS, Mr I. DA COSTA, Mr H. O. FEITH, J. VAN HARDERWIJK, A. J. LESTURGEON, Dr G. D. J. SCHOTEL,

EN ANDEREN,

BIJ-EEN-GEBRACHT

DOOR

A. J. VAN DER AA;

UITMAKENDE TEVENS EEN

VERVOLG

OP

WITSEN GEYSBEEKS

WOORDENBOEK DER NEDERLANDSCHE DICHTERS.

NIEUWE UITGAVE, MET EEN PORTRET VAN BILDERDIJK EN EENE VOORREDEN

VAN

J. A. ALBERDINGK THIJM.

EERSTE DEEL.

A—B.

AMSTERDAM,
C. L. VAN LANGENHUYSEN.
1864.

VOORREDEN.

Bij deze vernieuwde uitgave van Van der Aas „Woordenboek van nederlandsche dichters" scheen eenig voorbericht, ter vervanging der korte opstellen onder soortgelijken titel, waarmeê de verzamelaar in de jaren 1844, –45 en –46 zijn werk in de waereld zond, niet overtollig.

Men zal mij het recht doen, van niet te verwachten dat deze voorrede eene lofrede worde; daar is het werk niet naar: in geenen deele. Maar hoe noodwendig onvolledig, en (wat erger is) hoe gebrekkig het, in zijne onvolledigheid, ook zij — het is in elke Nederlandsche Bibliotheek onmisbaar. Het geeft iets „biografiesch", iets „anthologiesch", enkele reizen ook iets „kritiesch" over meer dan zestien-honderd nederduitsche dichters of (wilt ge, voorzichtiger) vaerzenschrijvers, die, bijna alle, door Witsen Geysbeek geheel onvermeld zijn gebleven.

Het spreekt wel van zelf, dat, daargelaten de voordeelen die de bewerking van zulk eene dichterengalerij door éene en de zelfde bekwame hand vooruit heeft boven de

verzameling van schetsen door meerderen geleverd, de zes deelen van Geysbeek, waar de beroemdste dichters der XVIe, XVIIe en XVIIIe Eeuwen terstond in kwamen plaats nemen, rijker gestoffeerd moeten zijn dan dit drietal; ja, dat zelfs de onophoudelijke geringschatting, die aan 1400 van onze 1600 vaerzenmakers van rechts wege ten deel valt, aan het gebruik van het werk weinig geneuchte bijzet; te minder naar de meeste biografen, uitmakende het door Van der Aa gekommandeerd eskadron, zich door grooter kleurloosheid kenmerken. Maar het werk is niet-te-min hoogst belangrijk en, als ik reeds opmerkte, in eene letterkundige boekerij onmisbaar.

Het geeft noten en korte schetsen omtrent eene massa personen, die tot de politieke, of huislijke geschiedenis van ons vaderland behooren: van Lowijs Porquin en Valcooch af, tot de beroemdste namen onzer XIXe Eeuw. Als dichters treden hier op Beverwijck en Leeghwater, de Lydiussen; men maakt gaarne de kennis van onbekende maar talentvolle poëeten als Van Boelens en Jacob Bolt; de naam van Corn. Maertsz., doet u naar van Vlotens boekjen grijpen. Achtervolgends worden er Willem Imme, Barend Fred. Wijsman, Swildens (de dichter der *Bardietjes*), Arntzenius, Ockerse, Mev. Kleyn, Feith, Petr. Moens, Loots, Barend Klijn, Nierstrasz, Wiselius, Van Walré, Messchert, Staring, Immerzeel, Van der Hoop, Witsen Geysbeek zelf, meer of minder uitvoerig in behandeld. Met genoegen vindt men in deze dichterenrij de namen van Rau, Kemper, Vosmaer, Van der Palm, en ook

den improvizater W. de Clercq opgeteekend; ook Cordes, Drost en Jacob van Eeghen blijven hier in aangename gedachtenis. Maar wat, boven alles, eene bizondere waarde aan het werk bijzet is de monografie van BILDERDIJK, door Da Costa, die bijna het geheele I^e^ deel inneemt. KATHARINA WILHELMINA vindt er mede eene aanzienlijke plaats, en zelfs de gezusters Woesthoven zijn er niet vergeten.

De tegenwoordige Uitgever heeft dan ook gemeend aan het werk wel de hulde te mogen doen het op te luisteren met het fraaye portret van den Prins der Nederlandsche Dichters in de XIXe Eeuw, door Hodges. Het is onbetwistbaar, in de nette en zedige gravure van Velijn, naast het borstbeeld, dat Da Costa aan den *Ondergang der Eerste Wereld* heeft toegevoegd, het beste portret, dat wij van Bilderdijk hebben.

Heeft in onze dagen het afgodiesch vieren van Schiller zijne beteekenis — niet minder zin, en een meer verblijdenden voor ieder geloovig en aan christelijke idealen hechtend hart, zal de vernieuwde opleving der bestudeering van Bilderdijk hebben en de hoogere waardeering van dat grootsch verschijnsel in zijn geheel. Men heeft een begin gemaakt, door Bilderdijks dichtwerken uit te geven, in systematische rangschikking. Dat is alvast wat; ofschoon het rechte gebruik van die goedkoope uitgave eerst dan zal intreden, wanneer men den gantschen Bilderdijk, den wijsgeer in zijne verwonderlijke veelzijdigheid, wat meer chronologiesch zal beoefend hebben. Daar wacht Bilderdijk nog

eene schitterende rehabilitatie. De partijen scheiden zich hoe langer hoe eerlijker en zuiverder af: de „Modernen" bezingen hunne heroën — maar wij ook, wij zullen niet in gebreke blijven onze groote mannen op hunne voetstukken te zetten, dat ze voor de waereld zichtbaar zijn. Da Costa draagt daar reeds wat toe bij, ook in dit in zijn uitvoerig artikel in het *Woordenboek der dichters*.

J. A. A. Th.

Juni, 1864.

Onnoodig scheen het herdrukken der plichtplegende voorredenen van Van der Aa. De Uitgever neemt daar alleen het zakelijke uit over. 't Bestaat uit de volgende opgave:

A. J. L.	onder de stukken beteekent	A. J. Lesturgeon,
B. D.	〃 〃 〃 〃	Mr J. T. Bodel Nyenhuis,
D. C.	〃 〃 〃 〃	Mr I. Da Costa,
F.	〃 〃 〃 〃	Mr H. O. Feith,
G. L.	〃 〃 〃 〃	G. Lamberts,
H.	〃 〃 〃 〃	J. van Harderwijk,
J. C. K.	〃 〃 〃 〃	J. C. Kobus,
L.	〃 〃 〃 〃	G. Lauts,
R. A.	〃 〃 〃 〃	Mr C. P. E. Robidé van der AA,
S.	〃 〃 〃 〃	Dr G. D. J. Schotel,
S. A.	〃 〃 〃 〃	Mr C. M. A. Simon van der AA,
T.	〃 〃 〃 〃	G. van der Tuuk.

C. L. v. L.

BIOGRAPHISCH,

ANTHOLOGISCH EN CRITISCH

WOORDENBOEK

VAN

NEDERDUITSCHE DICHTERS.

ABBA (Mr. **BARTHOLOMEUS**) leefde omstreeks de helft der zeventiende eeuw, als regtsgeleerde te *Leyden*, zoo als wij meenen te moeten opmaken uit het opschrift van het dichtstukje getiteld: *Leidens Wellekomst aen d'E Heere Mr.* CORNELIS DE WITT, *Borgermeester en Raedt tot Dordrecht, Ruwaert van Putten, Hoogeschoolbezorger te Leiden,* hetgeen wij vinden in het *Swart toneelgordyn opgeschoven voor de gebroeders* CORNELIS *en* JOAN DE WITT. Hij maakte slechts nu en dan een gelegenheidsvers, dat hij met vergelijkingen uit de fabelleer en oude geschiedenis doorspekte. Zijne verzen waren vrij vloeijend, doch hebben geene bijzondere verdiensten; in het *Swart toneelgordyn* vindt men, behalve dat, waarvan wij hierboven den titel vermeld hebben, nog een drietal

stukjes allen gerigt aan Leden van het geslacht der DE WITTEN, met hetwelk hij zeer bevriend schijnt te zijn geweest. Tot proeve van zijnen dichttrant strekke het kortste dier stukjes getiteld:

OP D'AFBEELDINGE VAN

MEJOFFER

JOANNA DE WITT.

Audetque Vires concurrere Virgo.

Hier geeft de schilderkonst, op 't edel tafereel,
JOHANNA, vrou Natuurs volkomen pronkjuweel,
Een moedige Amazoon, geviert en aangebeden,
Om schoonheit zonder gaede, en werreltwijze zeden.
Indien d' afbeelder meer kon schetsen, dan den swier
Van 's lichaems ommetrek; men zag in 't levend vier
Der flonkrende oogen 't hart van Hollandts adel blaeken.
Men hoort den roozemont orakels in drie spracken
Ontvouwen; haere hant, zoo teeder afgericht
Op cimbel, luit, en harp, de zinnen streelt en sticht,
Verstommende orgels, en 't muzijk der nachtegaelen.
Apelles wanhoopt zelf dees lenteroos te maelen,
De kuische Witt, wiens hals, daer 't blonde haerom speelt,
Het schoon lazuur, gekneet in maegdewasch, verbeelt.
De ziel en 't rijzigh lijf op 't heerlijkst triomfeeren.
Zij strekt een Pallas in borduuren, en bootseeren.
Zo moet, wanneer de tijt der verwenglans verteert,
De deugt opluiken, die 't klaroen der Vrijheit eert,
Het lant, door fenixzaet gekroont en heldezonen
Den naneef, beter dan 't penseel, het wezen tonen. (1)

In de *Nieuwe verzameling van Mengeldichten, Amsterdam* 1727, zijn twee rijmen van veel mindere gehalte opgenomen, dan die in het *Swart toneelgordyn*

(1) *Swart toneelgordijn.* D. II, bl. 92.

voorkomen, beide zijn gerigt aan jonge dames. In het eene zingt hij de gezusters BOLLEN toe:

Lentebloemen volgt uw aert,
En wint *Bollen*, die voor 't Spaeren
Daaglijks dau en geur vergaeren
Hoof en Stedelingen waart,

terwijl wij een weinig verder lezen:

Uit wier zoet de tijt zal teelen
Heilpilooten voor het lant (1).

Ook vindt men een gedicht van hem voor *het veranderlijk geval van* D. HEINCK PZ. *Amst.* 1663, 4°.

ABRAHAMSZ (GALENUS), geboren te *Zierikzee*, den 8 November 1622, vestigde zich, na te *Leyden* gestudeerd te hebben, in 1646 als Geneesheer te *Amsterdam*, alwaar hij in 1648 tot vasten Leeraar der Doopsgezinde gemeente werd aangesteld, en den 19 April 1706 overleed. Volgens DE LA RUE (2) vindt men hier en daar eenige weinige staaltjes zijner poezij: als in CLAAS STAPELS *Lusthof der zielen beplant met verscheide soorten van geestelijke gezangen, Amst.* 1743, in ROOLEEUWS *Gezangen*, in *het Stamboek van* J. KOERTEN, enz. Uit dit laatste deelen wij hier mede het eenige dat er in gevonden wordt, en ons voorkomt de opneming ten volle waardig te zijn. Het is getiteld: *Aan* JOANNA BLOK, *ter opschrandering van haren geest tot waardiger betrachting.*

JOHANNA, die door kloeke hand
'T Papier zoo geestig kondt ontleden,
Om 't eêl talent van uw verstant
Aan kunstig snijwerk te besteden;

(1) *Nieuwe verzameling*, bl. 211.
(2) *Geletterd Zeeland*, bl. 285.

Gij toont ons, welk een dierbre schat
In 't hart der menschen is verborgen,
Om zaken die de ziel bevat
Tot hooger einden te bezorgen.
Dat dit u dan een spoor verstrekk'
Om beter dingen te betrachten,
En 't braaf gemoedt te meer verwekk',
Om 't aardsch en nietig te verachten:
Want schoon ons al de weerelt prees,
En roemrijk onzen lof trompette,
Wat waar 't? zoo d' uitspraak ons verwees,
En buiten 't perk des Hemels zette.
Een beter hangt hem boven 't hooft,
Die door Godts goeden Geest gedreven,
Aan Jezus, zijnen Zoon, gelooft,
En tracht naar zijnen wil te leven (1)!

In J. A. DE CHALMOT, *Biographisch Woordenboek der Nederlanden*, I, 35, vindt men van hem een uitvoerig levensberigt. Ook bij H. SCHIJN, *Geschiedenis der Mennoniten*, II, 574, alwaar hij GALENUS ABRAHAMSZ DE HAAN genoemd wordt.

ABRAHAMSZ (HENDRICK), vermoedelijk een bloedverwant van den voorgaande, schreef eene geestelijke *liefdeklacht* in den evengemelden *lusthof der zielen*.

ABRUGGE (M.) vinden wij vermeld als de schrijver van: *Mengelmoes bestaende uyt verscheyde gedichten*, enz. en *Nieuwe Minnewysen* met eene opdragt aan J. WESTERBAAN, *'s Hage* 1669.

Toen de Vlissingsche Reden-Camer De blaeu Acoleye, onder de zinspreuk: *De Geest ondersoecket al*,

(1) *Stamb.* van J. KOERTEN, bl 77.

eene Reden-caert uitschreef «aen alle vrye ende toeghelate cameren der nutbare konst van Redenrijck, ende dat tegen den eersten julij des jaers 1641» verscheen aldaar ook:

AERD (C. J. VAN), als Lid van de Rederijkkamer den Maeslandsch olyfboom, onder de zinspreuk: *'t spruyt uyt liefde*, met een antwoord op de vrage: *Wat oeff'ning is elck best en noodigst voor 't gemeen;* eene verklaring op den Regel: *Geluckigh is het Landt, daer sulcke Volckren wonen*, en een liedt op den sin: *Die God heeft tot syn hulp geen dingh hem hinder doet.* Ten proeve deelen wij den aanhef van het eerste stuk hiermede:

Constrijcke Blauw Akley omringht met Zeeusche stroomen/
Het wit gewieckt gerucht is met u Caert ghekomen/
In ons Olyven-hof daer vreed' Uyt liefden spruyt,
Waer op wy met een lust / flucx hebben voorghenomen
Op uwen Helicon ons Muses slecht ghelupt/
Oock te doen singen/

Wij twijfelen of onze lezers, na deze regels gelezen te hebben, wel lust gevoelen, om dit gezang te hooren en zullen het dus hier maar bij laten berusten.

AKEN (F. VAN) was een der rijmelaren, die tegen het einde der achttiende eeuw hunne vrijzinnige beginselen in verzen uitstortten. Hij gaf, behalve een paar losse stukjes betiteld: *Aan den muitzugt na het oproer in Leyden den 9 Juny 1784*, en *Aan het Leydsch genootschap van Wapenhandel*, in 1786, te

Amsterdam bij J. WEEGE een bundeltje gedichten uit, onder den titel van: *Vaderlandsche zangen voor de jeugd*, waarin hij zijne vrijzinnige denkbeelden ontwikkelt zonder eenige proeve te geven van dichterlijke aanleg. In het volgende jaar verscheen van hem in het licht *Bijbelsche Tafereelen in dichtmaat*, welke het ons echter niet gelukt is ter inzage te bekomen.

AKEN (HENDRIK of HEIN VAN), geboren te *Brussel*, denkelijk in de dertiende eeuw. In het *Comburger HS.* moet van hem een gedicht voorhanden zijn. Ook in den *Leeckenspiegel* wordt van hem gesproken (1). L.

AKEN (NIKOLAAS of CLAES VAN), een satirisch dichter, is in de veertiende eeuw schrijver geweest van een *Rynaart de Vos*, in 7816 verzen, in 1836 door de heer J. F. WILLEMS uitgegeven (2). L.

AKEN (WILLEM VAN) wordt genoemd door LODEWIJK VAN VELTHEM in den *Spiegel Historiael* (3), en door HOFFMANN VON FALLERSLEBEN (4). Hij behandelde geschiedkundige stoffen, en leefde in de veertiende eeuw. L.

AKERLAEKEN (MARIA MARGARETA VAN) (5) was de dochter van Mr. BARTHOUT VAN AKERLAEKEN, Raadsheer van Graaf LODEWIJK VAN EGMOND, eenen der

---

(1) Mr. W. BILDERDYK, *Taal- en Dichtk. Verscheidenheden*, D. I, bl. 146.

(2) Zie het critische verslag van *Reinaert de Vos*, Episch fabeldicht des Heeren D. BUDDINGH, vooral bl. 13 en volg.

(3) Zie den *Spiegel Historiael* in het Ve Boek, waar hij in het 2^e en 3^e Kap. meermalen genoemd wordt (fol. 308—310).

(4) *Horæ Belgicæ*, P. I, p. 82.

(5) Zie Ds. G. D. J. SCHOTEL in de *Konst- en Letterbode* 1843, No. 19.

minst bekende, doch meest voortreffelijke geslacht- en wapenkundigen zijner eeuw, en van ELIZABETH VAN GHESEL. Zij bragt haar leven, deels te *Dordrecht*, deels te *'s Gravenhage*, *Cleve* en *Nymegen* door, stond in hooge achting bij FREDERIK WILHELM en LOUISA VAN ORANJE, Keurvorst en Keurvorstin van *Keur-Brandenburg*, ter wier eere zij eenige gedichten vervaardigde, en van welke zij eene jaarwedde ontving. Ook was zij in aanzien bij WILHELM FREDERIK, Prins van *Nassau* en diens gemalin ALBERTINE AGNES, en vooral bij JOHAN MAURITS, Prins van *Nassau*, Stadhouder van *Keur-Brandenburg*, *Cleve* en de *Marksche landen*, wiens lof en leven zij bezong, en die haar eene groote vergulde bokaal met rijksdaalders vereerde. In 1654 liet zij te *Nieumegen* bij NICOLAES VAN HERVELT drukken: *den Cleefschen Pegasus,* inhoudende: *den Loff van hare KeurVorstelijcke Doorluchticheden. Mede Haere Hoogheyt, Princesse van Orangien. Mitsgaders een clachte over den doodt van sijne Hoogheyt* WILHELMUS, *Prince van Oranien. Alsoock den Loff van Prince* JOHAN MAURITS; zonder paginering, kl. 8°. De gedichten, in dit hoogst zeldzaam bundeltje voorkomende, zijn niet zonder historisch belang, en verwierven haar groote toejuiching en den naam van deftige poëtersche. Het heeft echter als dichtwerk niet veel te beduiden; de lezer oordeele uit het volgende staaltje:

OP HET BEELDT VAN CUPIDO,

DAT DE PRINCE VAN NASSAU HEEFT DOEN STELLEN BUYTEN DE NASSAUSCHE POORT TOT CLEVE.

»Cupido is verwoet
»En heeft een harnas aen,

Amsterdam bij J. WEEGE een bundeltje gedichten uit, onder den titel van: *Vaderlandsche zangen voor de jeugd*, waarin hij zijne vrijzinnige denkbeelden ontwikkelt zonder eenige proeve te geven van dichterlijke aanleg. In het volgende jaar verscheen van hem in het licht *Bijbelsche Tafereelen in dichtmaat*, welke het ons echter niet gelukt is ter inzage te bekomen.

AKEN (HENDRIK of HEIN VAN), geboren te *Brussel*, denkelijk in de dertiende eeuw. In het *Comburger HS.* moet van hem een gedicht voorhanden zijn. Ook in den *Leeckenspiegel* wordt van hem gesproken (1). L.

AKEN (NIKOLAAS of CLAES VAN), een satirisch dichter, is in de veertiende eeuw schrijver geweest van een *Rynaart de Vos*, in 7816 verzen, in 1836 door de heer J. F. WILLEMS uitgegeven (2). L.

AKEN (WILLEM VAN) wordt genoemd door LODEWIJK VAN VELTHEM in den *Spiegel Historiael* (3), en door HOFFMANN VON FALLERSLEBEN (4). Hij behandelde geschiedkundige stoffen, en leefde in de veertiende eeuw. L.

AKERLAEKEN (MARIA MARGARETA VAN) (5) was de doehter van Mr. BARTHOUT VAN AKERLAEKEN, Raadsheer van Graaf LODEWIJK VAN EGMOND, eenen der

(1) Mr. W. BILDERDYK, *Taal- en Dichtk. Verscheidenheden*, D. I, bl. 146.

(2) Zie het critische verslag van *Reinaert de Vos*. Episch fabeldicht des Heeren D. BUDDINGH, vooral bl. 13 en volg.

(3) Zie den *Spiegel Historiael* in het Ve Boek, waar hij in het 2e en 3e Kap. meermalen genoemd wordt (fol. 308—310).

(4) *Horæ Belgicæ*, P. 1, p. 82.

(5) Zie Ds. G. D. J. SCHOTEL in de *Konst- en Letterbode* 1843, No. 19.

minst bekende, doch meest voortreffelijke geslacht- en wapenkundigen zijner eeuw, en van ELIZABETH VAN GHESEL. Zij bragt haar leven, deels te *Dordrecht*, deels te *'s Gravenhage*, *Cleve* en *Nymegen* door, stond in hooge achting bij FREDERIK WILHELM en LOUISA VAN ORANJE, Keurvorst en Keurvorstin van *Keur-Brandenburg*, ter wier eere zij eenige gedichten vervaardigde, en van welke zij eene jaarwedde ontving. Ook was zij in aanzien bij WILHELM FREDERIK, Prins van *Nassau* en diens gemalin ALBERTINE AGNES, en vooral bij JOHAN MAURITS, Prins van *Nassau*, Stadhouder van *Keur-Brandenburg*, *Cleve* en de *Marksche landen*, wiens lof en leven zij bezong, en die haar eene groote vergulde bokaal met rijksdaalders vereerde. In 1654 liet zij te *Nieumegen* bij NICOLAES VAN HERVELT drukken: *den Cleefschen Pegasus*, inhoudende: *den Loff van hare KeurVorstelijcke Doorluchticheden. Mede Haere Hoogheyt, Princesse van Orangien. Mitsgaders een clachte over den doodt van sijne Hoogheyt* WILHELMUS, *Prince van Oranien. Alsoock den Loff van Prince* JOHAN MAURITS; zonder paginering, kl. 8°. De gedichten, in dit hoogst zeldzaam bundeltje voorkomende, zijn niet zonder historisch belang, en verwierven haar groote toejuiching en den naam van deftige poëtersche. Het heeft echter als dichtwerk niet veel te beduiden; de lezer oordeele uit het volgende staaltje:

OP HET BEELDT VAN CUPIDO,

DAT DE PRINCE VAN NASSAU HEEFT DOEN STELLEN BUYTEN DE NASSAUSCHE POORT TOT CLEVE.

»Cupido is verwoet
»En heeft een harnas aen,

»Wilt dien, die ontrouw doet
»Met den degen verslaen.
»Daarom houwt hij de wacht
»Bij de Nassausche poort,
»Op dat daar niet bij nacht
»Vlien die draeijen hun woort.

Zij was eene groote beminnares van de wapenkunde, en in bezit van de geschriften, door haren verdienstelijken vader over dit vak zamengesteld. Den 29 Augustus 1654 kwamen de Stenden van Gelderland haar kabinet bezigtigen.

'T Waren liefhebbers (zong zij) van de Genealogij,
Daarom die Heeren al quamen dien tijdt bij mij,
Om zij hadden verstaan mijn vader in zijn leven
Hadt de stam van Nassou en Gelderlandt beschreven
Ende gestelt ten toon met wapens dus sij lien
Met vreughden kwamen, om dees studjen te besien."

Zij vermeerderde *de Hoogvorstelycke genealogie van Gelre, Cleve, Gulck, Bergen en Marck, door haer Vader met seer groote kosten ende sware studien met haer wapens en Coleuren te samen gevoeght ende in een forme van een Caert gestelt ofte een Boeck.*

AKOOY (J. VAN), hoorden wij wel eens noemen als een niet onvermaard dichter uit het laatst der vorige en het begin dezer eeuw. Van hem is ons echter niets voorgekomen dan het volgende stukje getiteld: *de Zielsverhuizing*, te vinden in de *Kleine dichterlijke Handschriften.*

Een jongeling, gewoon (men vindt meer zulke zotten)
Met al wat heilig is te spotten,
Trof eens een waardig Leeraar aan,
Die ook zijn' spot ten doel moest staan.

Dees snapper wilde uit scherts beweren,
Dat, na den dood, de ziel, in plaats van weêr te keeren
Tot Hem, van wien zij haar bestaan ontving,
Van 't eene ligchaam in het andere overging.
«'k Herinner mij," sprak hij, «die overoude dagen,
«Waarin het gulden kalf mijn ziel in zich moest dragen:
«Ik was die afgod zelf, geloof mij, op mijne eer."
«Dat 's zeer waarschijnelijk, Mijnheer!"
Liet toen de Predikant zich hooren;
«Geloof niet, dat ik zulks bestrijd';
«Doch bij 't verloop van zulk een' langen tijd,
«Hebt gij 't fatsoen alleen verloren (1)."

ALBERTHOMA (ALBERTUS), geb. te *Groningen*, 23 November 1644, was eerst Predikant te *Appingedam*, van waar hij in 1683 naar *Emden* vertrok. Van *Emden* werd hij, den 12 November 1693, naar *Groningen* beroepen, waar hij in het jaar 1720 overleed. Hij was een goed dichter, hoezeer niets van hem bekend is dan het volgende fraaije versje, op den eerepenning, in het jaar 1689, op het eeuwfeest van het Emder Collegie der Veertigen geslagen:

Teder was op Vrieslands zoom
Embdens wiege bij den stroom;
Maar als Godt háar heeft bestraald
Met zyn licht, dat nimmer daalt,
Klom zy, als Gods stad, om hoog,
Zelfs haar vijanden in 't oog;
Als een moeder in haar schoot,
Borg zy ballingen in noodt.
Hollands toevlucht, Brabants schuil,
Afgods ondergang en kuil,
Neêrlands sleutel, Duitslands slot,
Embden, blyf getrouw aan Godt.

(1) *Kleine Dichterlijke Handschriften*, D. I. bl. 1.

ALBERTSZ. (HENDRIK) liet in het jaar 1730 te *Amsterdam* in 12° drukken: *May-gift van verscheide vogelen aen alle eerbare jongelieden*, bestaande in drie deelen, hetwelk ons echter alleen bij den titel bekend is.

ALCHAS MELCHIORSZOON (PIETER), een rederijker uit het begin der zeventiende eeuw, was Lid van de kamer de *Goutblomme* te *ter Gouw*, en behoorde tot dezulken, die waanden dat alles wat *rijmt* een gedicht heeten kan. Eene proeve van 's mans rijmkunst vindt men *In de Schatkiste der Philosophen en Poëten waarinne te vinden syn veel schoone leerlycke Blasoenen, Refereynen ende liedekens, gebracht ende gesonden op de Peoen Camere binnen Mechelen van d'omliggende steden in Brabant, Vlaenderen, Hollandt en Zeelandt: geprononcieert ende gesonghen op henlieder feeste den* 3 *Mey van den jaare* 1620. *Achtervolghens den eysch der Caerten te voren by henlieder wtgesonden. Ghedruckt tot Mechelen bij* HENDRIK JAYE 1621. Het is letterlijk wartaal.

Ovidius beschrijft all
Van Philemon en d' Baucis gheneghenheden vroet,
Oock Antonius Secundus had nog 't ongheval
Of pijne des lichaems, Pontanus int ghetal
Voelde niet alviel hij sijn lichaems hoochde;
Al de schepen van Charthago groot end' smal
Cond' Strabo sien uit Cicilien, hij oochde
Den asem van Alxander Magni, haer toochde
Als soeten Balsem, doch desgelijcks menich fout,
Den Philosooph Thimon sulcks mede ghedoochde,
Tot den vuyteinde blijft stantvastigh en aenhout,
Met wat een yver groot de Indiaensche ghetrout
Soo ons duydelijck ontfout Valerius sonder blaem,

Wanneer der een sterft, dander niet op en hout
Want een deughd'samigh hert maeckt heerlijk d' mensch
sijn faem.

Capiat qui capere possit!

ALLART (ABRAHAM), vermoedelijk een lid van het geslacht der voormaals te *Amsterdam* bestaande boekdrukkers van dien naam, gaf, in het begin der achttiende eeuw, uit: *Herschepper der waereld, ofte monarch des levens nederig geboren, onschuldig gedood en eeuwig verheerlykt, een werkje, waarin beknoptelyk verhandeld word het leven, de dood, de opstanding en de hemelvaart van Jezus Christus, vertoond in* XIV *Historise en Zinnebeeldige kunstprinten, in veersen verklaard, overeenkomende met de H. Schriftuur en andere geloofwaardige kerkhistorieschryvers; met stichtelyke toepassingen verrykt, zynde hierby aangeteekend de noodige schriftuurplaatsen zoo van het oude als van het nieuwe testament, onpartydig voor alle Christenen beschreven door* ABRAHAM ALLART. — De prentjes, die kennelijk vroeger tot een ander einde gediend hebben, zijn niet onverdienstelijk. De rijmen bewijzen, dat ALLART beter in den bijbel, dan op den Helikon te huis was. Hij vervaardigde mede eene *Eerezuil tot lof van Amsterdam en Jufvrouw* ANNA COERTEN, als eene piramide van pachtpenningen, eenen gelijkbeenigen driehoek van verzen te zamen stellende.

ALLEPLAS (Mr. ABRAHAM VAN) is de schrijver van twee werken in dichtmaat; het een beleefde in 1774, een tweede merkelijk (gelijk het daar heet) verbeterde en vermeerderde druk en is getiteld:

Dichtlievende bedenkingen over 's Heilands geboorte, zijne verheerlijking door lijden, en 's hemels heerlijkheid, met 's waerelds vernieuwden luister; benevens ophelderende Aanmerkingen op dien vernieuwden luister met betrekking tot ons zonnestelsel en den starrenhemel. Amsterdam bij IJNTEMA en TIEBOEL 1774. —

Zoo echter de eerste uitgave nog minder was dan de tweede, moet zij al zeer min geweest zijn, daar het berijmd proza en niets meer is, en de verzen bij de el zijn uitgemeten — de hemelstad beschrijvende zingt ALLEPLAS:

Simson siet geen net zich spreiden,
Door 't gevlei van Delila,
David zal zich niet verleiden
Door het schoon van Bathseba;
Daar is Petrus vrij van waaken
Dat een weerelooze maagd,
Hem zijn heer niet doet verzaaken
Daar wordt nooit de Trouw belaagd (1).

In 1781 gaf hij bij P. HOLSTEYN te Rotterdam uit, *Opwekking aan Neerlands volk tot waare verootmoediging onder Gods gevoelige tuchtroede.* — Deze rijmen zijn nog van minder gehalte, men oordeele zelve:

Deed God niet zijn donders broeijen,
De blixems gieren door de lucht,
De akelige orcaanen loeijen
Met aller ijsselijkst naar gerucht,
Dat, daar alles rilt en beevt,
En niets aan 't woeden teugels geeft,
Het stout gemoed zelfs deed ontstellen,
't Alom met doodsbenaauwdheid sloeg,

(1) *Dichtlievende bedenkingen*, bl. 76.

En, laas! met een verdubbeld snellen,
Het sterkste zeekasteel gesloopt ten afgrond joeg (1).

ALPHEN (HIERONYMUS SIMON) leefde in het laatst der zeventiende eeuw te *Utrecht*, waar hij het hoogleeraarambt bekleedde. Hij komt onder de dichters, die den roem van de papieren-snijkunst van JOANNA KOERTEN in dichtmaat verbreidde. Omtrent

ALPHEN (PETRONELLA CORNELIA VAN), overleden te *Rotterdam* den 16 Julij 1833 in den ouderdom van 70 jaren, vinden wij het volgende opgeteekend: «ofschoon op den rang van geletterde vrouw «geen aanspraak makende, had zij zich echter zoo door «in 1810 uitgekomene zeer druk gezochte *Gedichtjes* «*voor de jeugd*, als door een aantal, hier en daar «geplaatste, zinrijke Dichtstukjes, meestal van zedekun-«digen en satyrieken aard, in de letterwereld eenigzins «bekend gemaakt; te meer daar zij zich vroeger, «door persoonlijke naïve en tevens kiesche voordragt, «in meer dan eene Letterkundige Maatschappij van «hare kunst-zusteren meende te onderscheiden.» (2) Iemand die haar van nabij moet gekend hebben, meldt ons echter, dat haar uiterlijk niet bekoorlijk genoeg was, om haar tot eene bevallige spreekster te maken, en de verguizing van vaderlandsche zeden in haar te doen verschoonen. Voorts vinden wij van haar getuigd: «dat zij aan fijn vernuft, schrandere «menschen- en opgeklaarde godsdienstkennis, eene

(1) *Opwekking aan Neerlands volk*. bl. 89.
(2) *Algem. Konst- en Letterbode*, voor het jaar 1833, D. II, bl. 49.

«zeldzame mate van menschenliefde paarde, die niet «schroomde eigen fortuin, rust, ja, ware zulks noodig «geweest, het leven voor hare vrienden ten beste «te geven» (1). Een der kortste van hare voortbrengselen, getiteld: *De Pier en de Meelworm, Fabel*, volgt hier als proeve:

Wel, broeder! hoe zoo trotsch het kopjen opgeheven?
Alsof men aan uw' glans bijzondere eer moest' geven;
  Dus sprak de zwarte pier met alle deftigheid.
De meelworm antwoordt fier: 'k zie met verachting neder
Op kruipers, daar ik ren te zesvoet .... 't Piertje weder:
  Mijn vorderende spoed eischt dus te meer beleid.
Uw uiterlijke glans doet die ook nut aan andren?
Verheft ge u billijk dan bij wormen met elkandren?
  Zwijg, sprak de meelworm, die vrij korzel was van kop,
Gij, die u voedt met aarde en alle onreinigheden,
'k Verhef mij boven u, en wel met dubble reden;
  Ik eet het dierbaar graan van eedler wezens op ....
Juist dit maakt in mijn oog u van te minder waarde.
't Is waar, wij voeden ons slechts met verachtlijke aarde;
  Maar slaan ook 't smoeltje nooit in andrer eigendom.
Nu voelt de meelworm zich van drift het kopje duizelen.
Verdwaasde pier! had ik de magt, 'k zou u vergruizlen,
  Of maakte u voor het minst voor eeuwig lam en stom!
Hoe nu, ging 't piertje voort, wat zoudt gij u verstoren?
Wil dan mijn medeworm niet eens de waarheid hooren?
  Dat eedler wezen toch, wiens voedsel gij behoeft.
Al dacht het bij geval als gij, beglansde wormen!
Zal ik en mijns gelijk eens tot skelet vervormen,
  Zijt gij niet, broertje worm! belachlijk, als gij snoeft?
Zoo, zoo wordt gij welligt een prooi des besten zangers,
Zoo wordt mijn lijf tot spijs van visch of aas des vangers;
  Het volgende oogenblik kan wel ons laatste zijn.
Sta medewormen bij, dan zal het u gelukken;

(1) *Konst- en Letterbode*, voor het jaar 1838, D. II, bl. 49.

En, zoo gij roem verdient, zalt gij eedle lauwren plukken:
Alle uiterlijke glans is niet dan ijdle schijn (1).

ALTING (G.) schreef *Waerelds-loon of stank voor dank, voorgesteld in de Fabel van de Slang met de Boer, getrokken uit de Volgeestige Werken van den Heer* G. ROLLENHAGEN, *onder den Tytel van Frosch Mausler, of Muysen en Kikker oorlog*, te *Amst.* in 1763, in kl. 8°. uitgekomen. In dit boekje, hetwelk, volgens de voorrede «slegts een Uittrekzel was aan het gemeen gepresenteerd wordende als een proefje (2),» verhaalt de Vos, onder den naam van REINTJE, aan de Kat, onder den naam van SNOR: «Dat een Slang in de weg leggende om zig te baakeren, en een Wandelaar hoorende aankomen, uit de weg kruipt in een gat. De Passagier dit ziende, werpt aanstonds een zware steen op de holligheid, en gaat zyns weegs. De Slang drie dagen zonder eeten en drinken daar gezeten hebbende, en alle moeite gedaan om los te komen, doch vrugteloos, kermt en jammert met een flaauwe en half doode stem om hulp, die bij geval van een Lantman, daar passeerende, gehoort word. Hy by het gat komende, smeekt de Slang om verlossing, en doet allerhande belofte van Dankbaarheid, zweerende met dieren eede, dat ze haren Weldoender en Verlosser dien Dank zou bewyzen en dien Loon betaalen, die al de Waerelt gewent waar te betaalen aan den genen, daar zy het meest aan verpligt was, en die het

---

(1) *Kleine dichterlijke Handschriften* D. I. bl. 10.
(2) *Waerelds-Loon*, in het Voorberigt, bl. III.

meest verdient hadden. Op die voorwaarde wentelt de Landman den steen af, en stelt de Slang in vryheid, en Loon volgens belofte verzoekende, vliegt de Slang hem na de keel, en wil hem den doodsteek geven. De Lantman haar die Ondankbaarheid verwytende, en met reden voor ogen stellende, antwoord zy, dat zy volgens belofte woord hield, en hem den grootsten Loon gaf, die de Waereld gewoon was te geven, dat is, *Waerelds Loon, Stank voor Dank*» (1).

's Mans Muse neemt geen hooge vlugt zoo als men oordeelen kan uit het volgende uittreksel:

Een Boere Knegt, vry schraal in kleeren,
Verzogt wat geld van zynen Heeren
Op hand, daar hy een nieuw voor kogt,
Zulks deed zyn Meester, en verzogt
Hy mogt het uit den Winkel koopen:
De Knegt is na de Stad geloopen,
Doch raakende aan Gezelschap vast,
Heeft hy zyn Geldjen al verbrast,
Wyl hy nu niet kon prompt betaalen,
Was 't naast het Kleed te borg te haalen,
De Koopman deed 't hem op een jaar;
Zo dra de tyd verstreeken waar,
Liet hy de Knegt in regten daagen,
De Stumpert dorst het eerst niet waagen,
Verlegen egter, neemt hy raad,
Met een beslepen Advocaat.
Na dat hy had gehoort zyn zaaken,
Sprak hy, geen noot, ik zal 't wel maaken,
Dat gy geheel en al raakt vry;
Maar dan beding ik dat voor my:

(1) *Waerelds-Loon*, Voorberigt, bl. VII.

Voor eerst de helfte van de Reeken (1),
Waar voor uw d' Koopman aan komt spreeken.
  Daarboven, voor mijn Wyfje Els,
  Ten dankbewys, een nieuwe Pels.
De Knegt zei, zonder lang bedenken,
Zeer gaarn wil 'k u beide schenken.
  Goed sprak hy, maar dan moet gy al
  Ook stipt doen wat 'k u zeggen zal.
Zoodra gy komt ten Pleitzaal binnen,
Hou u, als miste gy uw zinnen,
  Al wat de Rigter u ook vraagt,
  Wat u de Koopman tost en daagt,
Al schold ik zelf u voor een dommen,
Een Gek een Nar, speel steets den stommen,
  Stoor u aan niets, spreek ach noch weê,
  Maar antwoord altoos, blê, blê, bleê.
Als nu de Knegt was voorgekomen,
En zyn party had d' eisch genomen,
  Vroeg hem de Regter, Vriend belyt
  Of gy den Koopman schuldig zyt;
Bleê, zei de Knegt: geen Gek hier scheeren,
Riep straks de Rigter, 'k wil u zweeren,
  Ik zal u, . . denk gy staat voor 't Recht.
  Bleê, bleê was 't antwoord van den Knegt.
Wat scheelt u Cerrel, wat voor streeken;
Spreek, zeg ik, of ik leer u spreeken,
  Of zyt ge stapel dom of stom?
  Bleê, bleê was 't antwoord wederom.
Toen wierd zyn Advocaat wat ligter,
Met Oorlof, vroeg hy myn Heer Rigter,
  Dat 'k spreeken mag voor den Patjent,
  Ik heb hem over lang gekent,
Dees Knegt is doof en stom gebooren,
Hy kan niet spreeken, ook niet hooren,
  Dit zei zyn Meester my nog laast,
  Dies sta ik by my zelf verbaast,

(1) *Reeken*, bij verkorting voor *Rekening*.

Hoe men hem kan dien klat aan vryven,
En zoo in 't Boek maar neder schryven,
Hans jan geborgt, in date den. . . .
Een zaak, die ik *par tout* ontken,
Heeft dan de Koopman iets te zeggen,
Men wil hem vol bewys opleggen,
De Koopman riep dat is gewis,
Een zaak, die my onmooglyk is,
Vermits 'er geen Getuigen waren,
Toen ik het Goed te borg liet vaaren.
Hy sprak dien tyds ook goed en wel,
Men vraag 't hem zelfs, zeg op Gezel!
Toen gy by my die waaren haalde,
En daar geen heller op betaalde,
Is dat niet voor een jaar geschied,
Bleê zei de knegt, en anders niet,
De Rigter wierd met mededoogen,
Om 's jongsmans Ongeluk bewoogen,
En heeft tot voordeel van den knegt,
Den Koopman zynen eisch ontzegt.
Toen de Vergadering was gescheiden,
Ging d' Advocaat den knegt geleiden,
Hans sprak hy, dat 's er door gehaald,
Denk nu dat gy my ook betaald;
De halve Som zoud gy my geven,
En aan myn Wyf een pels daarneven,
Gelukkig deed ik u dien dans
Ontspringen: doch, Bleê Bleê zey Hans.
Jaa sprak hy Bleê was goed voor deezen,
Nu hebt gy geen gevaar te vreezen,
Wy zyn alleen, wees niet zoo dom,
Dat gy zoudt blyven altoos stom,
Bleê Bleê zei Hans, voor 't oov'rig stoorden
Zig Hans aan gene praat of woorden,
De Procureur was buiten raad,
En of hy goed wou zyn of kwaad,
Hy moest zelfs lachgen om die parten,
Dagt *ars illuditur ab arte*,

Ik heb den Vent een kunst geleert,
Daar hy my zelfs de gek mê scheert (1).

AMERONGEN (NIKOLAAS VAN) gaf in 1715 te *'s Gravenhage* in het licht: *De menschelijke dwaasheid in tegenstelling der andere dieren, vertoont in het achtste schimpdicht van den Heer* BOILEAUX DESPREAUX, *Historieschrijver van den Koning van Frankrijk,* LOUIS *de* XIV, *geschreven aan eenen Doktor in de godgeleerdheid van de Sorbonne te Parijs, in Nederduitsche vaersen nagevolgt. De opdracht aan den H. E. Heer* CHRISTOFFEL VAN ZWOL, *Gouverneur-Generaal van Nederlands Indië op Batavia,* is geteekend: *Damzigt den* 30 *van Grasm.* 1715, waaruit wij dus zien dat hij zich, ten minste des zomers, op dit buiten, onder *Voorburg*, moet hebben opgehouden. Het stuk begint aldus:

Van al 't geschapene dat door de wolken zweeft,
Dat op der aarde treedt, en in de waters leeft,
Van Parijs tot Peru, en van Japan tot Romen
Is nooit na mijn' gedachte, iets dwazer voortgekomen,
Als 't menschelijk geslacht, wat? vraagt gij, wordt een mier,
Een knabbelende geit, herkaauwende os of stier,
Een kruipend bloedloos dier, dat naauwlijks schijnt te leven,
Meer voorrecht van verstand, en oordeel toe geschreven,
Als aan de menschen! Ja; stel daar geen twijfel aan.
Deez rede, naar ik merk, doet u verwondert staan,
Heer Dokter, want gij zegt, dat alles is geschapen,
Ten nutte van den mensch, die voert alleen het wapen
Als oppervorst, en heer, in zaken der natuur.
De bosschen, beemden, veld en dieren zijn van duur

---

(1) *Waereldts-Loon*, bl. 50–54.

Tot zijn gebruik, en dienst; hij is van allen tijden
Met redenen begaafd; dat wil ik graag belijden.
'k Beken, dat hij dit heeft getrokken tot zijn lot;
Doch daar besluit ik uit, de mensch de grootste zot.

Of 's mans *Graft van Corbulo*, waarvan P. DE BEY in zijn lofvers op de *Menschelijke dwaasheid* spreekt, ooit het licht zag is ons niet gebleken.

AMSTEL (P. VAN) leverde een *Welkomst* liedje in *'t soetruyckent wit Angiertje. Delft* 1683.

ANDRIESSEN (Dr. JAN JACOB) neuriede in de eeuw der zoetvloeijendheid nu en dan een deuntje mede. Zijne *Gedichten, zede- en mengelstoffen*, welke in 1792 te *Middelburg* het licht zagen, kennen wij niet, doch hebben voor ons liggen twee dichtstukken van zijn maaksel, het eene getiteld: *Ter inwachting en welkomste van zijne doorluchtige Hoogheid* WILLEM KAREL HENDRIK FRISO, Prinse van Oranje Nassau enz., *bij deszelfs inhuldiging als Marquis van Vere*, het andere ten opschrift voerende: *Vere in rouwe over zijnen Markgraaf den doorluchtigsten Vorst* WILLEM KAREL HENDRIK FRISO, *Prinse van Oranje Nassau, enz. enz. enz.*, beide gedrukt, achter de *plegtige inhuldiging van zijne doorlugtigste hoogheid* WILLEM KAREL HENDRIK FRISO, *Prinse van Oranje en Nassau. enz. enz. enz.*, als *Markgraaf van Vere*, op den 1 Julij 1751 door ANDREAS ANDRIESSEN JAKZ. van wien hij, naar wij meenen, een bloedverwant was. Geen der beide stukken bevat iets hetwelk ons eenen hoogen dunk van 's mans dichterlijke bekwaamheden doet opvatten; wij willen dus onze lezers niet lastig vallen met er hun iets uit mede te deelen.

APPELTERE (JOAN CHRISTIAAN VAN) legde zich aan de Hoogeschool te *Leyden* op de Regtsgeleerdheid toe, waar hij onder anderen de vriendschap genoot van den later ook als dichter beroemd geworden MAURITS CORNELIS VAN HALL, toen hij, den 8 Januarij 1786, te *Gorinchem* overleed, ten huize van zijnen vader ADRIAAN VAN APPELTERE, uit wiens tweede huwelijk, met WILLEMINA CORNELIA BROUWER, hij in December 1764 te *Gorinchem* geboren was. Hoewel slechts een en twintig jaren bereikt hebbende, deed hij zich reeds kennen als een sierlijk dichter, van wien men bij een langer leven de geurigste dichtvruchten had mogen verwachten. Het weinige dat hij het publiek heeft mede gedeeld bestaat in een dertigtal stukjes, te vinden in het *Taal–*, *Dicht– en Letterkundig kabinet* van G. BRENDER à BRANDIS.

Mogen wij zijne inborst uit zijne dichtvruchten beoordeelen, dan moet zijn jeugdig hart warm voor vaderlandsliefde, deugd en godsvrucht geslagen hebben. Wie toch moet niet den jongeling hoogachten die de volgende *Bespiegeling bij een opkomend onweder* ontboezemt?

o Lieflijk land! Volzalig oord!
Nooit wordt gij hoog genoeg geprezen,
Om 't schoon waar meê ge ons oog bekoort;
Wat sterv'ling kan 'er immer wezen
Hier op dit somber wereldrond,
Hoe ongevoelig voor vermaaken,
Die niet naar uw genot zou haaken,
Waarin eene ed'le ziel steeds waar genoegen vond.

'k Ben weder 't naar gewoel der stad
In dezen middagstond ontwe ken,

In 't welk ik nooit genoegen had;
'k Heb mij gespoed naar deze streeken,
Hier, waar het oor vaak wordt gestreeld
Door 't zoet geruisch der digte boomen,
Door 't lief gemurmel van de stroomen,
Waar op een zuidenwindje al dart'lend danst en speelt.

Dan stil... ik merk in 't gindsch verschiet
Een woud — ik spoed mij derwaard heenen;
De schaduw die het lommer biedt,
Zal mij een waare vreugd' verleenen —
Ik nader vast — o donker Bosch!
Ik zal in u de zon vermijen,
En zal me in u ter neder vlijen,
En rusten op een bedd' van weeldig groeijend mosch...

Ik groet u, eenzaam Heiligdom!
Waar in mij niemand zal ontmoeten
Dan bijën die met zacht gebrom,
Op bloempjes heuren zuiglust boeten —
Waar niemand mij ontmoeten zal,
Dan Zefirs die op blaadjes spelen,
Dan vog'len die op 't lieflijkst' kweelen,
Zoo dat het veld weêrgalm' van 't blijde zanggeschal.

ô Bruin gewelf! ô bladrijk woud!
Ik treede uw heil'ge schaduw binnen
Waâr in de stilte zich onthoudt
Die steeds de lust was mijner zinnen —
Ik wil mij tegen gindschen tronk,
Op 't donzig mos ter neder zetten,
Ik wil op al de schoonheid letten,
Die mij het lagchend' groen zoo menigmalen schonk.

Ik zie hoe hier het stroomnat vloeit
Ik hoor hoe 't heir der Filomeelen
De luistrende aandacht zachtkens boeit,
Door 't wringen van heure orgelkeelen;

'k Zie hoe het bijtje op honig aast
Ik zie hoe tedre klimöp struiken
Aan dikke wilgenstammen pluiken (1),
Ik zie door 't digt' geboomt' hoe gindsch het geitje graast.

Ik zie . . . Maar welk een woest gedruisch
Klinkt mij op 't onverwachtst' in de ooren. —
En komt me in dit bebladerd huis
In mijn bespiegelingen stooren —.
En . . . Welk een bruine donkerheid
(Of worden ook mijn tuurende oogen
Ligt door een' dwaazen schijn bedroogen?)
Heeft in één oogenblik' zich op het veld verspreid!

Belommerd Bosch! ai staa mij toe
Dat ik me ontrekke aan uwe boomen,
En gindsch in 't veld beschouwing doe
Van waar de onsteltnis zij gekomen —...
Geen wonder — zie! een zwart gordijn
Heeft voor de Zonn' zich heen geschooven,
Dat heerlijk licht ziet zich berooven
Voor 't oog der aard' van al den overkostbren schijn.

Geen wonder! hoe — een wervelwind
Barst los, en slaat op 't felst' aan 't woeden,
Daar 't stof voor zijn geblaas verzwindt;
De knapen die de kudden hoeden
Verlaten 't veld — reeds overal
Is alles door een schrikk' bevangen;
't Gevederd gild staakt reeds de zangen
En zoekt een schuilplaatze op in 't schaduwrijke dal.

Een onweer naakt — de duisterheid
Schijnt zich allengskens uit te breiden:
't Is alles pracht en majesteit,
Waar ik mijn tuurend oog laat weiden;

---

(1) *Pluiken*, plicare, vid. KILIAAN in voce: *ploken*.

'T Verkondigt alles de eer van Hem
Wien wolken tot een' wagen strekken
Wien licht en heerlijkheid bedekken,
Die alles siddren doet op zijn geduchte stemm! ——

Daar ziet men reeds een' bliksemschicht
Uit 't zwarte wolkgordijn gevlogen,
Zijn eerbiedwekkend glinst'rend licht
Verblindt, als 't ware, 's menschen oogen:
Onzeker welk een' weg hij kiest,
Ziet men hem nu naar boven zwieren,
Dan weder naar beneden gieren,
Tot dat hij eindlijk zich in 't dunne zwerk verliest.

Van verre hoort men met gebrom
Den naderende donder kraaken,
Terwijl de wedergalm alöm
't Gerommel feller schijnt te maaken —
Daar gloeit weer 't vlammend bliksemvuur —
De donder volgt — wat schouwtooneelen
Die mijn verrukte zinnen streelen!
Wat heilzaam oproer! welke onstelt'nis der natuur!

ô Dwaazen! die door vrees misleid
U sluit in donkre huisvertrekken,
Waant niet dat zwarte duisterheid
U tegen bliksemvuur kan dekken:
Of meent ge dat het alziend' oog
Van hem die wandelt op de winden,
U niet in duisterheid kan vinden?
Van waar toch de ijd'le waan, die u tot hier bedroog.

Dat steeds een Godgewijd ontzag,
Zo vaak het licht des bliksems straale,
Zoo vaak door 't zwerk een donderslag
Weèrgalme, in uwe ziele daale:

Maar, maar ge onteert den Opperheer,
Door al uw kinderachtig vreezen,
Wilt, wilt dus niet angstvallig wezen,
Ten zij rechtvaardigheid die gunst in vloek' verkeer. —

Dan — 't Weêr trekt af — nu schijnt Natuur
Het hoofd weêr vrolijk op te beuren;
't Herleeft schier alles in dit uur;
't Gebloemt' verspreidt de zachtste geuren;
De Lucht is te eenemaal verkoeld;
'k Zie 't graazend vee van vreugde springen;
'k Hoor 't Vog'lenheir de gorgels wringen,
Daar 't zich tot dankbaarheid ten sterkst' gedrongen voelt.

« Heb dank voor dit uw gunstbewijs
(Dus dunkt mij klinkt hun zang me in de ooren)
« Wij doen uw' grooten naam ten prijs'
« ô Majesteit! dees galmen hooren; —
« Wie is het die uw magt bepaalt?
« Wij staan verlegen, diep verwonderd
« Wanneer uw Godlijke Almagt dondert,
« Of wen het bliksemvuur langs zwarte wolken straalt."——

— Nu heeft de zon haar' loop volbragt,
Daar ze in de Westkimme is gezonken
Om naderhand met schooner pracht',
Aan 't morgenbaarend Oost te pronken —
Men ziet de zilverblanke Maan
Allengskens hooger Westwaard klimmen,
Terwijl ze en veld en duin doet glimmen,
Om aan den donk'ren nacht getrouw ten dienst te staan.

De onmeetbre blaauwe Hemelboog
Prijkt met ontelbre flonkerlichten,
Die vaak 's beschouwers tuurend oog
Door hunne glanss' verbaazen — stichten; —

'l Gevederd heir slaapt ongestoord —
Men ziet den daauw zich opwaard geeven
En op de ted're planten kleeven —
Bijna wordt geen geluid in 't zwijgend' veld gehoord.

Nu is de glans van 't hemelrond
Verdoofd, al 't zichtbre is thans verdweenen —
Dan . . . . 'k merk de vochtige avondstond
Trekt mij naar mijne woning heenen:
Beschijn ô Maan! mij van omhoog
Met uwen zilverbleeken luister,
Op dat ik niet in 't naare duister,
Dan gindsch dan herwaard heen van 't spoor verdwaalen moog.

Vaarwel, vaarwel volzalig Oord!
Nooit, nooit wordt gij naar eisch gepreezen
Om 't schoon waarmeê ge ons oog bekoort;
Wat sterv'ling kan er immer weezen
Hier op dit somber Waereldrond,
Hoe ongevoelig voor vermaaken
Die niet naar uw genot zou haken
Waarin eene ed'le ziel steeds waar genoegen vond! (1)

Ook wanneer hij losser toonen aan zijne lier onttokkelde, was zijn dichttrant niet onbevallig, men oordeele uit het stukje, getiteld: *Alcmeene en Thyrsis.*

Alcmeene een schoone Herderin,
Trad op den middag' eens de koele bosschen in,
Om daar met al heur dartle Schaapen,
Bevrijd voor 't branden van de zonn',
Bij eene koele en heldre bron,
Genoeglijkheên te raapen.
Zij zet zich neêr in 't malsche gras,
Omringd door schaâuw van digte boomen:
Doch toen zij naauw gezeten was,

(1) G. BRENDER A BRANDIS, *Taal- Dicht- en Letterkundig kabinet*, D. V. bl. 233.

Ziet zij van verre Thyrsis komen,
Ze ontstelt, — hij nadert — groet haar teêr
Hij beeft, en draalt, doch vleit zich eindlijk bij haar neêr:
Hier neergehukt in kruid' en bloemen:
Begint hij 't schoone van Alcmeen',
Haare oogjes, halsje en mond te roemen,
En al haar juist gevormde leên.
Hij toont haar de allerfelste liefde,
Die zijnen jongen boezem griefde,
En smeekt de schoone Herderin
Om hare kuische wedermin.
Maar zij blijft doof voor zijn gebeden;
En warsch van zijne reên
Laat zij zich 't minst niet overreeden,
Maar antwoordt norsch en stuursch op al zijn smeeken: Neen.
In 't eind' barst Thyrsis uit door hooploosheid bestreên.
«Vaarwel! ô Wreede! ik kan, ik kan u toch niet raaken,
«Uw harte schijnt versteend;
«Vaarwel! ik gaa — laat vrij een ander om u blaaken."
Hij gaat — Alcmeene roept met traanen op de kaaken:
«Keer weêr! ô Herder! keer! ik heb 't zo niet gemeend. (1)"

ARNHEM (JOHAN VAN) Heer van *Rosendaal*, een zoon van GERRIT VAN ARNHEM en THEODORA VAN WASSENAER VAN DUVENVOORDE, geboren in 1636, heeft eenigen naam gemaakt in de staatkundige en geleerde wereld. Als bijzondere gunsteling van WILLEM III Prins *van Oranje*, werd hij tot Landdrost van de *Veluwe* aangesteld, en vergezelde hem later naar *Engeland*. Na den dood van dien Vorst was hij in de binnenlandsche twisten van *Gelderland* gewikkeld. In 1704 toen ridderschap en steden, ter

(1) G. BRENDER A BRANDIS, *Taal- Dicht- en Letterkundig kabinet*, D. III. bl. 355.

handhaving hunner vermeende regten, eene oorlogzuchtige houding aannamen, ligtten die der steden hem uit de kerk te *Velp*, en voerden hem gevankelijk naar *Arnhem;* doch op aandrang van het hof werd hij weldra ontslagen. Hij genoot de achting zijner bekenden om zijne uitstekende godsvrucht, welke bijzonder uitblonk in zijne zorg en ijver voor de verdrevene Hervormden uit *Frankrijk*. Zijne zucht en smaak voor de bouwkunde legde hij inzonderheid aan den dag in de verfraaijing en verbetering van de heerlijkheid *Rosendael*, welke hem ten deel viel door zijn huwelijk met JOHANNA MARGARETHA VAN ARNHEM erfgename dier heerlijkheid. Hij stierf kinderloos in 1716 (1). Zijne zinspreuk was: «*qui va droit, ne manque pas.*» Zijne dichtkundige werken, gelijk men ze toenmaals geliefde te noemen, omdat ze op rijm gesteld waren, zijn eerst afzonderlijk uitgegeven, onder de titels van: 1°. *Jesus Christus in het lichaam sijnes vleeschs*, 2°. *Jesus Christus in het bloed sijnes kruyces, voorgesteld in eenige schriftmatige gedagten, over de historie van het lijden en sterven van onzen Heeren J. C.* 3°. *'s Menschen leven, afgebeeld door een schip, aan de wal reysvaardig leggende, verwachtende aan den Oever van de eeuwigheid over te steken, vergeleken met des menschen Ziele, om het selve tot een behouden reys te bereyden, door de dood uyt het tijdelijke na het eeuwige leven, regt door Zee cours settende, naar het advijs en devijs: «qui va droit, ne manque pas.» Volgens order en raad van*

(1) J. SCHELTEMA, *Staatkundig Nederland*, D. I, bl. 31 en 32,

Salomon: « *Wie in opregtigheid wandelt, wandelt seker* » Prov. X. 9ª. *en* 4°. *Geestelijke en zedelijke Meditatien van* JOSEPH HALL, Bisschop tot *Excester. Uit het Engelsch in rijm gebragt.* Deze schriften zijn gezamentlijk in éénen tamelijk dikken quartijn uitgegeven onder den titel van: *Gedachten en Gedichten, geestelijke en zedelijke* van J. V. ARNHEM. Te *Leyden* bij PIETER VAN DER AA 1707. De bundel prijkt met het portret van VAN ARNHEM en eene afbeelding van het *Huis van Rosendael* in uitslaande plaat. De dicht- of liever rijmtrant van onzen Veluwschen Drost, was, naar den geest zijner eeuw zeer mystiek. JOHANNES D'OUTREIN, Predikant te *Arnhem* (1), was zijn huisvriend. Ten uiterste schroomvallig, om een denkbeeld te uiten, dat geen bijbeltekst ten grondslag had of niet schriftmatig was; heeft hij de meeste zijner rijmen, regel voor regel, met eene plaats uit het O. of N. T. voorzien. Van daar heerscht er in den geheelen bundel eene stroefheid en langdradigheid, welke den geest vermoeit, en zelfs den geduldigsten lezer buiten staat stelt, om ze van het begin tot het einde te lezen. Ter bevestiging dezer stellling hebben wij slechts het volgende af te schrijven:

om. 11: 33. O Diepten van verstand die onnaspeurlijk bennen!
Tim. 6: 16. O ontoegankljjk Ligt! wie kan u wegen kennen?
es. 1: 3. Gij, die in duysternis aan 't ligt segt, dat het schijnt,
Cor. 4: 6 Segt; uyt ons duister hert de duisternis verdwijnt,
i. 36: 10. U Ligt, in wien wij 't ligt sien, laat mijn hert bestralen
i. 51: 17. Mijn tonge maakt bereyd u wondren te verhalen,

(1) Zie over dezen, WITSEN GEYSBEEK, D. V. bl. 26.

Rom. 10: 9. Opdat ik met de mont belij ter Zaligheyd
Rom. 10: 10. Het geen het hert gelooft, tot zijn regtveerdigheyd,
Ps. 45: 2 Zoo zal dan mijn gedigt eens Konings zijn in zegen
Deut. 32: 2. De reden van mijn hert sal druipen, als een regen
Col. 1: 22. Van *Christus*, en zijn komst in 't *lichaam* van het *Vl*
Rom. 8: 3. En hoe in 't vlees voor 't vlees, zijn liefde zig bewees (

Waarlijk! met de *Concordantie* van TROMMIUS naast zich, behoort er geen bijzonder genie toe om zulke regels zamen te flanssen. Vóór het werk van JOHAN VAN ARNHEM; *J. C. in het lichaam synes kruyces*, opgedragen aan MARIA Koningin van *Engeland*, die echter overleden was, vóór dat het werk het licht zag, staat een vleijend vers van J. D'OUTREIN waarin onder anderen gezegd wordt:

Dit is een lekkernij, om vorsten op te nooden
Dit 's Hemelsch Manna, daar de Nectar van de Goden
Maar gal en stank bij is: dit is een *zielsbanket*,
Wel waardig aan Vorstin Maria voorgeset.

Of deze echter in dit *zielsbanket* wel smaak zou gevonden hebben, indien het haar, bij haar leven voorgezet ware, is zeer te betwijfelen. Wie toch kan zonder walging het volgende stukje proeven:

Matth. 20: 17. Wanneer Jezus was gekomen
Met zijn twaalf Discipelen
Op den weg heeft Hij genomen
Haar alleen en sey tot hen;
Siet, ik ga op met u Lieden
Na de Stad Jerusalem,
Marc. 10: 3. 's Menschen *Zone* sal geschieden
Als geschreven is van hem. enz (2).

---

(1) J. C. *in 't lichaam synes vleesch*, bl. 5.
(2) J. C. *in het lichaam synes cruyces*, bl. 41.

Of wie vindt smaak in dit brokje:

Matth. 26: 36.
Zet U hier nu soo lang neder,
Als ik in het bidden ben,
Na 't gebed, soo kom ik weder,
Seyt Hij sijn Apostelen (1).

Op zulk een toon wordt de zoo belangrijke, en zoo naauwkeurig beschrevene lijdensgeschiedenis van onzen Zaligmaker in 114 coupletten afgerijmd, en vervolgens over elk couplet breedvoerig (soppig) uitgewijd.

In het stuk: *'s menschen leven, afgebeeld door een schip enz.*, waar zijn geest zich vrijer kon bewegen, als niet gebonden aan eene reeks van bijbelplaatsen, heerscht dezelfde mystiekerij, dezelfde lamheid, wij willen daarom den lezer geene proefjes van dit zielsbanket voorzetten, maar dit artikel besluiten met den aanhef uit zijne; «*Rouw-klagte uytgesugt over* «*de beklaaglijke, dog, in de oogen des Heere kostelijke,* «*dood van de wonderlijke en onvergelijkelijke Vorstin* «MARIA, *Doorlugtigste en Grootmagtigste Koningin* «*van Engeland enz. enz. enz.*»

Wat Zee van droefheid komt, van over Zee ons treffen.
Wat Vloed van tranen volgt, een Eb van soo veel smert?
Men siet een swarte wolk uyt *Engeland* verheffen
Die met een Donder-slag raakt *Neerland* in het hert
Een slag, waardoor die stem in weer-klank is gekomen,
Als de Propheten Soons ELISA doen verstaan,
« Weet gij, dat van u hoofd, u *Heer* word weggenomen,"
Ag; of 't in *dees Vorstin* ons niet quam aan te gaan
Eerst schrik, dan hoop men weer op 't spoedig brief ontvangen,

(1) J. C. *In het lichaam zynes cruyces*, bl. 42.

Tot dat men 't openen al bevende begon,
Wanneer men hem, die las, door vrees en sterk verlangen
Om 't stam'len en getraan, niet wel begrijpen kon.
Met sugten snikkende, soo moest hij steeds afbreken
« De Ko- de Koningin"— ('t was of de mond toesloot!)
« De Koningin — die is"— ('t bleef in de keel weer steeken:)
« De Konin — is — die is — de Koningin is dood." (1)

Welk een pathos! welk eene wartaal! In plaats van in tranen, doet het ons in lagchen uitbarsten. De heer van ROSENDAAL moge rijk geweest zijn in aardsche bezittingen, in poëtische gaven was hij arm.

ARNTZENIUS (ROBERT HENDRIK) werd den 19 December 1717 te *Amsterdam* uit een deftig geslacht geboren, welks naam sedert vele jaren in de geletterde wereld met roem bekend is. Zijn vader was Mr. PIETER NICOLAAS ARNTZENIUS, een der drie zonen van OTTO ARNTZENIUS Rector der Latijnsche Scholen te *Amsterdam*, door vele uitgegevene schriften vermaard; zijne moeder uit een deftig geslacht geboren, en uitblinkende door vele voortreffelijke hoedanigheden van verstand en hart, was MARGARETHA IDA ARMENAULT.. Dit waardig ouderenpaar besteedde de meeste zorg aan de opvoeding van dezen hunnen eenigen telg, wiens gevoelig hart en vroeg ontluikend verstand voor hen het gelukkigst verschiet openden. Zijn vader een kundig regtsgeleerde, die daarbij de fraaije letteren en de dichtkunst met grooten lust beoefende, ontvonkte in de borst van den vurigen jongeling, die blakende zucht naar kennis, die liefde

(1) *Rouwklagte*, bl. 113.

voor de letteren en dien dichterlijken gloed, welke hem zijn gansche leven bezielden. Zijn ijverigst streven was, om hem vroegtijdig zijn vaderland te doen liefhebben, en bovenal zaden van deugd en godsvrucht in hem te doen rijpen en wortel schieten.

Na de eerste opleiding van zijnen vader te hebben genoten, werd de jongeling toevertrouwd aan het onderwijs van den toenmaligen Rector der Latijnsche Scholen te *Amsterdam*, RICHÆUS VAN OMMEREN. Steeds roemde hij naderhand het geluk, dat hem in het onderrigt van dien voortreffelijken man was ten deel gevallen. Daarna tot de academische studiën aan het Athenæum der hoofdstad bevorderd, vond hij in de lessen van de beroemde Hoogleeraren, WIJTTENBACH, VAN SWINDEN en CRAS, eene niet minder gunstige gelegenheid, om zijnen heerlijken aanleg te ontwikkelen, en zich in de studie der Regtsgeleerdheid te bekwamen. Doch hij bleef zich, gedurende de vijf jaren, die hij aan het Athenæum doorbragt, met ijver op de beoefening der fraaije letteren toeleggen; verscheidene proeven zijner bedrevenheid in de Latijnsche dichtkunst zijn van dien tijd, en vele overzettingen, die door bevoegde regters nog als onovertroffen geroemd worden, vooral van de *Elegiën* van TIBULLUS in Hollandsche verzen, getuigen, hoe zeer hij in den geest der oude schrijvers was ingedrongen. Onder de Latijnsche verzen van hem worden reeds uit jeugdigen leeftijd geroemd: *Vespera*, 10 Nov. 1794. *In veram vitae beatitudinem*, 24 Dec. 1794. *In Vindictam*, 1795. (Zie *Letterbode*, 11 Jan. 1799). Van de vertalingen deelen wij hier als proeve mede die van de derde *Elegie* van het tweede boek:

Wat zal ik van den Hemel smeeken?
Waartoe zal ik de rijkste keur
Van kostelijken wierookgeur
Op 't Godgewijd altaar ontsteken!
Niet om paleizen, welker kruin
Door 't omgelegen veld zou pralen;
't Is niet om rijk vergulde zalen;
't Is niet om gevels van arduin.

Geen ossen, die mijne akkers ploegen,
Geen velden, digt bezaaid met graan,
Geen korenschuur, hoe vol gelaán,
Nerine! niets kan mij vernoegen:
Zoo ik, als de ouderdom ons wenkt,
En jeugd en schoonheid fluks verzwinden,
Slechts in uw' arm mag ondervinden
Wat ons het waar genoegen schenkt.

Uw hart alleen zal ik begeeren,
Tot ik mijn gladde levensbaan
Vernoegd ten einde ben gegaan,
En naakt tot de aard' zal weder keeren:
Wat baat ons dan al 't blinkend goud,
Met rijke parels, purpre kleeden,
En al die dwaze kostbaarheden,
Die zuilen van arduin gebouwd?

Dit alles kan mij niet behagen:
Dit is slechts voedsel voor den nijd,
Men ziet het menschdom toch altijd
Naar 't valsch geluk het ijvrigst jagen.
't Is all' vergeefs: geen staat, geen eer
Vertroost ons als we angstvallig treuren!
Nu schijnt fortuin ons op te beuren,
Dan werpt ze ons in den afgrond neer.

Voor de armoê zal ik nimmer vreezen,
  Nerine! als gij de mijne zijt;
  Aan u is heel mijn hart gewijd:
'k Wil zonder u, geen Koning wezen.
  o Driewerf zegenrijke dag,
Die mij u lieve hand zal schenken!
'k Zal daar met eerbied aan gedenken
  Zoo lang ik 't licht aanschouwen mag.

Maar, zo de wreede Goôn mij haten,
  Zo ik u niet bezitten mag,
  Zo al mijn smeeken en geklag
Niet bij het noodlot kunnen baten,
  Dan wensch ik ook noch staat, noch eer,
Noch blinkend goud, noch all' de schatten,
Die all' de mijnen zaam bevatten;
  Dan is er niets, dat ik begeer.

Dat and'ren vrij naar schatten jagen,
  Ik wensch Nerine slechts voor mij;
  Dat zij de deelgenoote zij
Van mijne kalme levensdagen!
  Ik smeek u om Nerine alleen,
o Venus! grootste der Godinnen!
Ik heb geene andre gunst te winnen;
  Met deze gunst ben ik te vreên.

Doch, zo ik dit niet kan verwerven;
  Zo 't waar geluk mij schijnt te ontvliên;
  Zo ik haar nimmer weêr mag zien;
Zo ik haar eindeloos moet derven:
  Dan wensch ik spoedig heen te gaan
Naar Plutoos nare en duistre zalen,
En in het eenzaam graf te dalen,
  Om dáár tot aarde te vergaan. (1)

---

(1) Dichtlievende uitspanningen blz. 17.

Dikwijls roemde hij die jaren zijner jeugd, waarin hem zulke voortreffelijke vrienden als KEMPER, FALCK, VAN LENNEP, DE VRIES en anderen, waren te beurt gevallen, met welke hij innig verbonden was en bleef. Na de uitgave eener Regtsgeleerde proeve, onder voorzitting van den Hoogleeraar CRAS met lof verdedigd, *De confessione doli in delictis*, werd hij, aan de Hoogeschool te *Leyden*, in het jaar 1798, tot meester in de regten bevorderd (1). Hij aanvaardde de loopbaan van pleitbezorger en bereikte reeds in het volgende jaar het toppunt zijner wenschen, door zijne echtverbintenis met de vriendin door hem gekozen, en die, door hare voortreffelijke gaven en deugden, ten volle waardig was zijn hart te bezitten, Jonkvrouwe ANNA ELISABETH TIDEMAN. Nadat hij in den aanvang van datzelfde jaar, zijnen braven vader had zien ten grave dalen, dien hij met tranen der opregtste kinderlijke dankbaarheid beweende, besloot hij als ambtenaar het vaderland te dienen en zag zich benoemd tot Secretaris van het Departementaal Bestuur van den *Amstel*, welke post hij, drie jaren later, met eene gelijke betrekking bij het Departementaal Gedeputeerd Bestuur van *Holland* verwisselde. Hij bekleedde daarna, gedurende de menigvuldige afwisselingen van Bestuur, aan welke ons vaderland in die jaren was blootgesteld, onderscheidene ambten, die met zijne regtsgeleerde studiën meer verwant waren. De kunde, eerlijkheid en ijver, welke hij in de waarneming der hem opgedragene bedieningen

(1) Men vindt van deze verhandeling een uitvoerig berigt in de *Letterbode* van 11 Januarij 1799.

steeds aan den dag legde, en welke soms, bij eene groote verantwoordelijkheid, buitengewone vastheid in beginselen vorderden, verzekerden hem door alle tijden heen het vertrouwen en de achting van de leden van het Bestuur dezer landen. Als een vereerend blijk hiervan moge strekken, dat, na de herstelling onzer nationale onafhankelijkheid, de Souvereine Vorst, in den aanvang van het jaar 1814, aan ARNTZENIUS den aanzienlijken en veel omvattenden post van Advokaat-Fiskaal voor de middelen te lande in *Noord-Holland* opdroeg. Hij bekleedde dezen post tot in het jaar 1820, toen eene verandering in het beheer der middelen te lande dien deed vervallen. Met een eervol ontslag verkreeg hij daarop de waardigheid van Rijks-Advokaat in *Noord-Holland;* en met dezen de bevoegdheid om weder als gewoon pleitbezorger op te treden. Door het vertrouwen, dat hij in zoo ruimen mate van zijne medeburgers genoot, zag hij zich als zoodanig zeer spoedig in menigvuldige werkzaamheden gewikkeld, en velerlei betrekkingen van ondergeschikt belang, die hem in de stad zijner inwoning, *Haarlem*, van alle kanten werden opgedragen, vorderden al zijnen tijd en inspanning van den morgen tot den avond. Van alle kanten van het vaderland werd zijn raad in moeijelijke zaken ingewonnen, en het was zijn lust en genoegen, om met naauwgezetheid en ijver de belangen van allen, die zijn raad zochten, te behartigen, waar hij konde. Geen wonder, dat hij, in het jaar 1822, door de Staten van zijn gewest geroepen werd, om hen in 's Lands vergaderzaal te vertegen-

woordigen: doch het was niet dan na rijp beraad en in de overtuiging, dat zijn pligt het hem gebood, dat hij aan die vereerende keuze gehoor gaf. Want hij verlangde geene hooge betrekkingen of titels. Neen! de gulden middelmaat en het stil huisselijk leven waren de eenigste uitzigten, die hem tegenlachten. Als lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal gaf hij nu op uitgebreider schaal de blijken zijner kunde, ervaring en voortreffelijke beginselen; doch door vele en inspannende werkzaamheden overprikkeld, vermogt zijn gevoelig gestel geen weêrstand te bieden aan de vermoeijenissen, die aan zijne nieuwe betrekking, door de afwisselende hoofdzetel van het Bestuur in de Noordelijke en Zuidelijke gedeelten van ons vaderland, verbonden waren. Reeds kort na de opening der zitting in het najaar van 1823 werd hij in den aanvang van November gedurende eene vergadering der Kamer door eene heete koortsziekte aangetast, die hem, naar zijn gezin overgebragt, in weinige dagen te *Haarlem* deed bezwijken.

Ieder die eenigzins bekend is met de vele en uiteenloopende werkzaamheden en pligten, die ARNTZENIUS te vervullen had, en waartoe hij zich door zijne groote welwillendheid altijd gereedelijk liet overhalen, moet verwonderd zijn, dat hij nog zoo veel tijd voor de beoefening der letteren en dichtkunst konde afzonderen. Getuigen zijn daarvan de menigvuldige geschrevene vertoogen en dichtstukken door hem nagelaten.

Met den meesten grond vermeenen wij te mogen vaststellen, dat ware de noodige rust zijn deel geweest, zijne wetenschappelijke rigting eene veel hoogere

vlugt zoude genomen hebben, en hij onder de eerste geleerden van zijnen tijd zoude hebben uitgeblonken. Nu strekte de beoefening der fraaije letteren en vooral der dichtkunst slechts tot verpozing en verlustiging, en tot eene uitspanning van zijne drukke bezigheden; doch de wijze, waarop hij haar beoefende, getuigt van zijnen voortreffelijken aanleg en den wezenlijken dichterlijken gloed, die hem bezielde. De schoonste voortbrengselen der Grieksche en Latijnsche dichters waren hem gemeenzaam, die der nieuwere letterkunde hem bekend, en met de schatten der vaderlandsche letterkunde van vroegeren en lateren tijd was hij innig vertrouwd. Reeds in het jaar 1801, dus op drie-en-twintigjarigen ouderdom zond hij eenen fraaijen bundel gedichten in het licht, waarin stukken voorkomen, welke hij op zijn vijftiende of zestiende jaar vervaardigd had; onderscheidene proeven van zijn kunstvermogen, meest in letterkundige kringen der hoofdstad voorgedragen, zagen achtervolgens in verschillende verzamelingen het licht, van welke wij hier alleen melding maken van dat alom bekende voortreffelijke en van de schoonste beelden in de keurigste taal overvloeijende dichtstuk, het geen onder den titel van *Menschenkennis bevorderlijk tot volmaking* in het 2e stuk van de *Euterpe* gedrukt is. Wij kunnen ons niet weerhouden hier de volgende regels af te schrijven:

Rampzalig hij, die, onbezonnen,
  Zich zelven eenmaal overgaf!
Rampzalig hij, die, ééns verwonnen,
  Verkoos het misdrijf boven 't graf!

Is eens 't gevoel van eer gevloden,
En weerstand éèns vergeefs geboden,
  Dan wijd en wijder gaapt de wond;
Dan, als het noodig blijft te strijden,
Groeit kruid noch plant, waarbij zijn lijden
  Genezing of verzachting vond.

Neen, dan als eigen schuld en driften
  En schreden op onzuivre paên,
De rust van huis en hart vergiften,
  Hem dwingen de oogen neêr te slaan;
Ach, dan, omringd van diep verblinden,
Zoekt hij vergeefs naar eedle vrinden,
  Vergeefs naar troost, naar redding om:
Ziet zich verachten, niet beklagen,
Durft van de deugd geen' bijstand vragen,
  En vlugt van uit haar heiligdom.

Dan dwaalt hij, eenzaam en verlaten,
  En valt, en valt al dieper weêr.
Zelfs de eens hem dierbren leert hij haten,
  Wordt doof voor rede, deugd en eer.
De wroeging foltert zijn geweten,
De laatste steun wordt weg gesmeten,
  En schande en straf wordt hem bereid,
Dan noemt de mensch zijn lot hem waardig,
Elk is tot zijn verdoeming vaardig.
  En juicht in eigen heiligheid.

Zoo dwaalt de visscher langs de golven,
  Wanneer de orkaan door 't luchtruim rent,
En hij, door zee bij zee bedolven,
  Niet meer de kust en gronden kent.
Hij durft niet door de branding breken,
Miskent het veilig haventeeken,
  En schuwt uit ijdle vrees het strand.
De zeestroom doet zijn kiel bezwijken, —
De herders beuslen op de dijken,
  En schimpen op zijn onverstand.

Ach! 't is niet altoos eigen waarde,
  Of verziend oog, of vaste voet,
Die' langs den breeden weg van de aarde
  Ons 't pad der deugd bewandlen doet.
Dien breeden weg pas ingetreden,
Hangt dikwerf aan onze eerste schreden
  't Geluk der reize alleenlijk af:
En, waar wij immer ook belanden,
Een ander houdt den draad in handen,
  Die onze wieg verbindt aan 't graf (1).

Dit dichtstuk komt ook voor in het tweede deel zijner *Nagelaten gedichten*, door zijnen oudsten zoon Mr. P. N. ARNTZENIUS, te *Haarlem* bij VINCENT LOOSJES in 2 deelen, in het jaar 1825 uitgegeven; zijnde deze een klein gedeelte van een groot aantal handschriften, uit welke volgens bevoegde regters nog zonder moeite eene keus zoude kunnen worden gedaan, die onze Nederlandsche letterkunde tot eer zou verstrekken en door het publiek gretig ontvangen worden. Nog zijn vele gedichten van hem opgenomen in de *Dichterlijke Handschriften*, door UYLENBROEK uitgegeven, in den *Muzen-Almanak* en andere verzamelingen.

Bijzonder muntte ARNTZENIUS uit als dichter, wanneer hij voor liefde, vriendschap, vaderlijke en kinderlijke teederheid, en huwelijkstrouw de snaren stemde, of wanneer menschen- en vaderlandsliefde, deugd en godsvrucht zijn dichtvuur ontgloeiden. De zachte en gevoelige stemming zijner ziel, die hem doorgaans kenmerkte, is allerwege in zijne gedichten te herkennen en vervult ons met de tee-

(1) *Euterpe*, St. II, bl. 158.

derste gewaarwordingen, die ons den mensch soms nog meer doen beminnen, dan den dichter bewonderen. Of is dit niet het geval in het volgende stukje: *bij het Lijkje van zijnen zoon* ROBBERT JOHANNES.

Het kransje ligt verbroken
  Van bloemen schoon en zacht,
Die op ons pad ontloken;
  Nu faalt er één aan de acht!
Het liet zijn knopje hangen,
  Dat nu geen geur meer biedt,
En 't wordt alleen vervangen,
  Door een Vergeet-mij-Niet.

O! lief aanvallig knopje!
  Toen ge aan den grond ontsproot;
Toen zon en regendropje
  U groei en leven bood;
Toen heeft geen enkel toontje
  Geklonken van mijn lier,
En 't welkom aan mijn zoontje,
  Bleef zonder maat of zwier.

Moest ge eerst mij dierbaar worden,
  Verdienen mijnen lof,
Moest ge eerst tot hooger orden
  Verrijzen uit het stof,
Moest eerst van 't jeugdig lootje
  De bladerdos vergaan,
Eer voor mijn naamgenootje
  Mijn lier een' toon zou slaan?

Uw zieltje, zoo lieftallig,
  Gaf nooit van afgunst blijk;
Nu hoort het welgevallig
  Mij zingen bij uw lijk.

Maar 'k zie geen vriendlijk lonkje,
  Ik hoor uw' danktoon niet;
Geen tintlend levensvonkje
  Geeft leven aan mijn lied.

Uw gitzwarte oogjes zagen
  De spruitjes uit den grond,
Nog slechts voor weinig dagen,
  Met tulpjes in den mond;
Maar nu het voorjaarsweder
  Hun groei en leven gaf,
Zonkt gij in de aarde neder,
  Ach! nu verwelkt ge in 't graf.

Doch spoedig is verdwenen
  Hun teedre lentebloei;
Hun blaadjes vliegen henen,
  Bij 't eerste stormgeloei;
Gij, veelbelovend knopje,
  In schooner hof verplant,
Bloeit op een heuveltopje
  In beter Vaderland.

Daar vellen geene stormen
  Der boomen fiere kruin;
Daar knagen geene wormen
  Het crocusje in den tuin;
Daar wordt gij, goed en heilig,
  Van groei noch lucht beroofd;
Daar — voor de buijen veilig,
  Die woeden op ons hoofd.

Nu dan, o zalige engel!
  Ons dierbaar kind weleer;
Gebroken hange uw stengel,
  Uw knopje bloeij' niet meer!

Schenke ons dan 't aardsch gewemel
Den lievling niet weêrom,
Als engeltje in den hemel
Heet gij ons wellekom (1).

Over het algemeen was hij een meester in het vervaardigen van gelegenheidstukjes, die hij aangenaam wist te wijzigen en bevallig in te kleeden; zijne verzen zijn zachtvloeijend en getuigen hoe gemakkelijk zij door hem werden te zamen gesteld: van velen moge hier het volgende ten proeve verstrekken.

DANKZEGGING AAN MIJNE GADE
VOOR EEN
REGENSCHERM
MIJ GESCHONKEN, OP MIJNEN 40sten VERJAARDAG.

o Gij, in storm en zonneschijn
Mij dierbre! ontvang mijn lied
Van dank en van erkentenis
Voor 't geen uw hand mij biedt!
Dat regenscherm zweev' mij voor 't oog
Zoo lang wij zamen gaan;
't Blijv' mij een dierbaar zinnebeeld
Op onze levensbaan!

Niet altijd helder is de lucht,
Niet altoos schijnt de zon
Op 't midden van den zomerdag;
Die onbewolkt begon.
Somwijlen stort een regenvlaag
Ook op den reinsten weg,
Niet af te keeren noch voorzien
Door 't schranderst overleg.

---

(1) *Nagelaten gedichten*, D. II. bl. 136.

Valt ons dit toeval ooit te beurt,
  Dan reike ik u mijn' arm,
En grijp, hetgeen uw hand mij bood,
  Het dierbaar regenscherm:
Al is het ook van omtrek klein,
  Dat elk zich daarnaar voeg'!.
Voor hen, die willig zamengaan,
  Is 't zeker groot genoeg!

De bui zij kort of lang van duur,
  Ik vrees de droppels niet,
Terwijl mijn oog van onder 't scherm
  Naar schooner kimmen ziet.
Wij toeven zamen onder 't doek
  Een' milden zonneschijn
Uw dierbre hand was 't, die 't mij gaf,
  En zou 't niet ligt dan zijn?

Wordt eindlijk weêr de hemel blaauw,
  En wordt het helder weêr,
Dan schudden wij de droppels af,
  En slaan de zijde neêr;
Dan weêrkaatst op het blank metaal
  De zon weêr van geluk;
En, als we een poosje stille staan,
  Dan leunen we op de kruk.

Maar 't talrijk kroost, o lieve vrouw!
  Blijft onder 't scherm niet droog,
Al waar' 't, dat elk, bij de eerste bui,
  Ons ook in de armen vloog. —
Zoo krijge dan hun voet de kracht
  Naar beter schut te vliên;
Hun oog, om naar een needrig dak
  Tot schuilplaats om te zien.

Maar wij gaan met ons regenscherm
  Langs heel ons levenspad;

De zijde blijve rein en heel,
  En spil en beugels glad;
Tot dat wij keeren van den togt
  Tot stoorelooze rust,
Of wandlen, waar het nimmer stormt,
  Langs onbewolkte kust.

Dan strikk' ons kroost den groven zak
  Om spil en zijde vast,
En berg' het half versleten scherm
  In wel gesloten kast:
Indachtig aan het zinnebeeld,
  Dat gij mij heden geeft,
Ook als hun zalig oudrenpaar
  Dat niet meer noodig heeft (1).

In zoodanige huisselijke stukjes, waarin zachte godsvrucht, met liefde voor Echtgenoote en kroost vereenigd zijn, muntte hij vooral uit. De beelden waarvan hij gebruik maakt, zijn ongezocht, en zeer juist aangebragt. —

Hij was een werkzaam lid van de vereeniging *Demokriet* te *Haarlem*, een gezelschap, waar ieder lid den naam eens ouden dichters heeft, en waarin hij die van LE FRANCQ VAN BERKHEY droeg. Meest zijn de gedichten die aldaar worden voorgelezen op opgegeven onderwerpen vervaardigd en van vrolijken inhoud; meermalen vergaste hij dan ook de leden op een Dichtstuk, dat van echten luim getuigde. Als proeve geven wij het navolgende tot hiertoe onuitgegeven stukje:

---

(1) *Nagelaten gedichten*, D. II. bl. 112

HET KNIKKEREN.

Opgegeven onderwerp.

Jongens hoort eens alle zes!
'k Heb u voor het spel en 't leven
Eenen goeden korten les,
Dien ge onthouden moet, te geven,
Jongens, hoort vergeet hem niet
't Is een les van Democriet.

Jongens, als ge knikkren wilt,
Ziet dan toe, en zorgt toch wakker,
Dat uw knikker niet verschilt
Van den knikker van uw makker.
Waar hij grooter, 't spel waar laf,
Kleiner stuitte op grooter af.

Altoos zij uw knikker rond,
Zonder putje en zonder builtje.
Anders dwaalt hij langs den grond
Anders raakt ge nooit in 't kuiltje.
't Scheeve en kromme duurt niet lang
Rond houdt steeds den besten gang.

Wordt niet om de knikkers boos,
Schoon al stuiten ze op een strootje.
De eêlste knikker uit de doos,
Komt niet altoos eerst in 't ootje.
't Spel geeft niet altijd zijn gunst
Aan het pronkstuk van de kunst.

Dat bij winst of bij verlies,
Niemand ooit een knikker smokkel!
Niemand kijke bang of viesch
Schoon al krijgt hij op zijn knokkel.
Wie, 't zij hij verliest of wint,
Glimlagcht, is mijn beste kind.

Maar al speelt gij met een hals,
Of met fluksche of knappe mikkers,
Jongens, speelt toch nimmer valsch,
Speelt niet enkel om de knikkers!
Speelt altijd, — onthoudt dat wel —
Eerlijk naar het regt van 't spel!

Nog zijn wij in staat gesteld den volgenden onuitgegeven Lierzang hier mede te deelen.

DE WAARHEID.

Lierzang in den nacht.

Hebt ge ooit bij nacht in statig duister,
Aan 't onbeneveld firmament,
Het oog in stillen ernst geslagen op den luister,
Waaraan ge Orions beeld en zijnen gordel kent?
Hebt ge op 't drievuldig licht gestaard,
Hebt ge in Orions knots en schouder, schild en zwaard,
In Aldebarans gloed den weerglans ooit gevonden
Der zon, waar 't al zijn glans van heeft,
Die, vóór nog starren om haar heen gerangschikt stonden,
Den luister reeds bezat, die nu de melkweg geeft.

Dat starrenbeeld heeft reeds geblonken,
Sints God het ruim der heemlen schiep,
Zijn gloed was even schoon, toen nevens de andre vonken,
Tot ciercels van den nacht God dien te voorschijn riep.
't Verving zo meengen zonnegloed,
Zo meenge storm heeft reeds in 't ruim der lucht gewoed,
Orions gordel toch verloor niets van zijn luister,
En of de Lente bloempjes strooit,
Of gure winter de aard beknelt in de ijzren kluister,
Orion derft zijn glans, tot 't eind der eeuwen, nooit.

Zo eeuwig, stervling! is ook 't wezen
Der waarheid, die gij hulde zweert,
Zo min heeft zij den storm of zonnegloed te vreezen,
Zo drijft er wolk noch damp, die hare stralen deert,

Orions heldre starrenschijn,
Kan soms nog voor ons oog bedekt verborgen zijn,
Als God het wolkgordijn voor ons heeft toegeschoven,
De waarheid, steeds in de eigen gloor,
Belagcht der wolken kleed, zij drijft er eeuwig boven,
En schiet er ons ten nut haar eeuwge stralen door.

Voor eeuwig? neen de sterren lichten,
Verliezen eenmaal hunne pracht,
Wanneer de tijd vermoeid in zijnen loop zal zwichten,
Dan breekt geen zonnestraal door de onverdrijfbre nacht!
Dan, Aldebaran! staat gij dof,
Dan zingt geen wandlaar meer geen philomele uw lof,
Dan zal geen veldschalmey uw licht ter eere ruischen;
Maar duister zij 't aan 's hemels trans,
Wanneer alleen de storm der eeuwigheid zal bruisschen,
Dan houdt ge, o waarheid! proef, dan blinkt ge in d' eigen glans!

Laat, Broedren! de oceaan dan loeijen,
Dat alles om ons scheurt en kraakt,
Des stervlings vrije geest schudde af zijne aardsche boeijen,
En zoek' der waarheid zon, die 't duister helder maakt!
d' Orions is hun val bereid,
Maar waarheid woont en blinkt in 't rijk der eeuwigheid,
En schiet haar stralen uit tot in des afgronds kolken,
Haar bliksem treft der boozen kop,
Maar ook haar zonnegloed verlicht het oog der volken,
En, als haar 't menschdom kent, voert zij 't ten hemel op.

Arntzenius paarde aan de gaven van vernuft, gevoel en verbeeldingskracht, welke meer den dichter vormen, eene ongemeene vlugheid van bevatting, levendigheid van geest, helderheid van verstand en scherpzinnigheid van oordeel. Met regt mogt hij een man van uitgebreide kundigheden heeten en muntte hij niet slechts als regtsgeleerde, zoo wel door grondige kennis, als schitterende begaafdheden

uit, maar handhaafde ook in andere betrekkingen, als Correspondent van het Kon. Ned. Instituut, Secretaris van TEYLERS Stichting, Curator der Latijnsche Scholen, Lid van den Raad, Lid der Maatschappij van Nederlandsche letterkunde te *Leiden*, en der Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen te *Haarlem*, welke hij meermalen over belangrijke onderwerpen voorlichtte, den letterkundigen roem van zijn geslacht.

Zwaar derhalve en treffend was het verlies, hetwelk het vaderland en de geletterde wereld door zijnen vroegen dood onderging, doch bovenal treffend voor zijne nagelatene weduwe en negen onmondige kinderen, voor wie hij ook als verzorger van zijn gezin onontbeerlijk was, en voor zijne grijze eerbiedwaardige moeder, die hem echter eerlang in het graf volgde. Als vader en echtgenoot, was hij een heerlijk toonbeeld van trouw, teederheid en verstandige zorg; de zaligheden van een gelukkig huwelijk, door zijn keurig dichtpenseel meermalen zoo treffend geschilderd, waren in zijn huisgezin verwezenlijkt, waar ieder zich even zeer beijverde, om op zijn voorbeeld door eene getrouwe pligtbetrachting het algemeen geluk te bevorderen. Zijne nog in leven zijnde kinderen zijn: IDA JOHANNA; Mr. PIETER NICOLAAS, Advocaat-Generaal bij den Hoogen Raad der Nederlanden; BRUNO, onlangs van *Batavia* terug gekomen, waar hij lid was van de Faktorij der Nederlandsche Handel-Maatschappij; DIEDERIK JOHANNES AGATHUS, Medicinae en Chirurgiae Doct. te *Amsterdam*; GULIAN CORNELIS, Fabri-

kant te *Goor;* ANNA ELIZABETH; ROBERT HENDRIK, Geëmploijeerde bij de Nederlandsche Handel-Maatschappij te *Batavia*, en JAN OTTO HENDRIK, Luitenant ter Zee der 2e klasse.

Zijn omgang in het gezellig verkeer was door zijne hartelijkheid en welwillendheid hoogst aangenaam, aan zijne vrienden was hij ten sterkste verknocht, en zijne menschenliefde deed hem gaarne aan ieder ongelukkige hulp verleenen; nimmer onttrok hij zich, wanneer hij eenig nut kon stichten, om tot bevordering van een heilzaam doel mede te werken. De hechte steunsels eindelijk, waarop deze edele hoedanigheden in ARNTZENIUS rustten, waren echte godsvrucht, die in alle omstandigheden zijne handelingen bestuurde, innige liefde tot Christus als zijn Verlosser, en de kracht waarmede diens leer en voorbeeld op hem werkten.

ARREPT (ARENT VAN) schreef een naamvers in den *Rederycker Springhader vervaet in verscheyde antwoorden op den Wyngaertsranxkens binnen Haarlem, Haarlem* 1614. 4°.

ASSENDELFT (N.) maakte een gedicht aan HENDRIK DUYST VAN VOORHOUT, te vinden in het *Vervolg op Apollo's harp*, 1663.

BAAK (MAGDALENA), aan wie REINIER ANSLO zijne *Parijsche Bruiloft* opdroeg, vinden wij mede als dichteres vermeld (1).

BAALE (HENDRIK VAN), geboren te *Delft*, den 3 Januarij 1782, uit fatsoenlijke burgerouders, had al vroeg zeer veel aanleg om een goed — misschien een groot — dichter te worden. Zijne smaak bepaalde zich voornamelijk tot tooneelstukken en vooral tot het treurspel. Hij vervaardigde een treurspel *Johanna de Castro*, dat in 1807 te *Amsterdam* bij P. J. UYLENBROEK in het licht verscheen; *de Saracenen*, in 1809 en *Alexander*, in 1816 beide te *Amsterdam* bij A. MARS gedrukt; de twee laatsten, welke hij opdroeg aan den Amsterdamschen Burgemeester JAN BROUWER, Ridder van de Ned. Leeuw en Commissaris van den Hollandsche Schouwburg, van welken hij tot erkentenis daarvan een geschenk ontving dat nog in zijne familie berust, verwierven, bij hare opvoering in de Stads-schouwburg te *Amsterdam*, grooten lof; de *Alexander* werd herhaalde malen opgevoerd.

Behalve dat hij een aantal losse stukjes, velen zonder of met eene B., in jaarboekjes leverde, was hij

(1) Zie G. D. J. SCHOTEL, *Letter- en Oudheidkundige Avondstonden*, bl. 103.

vooral een werkzaam lid van het Genootschap *Diversa sed una* te *Dordrecht*, in welke stad hij omtrent het jaar 1807 of 1808 boekhouder werd, en later zich in eene affaire of grossierderij in thee, koffij, specerijen, enz. associeerde. Hij huwde aldaar aan Mejufvrouw N. VAN STEENBERGEN, welke nog in leven is, terwijl hij er op den 2 Februarij 1822 kinderloos overleed.

Tot eene kleine proeve van zijn dicht-talent nemen wij hier over, uit het 4e bedrijf 2e toneel van zijn Treurspel *Alexander*, een gedeelte van de alleenspraak van dezen *Griekschen* Vorst.

Zoo is 't dan waar, een vorst hoe magtig hoe vermetel
Hoe hoog, door eigen kracht, op 's werelds Gouden Zetel
Gestegen, voelt zich mensch en vatbaar voor de smart!
Hij, trots 't heelal, hij beeft voor de uitspraak van zijn hart.
Geen nachtkoets biedt hem rust voor de uitgestane zorgen:
Het heden baart hem schrik, hij siddert voor den morgen.
Hij schare, om zijne sponde, een' trouwen vriendenstoet,
Opdat geen snode hand zich dompele in zijn bloed;
Een wreede sluimering, nog wreeder zelf dan 't waken,
Toont hem zijn vrienden, die van woede en moordzucht (blaken;
Toont hem de dierbre aan 't hoofd, voor wie zijn boezem (brandt,
Daar zij hem gretig zoekt, den moorddolk in de hand,
Om in dien veegen stond hem rekenschap te vragen
Voor de offers, door zijn woede en razernij verslagen.

BAARD (D. VAN) leverde *Sonde-kraem ter bekeerde saligheyt*, te *Steenwyk* in 1662 in 4° gedrukt. In dit werk houdt hij den *Dronckaert*, den *Speeler*, den *Gierigaert*, den *Onrechtvaerdige*, den *Onbarmhartige*, den *Huychelaer*, den *Benijder*, den *Vloecker*, den *Hovaerdige*, den *Danser*, den *Hoereerder*, den *Over*–

speeler, den *Bloedtschender*, den *Erckwamer*, den *Twister*; den *Ondanckbare*, den *Murmereerder Gods* en den *Wanhooper*, ieder in een afzonderlijk dichtstuk hunne gebreken voor oogen. Elk dichtstuk is op den kant voorzien met bijbelteksten ten betoge dat zijne gezegden schriftmatig zijn en wordt gevolgd door eenige aanteekeningen en een toepasselijk liedeken. In het eerste stuk getiteld: *schrik voor de dronckaerts doch troost in hare bekeering*, spreekt hij den dronkaard onder anderen aldus aan:

Doch Vrundt, een weynigh blijft, hoort *Salomon* aenwijsen
Het eynde van u dronck, 't zijn woorden van afgrijsen;
Indien u gulsigheyt niet gantsch swelght als versteckt,
Verstaet dan met een woort, hoe 't kantje u verlockt;
Een *a* Suyper en een Vraet dien sal de armoed quellen,
Hy volght sijn reden vraegh, *b* by wien is 't wel te tellen?
By wien, och armen? of by wien kijvagien meê,
By wien het droef geklagh? By wien de wonden sneê
Oock sonder oorsaeck hier? By wien het roodt der oogen?
(Ick dencke dat het zijn die drincken groote toogen):
c By hen die by de Wijn vertoeven secht de Man,
Die den vermenghden dranck naesoecken in de kan.

a. Prov. 23 : 21. *b*. Prov. 23 : 29. *c*. Prov. 23 : 30.

Hij plaatste op den titel van dit werkje alleen de voorletters van zijnen naam D. v. B. Er staan vóóraan eenige lofverzen, waaruit blijkt dat men het over zijn naam niet eens was: hij heet er in D. V. BAARD, V. BAERDT, V. BAARDT en V. BAERT.

BAARLANT (MICHIEL VAN). *Zie* BAERLAND (MICHIEL VAN).

BAARTMAN (Mejufvr. H. W. CALLENBURGH) liet de voortbrengselen harer Muze, in het jaar 1794, in vier stukjes te *Utrecht* drukken, onder den titel van *Gedichten*; daar ze ons, niettegenstaande alle mogelijke nasporingen, niet in handen zijn gekomen, kunnen wij niet beoordeelen of zij dien titel verdienen.

BACCHERUS (MARIA) geb. VAN HENGEL. *Zie* HENGEL (MARIA VAN).

BACKERE (CATHARINE DE), denkelijk van *Gent*, heeft nagelaten een handschrift, thans in het bezit van den boekhandelaar J. L. C. JACOB, te *'s Gravenhage*, met de spreuken: *l'Attente nourrit, si Dieu plaist*; *Ghewillegher Arbeyt is zoete*, zijnde eene verzameling van fransche en hollandsche liedekens, van 1574—1598, waaronder sommigen, volgens den bezitter, door naïveteit en lieftalligheid uitmunten.

Vermoedelijk was zij eene aanverwante van PETRUS DE BACKERE reeds door WITSEN GEYSBEEK (1), op het gezag van WILLEMS (2), als dichter vermeld, die volgens FOPPENS (3) Prior te *'s Gravenhage* was: misschien ook wel van MICHIEL DE BACKERE, in 1576 en 1578 Advokaat te *Gent* (4).

BACOT (GERRIT JACOB GEORGE), A. L. M. Phil. Doctor en Predikant te *Eenrum*, in *Groningerland*, had van den beginne der Staatsonlusten

(1) *Woordenboek der Ned. Dicht.* D. I. bl. 174.
(2) *Verh. over de Ned. Taal en Letterk.* D. I. bl. 248.
(3) *Bibl. Belg.* Tom. I. pag. 981.
(4) G. GROEN VAN PRINSTERER, *Archives ou correspondance inédite de la Maison d'Orange-Nassau.* Tom. V. en VI.

in het laatst der vorige eeuw, de zijde der Patriotten gekozen, en door een en ander dichtstuk zijn gevoelen openlijk doen kennen; terwijl hij met zijne pen die zaak verder ten dienste stond en bovendien, misschien niet zonder grond, gehouden werd voor den steller van het adres, waarin de wapengenootschappen in Augustus 1787, aan het hof des Prinsen van Oranje de snoodste ontwerpen te laste leiden. Dit een en ander berokkende hem, na de onwenteling van dat jaar, zoo vele vervolgingen, dat hij zich genoodzaakt zag buitenslands te vlugten en dus zijne standplaats, waar hij nu achttien jaren gestaan had, in 1788 te verlaten.

De Staten der Provincie *Groningen* stelden, bij Publicatie van 1 December 1788, eene premie van 1000 gulden op zijn hoofd, en zochten den Graaf van *Steinfurth*, die hem eene schuilplaats verleende, over te halen, zelfs op eene zeer onkiesche wijs, om hem uit te leveren, hetgeen deze echter bleef weigeren, en wel met gevoel van beleedigde eer. Bacot werd nu, bij sententie van het Geregtshof van *Groningen* van 5 Maart 1789, *in contumacium* tegen hem geveld, ten eeuwigen dage uit die Provincie gebannen, op pœne van zwaardere straf, zoo hij daarin ooit mogt terug komen. Hij gaf te *Burgsteinfurth* in 1789 in 8° uit: *Verzameling van stukken, door* Dr. G. J. G. BACOT; *ter verdeediging zijner eer en onschuld, vooral op het grievendst beleedigd, door de Staaten van Stad Groningen en Ommelanden.* Dit boek bevat 310 bladzijden, behalve het *inleidend voorbericht*, dat 44 bl. beslaat. Hierin vindt men, onder anderen, de

Publicatie van 1 December 1788; den brief aan den Graaf tot uitlevering onder genot van de 1000 gl. en de kosten; het fraaije antwoord van den Graaf van 27 Januarij 1789, dat (zoo men zegt) door Prof. VAN DER MARCK, die toen ook te *Steinfurth* leefde, gesteld was; en het vonnis van het Groninger Geregtshof van 5 Maart 1789, met zeer vele, uitgebreide en juridieke aanteekeningen. Het antwoord van den Graaf is zeer belangrijk als staatsstuk, in hoe ver een vreemdeling om staatkundige gevoelens en handelingen, door eenen vreemden staat, waar hij schuilplaats vraagt en verkrijgt, en als een stil burger leeft, kan en mag beschermd, of moet uitgeleverd worden.

In *Groningen* na de omwenteling terug gekeerd, werd BACOT, den 31 Julij 1797, aan hare Hoogeschool tot Doctor in de regten bevorderd; vervolgens Lid van het Departementaal geregtshof te dier stede, en eindelijk Raadsheer in het Hooge Geregtshof te *'s Gravenhage*, waar hij in 1811 kinderloos overleed. Hij was niet gelukkig gehuwd geweest. Zijne liefhebberijstudie was de wijsbegeerte, het natuurregt en de wiskunde, in welk laatste vak hij zich tot aan het einde zijns levens gaarne verlustigde. Hij was een zeer braaf man, een streng en achtingswaardig regter; had een zeer wijsgeerig hoofd, maar was driftig van aard.

In het begin van het jaar 1811 was te *Groningen*, voor rekening van den schrijver en alleen om aan eenige goede vrienden mede te deelen, door BACOT uitgegeven een bundel dichtstukken, onder den titel: *Wijsgeerige en dichtlievende mengelstoffen*, *door* GERRIT

JACOB GEORG BACOT, *Raad in het Departementaal Gerigtshof te Groningen, benoemd tot Raad in het Keiz. Gerigtshof in den Haag, A. L. M. J. U. et Ph. Doctor, lid van de Keiz. maatschappij der Wetenschappen te Haarlem,* enz., waarbij is gevoegd de afbeelding van den dichter. — Deze dichtstukken, van eenen wijsgeerigen aard, reeds in zijnen jeugdigen leeftijd, op verschillende tijden en plaatsen geheel of gedeeltelijk in het licht verschenen, waren nu op nieuw nagezien en sommigen geheel omgewerkt. Men treft in dezen bundel aan: 1°. de Voorzang, *de Herziening* genaamd, waarin de dichter, over het herzien zijner verzen handelende, aldus begint:

In een viertijd, vrij van zorgen,
wen zich graag bespiegling hecht
Aan de doorn en rozenpadén,
reeds door 't leven afgelegd,
Sloeg ik, die, sinds veele jaaren,
naauwlijks aan de lier meer dacht,
Ook weer 't oog eens op de vruchten,
door mijn dichtluim voordgebragt.
'k Zag er één gelauwerd bloozen,
te onvoltoogen mij ontvloon;
Die *Capellens* burgerliefde
stamerde op te schorren toon;
Één ook, die, in 't zelfde tijdperk,
laster, dwaaling, woest geweld,
Toeriep: hoe de waare *vrijheid*
geen losbandigheid verzelt.
'k Zag er menig kleine hupp'len,
schaars meer vallende in 't gezigt;
Dan heur stempel was toch vriendschap,
waarheidsliefde of hulde aan plicht.

2°. *Gods wysheid in zijne werken*, met de gouden eerpenning bekroond door het genootschap te *Leyden*, den 4 Mei 1780, en opgenomen in het 4° deel der *Tael- en dichtlievende oefeningen*. 3°. *Het ijdele des waans omtrent de grootheid en bestemming der menschelijke kenvermogens*, in 4 zangen, gedeeltelijk te voren gedrukt in het 6° deel der *Tael- en dichtlievende oefeningen*, uitgegeven door het Leydsche dichtgenootschap *Kunst wordt door arbeid verkregen*. 4°. *De zedelijke Natuurwet in verband met de burgerlijke Maatschappij*; in 1770 te *Amsterdam*, bij P. MEIJER gedrukt, doch nu veel uitgebreider en geheel omgewerkt. 5°. *Proeve op de Gezelligheid*, in 4 zangen, in 1787 te *Groningen* naamloos uitgegeven, waarachter nu gevoegd werden *Aanmerkingen omtrent de Ned. Woordenspelling*; in welke de schrijver handelt over het niet volgen der spelling van den Hoogleeraar SIEGENBEEK. BACOT had blijkens de vóór dezen bundel geplaatste voorrede, het voornemen om deze dichtstukken later, met nog eenig vervolg er bij, openlijk uit te geven; doch door zijn spoedig hierop gevolgden dood is dit voornemen door hem niet ten uitvoer gebragt.

Tot de *Eerekroon op de hoofden der doorluchtige Staatmannen*, *Burgervaderen*, *Zeehelden en andere personaadjen, die het Nederlandsche gemeenebest door getrouwe diensten en edele daden, aan zich verpligten*; *doormengd met andere vaderlandsche dichtstukken*, te *Dordrecht* bij A. BLUSSÉ EN ZOON, in 1782 uitgekomen, leverde BACOT twee dichtstukken als een: *Ter gelegenheid der geldzameling voor de gekwetsten en de*

weduwen der gesneuvelden in den Zeeslag op den 5 van Oogstmaand 1781, *geopend te Groningen den* 14 *dier maand*, en een: *Bij de sluiting dier geldzameling op den* 18 *van Herfstmaand* 1781. Ook komt van hem een dichtstuk voor in het werkje getiteld: *Voor* CAPELLEN TOT DEN POL; terwijl men achter de *Nagelaten opwakkeringe tot Vaderlandsche moed en vrijheidsliefde*, door PIETER VAN SCHELLE, in 1792 te *Duinkerken* bij VAN SCHELLE & COMP. uitgegeven, mede drie stukken van hem aantreft; als: *Vaderlandsche eed*, *Ballingslied* en de *Gegronde verwachting*.

BADON GHIJBEN (JAN KAREL) (1), gesproten uit een deftig geslacht, werd den 23. September 1805, te *Arnhem* geboren. Hij was een achterkleinzoon van JOANNES BADON en KLARA GHYBEN, wier *Mengeldichten* ten jare 1756 bij A. BLUSSÉ te *Dordrecht* zijn uitgegeven. Nog in zijne vroegste jeugd verwisselden zijne ouders van woonplaats en vestigden zich, wegens de verschillende ambtsbetrekkingen zijns vaders, achtervolgens te *'s Gravenhage*, te *Amsterdam* en eindelijk te *Zutphen*. Hier was het, dat zijne verstandelijke en zedelijke vorming werd begonnen, zoo door verschillende onderwijzers, aan welken hij werd toevertrouwd, als vooral door zijnen regtschapen vader en zijne godsdienstige moeder. Hij was een vurig beminnaar van de schoone kunsten, alsmede van de afge-

---

(1) Wij meenden niet beter te kunnen doen, om dezen beminnelijken man naar verdiensten te doen kennen, dan deze Levensschets, door een zijner vrienden in de *Letterbode* van 7 April 1843 medegedeeld, eenigzins verkort over te nemen.

trokkene, wiskunstige wetenschappen. Van de eerste beoefende hij vooral de muzijk, niet alleen als liefhebber, maar zelfs als geleerde, die de gronden van haren streelenden invloed ijverig naspoorde; als wijsgeer, die haar als een weldadig middel beschouwde tot de zedelijke ontwikkeling van den mensch. Wij hebben thans voor ons liggen eene *Klaagzang van Amstels Stedemaagd*, bij den heldendood van VAN SPEYK, door Mr. J. VAN LENNEP, welke door BADON GHYBEN is in Muzijk gebragt.

Geen wonder voorwaar, dat hij, na loffelijk tot de academische lessen te zijn bevorderd, dat vak van studie koos, waarin schoonheid op waarheid moet gegrond zijn, en waarheid van schoonheid een' nieuwen glans ontvangt; doch even min te verwonderen is het, dat zulk een' leerling spoedig de genegenheid won zijner hoogleeraren, en dat zulk een student gemakkelijk vrienden vond onder hen, die door geleerdheid en bevalligheid van zeden zich onderscheidden. Het kon toch wel niet anders, of die zin voor het schoone en ware moest ook in zijn leven zich openbaren, en het was daaraan toe te schrijven, dat twee beminnelijke deugden in hooge mate in hem uitblonken, zedigheid en opregtheid. Niemand verder van aanmatiging verwijderd, dan hij, niemand grooter vijand van vleijerij of verduistering der waarheid! Waar zijn zedelijk gevoel, op zulke gronden gevestigd, werd getroffen, daar sprak het luide en liet zich zonder schroom hooren, maar toch altijd in zulke bewoordingen, die de kieschheid zelve hem scheen in te geven. Het was daaraan ook toe te schrijven,

dat niemand ligt gunstiger, dan hij, anderen beoordeelde, of met grooter naauwgezetheid den nadeeligen indruk zocht weg te nemen, die, of door zijne woorden, of zelfs door zijn zwijgen, omtrent iemand kon te weeg gebragt zijn. Zoo doende, behoorde hij steeds tot uitstekende kringen, waarvan hij den regten toon geheel en al meester was, en boezemde smaak in, aan wie met hem omging.

Nog vóór Badon, door het schrijven eener dissertatie, de kroon mogt zetten op zijne loffelijk volbragte studiën, trad hij als werkzaam lid in de maatschappij. Te *Hoorn* was het conrectoraat vacant geworden, tot welks vervulling hij, op vereerende aanbeveling, werd geroepen. Hij bekleedde die betrekking aldaar van 1829—1835. Zoo veel tijds was er niet noodig, om hem in verschillende opzigten te doen hoogschatten. Wie in *Hoorn* zich onderscheidde door beschaving, zocht zijn gezelschap, en wie een' zoon had van voortreffelijken aanleg, verheugde zich, dien aan hem te mogen toevertrouwen. Inderdaad, voor uitstekende jongelingen ontzag hij geen moeite, geen opoffering van tijd, en dezulken beminden hem van stonde aan. Dat was natuurlijk, want nooit welligt had eenig onderwijzer grooter afschuw van pedanterie. Zijn onderwijstoon was minzaam, uitlokkend, raadplegend zelfs. Zij, die zich naar hem vormden, konden onmogelijk dien aanmatigenden toon in zijne school aannemen, welke ieder weldenkende bij vele jonge lieden heden ten dage zoo geweldig tegen de borst stoot. Hij was gevormd in de school van van Heusde, d. i. in de school van Socrates, en liever, dan meester-

achtig te beslissen, schortte hij zelf vaak zijn oordeel op, en waarschuwde zijne leerlingen voor voorbarigheid in oordeelvellingen, als de grootste klip tot het vinden der waarheid. Men ziet, dat dit alles in overeenstemming was met de grondtrekken van zijn karakter, even als de stof voor zijne dissertatie, die hij in 1833 verdedigde (1).

In 1835 verliet hij *Hoorn*, betreurd door velen, maar door niemand hartelijker gemist, dan door den Heer Mr. J. Pan, thans raadsheer in het hof van *Drenthe*. Welk een geleerde, welk een keurig beoordeelaar, vooral van dichterlijke verdiensten, deze is, behoeft niet ontvouwd te worden; maar het mag iets bijdragen tot de kennis van Badon, als wij mededeelen, dat zijn diep gevoel van dichterlijke en zedelijke schoonheid en de fijne tact, om al, wat wel luidt, in het leven uit te drukken, buiten twijfel den grond legde tot de vriendschap, die de een den ander toedroeg. De Heer Pan liet niet na, zijnen vriend nu en dan tot het tokkelen der snaren aan te sporen, dat trouwens naauwelijks noodig was bij iemand, wiens ziel zoo gaarne alles verfraaide en veredelde. Werkelijk bezong hij, bij onderscheidene gelegenheden, verschillende onderwerpen, maar was er uiterst moeijelijk toe te brengen, om iets algemeen te maken. Tot proeve meenen wij echter te mogen aanhalen het lieve versje in den *Drenthschen Almanak* voor 1840, getiteld: *Op een slapend kind.*

Slaap gerust, aanvallig wichtje!
Vlij uw blozend lief gezigtje

(1) *Diatribe in Socratis Ironiam.*

Op het donzen kussen neêr.
Nog geen zorg woont in uw wiegje;
't Moê gevlogen gonzend vliegje
Vindt bij u geen' tegenweer.

Lief'lijk als gewijde choren
Ruischt uw adem mij in de ooren:
't Is der onschuld tooverlied.
Lachjes sluim'ren op uw lippen,
't Zuchtje, dat u mogt ontglippen,
Tuigt van bangen kommer niet.

't Is van moeder afgezogen,
Als zij met een' traan in de oogen
Dacht aan 't wiss'lend spel van 't lot;
Als ze u drukte aan 't minnend harte,
Vrijdom van des levens smarte
Voor haar liev'ling bad van God.

Slaap gerust, aanvallig wichtje,
Tot de morgen 't flikk'rend lichtje
Van de nachtlamp kwijnen doet.
Moeder vinde bij 't ontwaken
D' eigen blos weêr op uw' kaken
Lieve kleine, sluimer zoet!

Behalve vele andere gedichten, deelde hij bepaaldelijk zijnen vrienden mede een vers bij de terugkomst van Chassé uit de krijgsgevangenschap, en getiteld: Chassé *aan de zijnen en het vaderland terug gegeven*, aldus luidende:

Vlieg, als een ad'laar op zijn schachten,
Vlieg, Neêrlands volk, naar 't Westerstrand;
Vergaâr, wat leeft, uw laatste krachten
En rep u naar den waterkant.
Wat immer op de wat'ren zwoegde,

Sinds de eerste hulk de baren ploegde,
Droeg de Oceaan nooit ed'ler vracht,
Wiegt zacht, o golven, Neêrlands braven,
En voert hen veilig in de haven,
Waar 't Vaderland zijn kind'ren wacht.

Ziet gij die wimpels? Ziet! Zij nad'ren,
De roem en de eer van Nederland.
Hoor! 't onverbasterd teelt der vad'ren
Zingt jub'lend 't lied aan 't Vaderland.
Een oogwenk nog, en wellust dronken
Omhelzen zij in 't stof gezonken
De heil'ge moeder aarde weer.
Een oogwenk, en de ontwende handen,
Te wreed gekneld door snoode banden,
Omklemmen weer de ontwrongen speer.

Daar drukt een moeder aan het harte
Den een'gen zoon te lang gederfd;
Ginds snikt een bruid, vergeet heur smarte,
Daar 't welkom op heur lippen sterft.
Aemechtig aan de borst gezegen
Des teêrgeliefden, stort een regen
Van tranen uit 't geloken oog:
Een zucht slechts kan heur borst ontglippen,
Zij heft de bleek besturven lippen,
Tot de eerste kus naar hem omhoog.

Daar schudt een broeder zijnen broeder
Trouwhartig weêr de broederhand,
Daar weent van vreugd een teed're moeder
En reikt heur ga hun liefdepand.
De krijgsman poogt zijn norsche trekken
Door minzaam lagchen te bedekken
En strekt de krachtvolle armen uit.
Het bloode jongske slaat aan 't blozen,
Om schuilend aan de borst te poozen,
Die liefderijk zijn klagen stuit.

Wie is die held, wiens zilvren haren
Omgolven de besneeuwde kruin;
Wiens blik een moed spelt in gevaren,
Onwrikbaar als het hechtst arduin?
Wie is hij? 'T is de held der helden,
De dijk en dam, die Neêrlands velden,
Bij 't gieren van de staats-orkaan,
Beschut heeft voor het woên der golven:
Wiens donder 't roofziek teelt van wolven
Gestuit heeft op de veil'ge baan.

De held, die aan Euroop moest toonen
Dat Neêrland niet laaghartig bukt,
Maar onder gruis en puin wil wonen
Voor 't zich de vrijheid ziet ontrukt.
Het schild en harnas, 't vlijmend lemmer
Van Neêrlands volk, der Gaulen temmer,
De parel van Oranjes kroon,
De schrik van 't vuig gebroed der Belgen,
De roem van Neêrlands ed'le telgen,
De bliksem van Vorst Willems troon.

Vlecht lauwerkransen om zijn slapen,
Strooi keur van bloemen voor zijn treên,
Elk help een eerelover rapen
Of vlechte 't tot een krans bij een.
Juich, al wat adem heeft en longen;
Juich, jub'lend 't welkom hem gezongen,
Geen klaagtoon klinke in Neêrland meer:
Nooit zag na nacht'lijke onweersvlagen
Men schooner 's uchtends purper dagen:
Juich, Neêrland heeft zijn redder weêr.

Hem volgt een achtb're drom van helden,
Die streden onder de eigen vaan;
Wier roem de Schelde-stroom zal melden,
Zoo lang haar golven de oevers slaan.
Juich, Neêrland, laat uw vanen wapp'ren,

Het geldt den welkomsgroet dier dapp'ren,
Stem jub'lend 't lied ter hunner eer.
Deez' dag, de schoonste dag der dagen,
Waarvan de naneef zal gewagen,
Geeft 't Vaderland zijn helden weer.

Zijne verstandige en warme vaderlandsliefde stortte hij vroeger nog in prosa uit, in een stukje ten voordeele der gekwetsten, getiteld: *De val van het kasteel van Antwerpen.*

Van *Hoorn* naar *Arnhem* vertrokken, bekleedde hij daar tot aan het einde van 1839 den post van Conrector en sedert, tot op zijn overlijden, 18 Febr. 1843, dien van rector, eerst der Latijnsche scholen, en sedert 26 Mei 1842 van het stedelijke Gymnasium. Reeds in 1832 had hij zich in den echt begeven met mejufvrouw Hester Catharina Gerarda Frucht, welke echt door een zestal kinderen, alle thans in leven, en door de opregtste huwelijksmin werd gezegend. Natuurlijk bragt de uitbreiding van zijn gezin talrijke zorgen mede, maar de groote schaal, waarop aan de Latijnsche scholen te *Arnhem*, slechts door twee mannen, het onderwijs aan een vrij aanzienlijk getal leerlingen werd gegeven, vorderde ook buitengewonein spanning. Daar aanvankelijk het onderwijs in de wiskunde geheel aan hem werd toevertrouwd, kon hij het denkbeeld niet verdragen, zulk eene gewigtige taak slechts ten halve te vervullen, en met onvermoeiden ijver legde hij zich op nieuw toe op een vak, waarin hij reeds groote vorderingen had gemaakt, maar waarin hij hoog, zeer hoog wilde staan boven het gene, men van hem mogt verwachten. Voegt men nu daarbij ettelijke uren, die hij aan

bijzonder onderwijs wijdde, of onbekrompen ten offer bragt aan de bevordering der studiën van anderen, of besteedde aan het gemeenschappelijk onderzoek van eenen klassieken schrijver met zijn ambtgenoot en nog eenen hooggeschatten vriend, of eindelijk die hij wist uit te sparen, om meer en meer met de geheele oudheid vertrouwd te worden, dan zal men gemakkelijk beseffen, dat voor dit alles een buitengewoon sterk ligchaam werd gevorderd, en men zal zich verwonderen, hoe hij den tijd kon vinden, om de vertaling te ondernemen van een werk, als RAMSHORNS *Handwoordenboek van latijnsche Synonymen*, dat zich uit zijnen aard moeijelijk liet overbrengen. Intusschen, hoezeer hij van nature een goed gebouwd sterk ligchaam had ontvangen, dat in 1833 eene vrij ernstige ziekte wederstond, en met verwonderlijken spoed de gevolgen daarvan te bovenkwam, de natuur had hem buiten kijf nog kwistiger met de gave des geestes toegerust. Bij al de schranderheid, die zijn eigendom was, bezat hij evenwel de voorzigtigheid niet, om steeds de werkzaamheden van zijnen geest naar de eischen van het ligchaam in te rigten. Dikwijls waarschuwden hem daarom zijne vrienden, schertsend was dan het antwoord: geen werk valt mij zwaar, want daarin bestaat mijne voorname uitspanning.

De maatschappij heeft dan ook van zijn onvermoeid streven rijke vruchten ingeoogst. Zoo te *Hoorn*, als te *Arnhem* hielp hij uitstekende leerlingen vormen, die het ook aan zijne nagedachtenis verpligt zijn, te toonen, welke uitstekende kiemen hij bij hen tot

ontwikkeling heeft geroepen. Hij deed dat door zijn navolgenswaardig voorbeeld, door opwekking van het zedelijk gevoel, door opklaring van het verstand, vooral langs den weg der taalkundige uitlegging. Hoezeer niemand beter, dan hij, den geheele omvang der oude letterkunde overzag, en in verband bragt met de behoeften onzer eeuw, bij zijn onderwijs bragt hij toch alles tot eene verstandige uitlegging terug: die, onder zijne leiding, de moeder werd van mythologische, historische, geographische en oudheidkennis.

In het voorjaar van 1842 werd hij door eene katarrhale koorts aangetast, die hem dreigde weg te slepen. Het bleek toen allerduidelijkst, hoezeer hij zijne achting in de plaats zijner woning had gevestigd en de algemeene genegenheid had gewonnen. Niemand, die niet vurig zijn herstel wenschte, niemand, die niet ondubbelzinnig zijne vreugde aan den dag leide, toen die beden werden verhoord. Toch scheen het evenwigt verbroken, dat tusschen den geest en zijn omkleedsel moet bestaan. Wel is waar, hij kwam ook deze ziekte te boven en gevoelde zich, bij toenemende krachten, aanvankelijk levendiger van geest, dan vroeger; doch toen hij zijne taak in haar geheel weder opvatte, woog hem die al ras te zwaar. Na eenige maanden van lijden, waarin zich de geest maar al te afhankelijk van het vleesch gevoelde, verloste God dien geest uit zijnen bangen kerker.

BAERDT. (D. VAN) *Zie* BAARD (D. VAN).

BAERLAND (MICHIEL VAN), of BAARLANT, Secretaris en Pensionaris van zijne geboortestad, *Goes*, heeft zich als Nederduitsch Dichter doen kennen door: *De uytmuntende Dorimena, uitsingende verscheyde Mengelrymtjes, ter eeren aan de Goesche Terpsichore*, te *Dordrecht*, in 1652, in 8° in het licht verschenen. Ook heeft hij uitgegeven *Mengeldichten*, te *Dordrecht* in 1658 in 8°. Hij was een zoon van JAN VAN BAARLAND, Baljuw van *Goes* en van CORNELIA KIEN, en een vriend van MATTHIAS VAN MERWEDE, Heer van *Clootwijk*, vóór wiens *Minnevlammen* een gedicht van hem voorkomt. Zijne zinspreuk was *fata viam inveniunt*.

BAERLE (PIETER VAN), die de teekenpen zoowel als de lier als liefhebber schijnt behandeld te hebben, komt in het *Stamboek van* JOH. KOERTEN voor, van welke de man gewag maakt als van eenen:

» Die wel den tijdt versnijdt, maar noo den tijdt versuimt."

BAERT. (D. VAN) *Zie* BAARD. (D. VAN).

BAKE (N. J.), misschien wel een afstammeling van de reeds door WITSEN GEYSBEEK vermelde LAURENS BAKE, woonde, in 1803, te *'s Hage*, als wanneer hij een gedicht uitgaf *Bij het graf van* Mr. H. VAN ALPHEN, dat zich door geringe kunstwaarde onderscheidt.

BAKKER (DIRK) gaf in het begin der achttiende eeuw zijn *Roemtrompet der Vrouwen* uit, en liet dit met bijvoeging van *of Lofbazuin der stiefmoeders, met kopere platen verciert*, in 1739 herdrukken. Het is

een toonbeeld van de weinig gekuischte smaak van sommigen in die dagen, en niets moet meer verwondering baren, dan dat zulke *morsige rijmelarij*, zonder eenigen geest of vernuft te zamen geflanst, meer dan éénen druk beleefd heeft.

De zoogenaamde platen zijn even gemeen uitgevoerd als de rijmelarij walgelijk is. Wat betrekking DIRK BAKKER in de Maatschappij bekleedde is ons nergens gebleken.

BALEN JANSZ. (MATTHIJS) geb. den 1 October 1611, overleden, na 1677, was de oudste zoon van JAN BALEN MATTHIJSZ. en van ELIZABETH VAN BOKSTAAL KARELSdochter. Van zijne jeugd en jongelingsjaren is niets bekend, ook vindt men niet vermeld welk beroep hij uitgeoefend, welk ambt hij bekleed heeft of wanneer hij gestorven is; alleen weet men, dat sommige leden van zijn geslacht aan het hoofd eener garentwijnderij hebben gestaan, en dat hij eenen hoogen ouderdom moet bereikt hebben. Hij trouwde den 19 Junij 1693 met KRISTINA VAN DER TAK, dochter van LAMBERT VAN DER TAK HENDRIKSZ. en van MARIKEN HOBOKEN HENDRIKSdochter, welke den 18 October 1642 overleed, hem twee dochters nalatende. Een tweede huwelijk ging hij aan den 17 April 1644 met MARTINA SAVARY, dochter van SALOMON SAVARY JAKOBSZ. en van MARIA PANTEN LIVIJNSdochter die den 30 October 1652 overleed, hem eenen zoon en twee dochters nalatende. Ten derde maal huwde hij, den 21 December 1653, ELISABETH VAN RYNBERK, dochter van HENDRIK VAN RYNBERK TIELMANSZ. en van REBECCA DE GROEN CORNELISdochter, bij welke laatste hij geene kinderen had.

Hij is meer bekend door zijne *Beschryving der Stad Dordrecht*, die in 1676 het licht zag, dan door zijne gedichten, van welke ook eenige tusschen het proza dier beschrijving ingelast zijn. Op JAKOB MUYS VAN HOLY vervaardigde hij het volgende bijschrift.

Gy ziet hier Vaderland, en Vaderlyke stad,
Hem die uw slaverny in vryigheyd verkeerde,
Dit 's Muys van Holy, die Gemoed-dwang van u weerde
En meerder zuchts voor u als eygen Leeven Had,
Treurt Gy, Nu Gy van Hem Geen Manlyk oir meer vind.
Aenschovw zijn Deugden, die ten Hemel zig verheffen,
Zie 't wonder Nood-Geheym; de Dood kon 't Lichaem treffen,
Maer zyn volmaekte Deugd de Dood zelf overwint.

» Volgens getuigenis zijner tijdgenooten," zegt de Heer SCHOTEL (1), » was BALEN niet de minste onder het aanzienlijk getal leden der toenmalige Dordsche dichtschool, waarvan de grondslag door CATS, gedurende zijn verblijf te dier plaatse, zoude gelegd zijn. FOPPENS meldt, dat deszelfs gedichten zeer in de smaak waren. MARGARETHA GODEWIJCK noemde hem, *un très excellent poëte* en PIETER VAN BRACHT, *een vermaard dichter*. Wat ons betreft, wij ontnemen hem alle aanspraak op den eernaam van dichter niet: stellen hem met eenen VAN DEN BOS, CASTILLEIOS, LE DUCQ, W, VAN BLIJENBURG, C. DE BEVERPEN, PIETER VAN GODEWIJCK, JACOB VAN DER WAAL en anderen gelijk; maar verre beneden de VAN SOMERENS, HOOGSTRATENS, BEVERWIJCK, JONCKTIJS en meer andere gevoelige en krachtige zangers. Men

(1) In het stukje getiteld MATHIJS BALEN, medegedeeld in het *Jaarboekje voor Dordrecht* 1841 bl. 24—33 alwaar BALEN, naar verdiensten, als een *ijverig onderzoeker der oudheden* geprezen wordt.

ontdekt in zijne verzen veel stroefheden, verkeerde woordschikkingen en woordverminkingen, soms gezwollenheid en valsch vernuft, en nimmer schoonheden van den eersten rang." Wij beamen dit gevoelen volkomen, en stemmen dus geenszins in met PIETER VAN GODEWIJCK als hij zegt:

> In Balen is de geest van Vondel en van Heins,
> Als hij ten sangberg draaft.

Zijne gedichten worden, behalve de in zijne *Beschryving van Dordrecht* ingelaschte, meest vóór en in de werken zijner tijdgenooten gevonden, maar schijnen nimmer in eenen bundel te zijn bijeenverzameld. » Twee der besten zijn, volgens den Heer SCHOTEL (1), die welke ten opschrift voeren: *Sonnet aen de achtbaren ende zeer voorzienigen Heer* JOH. VAN BEVERWIJCK *op zijn boeck van de wtnementheyd der vrouwen* (1639), en *Lauwerkrans of zegenwimpel aan denzelfden, als deselve buyten hoop, wederom opstont uyt syn swaer en langhdurig kranckbedde, in Lente anno* 1646. Van minder waardij zijn zijne gedichten in VAN OVERSTEGEN's *Poëzij* en het *Verheerlijkt Nederland* van J. LYDIUS, en vóór de werken van VAN NISPEN, J. VAN HOOGSTRATEN en anderen."

BALEN vervaardigde mede eene lijkzang op DIRK RAPHAELZ CAMPHUIZEN, bij wien hij in hooge achting stond, even als bij JOACHIM OUDAAN, die een lofdicht op zijne *Beschryving van Dordrecht* maakte. Ook genoot hij de vriendschap van de gebroeders VAN NISPEN, PIETER VAN GODEWIJCK, CORNELIS VAN

---

(1) t. a. p. bl. 25 en 26.

BEVEREN, ADRIAAN VAN BLIJENBURG TIELMAN en PIETER VAN BRACHT, MARGARETHA GODEWIJK, ALETTA VAN DEN BOSCH, en andere verdienstelijke mannen en vrouwen. SAMUEL VAN HOOGSTRATEN vervaardigde zijne afbeelding in olieverw, en maakte onder de prent van ROMEYN DE HOOGHE, vóór de *beschryving van Dordrecht* geplaatst, het volgende bijschrift.

Bezie dit Beelt, ô Leezer eer gy leest,
Dits hy, die Dort herboude, en zonder mueren
Van kalk of steen, zyn vlyt en hooge geest
Gaf haer een stof, die duyzent jaer kan dueren.

BAN (JOAN ALBERT) leefde in de eerste helft der zeventiende eeuw te *Haarlem*, hij was een bekwamer muzijkkenner dan poëet, en zag zich door de vriendschap van HOOFT, VONDEL en HUYGENS vereerd. Zijn zeldzaam voorkomend werkje, getiteld: *Zang-Bloemsel*, in 1642 te *Amsterdam* uitgegeven, is meer belangrijk voor de geschiedenis der Zang- en Toonkunst dan voor die der Poëzij, die BAN bovendien slechts zeer zelden beoefende, daar hij meest zijn talent als Componist op de woorden van anderen toepaste.

BARBAZ (ABRAHAM LOUIS) den 14 Julij 1833, in 63 jarigen ouderdom, te *Amsterdam* overleden, vervaardigde, te rekenen van het jaar 1793, een aantal dichtwerkjes, waarvan eenige vooral betrekking tot *Amsterdam* hebben, als: *Amsterdam bij den nacht beschouwd; Wandeling langs den IJkant; Het feest van Thalia; Weelde en verval*, enz.

Ook heeft men van hem eenige goede vertalingen, meestal uit het Fransch, als: *de Fabelen en vertelsels van* FLORIAN (dit in gemeenschap met P. G. WITSEN GEYSBEEK); de *Jaargetijden*, naar SAINT LAMBERT; de *Pharsalia* naar de Fransche vertaling van DE LA HARPE; de *Henriade* van VOLTAIRE, enz. In den jare 1812 zag zijne *Nieuwe Tooneelpoëzij*, 4 deelen in octavo het licht, en in 1825 zijne *Dichterlijke Herfstvruchten.* Uithoofde van de omstandigheden, waarin hij zich gedurende een aantal jaren bevond, moest zijne dichterlijke gave hem vaak aan brood helpen; van daar heeft hij veel uitgegeven; en de lijst van alle 's mans dichtvruchten zoude een paar bladzijden van dit ons werk beslaan. Wij verwijzen onze lezers daarom liever naar de *Alphabetische lijst van boeken welke sedert het jaar* 1790 *tot en met het jaar* 1830 *in Nederland zijn uitgekomen*, alwaar men allen vermeld vindt.

Het spreekt van zelf, dat alles bij hem geen goud is, wat er blinkt, en dat er ook veel middelmatigs onder gevonden wordt. Men kan BARBAZ evenwel hier en daar geene geringe mate van geest ontzeggen. Wie toch blijft onbewogen bij het lezen van de volgende episode uit zijn dichtstuk *de Lof der weldadigheid.*

Dáár ziet ge een droeve weeuw, die, door haars ega's sterven,
Des levens onderhoud voor haar gezin moet derven:
Beschouwt hoe ze, uitgeteerd van honger en van dorst,
Een schreijend wichtje klemt aan de uitgezogen borst,
Daar nog een ander kind, door eetlust aangedreven,
Haar, kermend', voedsel vraagt, dat zij niet weet te geven.
Maar, Hemel! wat tafreel verschrikt me op d' eigen' stond!
Ziet gij, dáár in dien hoek, gelegen op den grond,

Het oudste zoontje van die deerniswaarde moeder,
Dat haar, in d' ouderdom, zou strekken ten behoeder,
Haar hoop en troost, het beeld van haren echtgenoot,
Door de uitgestane ellend' reeds worstlen met den dood?
De moeder durft niet meer hare oogen op hem wenden;
Zijn snik schijnt in haar hart een' bliksemschicht te zenden.
In dezen naren staat, vertoont zich de eigenaar
Van 't schaamle rouwverblijf, reeds lang bewoond door haar:
Een norsche blik misvormt zijn altoos grijnzend wezen;
De vuige woekerzucht staat in elk' trek te lezen;
Hij eischt den penning, op een' bulderenden toon.
De vrouw valt aan zijn knien, wijst hem haar' lieven zoon,
Haar verder kroost, en 't wee, waarvan zij is omtogen,
En, in den naam van God, smeekt ze om zijn mededoogen,
Doch, hij ziet stuursch haar aan, blijft onbeweegbaar, dringt
Op schuldvoldoenig aan, schoon hem de ellende omringt,
Ja dreigt, ondanks het woên der gure wintervlagen,
De weduw, met haar kroost, uit haar verblijf te jagen.
Maar, welk een sterveling wendt dus met spoed zijn schreên.
Naar dit rampzalig oord, van elk vergeten, heen?
Wat levenspreidend vuur straalt dezen man uit de oogen!
Met welk een zachte kalmte is 't aanzigt overtogen!
Hij schijnt een Godheid, uit den hemel neêrgedaald.
Hij schrikt van 't rouwtafreel, hier voor zijn oog gemaald,
En voelt dat oog een' traan van medelij' ontspringen,
Om 't zielverbazend wee van deze ellendelingen.
» Rijs," zegt hij tot de vrouw; » kniel voor den Hemelheer,
» Maar buig u nooit in 't stof voor eenen stervling neêr,
» Die uws gelijken blijft, schoon door fortuin verheven.
» Meld mij, uw' broeder, welk een onheil u doet beven."
Dees taal, die uit zijn' mond als zachte honig vloeit,
Waardoor elks aandacht aan zijn lippen wordt geboeid,
Vertroost den boezem van die felbedrukte moeder,
Die tegen haar' tiran hem aanroept als behoeder.
Zij meldt hem al de ellend', waarvan zij is omringd.
» Hoe!" zegt hij, daar hij naauw zijn' fellen toorn bedwingt,
» Durft die ontmenschte u ziel door zijne baatzucht drukken,
» Daar hij u hulp moest biên in al uwe ongelukken! . .

» Gij, wreedaard, die het hart der menschlijkheid doet bloên!
» Ontga mijn oog! .. Gij kent me: ik zal uw' eisch voldoen."
De woekeraar vertrekt, en smoort zijn schaamte. » In 't ende,"
Zegt de eedle vreemdeling, » verrijst gij uit de ellende,
» Bedrukte aanbidster van de deugd! ik ben verlicht
» Omtrent al de ijslijkheid van 't lot, waarvoor gij zwicht:
» Mijn teedre gade zal haar zorg aan u besteden:
» Straks komt zij... Neem dit aan." Hij gaat, en spoed zijn schreden.
De weduw oogt hem na, in roereloozen stand,
En klemt een beurs met goud in haar bestorven hand.
Het kind, dat, aan haar zij, reeds staarde op zijn' behoeder,
Vraagt, op een' lieven toon: » Is dat die Heiland, moeder!
» Die, mild, van 't geen hij had den armen heeft bedeeld?"
» Kind!" zegt zij, weenend', » neen; maar 't is zijn evenbeeld!"

Barbaz was een man van opregten inborst en deugdzame grondbeginselen.

BARENZONIUS (N.) was in de achttiende eeuw Predikant te *Goes*. Men vindt gedichten van hem vóór dichtbundels, bijv. vóór H. WIRTZ, *Twist des Heeren met zyn Wyngaert*. Ook bestaat er van hem een, achter het *Aanhangsel op de Edesche verlustigingen door* J. CLOECK, gedrukte *Swacken ademtocht van een aemechtige ziele in hare geestlike flaute*, beginnende:

Och dat mijn oog van tranen konde vloeijen,
Dat 't ziltig nat mijn leger kon besproeijen;
Och dat mijn hert te rechte waar' verslagen,
Dan zoud ik u, ô mijnen God behagen,
Och dat mijn Bange ziel
In weemoet henen viel
En heftig konde treuren.
Och dat ik mijn gemoed,
Gelijk men kleeren doet,
In stukken konde scheuren.

BARTELINK (ANTHONIJ) gaf in 1772 te *Enkhuizen* uit: *Enkhuizen of Grondsteen tot Vryheit, geleyd door de Heeren* PIETER LUITGESZ. BUYSKES, PIETER SIJMONSZ. SEMEYNS, JAKOB DIRKZ. BROUWER *en anderen, die den* 21 *May* 1572 D' HARING MAAGD *van het Jok van Spanje verloste, op het tweede Eeuwgetyde, plegtig zoo van de Stads wegen als by de Burgery geviert den* 21 *May* 1772 *en in toneeldigt gebragt,*

Hij is een poëet van weinig beteekenis: zijn tooneelstuk is letterlijk berijmd proza, uit den *nazang* schrijven wij het laatste couplet af:

Gods gunst daal op d' Oranjestam
  En BUYSKES braaf Geslagt,
Dat tot ons nut ter Wereld quam,
  En ons de Vryheit bragt.
God 't lof! voor zulke helden
  Die met SEMEYNS den steen,
Tot eenen GRONTSTEEN stelden,
  Tot heil van 't Algemeen.

BARTELS (CLARA) vinden wij vermeld als eene Friesche dichteres uit het laatst der zeventiende eeuw, die te *Groningen* woonde en de tiende Muse genoemd werd (1).

BAUDARTIUS (WILHELMUS), eigenlijk WILLEM BOUDAERT, was den 13 Februarij 1565, te *Deinze*, in *Vlaanderen*, geboren uit Hervormde ouders, die bij de komst van ALBA de *Nederlanden* verlieten, en zich naar *Sandwich* in *Engeland* begaven, waar zijn

(1) SCHOTEL, *Letter- en Oudheidkundige Avondstonden*, bl. 104.

vader overleed. Na de pacificatie van *Gent* begaf zijne moeder zich weder naar *Vlaanderen*, en vestigde zich met der woon te *Gent*. Hier leidde de jonge BAUDART zich met vlijt en gelukkig gevolg op de Latijnsche en Grieksche talen toe, waarmede hij reeds in *Engeland* begonnen was. Een jaar nadat *Gent* door den Prins van *Parma* was ingenomen, dus in het jaar 1585, begaf BAUDARTIUS zich naar *Leyden* ter studie, van waar hij een jaar later naar *Franeker* vertrok. Hier zijnde werd hij, in het jaar 1589, tot Conrector der Latijnsche school te *Sneek* beroepen, welk ambt hij anderhalf jaar waarnam. Toen echter, vooral door het geven van privaatlessen, gelds genoeg bijeen gezameld hebbende, om eene buitenlandsche Hoogeschool te bezoeken, ging hij te *Heidelberg* DANIEL TOSSANUS, JACOBUS KIMEDONTIUS, DAVID PAREUS en QUIRINUS REUTERUS hooren; vervolgens naar *Nederland* teruggekeerd, en verder eerst te *Franeker* en voorts te *Leyden* zijne godgeleerde studiën voortgezet hebbende, werd hij te *Kampen* tot Predikant beroepen. Van *Kampen* begaf hij zich drie jaren later naar *Lisse* en van *Lisse* vervolgens naar *Zutphen*. Daar zijnde, zag hij zich in 1618 en 1619, nevens BOGERMAN en BUCERUS, door het Synode van *Dordrecht* aangesteld, tot de vervaardiging der nieuwe vertaling van het Oude Testament, hetwelk ten gevolge had, dat hij in 1624 met der woon naar *Leyden* vertrok. Aan dezen arbeid besteedde hij met BOGERMAN, zijnde BUCERUS inmiddels overleden, ruim zes jaren, na verloop van welken tijd hij weder naar zijne vorige standplaats terugkeerde, waar hij in het jaar 1640

overleed. Behalve onderscheidene andere werken in prosa, door hem vroeger en later in het licht gezonden, liet hij in het jaar 1605 voor de eerste maal, en in het jaar 1620 voor de tweede maal, vermeerderd met een tweede deel, drukken: *Apophthegmata Christiana, ofte gedenckweerdige, leerzame en aerdige spreucken van vele en verscheidene christelycke en christen-gelycke personen gesproken; in 17 Boecken onderscheyden, na den tydt, in welcke de personen, welcker spreucken hier verhaelt worden, geleefd hebben. Alles uit vele Gheloofweerdige Schribenten, met grooten vlyt versamelt tot dienst aller menschen, van wat staet dat zy wesen mogen, in druck verveerdigt, en met vele schoone leersame Historien verryckt.* — Dit werk bestaat grootendeels uit prosa, met dichtregelen (meest vertalingen) afgewisseld, die geen hooge gedachten van het dichterlijk talent van BAUDARTIUS inboezemen; iets vloeijender en meer dichterlijk zijn de oorspronkelijke rijmen, die er hier en daar in voorkomen, ten bewijze diene: *Den ondanckbaren Arent, op de Afgryselycke moort van de keyserscke, bedreven tot Maeghdenburgh.*

Een Arent in 't Geberght van *Sexto* uytgebroedet,
En van een Maeghdeken gequeekt en opgevoedet,
Heeft danckelyck erkent haer toe-genegenheyt,
En 't beste dat hij vinck in haren school geleyt:
Ja, als de bleecke doodt haer snellyck had gevandet,
Heeft hem beneffens 't Lyck, uit grooten rou, verbrandet;
Den Duytschen Arent, die noch vrient noch vyant spaert,
Heeft onlanghs wel betoont te zyn van snooder aert;
Wanneer hij, tot een loon dat hem en zyn geslachte
Den Maegdenborgsche Maeghd (naest Godt) te eeren plachte,

Verslonden heeft haer vleesch: gesopen heeft haer bloedt;
En alles wat se had geset in lichte gloed.
Geluckigh (soo hem docht) dat hij mocht laten weijen,
Syn oogen in de vlam, syn ooren in het schreijen.

In 1625 verscheen mede van hem in dichtmaat: *Wyeghe ofte Afbeeldinge hoe de Spaensche en Paepsche princen door haere listicheyt alle Coningen en Princen in slaepe wiegen.* Ook moet hij volgens zijne eigenhandige thans voor ons liggende levensbeschrijving nog vervaardigd hebben: *Rymen ofte verssen op het Nederlansche Caertgen by* JODOCUM HONDIUM *gesneden en gedrukt; Rymen op de plaeten van de Historye Josephi;* ende nu en dan een *Carmen, Rym, Prefatiën*, enz. (1).

BAX (DIRK), geboren te *Rotterdam*, den 17 Februarij 1793, toonde in zijne jeugd veel aanleg voor de studie, en daar men begreep dat die niet moest worden onderdrukt, liet men hem zijne neiging volgen. Genoegzaam gevorderd in de voorbereidende wetenschappen, vertrok hij naar de hoogeschool te *Leyden*, alwaar hij zich met veel ijver in de godgeleerdheid oefende, zoodat hij als een sieraad der hoogeschool de achting zijner leermeesters in hooge mate wegdroeg. In het jaar 1821 werd hij tot Doctor in de godgeleerdheid bevorderd, na bij de faculteit der Wis- en Natuurkundige wetenschappen tweemalen met goud te zijn bekroond geworden. Zijne studie volbragt hebbende en in 1821 gehuwd zijnde, werd hij tot Predikant te *Eck en Wiel* beroepen, van waar hij, in 1822,

(1) Dus staat er letterlijk in zijne *Autobiographie*, die wij hopen ter eeniger tijd in een onzer tijdschriften het geletterd publiek mede te deelen.

naar *Brielle* vertrok. In 1827 werd hem een beroep naar *Zutphen* aangeboden, hetwelk hij aannam en waar hij als ijverig en talentvol Prediker de achting en liefde zijner gemeente wegdroeg, toen hij in April 1837, te *Rotterdam* gelogeerd zijnde, ongelukkig om het leven kwam, doordien zijne kleederen moeten zijn in brand geraakt, door de vlam van de kaars, waarbij hij zat of welligt, te bedde zijnde, lag te lezen (1). Zijne ter aarde bestelling den 29 dier maand was aandoenlijk. Eene groote menigte zijner stadgenooten en vrienden volgden zijn overschot, Men had den bekenden Rotterdamschen dichter VAN HARDERWIJK, verzocht eenige dichtregelen bij zijne ter aarde bestelling te vervaardigen. Zij moesten dienen om bij de groeve te worden gezongen, en dus op eene bekende wijze van de Evangelische gezangen gesteld zijn (2). Het doel dat men er mede had is niet ten uitvoer gelegd, om wijze plaatselijke redenen en omstandigheden; hoewel het stukje in den teruggekeerden vriendenkring is gelezen en door zijne naastbestaanden niet ongevallig werd opgenomen. Daar het ons toevallig is in handen gekomen en, voor zoo veel wij weten, nergens gedrukt is, deelen wij het hier in zijn geheel mede:

Diep van zielsrouw neêrgebogen,
Blikken we in den grafkuil neêr,
Zwarte nacht bedekt onze oogen,
Wie doorgrondt uw raad, o Heer!

---

(1) De lezingen over de aanleiding van zijnen dood zijn verschillend; doch wie zal ons, na 's mans martelend afsterven, de waarheid zeggen?

(2) De dichter koos daartoe de wijs van gez. 182.

Om den braafsten Man en Vader;
  Om den Leeraar, vroom en trouw;
Om den besten Vriend en Rader;
  Schreit ons aller hart van rouw.

Allen wist hij vreugd te geven,
  Wijsheid boeide ons aan zijn stem,
Veel beloofde ons nog zijn leven;
  Niets, niets rest ons meer van hem!
  Schriklijkst lot! . . . maar neen! wij zwijgen;
  God! wat ramp ook om ons woed:
Waatren bruisen, vlammen stijgen, —
  Zijn ze ons sterfbed; Gij blijft goed.

Dierbre Vriend! rust zacht in de aarde,
  Vrij misvorm ze uw stoflijk kleed;
Hemeldos, van eeuwge waarde,
  Dekt u, boven ramp en leed.
Lacht geen lente u hier meer tegen,
  O! een lente, onwelkbaar schoon,
Rijk aan vreugde, rijk aan zegen,
  Smaakt gij reeds voor 's Hemels troon.

't Oog van 't somber graf naar boven
  Naar den heldren hemelboog!
De aard kan hem geen vreugd meer rooven,
  Hij leeft aarde en lot te hoog.
Moog ook dan ons oog nog weenen
  Blijde hope stilt de klagt:
Na het scheiden volgt hereenen,
  Dierbre Doode! slaap dus zacht.

Van BAX ziet een bundeltje *Nagelaten gedichten* het licht, dat hem als een niet onbevallig dichter doet kennen (1), ten blijke moge hier strekken een

(1) Eene schets van 's mans beminnelijk karakter door J. VAN DER WILLIGEN, vindt men onder den titel: *Iets over* D. BAX, *in leven Predikant te Zutphen*, in den *Gelderschen Volks-Almanak* van het jaar 1838, bl. 210-214.

der kleinste stukjes, *de Weduwe*, dat wij hier uit het lieve bundeltje mededeelen. Moge zulks ook zijne eigene weduwe na zulk eene scheiding bemoedigd hebben!

Daar zit, met losgereten haren,
Elize op 't kille lijk te staren,
Van d'aangebeden echtgenoot;
En sprakeloos van ziele-smarte
Weert zij den troost van 't lijdend harte,
Dien christelijke liefde bood.

Zij kan niet, ach! zij kan niet weenen....
Verpletterd staart zij om zich henen....
Geen band, die haar aan 't leven boeit;
Ja zelfs geen drietal liefde-panden,
Dat snikkend haar gelaat en handen
Met eenen tranen-vloed besproeit.

Ach! in den schoonsten bloei der dagen,
Ziet zij ter stille rustplaats dragen
Het voorwerp van haar liefde en trouw.
Met lente-rozen op de wangen
Wordt zij met rouw-gewaad omhangen,
Het treurig kleed der weduw-vrouw.

Elize! zie die lieve kleenen,
Daar droevig aan uw knieën weenen;
O! zie hen met ontferming aan.
Keer weêr uit d' afgrond van uw smarte;
Ontsluit uw teeder moeder-harte,
En laat het voor uw kind'ren slaan!

Gij hoordet aan de veege lippen
Van uwen gâ de bede ontglippen:
» Zijt onderworpen in uw lot,
« Mijn dierb're vrouw, mijne uitgelezen!
» Leef voor mijn vader-looze wezen;
» Bouw op de vader-zorg van God!

Zij hoort.... zij klemt met drift de handen
Om de afgebeden huw'lijks-panden
En slaat den blik tot God omhoog;
De bange boezem ademt weder....
Zij werpt zich op de knieën neder,
En de eerste traan ontspringt haar oog.

Die zoete bron van leed-verzachting,
Van hoop op stille pligt-betrachting,
Van kalmte voor 't geschokt gemoed,
Van lucht na 't vrees'lijk boezem-prangen,
Welt parel-droppels op haar wangen;
Ontlast zich in een tranen-vloed.

God dank! zij bidt.... Ja teed're ontferming,
Elize! Almagtige bescherming
En leniging van boezem-pijn
Komt u van God, die nooit volprezen,
Een vader van verlaten wezen,
Een man der weduwen wil zijn.

God dank! zij bidt.... Geen moed verloren....
Gods liefde zal uw bede hooren:
Hij spreekt.... en uit den zwartsten nacht
Van drukkend leed, van bange zorgen
Herrijst een lichtstraal van den morgen,
Die vriend'lijk van den Hemel lacht.

God dank! zij bidt.... De hemellingen,
Die 't hallel Hem ter eere zingen,
Die op den troon der schepping zit;
Zien, in verrukking opgetogen,
Een weduw voor dien troon gebogen....
God dank! — de droeve weduw bidt (1).

BAZELER (GUILIAMS) leefde in het laatst der zeventiende eeuw te *Kampen* en gaf aldaar als

(1) *Nagelaten gedichten*, bl. 58.

jongeling een uiterst zeldzaam geworden Rijmwerk in het licht bij CASPARUS COTIUS (1682) onder den titel: *Den Nieuwen Suntvloet*, Vertoonende den Oorspronck/ Begin/ en Eynde van alle hoge Water-vloeden/ in 't Christendom/ en in 't bysonder in Nederlandt voorgevallen/ en wel voornamelyck van de laeste seer gevaerlycke hoge Vloet op den 28 Januarii deses jaars 1682.

Dit zonderling zamenraapsel van geschiedkundige bijzonderheden en oude wijven-praatjes, met eenige Bijbeltexten en Christelijke toepassingen gesausd, bevat eene zoodanige rijmelarij, als waarvan men de wedergade moeijelijk elders dan bij de Rederijkers van de minste soort aantreft. Tot eene kleine proeve diene het navolgende:

Vele Geleerde zyn van dit gevoelen: dat
Eer Noach de Wyngaert geplant heeft/ niet en schoncken/
Als wel Klaerwater, 't welck de menschen als doen dronken Gen. 9:20.
Wanneer dat Abraham sijn dienstmaeght weg liet gaen/
Stond 's morgens heel vroeg op/ wat heeft hij doen gedaen?
Een Flesch met water nam/ en broodt, en hy leyde
Dat op de schouderen van Hagar; aen haer zyde
Stond' haar jong suygeling.

Of hij in latere tijd nog meer rijmen heeft uitgegeven, is ons niet gebleken.

BEECKMAN (E.) schreef stukken in den *Hollandschen Parnas*.

BEEKMAN (JOHANNES). Het is bekend dat groote rampen de vruchtbare moeders zijn van poëtische voortbrengselen, maar ook van ellendig prulwerk. Toen in 1809 een noodlottige watervloed voornamelijk *Gelderland* teisterde, gaf onder het motto: *Een gans klapt onder de zwanen*, JOHANNES BEEKMAN, een jongeling van burger afkomst te *Leyden*, een vers uit *Aan het volk van Nederland*, dat, even smakeloos als gebrekkig, een toonbeeld was van de verwaandheid van den persoon des schrijvers, die zich op den titel zelve *een jong dichter* noemt. Als een proefje diene het navolgende:

Een ieder moet van zijn wooning vluchten,
Men hoord niets dan kermen en zuchten,
Daar ziet men vijf zielen en een geit
Die hier verwisselen, de tijd met de eeuwigheid.

Wekte dit koddige stuk den spotlust van velen op, zoo dat het verzen en rijmen ter eere van den dichter regende, er verscheen zelfs te *Leyden* bij de weduwe M. CIJFVEER JZ. een *Lauwerkrans voor den onvolprezen dichter* JOHANNES BEEKMAN, *gevlochten door eenen beminnaar van echte dichterlyke verdiensten*, in welken BEEKMAN op eene geestige wijze vergeleken wordt bij ELIAS VAN BOOREN, over wien wij hier lager zullen spreken. Daar heet het:

Wie ELIAS VAN BOOREN roem,
Gedenk dat BEEKMAN leeft,
Die hem in lieflijk maatgezang,
Nog ver te boven streeft (1).

---

(1) *Lauwerkrans*, bl. 1.

BEENS (ADRIAAN BLONDIJN), Predikant te *Buurmalsen*, geboortig van *Breda*, gaf te *Utrecht* in 1737 een werk in twee deelen in het licht, onder den titel, wat het eerste deel betreft, van: *Inleiding tot de vijf eerste boeken des bijbels, genaamd Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri en Deuteronomium.* Terwijl het tweede deel ten titel voerde: *Inleiding tot de twaalf historische boeken des bijbels, genaamd Josua, Richteren, Ruth, twee Samuels, twee der Koningen, Ezra, Nehemia, Esther, Daniel en Job.* Het geheel is niets dan een in rijm gewrongen plat proza. Men oordeele uit deze berijming van het slot van het 43e Kapittel van Genesis:

Als nu die Broeders aan de tafel zouden eeten,
Zo waaren zij elk naar hun jaaren aangezeeten;
Want d' Eerstgebooren Broer zat boven d' and'ren aan.
De Jongere zijn voorts ordentlijk aangegaan.
En Josef langde hen, die voor hem zaten t' zamen,
Van zijn gerechten die voor hem op tafel quamen.
Maar BENJAMINS gerecht, hetwelk hem wiërdt gebragt,
Was Vijfmaal grooter, die de Liefste was geacht.
Daar wierdt zeer mildelijk tot vrolijkheid geschonken,
Zo dat die Broeders ook met JOSEF wierden Dronken.

BEER (Mr. PIETER LEONARD DEN) werd den 3 October 1771 te *Schiedam* geboren, waar zijn vader, LEONARDUS DEN BEER, Burgemeester was. Reeds vroeg legde hij geneigdheid tot de letteroefeningen aan den dag; ook werd hem eene geleerde opvoeding gegeven. Eer hij nog den ouderdom van twintig jaren bereikt had, aan de Leydsche Hoogeschool tot Doctor in de regten bevorderd zijnde, trad hij eenige jaren daarna in 's Lands dienst bij de Staats-secretarij,

en werd, kort na de gelukkige herstelling van het huis van Oranje, als Ontvanger te *Zwolle* aangesteld, welken post hij tot aan zijnen dood, den 5 Januarij 1830, is blijven waarnemen. Zijne lievelingsuitspanning was de dichtkunst; doch zijne ambtsbezigheden, bij de zorgen voor een talrijk kroost, beletteden hem aan die studie den tijd te wijden, welken zij vereischt, om er eene aanmerkelijke hoogte in te bereiken; behalve nog dat zijn reeds vroegtijdig verzwakt gezigt en zijne wankelende gezondheid dikwijls den lust daartoe in hem verdoofden. Er is van zijnen dichterlijken arbeid, een enkel gelegenheids-versje uitgezonderd, niets in druk verschenen dan hetgeen door hem in de meeste jaargangen van den *Nederlandschen Muzen-Almanak* is medegedeeld en waarvan wij hier een als proeve mededeelen:

HERINNERING.

Werwaarts zijt gij heen gevaren,
Schielijk weggeronnen jaren (1),
  Werwaarts hebt ge uw' loop gerigt?
Naauwlijks waart gij nog verschenen,
Of gij waart ook reeds verdwenen,
  Als een flikrend bliksemlicht.

Dagen, die mijn ziel verrukten,
Dagen, die mij nederdrukten,
  Sluimren t' zaam in uwen kring.
't Overschot van vreugde en smarte
Is voor mijn gevoelig harte
  Niets dan een herinnering.

---

(1) Liever hadden wij gelezen *weggerende jaren*.

'l Roosje, 't welk zoo heerlijk bloeide,
't Oog aan zijne schoonheid bloeide,
  Vindt, helaas! geen' plukker meer.
't Hangt, door wind- en regenvlagen
Weggeslingerd en verslagen,
  Aan 't geknakte struikje neêr.

De onafzienbre woeste heide,
Waar ik mijne schapen weidde,
  Is een kille waterplas,
In wiens rustelooze golven
't Needrig stulpje ligt bedolven,
  't Geen mij eens zoo dierbaar was.

Schrikverwekkende vertooning!
De eertijds ouderlijke woning
  Stortte in asch: haar schoon verdween;
En, in stuivend puin begraven,
Zwerven hongerige raven,
  Krassend, om den steenklomp heen.

'k Zag zich hier een volk verheffen,
Dáár een volk door rampen treffen,
  En in ijzren boeijen slaan.
'k Zag der Roomren grootheid kwijnen,
En van de aard' in rook verdwijnen,
  'k Zag haar op- en ondergaan.

'k Hoor nog 't schuimend zeenat klotsen
Tegen Sint Helenaas rotsen,
  Op wier onvergeetbre kust,
In een' grafkuil, diep bedolven,
Bij 't gebruis van woeste golven,
  't Kil gebeente eens Keizers rust.

Nog zweeft gij voor mijn gedachten,
Lang gerekte winter-nachten,
  Toen de slaap mijn oog ontvlood,
En de tijd, van euvlen moede,
Met zijn stalen schepter-roede,
  Stilstand aan den nacht gebood.

Maar niet eeuwig bleef het donker:
'k Zag ook somtijds 't stargeflonker
  In zijn luistervolle pracht.
't Maanlicht, langzaam voortgedreven,
Schonk een weemoedscheppend leven
  Aan den stillen zomernacht.

'k Zag mijn graan door de akkers bruisen,
'k Hoorde 't zachtkens golvend ruischen,
  't Werd gemaaid en uitgespreid;
't Werd, aan garven aangebonden,
Naar de ontruimde schuur gezonden,
  Onder 't lied der dankbaarheid.

Dankbaarheid kreeg hooger waarde,
Als zij, uit het stof der aarde,
  Tot de hoogste Liefde drong,
En, al zwervend op de wolken,
Voor den Vader aller volken
  't Kinderlijke speeltuig dwong.

Kan de lofloon hooger stijgen?
Ja, waar de Englen moeten zwijgen,
  Zwijgt de stofbewoner niet;
Als hij, boven 't stof verheven,
Naast den Oorsprong van zijn leven,
  't Kruis van zijn' Verlosser ziet.

Kruis! — Hier duizlen mijn gedachten; —
Menschdom! kunt gij heil verwachten,
  Van een stervend kruisseling,
Die, met uitgerekte leden,
Afgemarteld, afgestreden,
  Aan 't bebloede vloekhout hing?

Juich, o Menschdom! zonder vreezen,
Hij is uit het graf verrezen,
  Die aan 't kruis den doodsnik gaf.
Als de Orions eens verzinken,
Dan zal zijne grootheid blinken,
  Boven wereld, dood en graf.

Ja, de tijd mag de eerzuil slopen,
De eeuwstroom eens ten einde loopen,
'tLicht, ontdekt in Bethlems stal,
Zal om 't graf der eeuwen zweven,
En den eersten lichtstraal geven
Aan een nieuw gevormd Heelal (1).

In alle zijne stukjes heerscht die zelfde zachte godsdienstige toon, dien hij zoo dikwijls in zijne woonplaats gelegenheid vond uit de lier te hooren klinken van den beroemden FEITH, in wiens vriendschappelijk verkeer hij vele genoeglijke en troostrijke oogenblikken slijten mogt. Wij kunnen ons niet wederhouden ook het fraaije stukje, de *Jongeling en de dood* getiteld af te schrijven:

DE JONGELING.

Ontferming, o geduchte koning!
Doorstoot dit jeugdig harte niet!

DE DOOD.

Geen Adams zoon, die ooit verschooning
Van deze dorre hand geniet.

DE JONGELING.

Waarom mijn pas ontloken leven
Zoo onverbidlijk afgevraagd?

DE DOOD.

Ja, om den last aan mij gegeven,
Heeft jeugd en ouderdom geklaagd.

DE JONGELING.

Gij spaart de kruin met zilvren haren,
En zuigelingen spaart gij niet.

DE DOOD.

'k Mag zuigeling nog grijsaard sparen,
Wanneer mijn zender 't mij gebiedt.

---

(1) *Muzen Almanak*, 1825 bl. 1.

DE JONGELING.

Waarom geen bloem van mindre waarde
  Dan 't Lenteroosje weggerukt?

DE DOOD.

Niet zelden, jongling! wordt op aarde
  De schoonste bloem het eerst geplukt.

DE JONGELING.

Den vriend der deugd heb ik zien beven
  Voor uw ontroerend aangezigt.

DE DOOD.

Omdat met nachtfloers is omgeven
  De weg, waar ik mijn treden rigt.

DE JONGELING.

En de ondeugd, vaak bevrijd van zorgen,
  Vreest afgrond, dood noch doodendal.

DE DOOD.

Omdat voor haar nog is verborgen,
  Hoe 't eens hier namaals wezen zal.

DE JONGELING.

Toch wacht de deugd u angstig, blode,
  En de ondeugd zorgloos in 't vermaak.

DE DOOD.

Toch ben ik de eerste vredebode,
  De laatste dienaar van Gods wraak.

DE JONGELING.

Schrikbarend is 't aanhoudend donker,
  Dat me in de diepe groeve wacht.

DE DOOD.

Verlicht dan ook geen stargeflonker
  Den lang gerekten winternacht?

DE JONGELING.

Heeft ooit de zon in 't graf geschenen?
  Heerscht daar geen eeuwge duisternis?

DE DOOD.

Is ooit de zonneschijf verdwenen,
Wanneer 't op aarde duister is?

DE JONGELING.

Die lange nacht doet mij verschrikken:
Zijn toekomst maakt mij 't sterven bang.

DE DOOD.

Bij mij zijn de eeuwen oogenblikken,
En oogenblikken zijn niet lang.

DE JONGELING.

Maar welk een lot is mij beschoren,
Als ik geen daglicht meer aanschouw?

DE DOOD.

Vroegt gij ook, toen gij werd geboren,
Wat lot u de aarde bieden zou?

DE JONGELING.

Mijn vader! mijn geliefde moeder!
Straks stort gij tranen op mijn graf.

DE DOOD.

De Tijd, mijn alleroudste broeder,
Wischt ook der oudren tranen af.

DE JONGELING.

Elize! ik zie u troostloos waren
Om 't somber graf van Ferdinand.

DE DOOD.

Elize zal vertrouwend staren
Op een toekomstig vaderland.

DE JONGELING.

Elize! op 't naauwst aan mij verbonden,
Voor eeuwig worde ik u ontroofd.

DE DOOD.

Wordt in Gods woord geen plaats gevonden,
Waar bij Hij 't weêrzien u belooft?

DE JONGELING.

'k Mogt op dat woord blijmoedig leven,
Maar donker blijft mij 't doodendal.

DE DOOD.

Vertrouw op Hem, die meer kan geven,
Dan Hij hier ooit ontrooven zal.

DE JONGELING.

Wat lichtstraal schittert in mijne oogen!
Geen zon heeft ooit dien glans verspreid!

DE DOOD.

Aanschouw den wil van 't Alvermogen!
Den lastbrief uwer zaligheid.

DE JONGELING.

Daar holt de Tijd, met losse teugels,
Van de aangevallen woning af!

DE DOOD.

En ik snel, op mijn breede vleugels,
Met u naar 't mild bebloemde graf.

DE JONGELING.

'k Blijf stervend op de Godheid staren:
Nooit heeft Haar woord den mensch misleid.

DE DOOD.

Triomf! Gij zijt, in jonglingsjaren,
Mijn Zoon! reeds rijp voor de eeuwigheid (1).

BEER PORTUGAEL (JACOBUS CATHARINUS CORNELIS DEN). Zie WITSEN GEYSBEEKS *Woordenboek*, waar hij bij vergissing in het vijfde deel onder de P. geplaatst is, als zijnde zijn geslachtnaam DEN BEER en hij een jonger broeder van den voorgaanden.

---

(1) *Muzen Almanak* 1821, bl. 42.

BEETS (WILLEM PIETERSZ.) leverde een stichtelijk lied in *Sommige stichtelijke lidekens*, uitgegeven te *Hoorn*, 1632, 12°.

BEHEYT (MAERTEN). Van dezen vindt men twee *epitaphien* op K. VAN MANDER, in de *Lijkdichten en Grafschriften op* K. VAN MANDER, bij PASCHIER VAN WESBUSCH, te *Haarlem* in 1609 gedrukt.

BEIJER (GERRIT), vermoedelijk een Hagenaar, althans hij leefde in het laatst der vorige eeuw te *'s Gravenhage*, en liet in 1771 *Dichtgewyde Mengelingen voor zyne vrienden* drukken, waarachter in het exemplaar, dat wij thans voor ons hebben, nog eene menigte afzonderlijk gedrukte stukken gevoegd zijn. De bundel, hoewel grootendeels uit gelegenheids verzen bestaande, bevat menig blijk, dat BEIJER geen der minste zangers van dat tijdstip was, en dat zijne dichtvruchten ruim zoo goed de openbare uitgave verdiend hadden als die van menig ander zijner tijdgenooten. Tot staving van dit ons gevoelen brengen wij hier twee stalen van geheel uiteenloopende dichtsoorten bij, het eene stuk is een brief van CORNELIS DIRKSZOON *aen Graef* LODEWYK *van Nassau.*

Heldhafte Lodewijk! Oranje schept weêr moed:
Laet u dus 't krijgsgeweld van Alva niet vertsaegen;
Hoe fel die aertstiran op onze Vrijheid woedt,
Gij moogt thans meer dan ooit een' nieuwen aenslag waegen.
Gewis, nu zal de Prins dien trotschen dwingeland
Welhaest geheel verslaen: Bossu is reeds gevangen,
Zijn schip! ja zelfs de vloot roemruchtig overmand. —
Ik deed, in aller ijl den Staet dit nieuws erlangen,

En schrijf thans ook aan u deez' letters van mijn kiel,
Ik denk, datge u tot nog te Frankfort zult onthouën.
Wat blijdschap! welk ëen heil voor mijne vrije ziel,
Indien ik eerlang u in Holland mag aenschouwen!
Hoe 't zij, ontvouw mijn' brief en lees deez' blijde-maer,
Opdat u onze trouw en dapperheid moog' blijken.
Schep moed! wij tarten hier het schroomelijkst gevaer,
En zullen, braeve held! Oranje nooit bezwijken. —
Toen Alva 't hoog bewind der uitgeruste vloot,
Met trotschen overmoed, Bossu had opgedraegen,
Stond heel Noordholland in den hagchelijksten nood,
En dorst, met kleene magt, geen' fellen zeeslag waegen,
Dus zinkt men schip bij schip voor Pampus in het Y,
Om hem den overtogt ondoenelijk te maeken.
Bossu vlamt naer den buit, — zet all' zijn zeilen bij,
En weet 'er tusschendoor of over heen te raeken.
Dan, dit verbluft ons niet: — wij neemen kort besluit;
Ik voel mijne oude borst door heldenvuur bezielen:
Men rust te Hoorn en ook te Enkhuyzen schepen uit,
En brengt een vloot bijëen van vierëntwintig kielen.
Ik steek hiermede in zee, terwijl het breede strand
Door 't schel gejuil weêrgalmt van duizend duizend menschen,
Die, uit een zuivre zucht voor 't lieve Vaderland,
Ons kloek beleid en moed en overwinning wenschen.
Wij zetten 't onderwijl regt op den vijand aen,
En branden op hem los. — de zee kriëelt van schepen:
Ik zie den dappren Til en Trijntjens moedig slaen,
En 't schip van Schuilenburg, verwonnen, medesleepen.
't Noordhollandsche oorlogsvolk durft zelf een kleene kogg',
Ten spijt van 't Spaensch geweld, naer 't Admiraelschip stieren.
Bossu houdt deinzende af, maer vindt geen open log: —
De vlooten blijven lang dwarsch door elkandren gieren.
De strijd wordt algemeen. — elk schip staet als in vlam. —
De kogels snorren ons van alle zij' om de ooren.
'kRoep: »mannen! helden! wreekt den moord van Rotterdam!
»Zo gij deez' slag verliest, is heel het Land verlooren;" —
'k Zag nooit verwoeder strijd. — men zinkt of overwint. —
Wij schieten zeil en treil van schip bij schip aen flentren,

En, schoon Bossu 't gevecht met nieuw geweld begint,
En onöphoudelijk vuurt, hij durft met ons niet entren.
Vest krijgt de volle laeg, en wordt van allen kant
Geweldig aengeransd, geteisterd en doorschooten,
Terwijl men nevens hem vijf schepen overmant,
Daer andren, door 't geweld der zee, te barsten stooten,
En dus, op éénen bof, met al het volk vergaen. —
God lof! wij krijgen hulp van onze Stedelingen.
Enkhuyzen en ook Hoorn brengt volk en voorraed aen,
Daar wij den Admirael der Spaensche vloot omringen.
'k Sein Trijntjens, Boer en Bak; elk stemt: »of nooit of nu."
Fluks streef ik met mijn kiel door kogels, vuur en dampen,
En gae mijn hopliên voor, zóó moedig, dat Bossu
Mij niet beletten kon om hem aen boord te klampen.
Bak volgt mij: entert fluks den Graef aen de andre zij';
De dappre hopman Boer legt zich aen de achtersteeven,
En Trijntjens voor de boeg; in deezen stand zijn wij,
Al vechtend, met Bossu, tot digt bij Hoorn gedreeven.
Hij staet in 't harnas en met uitgetoogen zwaerd,
Schreeuwt woedend: »vecht! slaet dood! Toledo roemt uw daden."
Ruykhaaver toont zijn' moed en onverschrokken aert,
Helpt onzen vlooteling kanon en bassen laeden,
En schiet met eigen hand de Spanjaerds voor den kop.
Jan Haaring, ligt zult gij deez' koenheid naauw gelooven,
Vliegt, door des vijandsvuur, langs 't wapprend touwwerk op,
Koomt, met de Spaensche vlag, als in triömf, van boven,
Dan, ach! hij moet deez' daed betaelen met zijn bloed. —
'k Werp ongeleste kalk den vijand in zijn oogen.
Nu strijdt men man voor man moorddaedig en verwoed;
Maer niemand onzer swicht voor Alva's krijgsvermoogen,
o Neen! wij houden zee en slaen schier alles dood.
Bossu ziet heel zijn schip bedekt met Spaensche lijken.
Hij vindt geen uitkomst meer, hoopt vruchtloos op zijn vloot,
En moet, dus afgestreên, zijn Admiraelsvlag strijken.
Hij treedt hieröp met mij in onderhandeling:
Eischt graeflijke eer voor hem, zoolang hij blijft gevangen,
En 't lijf voor al zijn volk. 'k beloof hem dit beding
En heb zijn zwaerd en staf reeds aen mijn mast gehangen. —

Dus viel die fiere Graef, o Vorst! in ons gewoud,
Met veertien helden en driehonderd vlootelingen;
De rest is ons ontvlugt of zonk in 't golvend zout;
Nu hoop ik Rol in 't kort tot overgaef te dwingen.
Ik waeg mijn' grijzen kop voor 't dierbaer Vaderland:
Zou Alva ongestraft de vrijheid onderdrukken! . . .
Foei! dat die Spaensche beul, met woedend onverstand,
Den koning dus vervoert door zooveel gruwelstukken.
Helaes! al vallen wij zijn Majesteit te voet,
Al blijft en Staet en Prins haer om de vrijheid smeeken,
Niets helpt: Toledo moordt..... vergiet het edelst bloed,
En dwingt ons om zijn woên met fier geweld te wreeken.
Gij zwerft als balling 's lands, doorluchte Lodewijk!
Maer hoop op 's Hemels gunst: ik heb Bossu verslaegen,
Ligt vindt gij meerder hulp in 't vrije Duitsche Rijk,
Om al het Spaensche volk uit Nederland té jaegen.
De vrijheid lagcht ons aen, — wij steevnen naar de stad;
Hoe blij zal 't dapper Hoorn ons nu verwellekoomen!
Vaerwel! 'k ben door den strijd, o Nassau! afgemat;
Maer denk niet, dat de moed aan Dirksoon is benoomen!
o Neen: hij volgt zijn' pligt als hopman en soldaet. —
Oranje redde eerlang den onderdrukten Staet!

Het andere is den aanhef van een Anacreontisch stukje getiteld: *Aan Fillis.*

'T Huwelyk maakt van Menschen Englen!
Dichter, dat 's een kostlyk woort!
'T Kan twee zielen samen strenglen
Met een hemelsch liefdekoort.
Neen: 't is onwaar! want mijn Fillis
Was allang eene Engelin,
En zo dra myn wil haer wil is,
Wordt ze een sterflyke Godin.
Ach! wanneer gelukt myn hope?
Wanneer komt dat zalig uur,
Dat z' haar vryheit, eens verkope?
Maar, helaes! zy houdt die duur.

'k Zal u hondert kusjes geven,
En nog duizendmaal zo veel,
Lieve Fillis, ja mijn leven,
Voor een koopmanschap, zoo eêl.
Foei! wat zeg ik, zyn de zinnen
Van een Dichter, als hy vrydt;
Zonder teugel, door het minnen,
Dan ben ik het vyftal kwyt,
Wie verkoopt 'er ooit zyn vryheit,
Als hem de echt nog vryër maekt.
De echt baart zekerheit en blyheit,
Daer een vrye ziel naer haekt.
Zoo is 't vogeltje, besloten
In zijn kouwtje, min beducht
Voor gescherpte Havikspoten,
Dan het was in ruimer lucht.
Maer ik kan (ken) de zachte banden,
Die uw Maegdelyke hart,
Dat zich anders zou verpanden,
Tegenhouden, tot mijn smart.
'k Heb, Godt lof! ook dierbare Ouders;
En dat zachte liefdejuk
Drukt zoo wel myn ted're schouders,
Als by u, dat 's ons geluk!
Kindlief van uw' waarden Vader,
Dochter van 's Mans brave Vrouw,
Ai, bedenk uzelve eens nader,
Dit verbint u tot de trouw.
't Past ons, zoo gy hun het leven,
Naast uw' Schepper, schuldig acht.
Tot een dankgeschenk te geven,
Vóór hunn' doot, een nageslacht.
't Past ons, 't hoofd der oude Lieden
Te vereeren met een kroon:
En hoe zal dit best geschieden,
Dan naar 't woort van Davids Zoon?
'k Heb de Spreuk te wel onthouden:
Kindskinderen ('t staet 'er zoo)

Zyn de loon en kroon der Ouden.
Liege ik, dan liegt Salomo.

BEILANUS (F. C.) leverde *Mengelzangen ten dienste der jeugd,* die hij in 1813 te *Leeuwarden* deed drukken. Aangezien het ons niet gelukt is dit werkje ter inzage te bekomen, moeten wij ons oordeel daarover opschorten.

BEKKER (BALTHASAR) geboren te *Metslawier* in *Friesland,* den 20 Maart 1634, waar zijn vader Predikant was, studeerde te *Groningen* in de wijsbegeerte, de Oostersche talen en de geschiedenis en vervolgens te *Franeker* in de godgeleerdheid, waar hij, na een allerloffelijkst examen tot Predikant werd aangenomen, en kort daarop tot Rector der Latijnsche scholen aangesteld, het geen echter niet in zijne smaak viel, weshalve hij het beroep als Predikant te *Oosterlittens,* in 1657 aannam. Hier was het dat hij zich vooral oefende om zijne verkregene kundigheden te beschaven en uit te breiden. In het jaar 1665 verwierf hij te *Franeker* de waardigheid van Doctor in de Godgeleerdheid, werd in het volgende jaar tot Predikant in die stad beroepen; vervolgens vertrok hij in 1675 naar *Loenen* in *Holland*, in 1677 naar *Weesp* en in 1679 naar *Amsterdam.* Hij was een warm voorstander der wijsbegeerte van DESCARTES, die in zijn tijd het vinnigst bestreden werd door lieden die ze het minst kenden of verstonden. Dit wikkelde hem in vele onaangenaamheden, en zijne regtzinnigheid werd van alle kanten op zeer gevaarlijke proeven gesteld; doch de brave man liet zich

niet afschrikken, om in zijne leer en schriften volgens zijne overtuiging te handelen, vooroordeel en bijgeloof moedig te bestrijden en zich om eene ingebeelde regtzinnigheid in het minst niet te bekommeren, waar het de waarheid gold. Inzonderheid verzette hij zich tegen het bijsterzinnig bijgeloof aangaande toovenaars, heksen, spoken en dergelijken in zijn beroemd werk, *De betooverde wereld*, hetwelk voor het eerst in 1690 te *Leeuwarden* in het licht kwam. Hij ontkende daarin de magt en den invloed des duivels op den mensch rond uit, en bewees dat tooveren onmogelijk was en dat alle spokerijen voor nietige sprookjes en hersenschimmen te houden waren. Deze vermetelheid haalde hem de bitterste vervolging op den hals, en daar hij zijn gevoelen niet wilde herroepen, werd hij als Predikant afgezet, doch men liet hem zijne bezoldiging behouden tot zijn dood toe, die den 11 Junij 1698 voorviel.

Het gedicht aan zijne huisvrouw vóór de *Betooverde wereld* is bekend. Minder bekend is het dat de beroemde man ook heeft uitgegeven: *Gerijmde kinderleer*, of *Kort begrip van den Nederlandschen Cathechismus tot behulp der memorie, voor de kinderen en eenvoudigen gerijmd*, gedrukt in 's mans *Friesche godgeleerdheid*, achter *het gesneeden broodt voor de kristenkinderen* (bl. 625), het werkje dat 15 bl. in 4° beslaat, is een berijmd uittreksel van den *Heidelbergschen Cathechismus*, en zoo ingerigt dat iedere vraag een vers en ieder antwoord een daarop rijmenden regel uitmaakt.

Het geloof, *de inzetting des doops*, *de inzetting des avondmaals*, *de tien geboden* en *het onze vader*, zijn door BEKKER ter plaatse waar zij in den *Heidelbergschen Cathechismus* voorkomen ook in dichtmaat in zijne *Kinderleer* ingelast, en dit komt ons voor niet het minste van 's mans dichtwerken te zijn. Men oordeele uit het volgende:

Gaat uit: verkondigt heen en weer
Aan alle volken 's Hemels Leer;
En doopt, die daar toe zijn bequaam,
In 's Vaders, Soons en Geestes Naam.
Die 't waar Geloof heeft en den Doop,
Heb tot den Hemel vaste hoop:
Maar 't ongelovig steenen hert
Verschrikte 't vuur der helsche smert.

Het gebed des Heeren luidt aldus:

o Vader, die gy op den troon
Des Hoghen Hemels sit, ten toon
Van d' Allergrootste Majesteit:
1 U Naam behoud' haar heiligheid.
2 Uw Ryk doe komen en bestaan.
3 Uw Wille zy van ons gedaan.

4 Geef ons, o Heer, 't bescheiden brood:
5 Vergeef de schulden, noch so groot;
Wy doen 't aan die ons schuldig zijn:
6 Bekoort ons 't quaad; help uit de pyn
Uwe is de kracht en heerlijkheid
En 't rykke tot in eeuwigheid. Amen.

Achter de *Gerymde kinderleer* vindt men een stukje getiteld: *De pligt van Ouden en Jongen*, Deut. 11 : 18, 19, 20, en 21.

Wilt 's HEEREN woord met hert en siel betrachten:
Verbind u Hand en Oog/ om dat te achten.
Heelt dese Leer u teere Spruitjes in
Met d' eerste Melk; en/ na een goed begin/
't Zy binnen 's huis/ 't zy dat je gaat na buiten/
't Zy dat je ligt of opstaat; wilt ontsluiten
U wyzen mond tot verder onderright..
Elk post en poort zy zierelijk gesticht/
Met een geschrift van Goddelijke Spreuken
So sal geen tijd Uw welvaart konnen kreuken/
Noch uwes Stads. Die desen plight beleeft/
't Is of hy hier alreê den Hemel heeft.

Daarop volgen nog 52 *vraagjes, ieder gepast op elken Sondagh van den Cathechismus, voor de kleinste kindertjes*, in proza, welke gevolgd worden van *'t selfde in Rym.* In de *Friesche godgeleerdheid* vindt men ook een vers *aan den Eerwaardigen en Welbegaafden man* D. HUBERTUS VAN DER MEER, Predikant te *Bovenkarspel.*

Almede vervaardigde BEKKER een bijschrift op het afbeeldsel van DOMINICUS GOLTZIUS Predikant te *Hinlopen,* te vinden voor 's mans *schriftmatige verklaring en toepassinge tot geestelijk gebruyck van de eerste algemeene Sendbrief des Apostels Petri. Amsterdam* 1691, welk werk hij even als de *schriftmatige verklaring* enz. *van de tweede Sendbrief Petri*, van denzelfden schrijver ook met een lofdicht vereerde.

Het bijschrift luidt:

Dit 's 't beelt van Goltzius, Hinlopens Hemeltolk:
In 't kooper hier geëtst; maar dieper bij sijn volk
Met kragt van stem en stijl gegrift in vrugtbre Herten.
De kenlykheyt des Mans derft hier de kunst wel terten.
Hij toont hem in de print: maar die hem hoort en leest.
Die kent hem allerbest en acht hem allermeest.

Verder vindt men van hem eenige verzen waar men ze niet zoeken zou in de *Rymwerken* van DIRK SCHELTE, met wien hij in vriendschapsbetrekking stond, toen hij Predikant was te *Loenen*, hebbende SCHELTE te *Baambrug*, eene lustplaats *Bassenhof* vroeger eene *Scheltevegt* genaamd. SCHELTE zond hem in 1676 dezen vierling:

Heer BEKKER, hier 's een vriend, die my iets wil bewyze,
('t Geen ik niet denken kan) in 't Boek de *Vaste Spyze*,
Ey! zoo gy 't heen en weer ter leen wat missen kund,
Geeft Toonder dezer 't mee, als gy 't my zoo lang gund (1).

Hierop vereerde hem BEKKER het verzochte werk, met deze regels vóór ingeschreven:

Daar SCHELTE, dit is 't Boek daar Land en Kerk af waagden
Dat wyzen heeft behaagd, en minder wys' mishaagden;
Men riep 't was nieuwigheid: 'k hield dat geroep voor paaps,
En echter 't montje toe, voor al te veel gegaaps,
Of 't van een Ooven was, die Hof en Kerk had tegen
Heeft hier nog 't Kerk-hof in, en 'k zoek door zagte wegen,
't Vermaak en meerder rust hier in een ruimer lugt:
Daar lagche ik om 't gewoel, lang eerst door my bezugt;
Daar hebbe ik 't hart nog eens myn *Vaste Spys* te dissen,
Aan letter-graage maats, die 't walgt zal 't moeten missen:
En gy gezonde Man, van maag, dog meer van brein,
Ter Kerke liefst myn gast, thuis liever waard, is 't rein,
Is 't zuiver hemelsbrood, 't geen ik u schaf om te eeten:
Dat zult gy wel beproefd, beproefde Vriend haast weeten;
Zegt: Vrinden zeggen 't of het geurig smaakt of laf,
Maar 't is goed Christenvoer, dankt Godt, hy gaf 't, ik schaf (2).

---

(1) D. SCHELTE *Rymwerken*. bl. 981.
(2) Ibid. bl. 259.

In Maart 1675 zond BEKKER aan SCHELTE het volgende briefje:

Myn Heer, en Vriend,
Lees of 't u dient.

Lust 'et u, van Schelte-Vegt,
Eens naar Nigtevegt te gaan,
Langs de Vegtse wil'ge laan,
En met zand verhoogde paân,
Zonder vegten, zonder slaan,
Als het noenmaal is gedaan,
En uw maag by my te laan,
Met een sober moesgeregt;
Zoo verwagt ik u tot mijnent.
Laat myn bidden u bewegen,
En myn hoope niet verlegen,
Gaan we dan, op 's Heeren wegen,
En wy kouten eens ter degen,
Dat ons d' Hemel-leidsman zegen,
Tot die rys ben ik genegen,
Kuilenburg wagt my tot zynent.

Mij, dien gij kend,
En tot uw wend
B. BEKKER V. D. M. S. T. D.

Het opschrift was:

Aan myn Heer, en
Vriend, DIRK SCHELTE,
Loopt myn veder, gaa op stelte,
Mits zy hem dus stout bevegt
Op zyn hofstê *Schelte-vegt* (1).

Een ander dergelijk briefje, met eene smakelooze woordspeling op een eendvogel, zijnde een woord of

(1) D. SCHELTE, *Rymwerken*, bl. 288.

woerd, schrijven wij niet af, hoe zeer ook bij vele, zelfs de nietigste dingen van hoog beroemde mannen, allerbelangrijkst geacht worden. Het vers van dankzegging, dat BEKKER achterliet als hij te *Loenen* in SCHELTE's huis geslapen had is te plat en te uitvoerig om den lezer mede te deelen, even zoo is het gelegen met een ander op een geschenk van zeven porseleinen kopjes, welke aan zijne vrouw door SCHELTE vereerd waren, tegen haren aanstaanden kraamtijd.

BEKKER geschreven hebbende aan Professor A. DE BIE, over de staartster, zond aan SCHELTE het volgende, om zijn antwoord te bevorderen:

Ik moet ter naaste dag van Neerlands maandlijk vasten,
't Godsdienstig Weesper volk, op hemelspys vergasten,
Gekookt van starre smout, aan 's weerelds ronden haart,
Die zee van vuur, en gloet, die glants van starre en staart,
Die heel-al ruim en vol, laat me om geen kost verleegen,
En 't welbekomen hangt aan 's Oppermeesters zegen.
Maar 'k wagt wat honing saus, van de Amsterdamsche BIE,
Dat ik als Davids vriend met ligter oogen zie: (I Sam. 14:27b.)
Mijn vriend, ei groet van myn, dien grooten *Alexander*,
En zeg dat mijn geschrift, verwagt met smart zijn ander,
Dat meld hoe hy de star door glaaze oogen ziet,
En of hy mikt, of wikt, wat zulken schyn bediet:
Voor my ik zie hier niet, maar wil 't van wyzer leeren,
Ben 't wikken ongewoon, en, moet ik profeteeren,
Ik doe het uit geen star, maar 't sterremakers woord,
Daar zie ik wat hy wil, en zeg het and'ren voort (1).

Dit vers is in twee opzigten zeer belangrijk. Vooreerst wijl wij daaruit zien dat het BEKKER aan geene verhevene poëtische denkbeelden ontbrak, als

(1) B. SCHELTE, *Rymwerken*, bl. 303.

hij die wilde ontwikkelen. En ten tweeden dat hij vóór dat hij zijn boek *over de komeeten* in 't licht gaf, naar aanleiding van de verschijning eener groote *staartster*, in November 1680, het gevoelen van deskundigen inriep. Volgens zijne gedachten, konden deze verschijnselen geene voorboden zijn van goed of kwaad, (gelijk men toen nog vrij algemeen geloofde); maar dat zij moesten geteld worden onder de hemelsche ligchamen; en even als de overige sterren, welke op gezette tijden verdwijnen en wederkeeren, aan vaste en bestendige wetten, door den Schepper der natuur bepaald, verbonden waren.

BEKKER komt ook tweemalen als dichter voor in het *Stamboek van* JOHANNA KOERTEN, waarin hij onder anderen met P. FRANCIUS, J. VOLLENHOVE en A. SPINNIKER eenige regelen deed plaatsen op KOSMUS III, Groothertog van *Toskanen*, door hare hand gesneden.

Men heeft, behalve de vijf penningen, die bij *van Loon* voorkomen (1), ter zijner gedachtenis eenen aardigen en geestigen gedenkpenning geslagen, vertoonende BEKKER met bef en grooten neerhangenden mantel op eenen ezel; hij heeft een vaandel in de hand waarop de duivel staat, uit zijnen mond gaat *diabolus*, de ezel heeft aan het hoofd narrebellen, het geheele ligchaam is overdekt met menschen aangezigten, op het schabrak staat *imp. eccl.*, uit zijnen mond gaat *ita domine quic. quid doces.* uit de wolken schijnen zonnestralen, boven welke staat *Jer.* 5: 30. 31; onder het voetstuk des wandelenden ezels staat: *sic itur ad astra.* Op de keerzijde is een groot

(1) *Beschrijving der Nederlandsche Historiepenningen*, D. IV, bl. 225.

spinneweb, met de spin in het midden, men ziet door het spinrag een ronden tempel met randschrift: *non aquilis leve texit opus;* het is een fraaije zilveren penning, hoogstzeldzaam en daarom beschreven in het Mengelwerk der *Letteroefeningen* van 1804, dat nadere beschrijving en opgaaf der beteekeningen bevat.

BERG (C. VAN DEN). Van dezen vindt men een paar stukjes in de *Kleine dichterlijke handschriften*, welke wij echter niet fraai of niet slecht genoeg vinden, om er iets van uit te schrijven.

BERGEN (DAVID VAN) of zoo als hij zich gewoonlijk noemde DAVID MONTANUS, Predikant te *Sluis* in *Vlaanderen*, liet in 1684 te *Rotterdam* drukken *een bundelken Myrrhe van den lydende ende Strydende Christus, bevattende synen Uit-gang uit de Stad Jerusalem. Over-gang over de Beke Kedron. In-gang in den Hof Gethsemane. Bloedigen Zielen-self-strijt aan den Olijf-berg. Mitsgaders een voorreden over de Woorden Hoogl.* 1 : 13. *Mijn liefste is mij een bondelken Myrrhe, dat tusschen myne borsten vernagt. Met een voor-sprake der Heilige Dicht-kunst. In Rijm en Rymeloos tsamengeknoopt.* In de Voorrede zegt hij: » Ik weet wel datter geen » *Momen*, ende Berispers, zullen ontbreken, die dezen » mynen arbeit als onnutt zullen overhalen ende ver- » oordeelen, want eenige zijn van soo dommen en » beestagtigen vernuft, dat haar de Goddelyke Rijm- » kunste niet beter en smaakt als een Ezel de Lier » of een Verken de Saffraan." Op gevaar af, van door hen, die het met zijn weleerwaarde mogten eens

zijn voor een ezel of een varken te worden uitgekreten, kunnen wij evenwel het nut niet inzien van een rijmwerkje dat uit regels als deze is zamengesteld:

Den bangen David op de Vlugt,
Vervulde 't dal met bang gezugt,
  En hare beke door sijn Weenen:
Den Sone Davids komt nu gaan,
En hoogt de beek met traan op traan,
  En vult het dal met banger steenen.

Og ofmen overdroeg aan my
De Koninglyke Heerschappy!
  Sprak Absalom, dien huichel-Reiser:
De Joden willen het gebiedt.
Van Davids Soon, dien Koning, niet,
  Sy kiesen in zijn plaats den Keiser.

Achitophel, vol boose list,
Stijfd' Absolom sijn borger-twist,
  Dog bleef eerst hangen in sijn strikken:
'En Judas die sijn Heer verkoopt,
En tot den Vyant overloopt,
  Zal morgen in sijn strop verstikken (1).

Ook durven wij betwijfelen, of D[r]. MONTANUS het doel zal bereikt hebben, dat hij in dezelfde voorrede zegt te beoogen, om namelijk daardoor »ook andere van 't lesen der ontuchtige Gedigten, tot de heilige stoffen der Goddelyke Schriften over te brengen."

Hij heeft ook te *Middelburg* zonder jaartal in het licht gezonden: *Bethlehems-Stallicht, Voor, In, en Na Kers-Nacht verschenen. Ofte Geboorte onses Heylandts. Tot een Nieuw-Jaer-Gifte Aen de Christen-*

(1) *Een Bundelken Myrrhe*, bl. 33.

heyt. Deze zijne rijmelarij zoude ons doen gelooven, dat de schrijver een R. K. Priester was geweest, indien wij hem niet in de *Zeeuwsche Buise van* BALDUINUS HUNNIUS, onder de Hervormde Predikanten vonden opgeteekend. Men oordeele zelf uit regels als deze, waarmede hij het eerste daarin voorkomende stuk, door hem *Engelsche Groetenisse* genoemd, aanvangt:

Weest gegroet *Maria*.:/ /: :/ /: Weest blijde nu/
Alder-reinste Maget! ghy zijt begenadight/
Uwen God en Heere die is met u/
En onder 't Vrouw-gelijk/
Zijt ghy seer zegen-Rijck (1).

of uit de volgende:

Weest gegroet/ *Marye*,
Reyne Maget, blye
Moeder van dees *Spruyt*;
En eenig' *Hemel-Bruydt*;
Die hier suyght uw' aders
Is van d' *Oude Vaders*
Op gewyde bladers
Langh ons voor-beduyt.

Alder-soetste *Jezus*
Schenck mijn ziel een *Vree-kus*,
Mensch-geworden Woort;
Herbaer m' in u Geboort;
Laet my in u leven/-
In u zyn/ en zweven/
U genade geven
D'eere van nu voort (2)

(1) *Bethlehems-Stal-Licht*, bl. 1.
(2) Ibid, bl. 46.

Het guldenboekske van THOMAS à KEMPIS, *Imitatio Christi*, heeft in onzen VAN BERGEN, althans gedeeltelijk, ook eenen vertaler en berijmer gevonden; in 1665 toch zag van hem te *Middelburg* het licht: THOMAS à KEMPIS, *Navolginge van Jezus Christus, verduytst en op duytsche Rym-maet uyt-gebreydt. Eerste Boek.* Hoewel dit het minst gebrekkige van 's mans dichtvruchten is, meenen wij echter, dat hij wel gedaan heeft, het hier maar bij te laten berusten en zich niet verder vermoeid heeft, om ons ook de volgende boeken te leveren. Tot staving van dit ons gevoelen brengen wij een gedeelte bij, hetwelk wij afschrijven daar, waar het werkje toevallig openvalt:

Leer meesterlijck de kunst van u veelsins te breken,
't Ontwenschen uwen wensch, te sticken uwen lust,
Soo gy met yeder een wilt vaste vreed' en rust,
Soo gy van alle rêên tot klacht elck wilt versteken.
Te leven in 't Gemeen, van twist, en roere verd,
Te dragen tot in 't graf een recht-vertrocken hert,
Dat is nijt-waerdigheydt na-streven:
Driemaal' geluckigh hy die sigh maeckt soo een lot!
Driemael geluckigh hy, dien sulcken soeten leven
Geleydt na 't Zaligh levens-slot (1)!

BERGEN (JANUS MONTANUS gezegd VAN) eigenlijk JAN VAN BERGEN, misschien wel een bloedverwant van den voorgaande, leefde op het laatst der zeventiende en in het begin der achttiende eeuw. Hij werd in zijnen tijd gehouden voor eenen *snaakschen snaak*, hij was een loshoofd, die niet veel bijzonders uitvoerde en wiens gedichten daarvan allen den stempel dragen. Hij bezong den *Lof der tabak* en het

(1) *De Navolginge van Jezus Christus*, bl. 43.

Studentenleven, ten tijde dat hij nog te *Leyden* studeerde, vertrok van daar naar de Utrechtsche Hoogeschool, waar hij mede zeer los leefde, reisde toen naar *West-Indië*, vermoedelijk als matroos, ging vervolgens in dienst op een oorlogschip van den Staat, om te *Maltha* op een oorlogs-galei dienst te nemen; hield zich eenigen tijd te *Rome* op, en keerde toen, even berooid als hij *Nederland* verlaten had, derwaarts terug, als wanneer hij in het licht gaf zijnen *Oorlog der Philosophen, of een Beroemde Veltslag, geslagen tusschen de vermaerde* ARISTOTELES *en den grooten* DESCARTES, *berymd door* JANUS MONTANUS *gesegt* VAN BERGEN, *Nullius et Artis Fumatoriæ Doctor*, te vinden achter den tweeden druk van het *Gemengelde Parnasloof, bestaande in verscheidene soort van Gedichten*, uitgegeven te *Amsterdam* in 1716, bij JOH. V. LEEUWEN.

VAN BERGEN, die zich spottenderwijs MONTANUS schreef, viel in den smaak van ARNOUD VAN OVERBEKE, doch had minder aanleg voor de poëzij dan deze; zijne snakerij bestaat in smerigheid en lompheid, helaas! toen bij velen in den smaak vallende, tot eene kleine proeve van 's mans dichttrant schrijven wij uit zijn laatst genoemd rijmwerk het volgende af: Hij voert de Sophisterij als eenen persoon in, welke hij nu eens *Jonker van Sophisten*, dan *Graaf Sophista*, noemt, en aldus beschrijft:

Hij zag zoo prats gelyk een Bisschop,
Zijn stormhoet was een tinne pispot,
  Syn Deegen was een groot' Radijs.
  En in syn broek (by myner soolen)

Daar staaken twee goede Pistoolen,
  Gemaakt van fyne knippel Koek;
Syn harnas van Papiere vellen,
En van gesulte valkers lellen
  Soo was gemaakt syn leere broek;
Syn halskraag was van Chocoladen,
Syn kousen waren van Theebladen,
  Syn Pruik die was van wit katoen,
Syn pluimen waren koekkoeksveeren.
Die hem syn wyf kon fraay vereeren.
  Van frische Turf waren syn schoen (1).

En in dien trant zijn alle 's mans voortbrengsels, zoodat het ware prullaria heeten mogen. R. A.

BERGH (BERNARD VAN DEN) heeft, in de achttiende eeuw, de *Nederlaegh van Turnus, het 12ᵉ boek der Eneas van* VIRGILIUS, in Nederduitsch gedicht overgebragt en te *Amsterdam* bij JOAN VAN ORMONT uitgegeven, met eene opdragt aan PETER HOOFT DE GRAAF, Jonghheere van *Zuid-Polsbroek*.

BERGH (P. VAN DEN). Van dezen weten wij niets te melden dan dat wij van hem een vierregegelig vers aantroffen in het *Stamboek van* J. KOERTEN, te weinig beteekenend om het hier mede te deelen.

BERIOTH (NICOLAUS) of TERGOWE was lid van de Rederijkkamer de *Vlaschbloem* te *Helmont*; hij *philosopheerde* een Refereyn *op die lofœrdige Deught*, hetwelk aan elkander hangt als droog zand, eindigende met een liedeke, waarvan wij het derde couplet afschrijven:

---

(1) *Oorlog der Philosophen*, bl. 17 en 18.

Die Goden syn
Versaemt op den Olimpus » hoogh
Phoebus divyn
Met lust van den Parnassus » vloogh
Homerus » zoogh
Palladis blanke borsten, met dorsten
Doch met Rheden » fray ter steden
Hy syn Consten » toont
Die wy heden » om syn beden
Conste smeden » en den vreden
Ons met jonsten » loont (1)

BERNARDUS (JASPER) schreef eene *Elegie of Claaghdichtsche Tweespraeck* over *de doot des Constrycken* C. VAN MANDER, welke men ook vindt in den *Nederduitschen Helicon. Alkmaar* 1610.

BERTRAM (J. T.), geboren te *Amsterdam*, den 23 September 1777, was Onderwijzer in de godsdienst en Prediker in het Werk- en Gevangenhuis zijner geboortestad, alwaar hij in 1819 uitgaf: *Dichtvruchten, in eenige gewoekerde uren gekweekt*, gedeeltelijk van Godvruchtigen inhoud, gedeeltelijk uit huisselijke stukjes bestaande. Zijn talent evenaart niet dat zijner meeste tijdgenooten, doch zijne verzen zijn niet onverdienstelijk en kenmerken zich door eenen reinen christelijken geest, tot eene proeve diene het volgende uit zijn gedicht *Op de Voorzienigheid Gods:*

Ook als gij 't hart bedroeft,
Door lijden ons beproeft,
Dan zijt en blijft gij vader;
De stil geweende traan
Voert op de lijdens baan
Ons zelfs uw liefde nader.

(1) *Schatkiste der Philosophen ende Poëten*, bl. 214.

Dus vader! juichen wij
Gij mengt ons artsenij,
Zelfs in den lijdens bekér:
We erkennen, wat gij doet,
Is altijd wijs en goed
Van uwe liefde zeker.

Als zoet ons schaden zou
Dan biedt uw liefde en trouw.
In plaats van zoet, ons alsem;
Gij legt bij alle smart,
Op iedere wond van 't hart,
D'ons mêest geneesb'ren balsem.

Gij zult mij naar uw' raad,
Mijn Steun en Toeverlaat!
Bij wat me ontmoet, geleiden;
Niets, Schepper van 't heelal!
Zal, wat ook sta of vall',
Mij van uw liefde scheiden.

'k Verlaat mij op uw woord
En wandel rustig voort;
Uw oog blikt op mij neder,
Uw zorg bestuurt mijn lot,
Uw hand leidt mij o God,
Uw liefde hoedt mij teeder.

'k Vertrouw, 'k geloof, en 'k hoop;
Nu wordt mijn aardsche loop,
Door wijs beleid geregeld,
Al blijft uw hooge raad,
Die eeuwiglijk bestaat,
Ook voor mijn oog verzegeld.

Waar 'k op uw aardbol dool',
Zij blijft me een oefenschool
Van nutte voorbereiding.
De zwaarste rampendruk
Werkt mede tot geluk
'k Verlaat me op uwe leiding.

Eens aan den rand van 't graf,
Neemt ge al mijn' last mij af,
'k Blijf edler wereld hopen;
Als nergens redding blinkt,
En de aard mijn voet ontzinkt,
Zet gij me uw hemel open (1).

Hij overleed te *Amsterdam*, den 2 November 1834 en had in huwelijk Mejufvrouw SOPHIA PETRONELLA GOEDHUYS. R. A.

BESSAN (J), een Gouwenaar, vervaardigde een *Meivers voor het jaer* 1794, *door de leden der* 387 *jaerige kamer Rhetorika, genaemd de Goudsbloemen daer men schryft uit Jonste begrepen*, dat niet veel meer is dan een gelegenheidsgedicht van de minste soort, men hoore.

Laat geweld en heerschzugt woeden
blijft uw werking ons nabij;
In het groenend loof der bosschen
leeft de mensch vernoegd en blij,
Wat behoeft de mensch hier weinig,
als hij in uw gaven deelt,
Nu een plant — dan dierlijk voed'zel
daar hij dartelt, lacht en speelt
Bij 't genot van alle uw schatten,
en gestaag in welzijn groeit,
Ziet hij zijn geluk vergrooten.
als 't verjongend aerdrijk bloeit.

BEUSEKOM (ABRAHAM VAN) in het laatst der zeventiende eeuw; Leeraar bij de Doopsgezinden te *Goes*, vervaardigde onder de spreuk: *Honos alit artes* eenige regelen op de *voortreffelijke schaerkunst van*

(1) *Dichtvruchten*, bl. 40.

de gadelooze en kunstlievende JUFVROUW J. KOERTEN, welke aldus luiden:

Men ziet hier keur van brave werken,
Van huizen, schepen, boomen, kerken,
En dappre Vorsten, eêl gesneên,
Natuur en kunst wrocht onder een
Met ongemeene vlijt en oordeel;
Het kunstgenootschap zelf tot voordeel.

Wat er meer van hem wezen mag is ons onbekend.

BEVEREN (CORNELIS VAN) (1) Heer van *Strevelshoek, West-IJsselmonde en de Lindt*, de zoon van WILLEM VAN BEVEREN en EMERENTIA VAN DER EYNDE, werd geboren te *Dordrecht* in het jaar 1591. Na het onderwijs van GERARDUS JOHANNES VOSSIUS op de Latijnsche school zijner geboortestad genoten; de Leydsche en andere hoogescholen bezocht, *Frankrijk, Duitschland* en *Zwitserland* doorkruist, en te *Orleans* de doctorale waardigheid verkregen te hebben, zette hij zich te *Dordrecht* neder en volgde zijnen vader als Rentmeester generaal van *Zuid-Holland* op. Achtereenvolgende bekleedde hij, met uitstekenden lof, vele gewigtige ambten in den staat, die hulde aan zijne verdiensten deed, door hem, benevens OETGENS VAN WAVERE en GOSEWIJN SCHEFFER, in 1631, tot buitengewoon gezant bij de Kroonen van *Denemarken* en *Noorwegen*, en bij de stad *Hamburg* te benoemen. In 1636 werd hij naar *Engeland* gezonden om 's Konings gunst te herwinnen, een

(1) Deze levenschets hebben wij grootendeels ontleend aan de *Geschied-, Letter- en Oudheidkundige Uitspanningen* door G. D. J. SCHOTEL, bl. 63—67, waar men nog eenige bijzonderheden vinden zal, die ons bestek niet gedoogde over te nemen.

nieuw verbond met hem te sluiten en over de haringvisscherij te handelen. Na den dood van WILLEM II werd hij met HIERONYMUS VAN BEVENINGK naar *Utrecht* afgezonden, om wegens *Holland* dat gewest te noodigen, tot het bijwonen der plegtige vergadering van het jaar 1651, welke sedert onder den naam van de Groote Vergadering in 's lands geschiedboeken bekend staat. Ook uitheemsche Vorsten bewezen hem eer. De Koning van *Engeland*, KAREL II, wien hij in 1660, te *Breda* met zijne herstelling op den voorvaderlijken troon, in naam der Staten geluk wenschte, en eenige dagen later aan den *Moerdijk*, met den heer van BEVERWEERT plegtig ontving, schonk hem eene gouden keten. LODEWIJK XIII, Koning van *Frankrijk*, gaf hem de Ridderorde van *St. Michiel*, en verhief hem en zijne nakomelingen tot den adelstand.

Dordrecht schatte hem hoog, committeerde hem onderscheidene malen in de vergadering der Staten; bood hem tienmalen de Burgemeesterlijke waardigheid aan; raadpleegde hem bij de gewigtigste aangelegenheden, en nam zeldzaam een belangrijk besluit, ten zij het zijne goedkeuring wegdroeg. Nooit heeft welligt die stad een Regent aan het hoofd gehad, die meer algemeen bemind was, en zulks meer verdiende dan VAN BEVEREN. Onafgebroken waakte hij voor hare bloei en welvaart, kloekmoedig stond hij hare belangen voor, geen opoffering viel hem te zwaar wanneer zij die eischte. Hij was het sieraad der aanzienlijke kringen, en de vriend van het volk; een voorstander van regt en billijkheid, een handha-

ver der voorregten van stad en burgerij, en voor a een opregt christen. Hij stond in naauwe betrekking tot de grootste staatslieden van zijn tijd en onderhield met eenige hunner gemeenzame briefwisseling. Als geleerde muntte hij onder hen uit. De *Grieksche, Latijnsche, Fransche, Engelsche, Spaansche* en *Duitsche* talen verstond en schreef hij grondig, als regtsgeleerde verwierf hij grooten roem, en als redenaar droeg hij aller bewondering weg. De oogenblikken aan vele en gewigtige staatszorgen ontwoekerd waren aan de beoefening van geschied- en oudheidkunde gewijd. BALEN noemt hem « *een geschiedkun-* « *dig en naauw onderzoeker van de oudheden van* « *Dordrecht en Zuid-Holland die vele dingen van de* « *voornoemde oudheden bijeen heeft gebragt, ende* « *ingesteld*" (1). Te regt beklaagt zich de Heer SCHELTEMA (2) dat van zijne nasporingen niets is in het licht gegeven. Maar ook als dichter verdient VAN BEVEREN opmerking. Jammer, dat zoo vele zijner dichtstukken in de *Latijnsche Fransche* en *Nederduitsche taal*, alleen voor vrienden en betrekkingen gedrukt, zijn verloren gegaan. Eenige versieren de meest zeldzame werken zijner stadgenooten. SCHELTEMA vermeldt een dichtstuk getiteld: *Reize*, van hetwelk hij VAN BEVEREN voor den maker houdt. «De dichter,» zegt hij, » moet een gezantschap bekleed of vergezeld hebben, » ten tijde van het felste blaken van den dertigjarigen » oorlog. Hij reisde van *Dordrecht* naar *Neurenberg*, » en van daar langs eenen anderen weg terug. Deze

(1) *Beschrijving van Dordrecht*, bl. 92.
(2) *Staatkundig Nederland.* D. I. bl. 92.

» reizen beschrijft hij in krachtige en vloeijende Alexan-
» drijnen. Hij zag op vele plaatsen de deerlijkste
» verwoestingen, op andere de levendigste tafereelen
» van volksvlijt en welvaart."

» Bij beiden staat hij stil, en hij vindt dan stof,
» om door treffende tegenstellingen aan te toonen
» hoe de mensch niet zelden het goede van den wel-
» dadigen Schepper vernielt. De *Palts* zag hij roo-
» ken van moord en brand, en hij geeft hiervan
» tafereelen, waarbij het hart wegkrimpt. In *Neu-*
» *renberg* werd zijne lier tot zachte toonen gestemd.
» Hier zag hij overvloed en genot, terwijl een ieder
» werd opgeleid, om door werkzaamheid het brood
» met eer te verdienen. Het dichtstuk eindigt met
» eene prachtige en hooge vlugt, waarin hij het
» toenmalig geluk van het Vaderland bezingt, bij het
» genot van inwendige vrede, veiligheid en vrijheid,
» terwijl, na het stomp vechten der wapenen, het leed
» des oorlogs alleen aan de grenzen wordt gevoeld.
» Alles met eenen gloed, dien men zelden ergens an-
» ders ontmoet (1)."

Een der meest bekende verzen van VONDEL: *de Blixem op het Noord-Hollandsche Synode* getijteld, en beginnende:

Hierarch met kussenzucht bezeeten,

werd geestig beantwoord in een deftig vers, ten opschrift hebbende *Zacht weêrlicht op den blixem*, en beginnende:

De faam met waarheidslust bezeeten.

hetwelk men almede aan VAN BEVEREN toeschrijft (2).

(1) *Geschied- en Letterk. Mengelw.* D. III, St. 3, bl. 85.
(2) Mr. J. SCHELTEMA, *Geschied- en Letterk. Mengelw.* D. III, St. 3, bl. 104.

Een uitvoerig gedicht, van hem getiteld: *Rotterdamsch concert*, is onder den weleerwaarden Heer SCHOTEL te *Chaam* berustende. Niettegenstaande alle aangewende pogingen hebben wij geen zijner dichtstukken ter inzage mogen bekomen; het laatstgenoemde zal, naar wij vernemen, medegedeeld worden in SCHOTEL's *beroemd Dordrecht.*

VAN BEVEREN was gehuwd met de verstandige beschaafde, CHRISTHINA PIJLL aan welke JOHAN VAN SOMEREN GERARDS: *Dagelijkse oeffeninge der Godzaligheid*, door hem uit het Fransch in het *Nederduitsch* overgebragt, opdroeg. Hij overleed den 17 Julij 1663.

Tot het getal zijner vrienden behoorden CATS, dien hij in 1644, als *Curator* der Leydsche hoogeschool, opvolgde; de vermaarde Dordsche Kerkredenaars en dichters JACOBUS LIJDIUS, JOHANNES WESTENBURCH en CASPER STAPHORST. Welke laatste, in zijn, door COLLOT D'ESCURY geprezen, *Carmen Epinic. ac Protrept. de bello Brittannico*, den bedroefde vader troostte, over het verlies van zijn dapperen zoon KAREL, die, den 12 Aug. 1658, op het schip van Kapitein BANKERT gesneuveld was. Voorts DANIEL HEINSIUS en diens zoon NICOLAAS, waarvan de Latijnsche gedichten van den eerste, en een onuitgegeven brief aan ADRIAAN VAN BLYENBURCH van den laatste getuigen kunnen; CASPER BARLAEUS die eene vriendschappelijke briefwisseling met hem onderhield en op zijn oordeel in de poezij hoogen prijs stelde; DANIEL JONCKTYS, de bevallige dichter van *Rosalijns Oochies*, die hem zijne verhandeling der *Tooversiecten* en Mr. JACOBUS VAN DER

EYCK, die hem zijne *Beschrijving en handvesten van Zuid-Holland* opdroeg; HUIG DE GROOT, POMPEJUS DE ROOVERE, JACOB DE WITT, GERARDUS JOHANNISZ. VOSSIUS, ANTONIUS AEMILIUS, ADRIAAN VAN BLYENBURCH, A. VAN MAERSSENBROECK, welker brieven aan VAN BEVEREN weleer op *Develstein* gevonden werden, en, om anderen niet te noemen, JOHAN VAN SOMEREN, die de volgende regels onder s' mans afbeeldsel plaatste:

Aenschouw het beelt van een doorlugte borger-vader,
By 't Vaderland bemint en Koningen geaght,
Die oorlog heeft geweerd, en vrede toegebragt.
't Pinceel verbeelde noit de ware deugden nader.

BEVEREN (WILLEM VAN), een zoon van den voorgaande, was geboren te *Dordrecht* den 12 November 1624 en overleed in 1672 ter reede van *Texel*, aan boord van een schip waarmede hij gereed was, als Gezant der Algemeene Staten, naar *Spanje* te vertrekken. Hij bekleedde, even als zijne voorzaten onderscheidene aanzienlijke ambten en wordt geprezen als » een man van uitstekende bekwaamheden en » een ijverig bevorderaar der belangen zijner geboor» testad (1)."

Zijne gedichten, van welke eenige in het *Swart tooneel gordijn opgeschoven voor de gebroeders* DE WITT en het door LYDIUS verzameld *Belgium gloriosum*, in de *Herstelde zegen triomf van* KAREL DE TWEEDE, en voor de werken zijner stadgenooten voorkomen, zijn slechts zeer middelmatig.

(1) G. D. J. SCHOTEL, *Geschied-, Letter en Oudheidkundige uitspanningen* bl. 69.

Als proeve deelen wij van hem mede de volgende *Aanspraek van de Stad Dordrecht, op het heerlik exploict van den Heer* CORNELIS DE WIT, *uytgevoert op de Riviere de Theems en Rochester, ten tyde als syn Ed. Collonel en regeerend Burgemeester was*, te vinden in het meergenoemde *Swart Toneel-gordyn* enz.

Anagramma.

CORNELIUS DE WIT.

DIT IS UWE CORNEL.

Heeft oyt een Stads CORNEL voor Borgers konnen strijden;
Heeft oyt een Borger-heer voor Borgers willen lijden
Het jock van Zee, van Lucht, van Aerde en van Vlam,
Soo was het desen Helt, die uyt uw boesem quam;
Die, op zijn oudt Romeyns, in sware bange tijden,
Dorst, met een drijvend paert, sijn vijand tegen rijden,
Tot midden op de Theems, daar hy den Zetel plant,
Ter eeren van uw Stad, ter eeren van uw Landt;
Die, door sijn groot beleyt, heel Chattam dede beven,
En op het Fort Charness der Staten vlag deed streven;
Deed nemen schip op schip, en steken in den brandt,
Ja dwingen tot de Vreê het wrevligh Engeland.
Wat loon sal sulken Heer voor sulke daden krygen?
Voor my 'k en vat 'et niet en daarom sal ik swijgen:
Want daar 's geen loon genoeg voor so een waerdig Man,
Die meerder heeft verdient, als men beloonen kan (1).

BEVERWIJCK (JOHAN VAN) was onder de *Dordrechtsche* geleerden, een der uitstekendste. Geboren in 1594 uit een aanzienlijk geslacht en bemiddelde ouders, wijdde hij zich al vroeg aan de letteren, waartoe zich in zijne geboortestad de gunstigste gelegenheid aanbood, daar de beroemde VOSSIUS,

(1) *Swart Toneel-Gordyn*. D. I. bl. 74.

toenmaals aan het hoofd stond der bloeijende Latijnsche school. Naauwelijks zestien jaren bereikt hebbende, bezocht hij de hoogeschool te *Leyden;* zette daar zijne oefeningen in de fraaije letteren, onder BAUDIUS en HEINSIUS, met ijver voort, om zich daarna, met vele kundigheden toegerust, in de geneeskunde te oefenen, het hoofddoel zijner pogingen. Na vier jaren toevens, verliet hij *Leyden*, om, in *Frankrijk*, *Italië*, *Zwitserland* en *België*, de voornaamste hoogescholen te bezoeken, en zich, onder die Hoogleeraren in de Geneeskunde, van welke de meeste roep uitging, in zijn geliefdkoosd vak verder te volmaken. Met schatten van wetenschap voorzien, keerde VAN BEVERWIJCK naar zijn vaderland terug, vestigde zich te *Dordrecht;* wijdde zich geheel aan de beoefening der geneeskunde, en werd reeds in 1625 tot stads Doctor en Lector in de Heelkunde aangesteld, later tot Raad, Schepen en Weesmeester; ook is hij onderscheiden malen, wegens *Dordrecht*, afgevaardigd ter vergadering van de staten van *Holland*. Hij stierf, om onsterfelijk te blijven door behaalden roem, in het twee-en-vijftigste jaar zijns levens en werd te *Dordrecht* begraven, in eene kapel aan *St. Barbara* gewijd (1).

Bij het getrouw waarnemen der gewigtigste posten in onrustige tijden bleef VAN BEVERWIJCK ijverig werkzaam, ook in de theoretische beoefening van zijn hoofdvak, blijkens de veelvuldige schriften, in de Latijnsche en Nederduitsche talen. Zijn werk: *Schat*

---

(1) Zie DE CHALMOT *Biogr. Woordenb.* D. III. bl. 59.

der gezondheid en ongezondheid, heeft nog, volgens het oordeel van deskundigen, eene blijvende waarde. Het is doorspekt met verzen van vader CATS, met wien hij in naauwe vriendschaps betrekking stond: verzen, welke de lezing zeer veraangenamen (1).

Als schrijver heeft hij zich, vooral bij de vrouwen, verdienstelijk gemaakt, door het nog gezochte werkje: *Over de uitnemendheid des vrouwelycken geslachts.* De handhaver van: *Holland's roem in kunsten en wetenschappen*, geeft er eene keurige beschrijving van, » als den lof verkondigende, van 't geen wij gaarne » met geestdrift hooren prijzen" (2).

Het werk is in 3 boeken verdeeld, en krielt van verzen meest van BOY, CATS, LIJDIUS en anderen, en misschien daar, waar de dichter niet wordt aangeduid, van onzen VAN BEVERWIJCK zelven. Hij toch, even als zoo vele andere geleerden en staatsmannen van zijnen tijd, zocht verpoozing van werkzaamheden bij de dichtkunst, niet slechts in zijne moedertaal, maar ook in 't Grieksch en in 't Latijn, welke ons evenmin als den Heer J. SCHELTEMA ooit onder de oogen zijn gekomen (3). Behalve met vele andere geleerden, in en buiten 's lands, hield hij briefwisseling met

---

(1) Achter dit werk vindt men eene verhandeling van W. SWINNAS Med. Doct. te *Brielle*, over de kinderpokken en maselen, welke de Heer J. SCHELTEMA niet schijnt gekend te hebben. als hij in zijn *Geschied- en Letterk. Mengelw.* D. I. stuk 3, bl. 201, iets over SWINNAS en diens vergetene schriften mededeelt. Even weinig vermeldt deze aldaar een ander geneeskundig geschriftje van denzelfden SWINAS, de *Peststrijd beharnast met veel voortreffelijke geneesmiddelen*, Leyden 1664, 12 mo. — VAN BEVERWIJCK vertaalde *de lof der Gichte* (*podagra*) uit het Lat. van H. CARDANUS, een stukje in den smaak van ERASMUS *lof der zotheid.*

(2) H. COLLOT D'ESCURY, *Hollands roem*, D. IV, st. 1, bl. 33.

(3) Zie *Geschied- en Letterk. Meng.* D. III, st. 3, bl. 82.

de edele kunst- en deugdrijke jufvrouw ANNA MARIA VAN SCHURMAN, welke hij het 2de boek van de *uitnemendheid des vrouwelycken geslachts* opdroeg, en die hij met dit versje begroette:

Vrancryck, Spaengjen, Griecken, Roomen,
Hebben daer toe staegh getracht,
Om yets wonders te vertoonen,
Van het vrouwelyk geslacht:
Maer sy moeten *Utrecht* wycken,
Die de kroon heeft op haer hooft,
En de vlag voor SCHURMAN strycken
Die haer van die eer berooft.
Wonder nergens oyt vernomen,
Nergens soo gesegent breyn,
Niemants geest soo hoogh gekomen
Van Frans, Spaengjaert, Grieck, Romeyn.

Aller waarschijnlijkst, is het volgende ook van zijne hand. Het kenschetst zijne staatkundige gevoelens.

Na, met eenige voorbeelden getoond te hebben: « dat er in de wereld niets en is, dat zeker en vast « gaat; en dat in de *Fortuin* niets gestadig is, dan de ongestadigheid, vervolgt hij: « De Advokaat BAR-« NEVELDT, de *Nestor* van *Holland*, die hier te lande « bijna alleen doen en laten was, heeft hij niet in zij-« nen hoogen ouderdom, den krommen hals moeten « uitstrekken om zijn kaal en afgesloofd hoofd van den « beul te laten afhouwen? Daar legt de groote staat!"

Siet! hoe gaen des werelds saken,
Op en neer, als ebb' en vloet,
Somtyts isset al te goet,
't Schynt men kan 't niet qualick maken:
Maer als 't rat eens ommedraeyt,
Wat men doet, is dan bekaeyt (1).

(1) *Schat der gesondheyt*. bl. 34.

Waren wij bekend met alle zijne geschiedkundige werken, dit zou ons welligt in staat stellen, den lezer, meer andere zijner dichtstukjes mede te deelen daar de gewoonte hem eigen was, (gelijk reeds gezegd is) zijne schriften met verzen te doorweven. In zijne *Beschrijving van Dordrecht* of *Begin van Holland*, komen die evenwel niet voor. Behalve deze bestaan van hem in 't Nederduitsch: 1 *Spaansche Xerxes, of vergelyking en beschryving van den scheepstryd, tusschen de koningen van Persien en Spanje, tegen de verbondene Grieken en Nederlanders* 1639. 2 *De Hertog van* ALVA *enz.* 1641. 3 Eene vertaling van de *Batrachomyomachia van* HOMERUS, *of stryd tusschen de muizen en kikvorschen, toegepast op de Nederlandsche oorlogen*, waarin volgens het gevoelen van SCHELTEMA, vele belangrijke aanmerkingen voorkomen, op omstandigheden, welke in de geschiedenis van den Spaanschen oorlog, na het bestand, niet gevonden worden (1).

BEZOET (JAN) wordt ons opgegeven als een vrij goed dichter uit de achttiende eeuw. Wij kennen niets van hem dan een dichtstuk *op de uitgave van de Beschrijving der stad Schoonhoven door den Heer en onvermoeiden ijveraar* HENRICUS VAN BERCUM. Dit stuk, hetwelk eene drooge opsomming is van hetgeen het werk van VAN BERCUM bevat, bevestigt ons geenszins in het goede gevoelen dat wij, op het bovenstaande getuigenis afgaande, van hem hadden opgevat. Men oordeele uit het volgende staaltje:

(1) Mr. J. SCHELTEMA, *Geschied- en Letterk. Meng.* D. III, st. 3 bl. 82, in de noot.

Thans spring ik weer terug, en oog op het bestormen
Der Beelden: daar ging 't grof; dog by het meer Hervormen
Van *Remonstranten*, was het Lot-geval te hart;
Ja geeft een Christen hart nog afkeer van die smart:
Die Donderbuy is weg, die nevels zyn verdweenen;
De lieve Vrede-Zon heeft met haar glans bescheenen
Het Hart der Vaderen, de Stuurlien van den Staat.
Nu hoort men geenen twist, de hoop en toeverlaat
Is op de *Mogenheid* van 't *Eeuwig Zalig wezen*,
Die 't Hart der Vorsten leid, die *Josephs* breuk geneezen
Heeft door zyn *Grote Magt*:

BILDERDIJK (WILLEM) werd geboren te *Amsterdam* op den 7den September des jaars 1756, uit deftige ouders, door afkomst en maagschap aan meer dan ééne oude en in Nederland historische familie, zoo uit den tijd der Republiek als uit dien der middeneeuwen, verwant. Zijn vader, Doctor ISAAC BILDERDIJK, oefende langen tijd de praktijk der geneeskunde in zijne vaderstad uit. Deze, een man zijnde van naauwgezette eerlijkheid, en even driftig van aart als stevig van karakter, berokkende zich door zijne vurige verkleefdheid aan het huis van Oranje en door zijne vrijmoedige gisping van de aristocratische party, niet weinig vijandschap, en de ongegronde aantijging van tot de zoogenaamde Doelisten te hebben behoord. Bij het dien ten gevolge sterk afnemen zijner praktyk, werd hem, na den dood van den Stadhouder WILLEM IV, door de Prinses Weduwe het ampt van Opziender over de maniantie der Collective middelen opgedragen, aan welks getrouwe waarneming hij tot in gevorderden ouderdom tijd en krachten besteedde, zonder evenwel de geliefkoosde studie der medicijnen, of de liefheb-

berij voor dichtkunst, die hem eigen was, te laten varen. Als dichter onderscheidde zich Doctor BILDERDIJK wel niet door eene zoo hooge vlucht, maar veeleer door zekere niet alledaagsche gespierdheid van versbouw, die in de nog van hem voorhanden *Arria en Paetus*, *Tomyris*, en andere Tooneel- en Dichtstukken, inderdaad uitsteekt.

De kindschheid van BILDERDIJK den zoon leverde niets zoo bijzonder in het oog vallends op. Veelal in zich zelven gekeerd, gaf hij wel bij het leeren in huis en op de kinderschool blijken van vlugheid en meerderheid boven velen van zijne jaren, maar liet zich evenwel minder nog van dat groote genie, dat in hem sluimerde, destijds ontwaren, dan van die oorspronkelijkheid van karakter, welke in menschen van buitengewonen aanleg zich vroeg reeds in kleinigheden openbaart. Dus, onder anderen, liet hij, nog zeer jong kind zijnde, zich eens een onverdiende straf opleggen, zonder eenige moeite te doen om die door eene eenvoudige verklaring van het gebeurde billijk te ontgaan, gevende voor reden, dat het de zaak was van den gene die strafte, om den beschuldigde eerst te ondervragen, en zelf te weten wat hij deed.

Ernst intusschen, diep gevoel, en nadenken, tot welker mededeeling hij eerst veel later genoegzamen rijkdom van woorden vond, en waarvan de uitkomsten altijd liefst door hem werden toebetrouwd aan het papier, kenmerkten, volgens BILDERDIJKS eigene herrinneringen op dat punt, die vroegste levensjaren, welke bij hem eerder onder een nevel van somberheid voorbij snelden. Wat aandoenlijke zucht

reeds toen in het hart des toekomenden Hoofddichters verborgen lag, laat zich opmaken uit een vers, *Gibeon* getiteld, dat later omgewerkt en in 1808 in zijne *Najaarsbladen* geplaatst (1), aldaar de dagteekening van 1760 als die van zijnen vroegsten oorsprong voert. Een andere veel vollediger *Herinnering aan zijne kindschheid* bezitten wij in een Dichtbondel uit later tijdvak (2), in dien schoonen Horatiaanschen Lierzang, welke, deze zelfde woorden ten opschrift voerende, aldus aanvangt:

Wanneer ik, nog een teder kind,
  In 't eenzaam van den hof,
Meer mijmerziek dan speelsgezind,
Het hoofdhair zwierende in den wind,
  Een somber plaatsjen trof;

Dan greep my soms eene ijzing aan,
  Wanneer ik de oogen sloeg
Op de intreê van de levensbaan
Die 'k eens als Jongling in moest gaan,
  En naar bestemming vroeg.

Dan zag ik als met afschrik rond
  Op elken levensstand;
En delvend naar mijns harten grond,
Of ik er 't minste trekjen vond
  Aan zulk een doel verwant?

En verder:

Geen dartelende ringelduif
  Bestak my hupplens moê
Met lovertjens uit Venus huif,
Noch drukte met haar donzen kuif
  Mijn neigende oogjens toe.

(1) I. 148—150.
(2) *Krekelzangen*, I. 46.

Geen palmstruik boog zich over my,
Geen myrth of lauwrenspruit;
Geen lelie hief zich aan mijn zij',
Geen veldvink goot zijn melody
Omtrent mijn slaapsteé uit.

Ik rees, maar vond op 't hooge duin
Geen lust in 't mulle zand,
Geen roosjens in de lentetuin,
Maar staarde soms op mossig puin,
En dacht aan Teisterbant.

En ten slotte:

Geen wenschen, geen verlangen meer!
Geen wil, geen eigen zin!
Geen wareldweelde, schat, of eer.
In GOD is 't al wat IK begeer,
Is al, wat IK bemin!

Een schijnbaar gering en in het eerst weinig geteld voorval gaf omstreeks zijn zesde jaar een in de gevolgen beslissende wending aan zijn volgend levenslot. Een trap op den voet, hem door een speelnoot ongelukkig toegebracht, had eene zoodanige beleediging van het beenvlies ten gevolg, dat er allerlei heelkundige operatiën bij te pas moesten komen, wier vermenigvuldiging en bedenkelijke uitwerksels zijn gestel hevig aantastten en van dat gevolg waren, dat hij eerst op zijn zestiende jaar eene dragelijke gezondheid herkreeg, en voorts levenslang den meer of min verminkten voet eenigzins nasleepen bleef.

Van dit tijdstip af begint dat huis- en kamer-, veelal zelfs bedlegerig leven, op meer dan ééne plaats in zijne schriften herdacht. Hier, aan eigen nadenken

en werkzaamheid bijna geheel overgelaten, legde hij den grond van die veelvuldige kennis en rijke wetenschap, die niemand minder dan BILDERDIJK gezegd mag worden aan louter onderwijs van menschen of boeken te hebben ontleend. In wat verhouding eigen nasporing en zelfdenken van den beginne gestaan heeft tot het gebruik, dat hij toen reeds van boeken maakte, geeft hij zelve ergens (1) treffend te kennen op de volgende wijze:

Mijn leven was, van vroeg, in 't stil en eenzaam peinzen,
En 't handlen van de pen en teekenstift, verdeeld;
Het lezen -? ja genoeg; maar mag men 't zich ontveinzen,
Hoe min ons 't lezen baat waar zich 't verstand bij streelt?
Wat leert het meestentijds, dan meê en na te praten
En vult het hoofd met waan dier kennis die men mist?
Wat, dan zich roekloos op eens anders hoofd verlaten,
Dat valschheid heeft gebroeid en ze ons voor waarheid discht?
En boeken —? 'k dank ze aan U, o waardigste aller vrienden,
Wiens lijk ik volgde aan 't graf met kinderlijke smart.
Wiens boekschat, raad, en hulp my als eens vaders dienden,
En wiens gedachtnis steeds een vreugd blijft voor mijn hart.
Maar neen, ik had te veel de boeken voorgeloopen,
Daar ik in eenzaamheid my zelven onderhield;
Mijn hart stond voor 't begrip van andren niet meer open,
'k Was door een stillen geest met eigen oog, bezield!
Van kindsbeen vestte zich mijn aandacht op my-zelven,
Mijn denkenskracht, mijn geest, beweging, en verstand:
Dit trachtte ik uit mijn hart beproevend op te delven,
By 't werktuig van dit stof, met ziels- en lijfsverband.
Dit speelde als jongen knaap my altijd in gedachten;
De denkvorm, en de wil, de lijdlijkheid en daad:
Dit woelde in 't rijpend brein by slapelooze nachten,
Met d' oorsprong van de wet, en 't merk van goed en kwaad.

---

(1) *Uitzicht op mijnen dood* (*Rotterdam*, 8°. 1832), bl. 24 en 25.

De Wiskunst meê greep plaats, in 't kinderbrein ontloken,
Dat zelfs den naam niet kende of wist waar ze in bestond,
Doch jaren naderhand zich vruchtloos 't hoofd gebroken,
En 't geen zijn geest zich schiep in andre schriften vond. —

Zijne vroegste lectuur intusschen (zoo wordt deze plaats nader opgehelderd uit nog andere berichten, die in 's Dichters werken hier en daar verspreid zijn), de bron tevens zijner eerste overdenkingen en de aanleiding van zijn vroegste zelfonderzoek, bestond, naar oud Hollandsche wijze, uit den Bybel en CATS. Straks kwam daarbij al wat eerst de Boekerij van zijnen vader, straks die van Doctor VERSCHUUR (den vriend, in de boven aangehaalde regels en meermalen elders met dankbaar gevoel herdacht) aan zijne weetgierigheid opleverde. Zoo werd al vroeg Letterkunde en Geschiedenis, Logica en Metaphysica, Natuurkunde, Anatomie, Physiologie en Pathologie, eerlang mede het *Natuurrecht* van WOLFF bestudeerd. Schoonschrijven en teekenen, eerst als liefhebberij en tijdkorting aangegrepen, werd later vlijtig en regelmatig geoefend onder de leiding van VAN DRECHT. Van de studie der Bouwkunst verklaart hij, dat zij hem reeds vroegtijdig alle mathematische en esthetische genoegens vereenigd aanbood. De krijgstaktiek insgelijks trok zijne bijzondere belangstelling, schoon met een uitzicht, dat door de gevolgen van het opgemeld ongeval te loor ging.

De Dichtkunst stond bij alle deze studiën van BILDERDIJKS kinder- en jongelingsjaren nog niet zoo zeer op den voorgrond. De groote Latijnsche Lierdichter, met welken het onderwijs van zijnen vader, en vooral

eigene oefening hem al vroeg zeer gemeenzaam deed zijn, wekte het eerst de dichterlijke zucht en kracht bij hem op. Later werkte ook de nieuwe Psalmberijming (a°. 1773 ingevoerd) op de dichtgave van den lijdenden knaap. Als Dichter zelf, trad hij niet dan na ongelooflijke oefeningen om het werktuigelijke der taal meester te worden, niet buitengewoon jong, en als zijns ondanks, in het openbaar op. Men zoude thans moeilijk de eerste vonken van dat voorbeeldeloos dichtgenie herkennen in eene Proeve van poëzy op twaalfjarigen leeftijd, later (a°. 1770) buiten zijn weten in de *Letteroefeningen* geplaatst. Het is eene *Beschouwing van vijf tafereelen uit Josephs leven*, in 's Dichters hoogen ouderdom, doch evenzeer buiten zijn weten, afzonderlijk verkrijgbaar gesteld (1).

Des te schitterender trad hij op eenige jaren later. Het Leydsche Genootschap *Kunst wordt door arbeid verkregen*, had voor prijsstof in het jaar 1774 uitgeschreven *den Invloed der Dichtkunst op het Staatsbestuur*. De jonge BILDERDIJK, schoon de stof door sommigen vrij ondichterlijk werd geoordeeld, werd er door opgewekt tot een Lierzang, dien hij inzond, doch zonder zijnen naam in het besloten billet te kennen te geven. Hij werd bekroond. In het volgende jaar wachtte hem een nog glansrijker triomf. Op eene prijsstof van hetzelfde Genootschap: *de ware liefde tot het Vaderland*, zond hij een Dichtstuk in drie Zangen in, dat de gouden eerpenning, mitsgaders een Lierzang, die de tweede zilveren behaalde, terwijl de eerste

(1) Te *Leyden*, bij L. HERDINGH EN ZOON, a°. 1830.

zilveren toegewezen was aan de Baronnesse DE LANNOY, dezelfde, wier poëzy hem eenigen tijd vroeger het: *ach' io son pittore!* had doen uitroepen. Hij bleef haar, sedert, eene onbegrensde achting als kunstvriendin toedragen, en vereerde hare nagedachtenis eerst door de uitgave harer nagelatene Gedichten (a°. 1785), later door menige herdenking aan haren omgang, en aan dat dichtvermogen, hetwelk hem in rijpere jaren, bij het terugzien op dien leeftijd, ergens deed uitroepen (1):

Gy, gy alleen, LANNOY, gy echte Dichteres,
Wier tombe, omwemeld van Bataafsche lijkcypres,
Ik zelf met eigen hand uw lijkasch heb geschonken,
Verdiende in 't perk der eer eens Dichters hart te ontfonken;
Gy waart me een zegepraal, my dierbaar, mijner waard! —
Neen, Hollands Dichtrenoogst was tot dees tijd gespaard.

Als WILLEM BILDERDIJK aldus zijne intrede deed in de Dichterlijke wereld, was hij nog alleenlijk in het ouderlijke huis en op zijn eenzaam kamertje geleerde of student; voor het overige op het Inspecteurskantoor zijns vaders, die dezen zijnen oudsten zoon gaarne tot de opvolging in zijn ampt had opgeleid, met de hem in alles eigene vlijt en ijver werkzaam. Doch zoozeer het boekhouden, als eene zaak van wetenschap, orde en netheid, ten allen tijde door hem eene belangrijke bezigheid geacht werd, zoozeer had hij toen reeds, gelijk in geheel zijn volgend leven, een onoverkomelijken afkeer van ampten. Hetgeen deswege tusschen den genievollen jongeling en zijnen

(1) In het *Afscheid*, geplaatst in de *Winterbloemen*, II. 103, en in *Hollands Verlossing*, I, 69.

anders door hem streng geëerbiedigden vader voorviel, heeft hij tevens ernstig en luimig beschreven in zijne *Geboortsbestemming* (1), bij de volgende zamenspraak:

Maar leven moet men; en het leven eischt ook eten;
Het eten — geld! — Wel nu? — Dit dient ge toch te weten;
En weet gy 't, weet daarby, dat ik als eerlijk man
Mijn kindren, na mijn dood, geen renten laten kan...
Daar wordt een stand vereischt, een middel om te winnen.—
In Gods naam! zoo 't moet zijn. — Wat zult gij dan beginnen? —
Studeeren. 'k Neem den stand van Arts of Advocaat. —
Studeeren? Wees niet dwaas, dat komt nu veel te laat. —
Waarom dan? — Dat vereischt een zevental van jaren. —
Ik ben geen knaapje meer, en zal den tijd wel sparen. —
Onmooglijk! maar een ampt.....! — De hemel sta my by!
Een ampt, mijn vader! hoe! en waar een ampt voor my? —
Het mijne, ik ga reeds af. — (Daar zat oom Kool te kijken).
Een Ampt! en zulk een ampt! dat zou my slecht gelijken!
Hoe! ik bestieren? ik, het oog op andren slaan?
Ik orde houden, ik, en niets van iets verstaan?
Nooit leerde ik iets het minst verzorgen of besturen;
Ik kan 't mij zelven niet.

Het gevolg was, dat de opleiding tot het vaderlijk ampt overgedragen werd op den tweeden zoon, dien JOHANNES BILDERDIJK, wiens voortreffelijk karakter en Christelijk afsterven in het jaar 1780, door onzen Dichter zoo aandoenlijk bezongen werden (2). Hij zelve mocht nu de studie kiezen, en bepaalde zich bij die der Rechten.

De vaderlijke zorg zocht me ampten. O mijn Vader!
Hoe aaklig was voor my het denkbeeld van een ampt!
My ampten, waardigheên — ! my, eer en geldversmader!
Neen! zij voor 't eerlijk brood met stroomend zweet gekampt!

(1) *Najaarsbladen*, II. 131.
(2) *Verspreide Gedichten*, II, 109.

Neen, sprak ik, kan mijn arm het krijgszwaard niet banteeren,
'Is 't harnas my door 't lot, door 's Hemels wil, ontzegd:
De tabbaard zal voor 't minst mijne afkomst niet onteeren;
Zoo strijde ik even fier voor onschuld, deugd, en recht! (1)

Met dat oogmerk begaf zich dan BILDERDIJK, toen reeds vier en twintig jaren oud, naar de Leydsche Hoogeschool. Nog in het ouderlijke huis wonende, had hij, behalve door de *Prysvaerzen*, zijn naam als Dichter geheel gevestigd door zijne navolging van den *Koning Edipus* van SOPHOCLES (a°. 1779), en was ook als uitstekend Letterkundige zijne achting reeds groot bij mannen als FONTEIN, VALCKENAER den vader, en andere sieraden der geleerde wereld en der Academiën in ons land. Tot dat zelfde tijdvak (1778 en 1779) behooren ook nog de luimige Brieven in verzen aan zijne eenige Zuster, waarvan in 1835 Jonkheer Mr. J. F. VAN BREUGEL (aangehuwde zoon van Mevr. WENTHOLT, geb. BILDERDIJK) een Zestal uitgaf onder den titel van *Dichterlijke Uitspanning*. Merkwaardig voorts voor de geschiedenis van zijne vorming beide als praktisch Dichter en theoretisch Dichtkundige is zijne a°. 1780 bij de Leydsche *Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde* bekroonde Verhandeling over *het verband van de Dichtkunst en Welsprekendheid met de Wijsbegeerte* (2).

Zijne Akademische loopbaan was, naar het oogmerk, hoofdzakelijk aan de Rechtsgeleerdheid gewijd. Met ongelooflijke inspanning hield hij te gelijk de vele

(1) *Uitzicht op mynen dood*, bl. 27.

(2) Gedrukt in het zesde deel der Werken van die Maatschappij, en in 1838 afzonderlijk uitgegeven, te *Amsterdam*, bij W. MESSCHERT.

vakken en wetenschappen, die hem reeds gemeenzaam waren, bij, en verkreeg hij in den beperkten tijd van twee jaren eene diepe en uitgebreide kennis van het Canonieke en Feudale, zoo wel als van het Romeinsche Recht. Dit laatste bleef hem ook sedert, en heel zijn leven door, eene geliefkoosde studie; waarvan zoo wel zijne uitgegevene Rechtsgeleerde Schriften, als zijne met keurige aanteekeningen op den rand dicht beschreven *Corpus Juris*, de blijken opleveren.

Zijn lijdend maar veêrkrachtig gestel trotseerde, vooral in die dagen, de vermoeijenissen van een leven, waarvan nog de tijdgenooten kunnen verhalen, dat meermalen twee van de drie nachten aan de studie in plaats van aan den slaap gegeven werden, en hij meer dan eens flaauw van uitputting op de Collegiën der Hoogleeraren nederzeeg. Te gelijk evenwel was zijne levenswijze alles behalve afgetrokken. Geleerde en gezellige kringen als ten huize van SCHULTENS, PESTEL, en andere mannen van dien stempel, bezocht hij gaarne. Ook zag hij zelf ten zijnent vele jonge lieden, waaronder, als tijdgenoot en boezemvriend, ook VAN DER PALM. Tot dit zelfde tweejarig tijdvak moet ook nog eene liefdegeschiedenis, een duël, en eén proces behoord hebben. Maar vooral onderscheidde zich onze Dichter reeds toen door het stellige en vurige zijner politieke gevoelens, ondanks welke hij evenwel bij velen van de tegenovergestelde partij ruim zoo zeer in hooge achting stond, dan bij zijne eigene; terwijl van een anderen kant reeds allerlei schand- en lasterschriften in Couranten, als de Diemermeersche en Noordhollandsche, tegen hem uitvoeren, toen hij

(waarschijnlijk niet op malschen toon, als men zich licht kan voorstellen) een aanzoek afgewezen had, om een lofvers te maken op de betrekking van *Amsterdam* tot de Americaansche Republiek. Tegen het einde van het jaar 1782 werd hij tot Meester in de beide Rechten bevorderd op 105 Theses, wier openbare verdediging gevolgd werd van eene Aanspraak, waarvan de warmte ten aanzien van eenen der Hoogleeraren hem zeer kwalijk genomen werd (1). Hij vestigde zich kort daarop als praktiseerend Advocaat voor de Hoven van Justitie in den *Haag*, en trad in den jare 1784 in den echt met REBECCA CATHARINA WOESTHOVEN, zuster der aan BILDERDIJK, ook na de treurige ontbinding van dat huwelijk, altijd verknocht geblevene Dichteres Mevrouw ELTER.'

Het kan niemand bevreemden, dat, gedurende dit tijdvak van 's Dichters bloeijendste jeugd, een hoofdvak van zijne dichterlijke werkzaamheid de *Minnepoezij* in onderscheidene vormen geweest zij. Zijn vurig, voor schoonheid en liefde even fijn als diep gevoelig gemoed gaf zich misschien wat zeer weelderig lucht in dien stroom van deels oorspronkelijke, deels aan ANACREON, CATULLUS, JANUS SECUNDUS, met geenen minderen gloed en kunst ontleende lust- en liefdezangen, die den inhoud uitmaken van twee zijner meest beroemde bundels van dien tijd: *Mijne Verlustiging* (a°. 1781), waarin onder anderen die overschoone vertaling van THEOCRITUS, door hem *Offerzang* getiteld, voorkomt, en *de Bloemtjes* (a°. 1785). Nog eene derde verza-

(1) Weinige dagen na de promotie verscheen die Aanspraak in druk onder den titel: *Epilogus Dissertationis cum praefatione* (*L. Bat.* 1782).

meling van *Minnedichten*, allen gericht aan haar, met wie hij tien jaren zijns levens in den band des huwelijks heeft doorgebracht, gaf in het jaar 1796, gedurende 's Dichters uitlandigheid, de Boekverkooper ELWE, onder den titel van *Oden en Gedichten*, even slordig als buiten eenig kopijrecht uit. Door de mismaking, in deze wederrechtelijke uitgave, van een dichtwerk, dat oorspronkelijk alleen tot verspreiding op losse blaadjes onder vrienden bestemd was geweest, zag zich BILDERDIJK later genoodzaakt, niettegenstaande het pijnlijke der herinnering, eene tweede en gezuiverde uitgave daarvan zelf te bezorgen, die onder den titel van ODILDE (a°. 1808) verscheen.

Wie intusschen hem wegens deze zijne *erotieke* poëzy moge hard vallen, — maar vooral wie zich door dat voorbeeld tot gevolgtrekkingen in het voordeel van eene zinlijke richting in het leven mocht aangemoedigd achten, — die leere uit de eigene schriften van den grooten Dichter tevens kennen uit wat eindeloos hooger dan het zinlijke standpunt, hij ook destijds reeds de echtelijke liefde beschouwde, en hoedanig een getuigenis hij, nog in later jaren, van de onbesmette zeden zijner jeugd kon afleggen, in zijn in alle opzichten zoo leerrijk en aandoenlijk vers *aan* CATS (1):

Die kwijning, ach, waarby geen pijnen halen!
Wat schiep mijn boezem zich al schittrende idealen,
Gevormd, verdwenen, in een oogenblik, en ach,
Waar in mijn oog 't geluk, maar steeds omneveld, zag.

---

(1) *Poëzy*, IV, 143.

Wat waart gy me in dien stond een trooster, een vertrouwde!
Een spiegel, waar mijn ziel heur beeltnis in beschouwde!
Een gids, die me, in mijn leed, hoe hoog mijn jammer rees,
De hand bood, steunde, en steeds op beter toekomst wees!
Die midden in 't verval der hoogstverbasterde aarde,
Door jonglingschap en jeugd mijn lichaam rein bewaarde,
En 's levens zaligheid, van dartlen onbesmet,
Alleen verwachten deed van 't kuische huwlijksbed.
Vergeefs mocht me een gestel vol vuurs en veêrkrachts dringen,
Vergeefs verbeeldingskracht uit alle banden springen,
Vergeefs mijn ligchaam zelfs bezwijken in dien strijd:
'k Leed alles: 'k had mijn jeugd één voorwerp toegewijd!
Één voorwerp, ach, dat God my eenmaal op mijn smeeken,
In de armen voeren mocht, om dierbaar kroost te kweken!...

Die loutring van het hart door Liefdes zuivre vlam,
Die aan der driften drang heur overmacht benam,
My de Echtkoets eeren deed als 't heiligst op deze aarde,
Wier schennis geene op aard in gruwel evenaarde,
U dank ik ze, u alleen.

Het was te voorzien, dat de oefening der Dichtkunst eenigermate lijden zoude bij het opnemen eener Rechtsgeleerde praktijk, waarbij onze Dichter zich niet slechts een eervol beroep, maar ook eene soort van kamp ter verdediging van vervolgden, en handhaving van de Oranjegezinde beginselen had voorgesteld. En inderdaad, geplaatst in het midden zijner pleitbeslommeringen en der politieke woelingen van die dagen, mag het tijdvak van a°. 1782 tot a°. 1787 wel het minst vruchtbare in BILDERDIJKS uitgebreide dichterloopbaan gezegd worden. Toch rustte zijne lier niet geheel. Behalve de reeds vermelde uitgave der *Bloemtjes*, leverde hij in den *Deucalion en Pyrrha* (insgelijks a°. 1785) een even schoone als geestig bewerkte Proeve van een Tooneelstuk, waarin uitgenomen bij

de ontknooping, slechts twee personen het woord voeren. Van *de Geuzen* van ONNO ZWIER VAN HAREN bezorgde hij, in dat zelfde jaar, in gekuischter taal en vaak gespierder poëzy, met vermeerderde ophelderingen en aanteekeningen, een nieuw bewerkte uitgaaf. De opdracht van dezen arbeid aan WILLEM den V[de] was eene uitboezeming op nieuw van die gevoelens, voor welke hij geene gelegenheid verzuimde met een des te vuriger ijver uit te komen, naar mate zij destijds feller tegenspraak en miskenning bij de wederpartij plachten te vinden. Eindelijk gaf hij in schoone Nederduitsche verzen *de Krygszangen van* TYRTÉUS (a°. 1787) uit, niet zonder een meer of min ironischen wederklank op den krijgslust der vrijcorpsen op dat oogenblik in het vaderland, gelijk uit de volgende regels mag opgemaakt worden, met het opschrift: *Aan het hoofd van mynen* TYRTÉUS, in een later vergaderden Dichtbundel opgenomen (1):

't Schreeuwt alles, te wapen!
'T Wil al in 't geweer!
In mannen en knapen,
Hoe oud of hoe teêr,
Hoe wel- of wanschapen,
Geen onderscheid meer!
'T Kan rusten nog slapen,
Maar hongert naar de eer
Van kousjens met slopjens,
En knoopjens als dopjens,
En schoentjens met smeer.

De boer Alexandert
By mistpraam en kar;

(1) *Verspreide gedichten*, I. 89, 90.

De burger, gebanderd,
Loopt om voor een' nar:
't Zwiert vaandel en standerd,
Hoe heet of hoe bar;
't Saizoen is veranderd,
En 't jaar in de war;
De kermis vol kuren
Schijnt eeuwig te duren
Aan 't poppengesnar.

Welaan dan, mijn vrinden!
Wil 't alles te veld;
Zijn de oorlogsgezinden
Nu meerder geteld,
En ruimer te vinden
Dan oordeel of geld:
Wil elk zich verblinden
Met d'eernaam van Held;
Welaan dan eens mede
Naar Attische zede
Den krijgstoon gesteld!

Maar voor 't overige, als gezegd is, was BILDERDIJKS ziel zoo wel als zijn tijd destijds geheel ingenomen en vervuld van de plichten van zijn beroep en zijne uitgebreide politiek–rechtsgeleerde werkzaamheid. Hij bewoog zich nu krachtig en vrij in dat element van *krijg in den tabbaard* (*militia togata*), waarnaar hij bij zijne studiën in dat vak zoo verlangend steeds had uitgezien. Een zijner in dien geest gevoerde, meest gerucht makende processen, was in het jaar 1786 dat van zekere KATHARINA MULDER (*Kaat Mossel* in den wandel genoemd, omdat zij te *Rotterdam* Stadskeurvrouw der schelpvisch was), die hij, nevens anderen van hare denkwijze, tegen de aanklacht van

oproerigheid wegens Oranjeleuzen en kreten even gelukkig als manmoedig verdedigde, te midden van verwenschingen en dreigingen, waarvan hij ten slotte niet zonder een ligten bajonetsteek afkwam.

Hij zelve voorts beschrijft dat bij uitstek Rechtsgeleerde tijdvak van zijn leven, in de reeds aangehaalde *Geboortsbestemming*, met eenige hoofdtrekken aldus:

'k Begon het vak der Rechten,
Waaraan me en smaak en plicht met ijzren banden hechtten,
En 'k zwoer met hart en ziel aan dees mijn roeping trouw.
Om haar verduurde ik leed en arbeid, zweet, en kou';
Om haar doorwaakte ik nacht aan nachten, en verzaakte
Wat andren d' arbeid zoet, het leven dierbaar maakte,
Kleefde aan mijn schrijfdisch vast, en at mijn tweebak droog,
En dronk mijn slappe thee, gelukkig in mijn oog.
Waarvoor? voor d' armen wees, den lijdende en verdrukte,
D'onnoozle, dien mijn moed uit band en kerker rukte.
Of waar, waar wees ik ooit behoeftige onschuld af?
Waar leed ooit armoê nood, daar ik bekrompen gaf?
Waar diende ik ooit om 't geld, om aanzien of om gaven?
Waar schuwde ik haat of leed om recht en wet te staven?
Waar heeft mijn teedre zorg in Maagschapsband of Echt
De scheuring niet geheeld, den wrevel niet geslecht,
En liefde en heil hersteld? Wie onzer in 't ontwikkelen
Der duisterheên van 't recht, gevoelde heeter prikkelen?
Wie ijveriger gloed? wat scherpziend linxgezicht
Zag redding waar ik draalde, of waar ik 't opgaf, licht?
Zie daar mijn eersten teug, en mijn geboortsbestemming!
Maar elders — Hemel, ach wat bittre zielsbeklemming,
Waar 't menschenomgang gold, of eigen huisbelang!
Dan liep de molen straks uit onlust door den vang.

Met bekwaamheden en beginselen als de zijne, was BILDERDIJK, vooral als Rechtsgeleerde, eerlang bij den Stadhouder bekend geworden, dien hij ook meer dan

eens met raad en advies heeft gediend, en in wiens bijzondersten omgang hij in meer dan één opzicht in de gelegenheid was, zoowel 's Vorsten veelal miskende begaafdheden als zijne zwakkere zijden te leeren kennen. Van daar dat in 1787, bij het inrukken der Pruissen onder den Hertog van Brunswijk, op den Advocaat BILDERDIJK de keus viel, om dien Veldheer bij *Schoonhoven* te gemoet te gaan, hem van daar af te begeleiden, ten einde hem in te lichten, zoo dikwerf rechten van bijzondere personen, steden, of dorpen eenigen inbreuk konden komen te lijden; insgelijks, ten aanzien van het terrein, (waarvan onze Dichter altijd een zeer naauwkeurige kennis getoond heeft te bezitten), als b. v. omtrent de bruikbaarheid of onbruikbaarheid der gronden, en wat des meer mag zijn. De Hertog was dan ook van de diensten, door den in alles bijzonderen Dichter en Advocaat bewezen, dermate voldaan, dat hij, na de overgave van *Amsterdam*, openlijk en luide op de parade aan den Overtoom die tevredenheid te kennen gaf, en zelfs betuigde den goeden uitslag zijner wapenen aan het goed beleid van zijn rechtsgeleerden Raadsman dank te weten.

De Omwenteling tot herstel van den Stadhouder nu volbracht zijnde, zoude het BILDERDIJK wel niet moeilijk geweest zijn, tot eene of andere aanzienlijke betrekking in de Republiek te geraken. Ook was er een oogenblik sprake hiervan. Doch bij zijnen natuurlijken tegenzin aan ampten, voegde zich nu weldra de afkeer van eenig deel te hebben aan mogelijke terugwerkingen van wat aart ook tegen

de onderliggende partij. Treffend drukte hij zich ten dezen aanzien uit in het jaar 1790, in een Brief aan ADRIAAN LOOSJES (1): «Ik acht het een waarachtig geluk voor my, dat ik zoowel van de party die ik *aangekleefd heb* (ik zou ze naar geweten aankleven, zoo de verdeeldheid nog voortging, *maar ik hou de partyschap voor nedergelegd, en daarom bedien ik my van de uitdrukking des voorledenen*) als van de andere onafhankelijk heb kunnen blijven, en terwijl ik de aanzoeken van den eenen kant afsloeg, aan den anderen generlei gunsten ooit gehad, of gezocht, of genoten heb, die mij van bijzondere inzichten kunnen doen verdenken. Voorts verzeker ik u, dat ik in de troubles noch Aristocraat, noch Democraat, maar waarachtig Republikein ben geweest. Of ik dat nog ben, zal ik u beantwoorden als ik weet of de Republicq nog bestaat; maar dat weet ik niet meer; en sedert dat ik dat niet meer wete, ontsla ik my ook van my ergens meê te bemoeijen." Wat deze laatste zinsnede betreft, zij wordt misschien best opgehelderd door de overtuiging die destijds reeds bij BILDERDIJK bestond, dat het Vaderland niet te redden was dan door het in de plaats brengen eener eenhoofdige Regering aan den toenmaligen vorm van Republiek. Daartoe een beslissenden stap te doen, zal waarschijnlijk dat middel geweest zijn, waaromtrent hij meermalen in zijne schriften verhaalt zijne overtuiging aan den Prins te hebben gezegd, doch waartegen bij dien Vorst een onoverkomelijk gewetensbezwaar bestond.

---

(1) *Brieven van* Mr. W. BILDERDIJK, I, 234.

Met dit inzicht (waarvan het beginsel eigenlijk door heel de natie gehuldigd werd in 1813) is het intusschen te begrijpen, dat BILDERDIJK, in allen geval geheel anders Prins– dan Pruisgezind, en zeker alles behalve aan het aristocratische element der toenmalige Oranjeparty verbonden, eene toenadering wilde met de volkspartij, en dus in zekeren zin te gelijk meer liberaal en meer monarchaal was, dan bij het gros van de wederzijden kon in aanmerking komen, of zelfs begrepen worden. Bij de zijnen dien ten gevolge niet naar waarde geschat, had hij des niet minder van de hevige omwentelingsgezinden, wegens beginsels en handelingen, bij eenen nieuwen omkeer van zaken wel het ergste te duchten. En wie weet wat gebeurd zoude zijn, indien ons de Fransche wapenen in 1793 in plaats van in 1795 de Bataafsche Republiek hadden gebracht?

Zoo keerde dan BILDERDIJK na het deel dat hij had in de gebeurtenissen van 1787 tot zijne gewone levenswijze en werkkring terug; die levenswijze, deels eenzaam en afgetrokken (gelijk wij ze door hem zelven beschreven zagen), deels ook van wege den vrij hoogen voet, waarop zijn huis te dier tijde ingericht was, nog al woelig door velerlei omgang tevens. Het stille huisselijk geluk, dat hij zich altijd in den echt als de hoogste aardsche zaligheid had voorgesteld, was hem in dien eersten huwelijksband niet te beurt gevallen. Bovendien had hij in dien tijd reeds, gelijk later zoo veelvuldige malen in zijn tweede huwelijk, het zielgrievend verlies van kinderen te betreuren.

Kunst en poëzij waren hem daarbij, nevens die

Godsdienst, waarvan in geen tijdpunt zijns levens het gemis hem dragelijk ware geweest, veelal tot verademing, vervulling, en troost.

Vruchtbaar bij uitstek was dan ook zijn dicht- en letterarbeid in het achttal jaren dat tusschen de twee omwentelingen wegsnelde. Onder den titel van *Vertoogen van Salomo* gaf hij a°. 1788. eene schoone dichterlijke uitbreiding van den *Prediker*. Schoon hem toenmaals het Christendom nog dat alles niet was, wat het later in ballingschap en door velerlei strijden hem werd, erkent men toch dezelfde gronden, die door den geloofsdichter van 1806 en 1823 zoo rijk ontwikkeld en levendig beleden werden, in het *Voorbericht* op die *Vertoogen* aan het slot: « Wat is wijsheid, dan God te kennen? en wie kan God kennen, dan door Hem, in wien al onze eeuwige en tijdelijke uitzichten zich vereenigen: op wien SALOMO gehoopt heeft, en die ons het verloren eeuwig terug heeft gebracht. Hij, die geheel wijsheid, geheel Godsvrucht, geheel onderwerping en zelfverloochening, zich ten roof gegeven heeft, om ons te behouden." In een vers van dezelfde jaarteekening, *Christendom* getiteld, blijkt het even klaar, hoe ook toen reeds het middelpunt en wezen des Christendoms voor hem lag in eens Zaligmakers verzoenende en alles voldoende zondaarsmin:

Vrees God; betracht zijn wet; voorkom uws naasten leed;
Bemin hem als u zelv'; wees tot zijn hulp gereed;
Geef voedsel, kleeding, dak, en laafnis, die 't behoeven;
Vertroost met hartlijkheid den hardgevallen droeven;
Doe aan uw haters wel; vergeef die u misdoen;

Maar waan niet, dat dit al den God der wraak verzoen'!
Neen, stervling, 't is, u zelv', uw ijdelheid te streelen,
Uw goedren voor 't vermaak van 't weldoen uit te deelen,
Uw wraak, uw vijandschap op te off'ren aan uw rust;
't Is ruiling van den een' voor d'andren aardschen lust:
't Is schuwbare afgodsdienst, zelfs strafbaar in die oogen,
Die door geen schijnschoon, door geen voordoen zijn bedrogen.
Verdorven harten, neen; die deugd bevat geen deugd,
Geen aanspraak op Gods gunst en zijn beloofde vreugd,
Eer God! doe wel om hem! dat is zijn' dienst betrachten,
Dat is 't, wat van zijn hand vergelding heeft te wachten.
Maar, wel te doen om God! wat is, wat sluit dit in?
't Erkennend zelfgevoel van 's Heilands zondaarsmin.
Wie werkt dit? Hy-alleen, die, zelf voor ons voldoende,
Rechtvaardigde en verloste, en heiligde en verzoende (1).

Van dat zelfde tijdvak zijn ook zijne menigvuldige Bijdragen in de *Kleine Dichterlijke Handschriften*, uitgegeven (a°. 1788 tot 1809) door zijnen kunst- en boezemvriend P. J. UYLENBROEK. Deze en andere losse verzen van onderscheiden soort en vorm, waaronder een aantal keurige overbrengingen van Oden van HORATIUS, van een Heldinnebrief van OVIDIUS, van de *Landrust* van VAN ROYEN, vooral ook van *Dichtstukken* van BOËTIUS, zijn (a°. 1809) in een paar Deeltjes onder den titel van *Verspreide Gedichten* verzameld. *De Dichter*, eene schoone Ode a°. 1791 afzonderlijk verschenen, werd in dien zelfden Dichtbundel opgenomen. Nog andere poëzy van dezelfde jaren vond hier en daar in wederom andere Bundels eene plaats. In de *Vaderlandsche Oranjezucht* (a°. 1805) bij name, verscheen de krachtige en vooral om den

(1) *Verspreide Gedichten*. I, 34, 35.

tijd waarin hij gedicht werd (a°. 1793), hoogstbelangrijke Lierzang *Aan het Volk van Denemarken* (1), ter gelukwensching met het afschaffen hunner Constitutie in het jaar 1661 ten behoeve van een onafhankelijk koninklijk gezag.

In 1789 had hij intusschen wederom een blik geworpen op zijne vroeg geliefkoosde Grieksche Dichters. Een tweede Treurspel van SOPHOCLES, *den dood van Edipus* ten onderwerp hebbende, zag in dit jaar in Hollandsche verzen het licht. Van zijne voortreffelijke overbrengingen der Ouden, zijn evenwel de beide Treurspelen van dien beroemden Athener misschien de gelukkigste, althands de schitterendste, niet.

Voorts blijkt het uit de reeds vermelde Briefwisseling met den Boekverkooper en Schrijver ADRIAAN LOOSJES (2), dat er destijds en later bij BILDERDIJK een plan bestaan heeft, om den geheelen HOMERUS in vrij en zwierig Nederduitsch Prosa over te brengen. Doch daar kwam niet van. Alleenlijk vindt men in de meergenoemde *Verspreide Gedichten* (II. 153—162) eene dichterlijke vertaling van een gedeelte van den Eersten Zang der *Ilias*, van dat zelfde tijdvak afkomstig. Die Vertaling of Navolging is intusschen op verre na niet te vergelijken met zijne veel latere overbrenging van het Zesde Boek der *Ilias* in *de Affodillen*, noch van het Vijfde en Elfde Boek der *Odysséa* in *de Najaarsbladen*.

---

(1) De Fransche Brief van den Dichter ter geleide van een Exemplaar van dit vers aan den Baron DE SCHUBART, Envoyé van *Denemarken* destijds in den *Haag*, is afgedrukt in den *Catalogus van* BILDERDIJKS *Boeken en Handschriften* (bij J. IMMERZEEL, a°. 1832), blad 78.

(2) *Brieven*, I. 225, 233, 239.

Maar onder al den dichterlijken arbeid van BILDERDIJK in die dagen, wordt door zijn *Elius*, eene Romance in zeven Zangen (ook in andere opzichten als een *Miniatuur-Epos* te waardeeren) de kroon gespannen. Met welke zorg hij dit Dichtstuk uitgewerkt en de uitgave bestierd heeft, voor welke hij, even als vroeger voor *de Verlustiging* en *de Bloemtjens*, de vignetten zelf niet alleen ontwierp maar ook etste, kan blijken uit zijne briefwisseling over deze aangelegenheid met UYLENBROEK, bij wien deze prachtige Romance met eenige tot hetzelfde onderwerp behoorende Bijschriften (a°. 1788) verscheen. Hoog liep onze Dichter ten allen tijde met deze Dichtsoort op, waarvan hij zelve meer dan eens de naauwluisterende vereischten opgaf, onder anderen mede in de volgende regelen (1):

Hy kent dit kunstvak niet, hy toont het niet te kennen,
  Die 't enkel losse scherts van weinig' arbeid acht.
't Valt lichter, Herkules ten Hemel na te rennen,
  Of zich in 't bloed te baân van Pelops nageslacht.
Meer zullen er met roem op Thespis laarzen stappen,
  En Klioos krijgstrompet doen daavren als om strijd,
Dan met een' enklen greep dat zachte schoon betrappen,
  Dat met één schittring treft, en geene tooisels lijdt.
Dit vak laat woordenpraal noch opgeblazen zwelling,
  Maar enkle waarheid toe; doch, zoo ze een Dichter ziet!
't Eischt schildring en gevoel by d' eenvoud der vertelling;
  Maar schildring, los van trek, en vlak van koloriet.

BILDERDIJK zelve heeft dan ook, door heel zijn dichterlijke loopbaan heen, altijd veel werk van dit vak gemaakt en er zich bij uitnemendheid op toegelegd.

(1) *Verspreide Gedichten*, I. 56.

Zeer weinige bundels zijn er in die vijftig jaren van hem in het licht gekomen, waarin niet eene of meerdere Romances, hetzij oorspronkelijk of vertaald of nagevolgd, hetzij somber of luimig, en in het geheel van allerlei onderwerp en inkleeding, gevonden worden. Wij noemen, onder de menigte zijner voortbrengselen in dat vak, hier alleen de *Ada* (1), (BURGERS) *Roosjen* (2), den *Urzyn en Valentyn* (3), de *Assenede* (4), de *Marokkane* (5), de *Yrwin en Vreedebag*, op Laplandsch (6), de *Ahacha* op Guineesch grondgebied (7), den *Bruiloftsbrand*, naar het Deensch van STAFFELD (8). Onder allen intusschen niet één, die de vergelijking kan doorstaan met den *Elius* en den *Floris de vierde*. Op den *Floris* komen wij later terug. Van den *Elius* (de uit Legenden en Kronijken wel bekenden *Ridder van de Zwaan*, uit het Grieksche Keizerrijk afkomstig in de zevende eeuw) is het onderwerp de liefdegeschiedenis en echtverbindtenis van dien krijgsheld met de Erfdochter van Teisterbant, waaruit de huizen van Kleef, Teisterbant, en Heusden afkomstig worden gezegd. Wij ontleenen eene proeve van hetgeen dit onderwerp den Dichter heeft kunnen opleveren uit den Tweeden en Derden Zang, waar de Zwaan eerst met den ring van HEILE in den sneb zich bij den jagenden ELIUS nederstrijkt, straks het

(1) *Verspreide Gedichten*, I. 149.
(2) Ald. I. 169.
(3) *Mengelpoëzy*, II. 121.
(4) *Nieuwe Mengelingen*, II. 1.
(5) Ald. II. 77.
(6) Ald. II. 85.
(7) *Mengelingen*, II. 151.
(8) *Krekelzangen*, I. 109.

vlot des Ridders vooruitzwemt en hem den Rhijn af ten wegwijzer strekt.

Aan d'inham, daar de breede stroom,
  In 't schuren van de wallen,
Een' houten' voorburg omgeleid,
  Zijn meeste slib liet vallen;

Daar schuilde, in schaâuw van wilgeblaân
  En hooggeschoten rieten,
De schoonste stroom- en vijverzwaan
  Van alle watervlieten.

Die vogel had zich sins voorlang
  In deze vrije plassen
Een donzig pluimennest bereid,
  Met teder wier bewassen.

Daar vond hij met zijn fier gezin
  Zich onder Diedrijks muren
De zelfde veiligheid verleend,
  Als duizend nageburen:

Daar plag hij de opgezette borst
  Te spieglen in de baren,
En met een' trotsgebogen' hals
  Den landstroom op te varen:

Daar was hij Heiles zoetst vermaak
  Door 't schittren van zijn pluimen:
Daar voedde hem heur blanke hand
  Met keur van tarwekruimen.

Maar thands, in haar' ontroostbren rouw,
  Van dag tot dag vergeten,
Thands aasde hij op 't enkle kroos,
  En lisch, en waterbeeten.

Dus weidend tusschen 't dichte wier,
  Bij 't riet op één gekrompen,
Ontdekt en bijt hij in den ring,
  Vast drijvende op de plompen.

Hij bijt, en drukt zich 't kantig goud
  Door 't al te vinnig bijten
Onachtzaam in de harde sneb,
  Dat vlies en beenders splijten.

Flux schudt hij kop, en hals, en sneb,
  En trapt en klept door 't water,
En schreeuwt zijn pijn al wringende uit,
  Met ijselijk geschater.

Hij krimpt; hij duikt; hij tuimelt om,
  En rept de breede vlerken;
Maar al zijn woelen is onnut
  Om 't kleinood los te werken.

Daar springt hij woedende op den wal!
  Nu stort hij zich ten gronde;
En strooit den stroom met vlokken dons,
  Bezoedeld van zijn wonde.

Hij spart en staart en wieken uit,
  En heft zich naar den hoogen:
Ploft neêr, en schept in 't spattend nat
  Een paar van regenboogen:

Rijst weêr, met opgesteken' kop
  En uitgebreide pennen,
En kneedt en klieft de dunne lucht;
  En — is niet meer te kennen.

Waar vloog hij? — Daar hij 't Rhijnstroomnat
  Van de eeuwiggrijzende Alpen,
In éénen wijden kom gegaârd,
  Langs 't Zwitsersch zand zag zwalpen.

Daar was het, enz.

Daar trok zijn vlucht 't opmerkzaam oog
  Des Ridders onder 't jagen:
Daar bleef dat oog, bevreemdingvol,
  Op 't vreemde dier geslagen.

Daar streek hij bij den Ridder neêr,
  En klapwiekte aan zijn voeten:
Daar scheen hij met gerekten hals
  Den Held te willen groeten.

Daar toonde hij in 't moedig oog
  Een deernissmeekend teeken,
En hield hem de open wonde voor,
  Waar in de ring bleef steken.

Wie was die Ridder, Zangerin, enz.

En straks in den Derden Zang:

Zoo sprak hij, sloeg 't gezicht in 't rond,
  En zag (en schreide op 't teeken)
De lang vergeefs gezochte zwaan
  De borst ten vloed uit steken.

Daar dreef zij langs het vloeibre spoor,
  En scheen het hem te wijzen,
En, zwemmende om en om het vlot,
  Zijn stout bestaan te prijzen.

Daar dreef zij 't ruwe vlot vooruit,
  En scheen, heur borst verbreedend,
Een jachtschip met gezwollen zeil,
  Het brekend water kneedend.

Nu scheen zij eens een kleene boot
  In 't roeien na te bootsen,
En 't vlot, bij 't kronklen van den stroom,
  De bochten in te lootsen.

Dan scheen zij met een' breeden boeg
Het vlot voor uit te trekken,
Om als een lichter oorlogsbark
Een zwarer kiel te dekken.

Nu breidde ze eens de wieken uit,
En rekte hals en pennen,
Als waar 't om wieling, bank, of plaat,
Door seinen te doen kennen.

Maar eindlijk kon men 't hoogste spits
Van uit den vloed bespeuren,
Waar Heile steeds om Diedrijks dood,
En om zijn gift, bleef treuren:

Maar eindlijk was de naaste bocht
Des landstrooms afgedreven:
Zie daar den vogel flux om hoog
En naar den toren streven!

Ook voor nog anderen letterarbeid vond in dat jongste tijdvak van zijne Rechtsgeleerde loopbaan onze Dichter den vlijtig uitgekochten tijd. Rijke bouwstoffen, onder anderen, voor een Algemeen Woordenboek waren reeds bij hem voorhanden en vergaderd; zij raakten gedeeltelijk bij zijne uitzetting en uitlandigheid verloren, en werden overigens van tijd tot tijd in zijne onderscheidene taalkundige schriften of in aanteekeningen hier en daar in zijne Dichtbundels opgenomen.

In 1794 voorts kwam nog van hem uit eene *Redevoering over de Voortreffelykheid der Schilderkunst*, bij gelegenheid der Prijsuitdeeling van dat jaar bij de vrije Teeken-Academie in den *Haag*. In deze Rede is ook nog merkwaardig de warme en krachtige

aanspraak aan den Stadhouder, die de plechtigheid bijwoonde, te midden van het hachelijk tijdstip, dat weldra door eene nieuwe omwenteling werd gevolgd.

De omwenteling van 1795 had op het lot van BILDERDIJK een voor geheel zijn verderen levensloop beslissenden invloed. De eed, dien de nieuwe Regeering ook van de praktizijns voor de Hoven vorderde, hield uitdrukkelijk afzweering en haat van het Stadhouderschap in, zoo wel als erkenning der zoogezegde *Rechten van den mensch*. Het sprak wel van zelf, dat zulk een eed voor onzen Dichter onmogelijk was; doch hij heeft zelve ergens, in eene korte schets van zijn eigen leven (1), te kennen gegeven, dat hij zich misschien niet had behoeven te begeven in eene openbare ontwikkeling zijner gronden tegen dien eed, op een oogenblik als hij, behoudens zijne beginselen, lijdelijk had kunnen blijven, en altijd het zij als Letterkundige, het zij als Rechtsgeleerde, en in het stellen van Memoriën, Rekwesten, enz. had kunnen werkzaam zijn. Doch zijn edele en vurige geest zag in die tijdsomstandigheden de mogelijkheid van zulk een stilzwijgen wel niet in. Van daar dan dat vermaarde Adres aan *de Vergadering der Provisioneele Representanten van het volk van Holland*, waarbij, onder aanbieding van lijdelijke onderworpenheid aan het bestaande gezag, de nieuwe eed, als in strijd met dien, welken hij in 1787 afgelegd had, geweigerd, en de onbestaanbaarheid aangetoond werd

(1) *Mengelingen en Fragmenten*, bl. 15.

van eene verklaring omtrent die onvervreemdbare Rechten van den mensch, van welke men de nadere verklaring nog van wege het Bewind te wachten had! Dat Request, later met nog andere belangrijke Bijlagen voor vrienden in druk gegeven (1), had onmiddelijk na de kennisneming eene aanzegging van den Procureur Generaal ten gevolge, om binnen vier en twintig uren den *Haag*, en binnen acht dagen geheel het grondgebied der Republiek te ruimen. Alle de Provintiën namen het Besluit van Holland over, en hielden de hand aan de uitvoering. Zoo begaf zich dan de uitgedreven Dichter over *Amsterdam* naar *Groningen*, en van daar over *Hamburg* naar *Portsmouth*. — Als hij, een oogenblik na de treffende aanzegging, in de eenzaamheid van het studeervertrek zijnen Bijbel opensloeg, was de plaats waarop zijn oog als bij toeval bepaald werd, dat woord van den Apostel tot de Christenen van *Corinthe* (1 Cor. X. 13): *Ulieden heeft geene verzoeking bevangen dan menschelijke: doch God is getrouw, welke u niet zal laten verzocht worden boven hetgeen gij vermoogt, maar hy zal met de verzoeking ook de uitkomst geven, op dat gy ze kunt verdragen.*

Te *Groningen* intusschen viel nog iets aandoenlijks voor. Aldaar opgehouden door omstandigheden van de eene, gedrongen te vertrekken van de andere zijde, had hij het nog aan de hupschheid van den Franschen Commandant (MAC DONALD, later Hertog van *Tarente*) te danken, dat hem de noodige tijd gelaten en een

(1) Onder den titel van *Echte Stukken betreffende de Uitzetting van Mr.* WILLEM BILDERDIJK *in Maart* 1795 (*Leyden* MDCCCXXI).

paspoort verleend werd. En als hij intusschen in den omtrek ergens der stad vermoeid en somber een oogenblik stond te peinzen, zoo naderde hem meêwarig een jonge knaap, en bood hem vriendelijk eene zitplaats. Gevoelig voor die oplettendheid, sprak hij een zegen over den jongeling uit, die sedert Predikant geworden, in later tijd (a°. 1822) die zegenbede aan BILDERDIJK bij een brief herinnerd hebbende, een Dichtstuk van hem ten antwoord ontfing, van het welk hier eenige copletten volgen:

Gewis ook d'enklen waterdronk
Dien 't vrome hart zijn' broeder schonk,
Zal Jezus nooit noch ooit vergeten;
En God verhoede 't, dat voor my
Een vriendendienst verloren zij,
Of immer uit het hart gereten.

Al heeft my de ongestuime vloed
Van kommervollen tegenspoed
Met altijd wisselende golven,
Geheugen en herinn'ringskracht
Als met een ondoordringbre nacht
Van dichte nevels overdolven;

Wat weeldrigheid in vreugd vergeet,
De vriendentrouw by prangend leed
Staat al te diep in 't hart gedreven;
Genoten weldaad, recht geschat,
Ontvloeit niet als vervlietend nat
In d'Oceaan van 't woelziek leven.

Ontscheurde ik my mijn Vaderland;
By d'afscheidsdruk van dees mijn hand
Bleef U mijn teedre dank, mijn zegen.
Die sprak in elken harteklop
En steeg voor U ten hemel op,
Schonk mooglijk tong en lippen zwegen.

Die dank, o knaapjen vol van hoop,
Verzelde U door uw levensloop,
Toen 't land my uitwierp van zijn kusten;
Hy welde me uit het vol gemoed
Doorblaakt van zuivren liefdegloed,
En bleef op 't wassend telgjen rusten.

Die volgde U na en bleef U by,
Waarheen my 't felle noodgetij'
Als balling over de aard deed zwerven;
Ja, Jezus nam die zuchten aan,
Hy die geen weldaad laat vergaan,
Geen liefdevonkjen laat versterven. (1)

De overtocht naar *Engeland* en de eerste tijd van 's Dichters verblijf aldaar werd, onder anderen, in keurig geteekend beeldschrift aan Mevrouw ELTER beschreven. Te *Hamptoncourt*, werwaart hij zich eerlang begaf, zag hij sedert meermalen den uitgedreven Stadhouder en zijn gezin. Onderscheidene Verzen, tot dien omgang en de gelegenheid der tijden betrekking hebbende, werden later opgenomen in de *Vaderlandsche Oranjezucht*, een hoogst belangrijken Bundel, waarin, onder andere treffende gelegenheidsverzen het Huis van Oranje en de gebeurtenissen in *Holland* betreffende, ook twee Lijkzangen op dien onvergetelijken Held, den te *Padua* overleden Prins WILLEM GEORGE FREDERIK geplaatst zijn (2).

Met de Engelsehen, als natie, kon BILDERDIJK het nooit recht vinden; allerminst op een oogenblik, als naar zijne meening én *Holland* én het Huis van Oranje

(1) *Aan den Heer Predikant* G. J. MEIJER, in de *Rotsgalmen*, I. 129.

(2) Deze Verzameling, waarvan sommige Exemplaren *Leipzig*, anderen *Amsterdam* op het titelblad hebben, werd in *Nederland* gedrukt a°. 1805.

zich van het Engelsch ministerie grootelijks te beklagen hadden. In zijne levensbehoeften, nu geheel zonder vermogen of inkomst zijnde, voorzag te *Londen* onze Dichter door het geven van onderwijs in talen, in het teekenen, in onderscheidene wetenschappen, waaronder ook geneeskundige. Doch hij zoude in *Engeland* niet lang verblijven. Één oogenblik schijnt het voorstel hem aangelachen te hebben, om zich te *Demerary* te vestigen, en aldaar de Rechtspraktijk te oefenen. Waarom dit plan geen voortgang had, heeft hij zelve, karakteristiek genoeg, in de meermalen vermelde *Geboortebestemming* geschetst:

Mijn boezem hing aan de oefning van het recht:
Naar Demerary heen, daar pleiten! — wel gezegd!
Een Vriend geeft vrije reis. Nu gaan wy; 't is geklonken.—
Ja wel! ik meende 't zoo, en was van vreûgde dronken.
Een andre morgenzon scheen voor my op te gaan,
Ik vaarde alreeds in hoop mijn eersten kring weêr aan.
Maar neen. Men zegt mij toe, » daar is fortuin te maken,
» In 't korte zijt gy rijk." Ik voel mijn beenders kraken,
Zoo schudden ze in mijn lijf van ijzing! — Ik, fortuin!
Ach! dat rampzalig woord stak me eindloos in de kruin,
Dat me in één oogenblik van eerlijk' rechtsgeleerde
Met al 't verachtlijkst schuim tot éénen graad verneêrde.
Neen, riep ik, naar geen land, dat m' om fortuin bezoekt:
Geen Christen zoekt fortuin; de Mammon is vervloekt. —
Naar Brunswijk! zei de Prins.

Daarheen dan ook, de verzamelplaats destijds van zoo vele Hollandsche en andere uitgewekenen, scheen alles te wijzen. Bij den Hertog sedert 1787, als wij zagen, persoonlijk bekend, en door Prins WILLEM V nog in het bijzonder aanbevolen, ontmoette BILDERDIJK aldaar een allervleiendst onthaal, en onder andere

blijken van welwillendheid, ook een klein pensioen van den Vorst, waarbij als zich denken laat, bij den lijdenden staat zijner gezondheid en een zich vertakrijkend gezin, nog vrij wat inspanning noodig was, om te leven. Van daar die verbazende menigte van vakken, waarin hij ergens (1) heeft aangeteekend, tot twaalf of dertien collegiën 's daags in dien tijd gehouden te hebben. Dat zulk eene levenswijze, bij daar te boven vaak slapelooze nachten, voor zijn krachtig maar gevoelig gestel ondermijnend moest zijn, behoeft geene melding, al ware daar ook nog het voor dat gestel ondragelijk klimaat, en een meer en meer zich verklarend heimwee naar het dierbare *Holland* niet bijgekomen.

Zoo was dan de negentiende eeuw voor BILDERDIJK opgegaan in het land der vreemdelingschap. Die overgang was, gelijk voor geheel de Europesche wereld, zoo in het bijzonder en in allerlei betrekking in het leven van onzen Dichter een keerpunt. In het maatschappelijk, dichterlijk, inwendig christelijk leven, was hij in zekeren zin een geheel andere geworden. Voor het beroep als Rechtsgeleerde in het Vaderland, was nu in de plaats getreden een zwoegende, schoon altijd edele en onbekrompene letterarbeid in den vreemde, nu niet meer als verpozing van de vermoeienissen des openbaren levens, maar als werkzaamheid tevens om brood. Te gelijk was hem in zijne ballingschap een schat te beurt gevallen, dien hij in het Vaderland een tijdlang slechts had gemeend te vinden. Zijn eerste

(1) *Naberigt op de Ziekte der Geleerden*, bl. 20.

huwelijk, eene bron van wederzijdsche teleurstelling geworden meer en meer, was in de Revolutie van 1795 als ondergegaan. Van wederzijde hebben de Echtgenooten zich als door den anderen verlaten beschouwd. Bilderdijk bij name achtte zich in den rechtskundigen zin van het woord door zijne gade *verlaten* en den echt alzoo feitelijk ontbonden, toen zij hem in de ballingschap niet volgde. Wij willen den sluijer, die over dat oogenblik van bilderdijks leven hangt, niet trachten op te lichten. Geene der partijen is thands meer in het land der levenden. Genoeg, dat in Zomermaand des jaars 1796 bilderdijk in de Staatskerk te *Londen* in een tweeden echt trad met katharina wilhelmina schweikhardt, de vrouw die sedert gedurende meer dan dertig jaren de dierbaarste troost, steun en vreugde zijns levens was, die hij in zoo menig lied, een gantsch anderen dan vroeger minnedichterlijken gloed ademende, heeft bezongen, en met betrekking tot wier bezit hij te midden zijner velerlei smarten Gode lofzingende kon uitroepen:

Ja, zoo rijk
Maakte de Almacht bilderdijk (1).

Voor 's Dichters uitwendig leven, voor zijn Christendom, was de ballingschap van geen minder opmerkelijk gevolg. Van zijne kindschheid af had in zijne ziel het besef gewoond, dat alleen in de gemeenschap met God het geluk voor den mensch te vinden is; dat die God, in Christus geopenbaard, de

(1) *Krekelzangen*, II, 160.

zonde verzoent, en zalig maakt uit genade, en ook de kleinste bijzonderheden van ons lot en leven bestemt en bestuurt. En wel zal die overtuiging, die hij zich ook in haren rechtzinnig gereformeerden vorm evenmin destijds als later schaamde, te midden van al de woelingen van zijn vroeger leven, te midden van al de omkleedsels, die haar toen voor menig oog bedekten, niet geheel zonder eene vrucht in het leven, zonder troost voor zijn hart zijn geweest. En toch! was ook Godsdienst, Christendom, Geloof, bij die over hem heengegane baren van ballingschap en ellende, hem nog heel iets anders geworden: meer waarheid en leven in het binnenste, meer het *een* en *al* voor de waardeering van zijn hart en gemoed. Van daar ook in dien geest nieuwe wetenschappelijke onderzoekingen: als, onder anderen, met den kundigen en godvruchtigen DE LUC, die te *Brunswyk* een tijd lang met hem in hetzelfde huis woonde en bij uitstek aan hem gehecht was, de beoefening der Geologie in hare betrekking tot Bijbel en Godsdienst. Maar vooral ook dagteekent van dien tijd zijne levende en werkzame ingenomenheid met eene reeds destijds in Christendom en Godgeleerdheid hoog belangrijke richting, welke aan sommige waarheden, tot de toekomst van Christendom en wereld betrekkelijk, en die niet altijd in de Kerk zoozeer op den voorgrond hebben gestaan, als zij volgens Gods Woord wel behoorden gewaardeerd te worden, een nieuwe aandacht, een nieuw onderzoek wijdde. Wij bedoelen de voorzeggingen en beloften aangaande des Heeren JESUS CHRISTUS wederkomst in heerlijkheid, en aanstaande heerschappij over de aarde

en over het dan tot hem nationaal bekeerde Israël, met al hetgeen verder bij de Propheten des Ouden Testaments en in de Openbaring van JOHANNES met die zalige verwachtingen in verband staat. Dat deze blik in eene volheerlijke toekomst toch ook reeds vroeger aan onzen Christen Dichter niet vreemd was kan uit de volgende regelen blijken, die hij in eene Toewijding van den *Urzyn en Valentyn* aan zijne Egadé en kinderen richtte (a°. 1795) (1):

Leer hun, lijden, leer hun, dulden
                    Wat Gods wijsheid schenkt of draagt;
En den grooten dag verwachten
                    Dien zijn Goedheid nog vertraagt!
Dag, dien dit ons kroost aanschouwen,
                    Licht, met u beleven zal;
Die het Godsrijk vast moet stellen
                    Op de wrakken van 't Heelal.
Dag, die na een rampvol leven,
                    Na de banden van het graf,
Ons en de onzen zal hereenen
                    Onder Jezus scepterstaf!
ô Hij koom, die dag der dagen!
                    Godlijk Heiland! ach, verschijn!
'k Zal in uw verwachting lijden,
                    En getroost in 't lijden zijn.

Het kon wel niet anders of al deze nieuwe levensbetrekkingen en geesteswerkzaamheden moesten ook op den Dichter een kenmerkenden invloed oefenen. En zoo was het. BILDERDIJK in de achttiende eeuw was ja geen ander, geen minder genie geweest, dan dat

(1) *Mengelingen*, III, 118.

zich in de negentiende met zoo onvergelijkbare schittering getoond heeft; maar dat genie was nu in den loop dier Europesche Omwenteling, hem anders zoo hatelijk en vijandig, als ware het door eene machtige schudding van menige banden en kluisters losgemaakt geworden, die wij in de Dichtkunst zijner jeugd nog zoo kenlijk ontwaren. Die meer of min stijve of eerder stroeve vorm hier en daar, wellicht het gevolg der afzondering zijner kindschheid en jongelingsjaren, die meer of min ouderwetsche, aan den tijd en het hof van LODEWIJK den XIV^{de} herinnerende manier, welke BILDERDIJK nog langen tijd later in zijn prosa, en vooral in het maatschappelijke leven behield, verdwenen van nu aan ten eenenmale in zijn poëzy. Als Lier-, als Leer-, als Heldendichter, hetzij als oorspronkelijk Schrijver of niet min oorspronkelijk Vertaler, hieven zich nu in alle hunne kracht en breedheid die adelaarsvleugelen naar de hoogte, welke hij tot nu toe wellicht slechts even uitgeslagen, en alleenlijk getoond had.

In de Bundels en andere Dichtwerken van het tienjarig tijdvak, hetwelk met BILDERDIJKS terugkeer in het vaderland eindigt, is het verschil, is zelfs de overgang duidelijk aanwijsbaar.

Het Dichtwerk, waarmede hij in 1795 van het Vaderland afscheid nam, was eene overbrenging van den *Treurzang* van den Arabischen Dichter IBN DOREID, bewerkt in de eerste dagen na de omwenteling, en straks bij zijne uitzetting ter uitgave achtergelaten aan de zorg van een' vriend. Sommige Exemplaren van die eerste uitgave prijken nog met een afbeeldsel

van 's Dichters eerste gade, en met een randschrift, waarvan de woorden (uit OVIDIUS) wellicht een veel beteekenenden wenk ruim zoo zeer als eene lofspraak bedoelden: *Sustinuit conjux exulis esse viri* (1). Als in 1808, uit hoofde van de verregaande slordigheid van dien eersten druk, een tweede door den Dichter zelven bezorgd werd (2), droeg hij dien aan zijne toenmalige Echtgenoote op met eenige dichtregelen, waarvan de aanhef meer of min luimig straks, naar BILDERDIJKS gewoonte, in aandoenlijker toonen overgaat.

De arme REISKE bracht zijne Ega op haar Jaardag, raad eens wat?
Oude Arabische overblijfsels. Dit was alles wat hy had.
Weinig wist het goede wijfjen, van de waarde van zijn gift;
Maar zy zag op 't hart des gevers, vol van warme liefdedrift.
Gy, mijn Gade, weet iets meerder van de gift die ik u bied'!
Is ook de oude lust verstreken, zoo geheel verdwijnt zy niet.
Gy, gy kent nog Motanabbi, Hafez nog, van vroeger dag,
Toen ons oog zoo vol genoegen naar het zalig Oosten lag,
Toen we in 't blijdste voorgevoelen, aan Eufraat en Tigerzoom,
Ons de zaligheden maalden van den zoetsten levensdroom;
Toen ge uw vingers leerde buigen naar den vreemden pennentrek,
Dien de Koran heeft geheiligd by het kroost van Amalek;
Toen ge uw mond den tongslag wende van den Morgenlandschen (groet,
En den sluijer leerde plooien voor Sabéas zonnegloed;
Toen ge, ontvlamd van Oostersch Dichtvuur, de open, zuivre (maagdenborst
Aan den palmwijn der Gedrozen met verrukking laven dorst;
Toen uw zacht, aandoenlijk harte nog niet wist voor wien (het sloeg,
En de lessen van een Vader aan eens minnaars lippen vroeg!

(1) Zij onderstond de gade eens bannelings te zijn.
(2) Te '*s Gravenhage*, bij IMMERZEEL en COMP.

Toen... maar waarom deze tijden, deze weelde thands herhaald!
Ach! met hoe veel jaren lijdens is haar zoet door my betaald.
Lijdens! ja, maar in uw armen; maar vergolden door uw min.
Ach! dat lijden ook is hemel, lieve, teedre Zielsvriendin.
De Almacht blies op deze ontwerpen. In de zalvende Oosterlucht
't Wee van 't Westen te vergeten, was verwaaien van een
(zucht. enz.

De eerste Bundel, dien BILDERDIJK van uit zijne ballingschap in het Vaderland deed uitkomen, was de *Mengelpoëzy* (a°. 1799). Zij bevat, behalve eenige *Gedichten van* OSSIAAN, eene menigte *Losse Verzen* van onderscheiden inhoud en vorm, waaronder het volgende zesregelige: *Wissel* getiteld, hier wel een plaatsje verdient:

Op zicht betaal voor my, aan d' eersten dien ge ontmoet,
En hulp benoodigd ziel, al wat ge kunt voor goed:
Het zal u jegens my in Rekning valideeren.
Zie daar een Wisselbrief, U daaglijks voorgelegd!
Wat doet ge, o Christenmensch? Gy laat hem *protesteeren?*
ô Vrees de strengheid dan van 't Hemelsch Wisselrecht.

Een dichtstuk: *Starrenkennis* opent den Bundel. Met hetzelve verdient vergeleken te worden een ander, uit hetzelfde vak van wetenschap genomen, maar waarin meer bijzonder op de plaatsing der starrenbeelden gelet is, die in het vroegere Dichtstuk alleenlijk beschreven worden. Men vindt het nevens een gegraveerde Hemelplanisfeer in de *Najaarsbladen* (II. 55). — Het tweede deel der *Mengelpoëzy* bevat voornamelijk *Romances en Vertellingen* (1), waaronder

(1) Dit tweede Deel werd in 1821 afzonderlijk herdrukt; het geheele werk in klein 8°. (a°. 1823) bij IMMERZEEL te *Rotterdam*.

de *Ridder Sox*, naar VOLTAIRES *Fée Urgelle*, en de welbekende fabel van: *De Waarheid en Ezopus*. In het *Penzioen* schetste hij luimig zijn lot als balling, eerst in *Engeland*, daarna te *Brunswyk*, onder het beeld van eene kat, die vroeger getrouw in het verdrijven van rat en muis, nu door eene nieuwe kenkenmaagd onbarmhartig de deur is uitgejaagd; daarop naar het eiland *Cyprus* de wijk neemt, maar ook daar, niettegenstaande vroegere diensten van het kattenras aldaar tegen de slangen bewezen, geen troost vindt, tot dat zij eindelijk in een bosch minzaam onthaald wordt door een Inkhoorn, doch van het gastvrije dier een eenig hazelnootje daags voor haar onderhoud ontvangt. Deze scherts, voor al wie BILDERDIJK in zijne eigenaartigheden van ernst en luim eenigzins gekend heeft, in den grond argeloos en zonder zweem van hatelijkheid gemeend, is wel eens als eene bittere beleediging van zijnen vorstelijken weldoener opgevat. Ja, het zoude kunnen zijn, dat de kennisneming van dit gedichtje ook bij de Vorstelijke familiën van Oranje en Brunswijk geen aangenamen indruk nagelaten hebbe. Onze Dichter hechtte te weinig aan geldelijke belangen, om in eene aardigheid op dat punt iets beleedigends te zien, maar zijn geest was tevens te vrij en te onafhankelijk, om het stukje, eens gemaakt zijnde, om wat bedenking ook van menschelijke beoordeeling te onderdrukken. Van zijne ware en warme gevoeligheid voor de weldaad der vorstelijke herbergzaamheid te *Brunswyk*, heeft hij, nog op het oogenblik des afscheids van dat verblijf, een krachtige uitdrukking nedergelegd in die

Opdracht van zijne Rechtsgeleerde *Observationes et Emendationes* aan den Hertog, welke aldus aanvangt: *Quod vivo, tuum est* (1).

In de voorname kringen der Uitgewekenen te *Brunswyk* maakte ten jare 1802 het bekende gedicht: *l'Homme des Champs ou les Géorgiques Françaises* van den abt DELILLE (zelf een Fransch' geëmigreerde) grooten opgang. BILDERDIJK, schoon zelf juist zoo heel veel niet ophebbende met dit stuk, bracht het evenwel, op aanzoek van eenige land- en lotgenooten, in onze taal over. Zijn *Buitenleven* in 1803 uitgegeven (2) behoort tot die talrijke proeven van de meesterhand, waarmede onze Dichter zoo velerlei voortbrengselen van vreemde afkomst op Hollandschen bodem niet alleen wist over te brengen, maar als te naturaliseren tevens en te adelen. Als hij later een dergelijken arbeid aan *den Mensch* van POPE besteedde, handhaafde hij zich in den Voorzang tegen eene aantijging (want wat heeft wangunst of wansmaak al niet tegen BILDERDIJK uitgedacht?) als of hij alleen in het vertalen uitmuntte, op de volgende wijze:

Wat zegt men? 'k ben een bloot Vertaler,
Geen Dichter? — 't Mag zoo zijn, ik wederspreek het niet.
Maar 'k ben, voor 't minst, geen koude praler,
Die de eerzucht verzen wijdt, waar 't hart niet overvliet.

---

(1) *Dat ik leve, is Uwe weldaad.* De volle titel van dit werk, waarvan de Eerste Druk te *Brunswyk* verscheen in 1806, luidt dus: *Gulielmi a Teisterbant* (*dict.* BILDERDIJK) *I. Cti Observationum et Emendationum Liber unus.* Een tweede zeer vermeerderde uitgave in twee deelen verscheen te *Leyden* ao. 1820.

(2) In 1821 verscheen een tweede Druk van dit werk bij J. IMMERZEEL,

Ik stort mijn boezem uit, als 't vinkje in de abeelen,
En vraag niet, wie mijn stem kan streelen,
Maar vier behoefte bot. Mijn Dichtkunst is gevoel,
En 't zij uit eigen bron gevloten,
Of uit eene andre borst mijn' boezem ingegoten,
Ik zing en ken geen ander doel.
Doch zoo ik ooit een toon deed hooren,
Aan Frank of Brit ontleend; Bataaf, verwijt ge 't my?
Of voedde ik luistergretige ooren
Met ydle, leêge melodij?
Neen! 'k trachtte uw Zangers op te leiden,
Om kunst en wankunst te onderscheiden;
Zong vreemde orakels stom, wier valsche hemelval,
Met kinderlijk gezag ontfangen,
Een vloeiend ondicht gaf voor Zangen,
Of 't hart verstikte in hol geschal.
Maar 'k leerde u God en Zeden eeren,
Waar lastring 't woord verhief, ten trots van 's Hemels wraak,
En 't Nakroost moog mijn zang naar 't brandend hart waar-
(deeren,
't Zal voelen, wie my lees, van welk een vlam het blaak.
Dit zinge ik, wie mijn Lier ook hone;
Ja, Godsdienst, Waarheid, Deugd, en 't Schoone
Zijn een. Versmijt de harp, gy die dit EEN verdeelt.
Poëet! wees Wijsgeer, Kristen, Maler;
Maar druk u-zelven uit! men noeme u vrij vertaler,
Wanneer ge uw lied oorspronklijk speelt!

In hetzelfde jaar met het *Buitenleven* zagen nog drie Deelen gemengelde verzen van BILDERDIJK, en zijne door hem in Hollandsche Dichtkunst reeds diep ingewijde Gade, onder den titel van *Poëzy* het licht. De voornaamste inhoud, schoon als altijd afgewisseld met wederom andere toonen en Dichtsoorten, bestond hier in wederzijdsche verjaarverzen, in de tederste zangen van huisselijk heil en beproeving, liefde en

leed. Een Vierde deel besloot later (a°. 1806) deze Verzameling, en is inzonderheid merkwaardig door het boven reeds herdachte vers aan CATS, en een verjaringslied, waarvan straks nader, aan 's Dichters Egade in de verwachting des wederziens op vaderlandschen bodem, dien hij op dat oogenblik weder betreden had (1).

Van een bundel *Mengelingen* (2), van BILDERDIJK alleen, verschenen op gelijke wijze eerst drie Deelen in 1804, eenige jaren later (a°. 1807) een vierde. Allermerkwaardigst blijft ook deze Verzameling door keur van Lier- en Bruiloftszangen, Romances, Overzettingen op nieuw van OSSIAAN, een meesterlijk Leerdicht en Ode, *Poëzy* getiteld, *Ines de Castro* naar CAMÖENS, *Grootmoeders Klacht* naar het Oudfriesch van GYSBERT JAPIKS, enz.; insgelijks door een twaalftal geestvolle fabelen in prosa, waarvan die der *Vogelen* hier tot eene proeve strekke van 's Dichters geestvolle manier in dit vak:

» » Hy maakt ons wat wijs, de Adelaar, als hy » » zegt boven de wolken te zweven. Ik weet ook » » iets van vliegen en wat hoogte men met de kracht » » van een' vogel bereiken kan. — En wie heeft » » hem ooit in die hooge streek van den hemel ge- » » zien? Immers zou hy zijn veêren aan de zon » » moeten branden, indien hy hare hitte zoo na » » kwam! Met één woord, het is een bloot voor- » » geven, en oudewijvenklap, dat zeg ik u allen, » » en daar blijf ik by.""

(1) De *Poëzy* werd in 4 deelen (2 banden) in klein 8°. bij IMMERZEEL herdrukt a°. 1822.

(2) Insgelijks in klein 8°. herdrukt bij IMMERZEEL a°. 1828.

» Dus was, in een zamenkomst van gevogelte, het » gesprek dat een Zwaluw hield. – » » Ik heb altijd zoo » » gedacht (zei de kraanvogel), de zaak is onmógelijk. » » Ik kan toch ook vliegen en niemand zal my dit » » betwisten."" — De Reiger, de Ooievaar, de Sper- » wer voegden zich hierby, en een zwerm van klein » gevogelte bevestigde het besluit: » » de Adelaar » » stijgt niet boven de wolken.""

» Zoo geneigd is men, eene onbekende macht pa- » len te stellen naar de maat van zijn eigen kracht » en bekrompen begrip! De Maykever kwam einde- » lijk: » » 't Is een dwaasheid (zei hy ruiterlijk), » » van een hooger vlucht dan drie vadèmen te ge- » » wagen. Alle hooger vlucht is niet dan eene on- » » mogelijkheid en een spel van verbeelding of » » bedriegery.""

Een meesterstuk van schoonheid in de uitdrukking bij bevallige geestigheid der gedachte, verrassend vooral ook door een zelden nagevolgden greep in versbouw en rijm is in dezen zelfden Bundel de *Minerva* (IV, 82):

Minerve vond de veld*fluit uit*,
En speelde 't eerste *lied*,
Aan d'oever van Permessus *vliet*
Gehukt in 't jeugdig *kruid*.
De boschgoôn sluipen op den klank
Bedeesd en luistrend aan,
En laten kruik en druivendrank
Voor deze wellust staan.

Wat zong zy? Van den berg*sneeuwleeuw*
Dien Herkules ver*won*;
En hoe hy by een meisjen *spon*,
Hy, monsterschrik der *eeuw*!

Het spinrad snorde door haar zang,
    En gonsde na in 't oor;
En 't kusgeklap op mond en wang
    Klonk somtijds dwars daar door.

Nu ving zy van de wild*baan aan*
    En zong Dianes *stoet.*
Men hoorde 't kraken van den *voet*
    Door de afgeworpen *blaân.*
De pijlen ramm'len door 't gerucht;
    De boogstreng krakt en drilt;
De schicht vliegt schuiflend door de lucht;
    De bloedstroom ruischt om 't wild.

Het mastbosch staat van rond*om stom*,
    En werdt niet hoorens *moê*;
Het windtjen plooit zijn vlerkjens *toe*,
    En speelt met blad noch *blom*. —
Maar de Echo vangt een toontjen op,
    En alles vliegt in roer:
Nu huppien veld en heuveltop,
    Met schaterend rumoer.

» Iō, wat klinkt die zang*toon schoon!*
    » Zie daar den rechten *trant!*
» Dit klatert over bosch en *land!*
    » Dit laatste spant de *kroon!*
» Die weêrklank daar, van ha, ha, ha!
    » Die treft en hart en zin!
» Minerva speelt bevallig, ja;
    » Maar de Echo doet niet min." —

Minerve, die een' blos *kreeg*, *zweeg;*
    Nam 't fluitjen van den *mond*,
En wierp het lachende op den *grond*,
    Terwijl zy de oogleên *neeg.*
Zy zet den voet op 't piepend riet,
    En trapt den halm in tweên:
» Zing, Echo, zing uw eigen lied!"
    En ijlings vloog zy heen.

Maar boven alle voortbrengselen, in dezen Bondel geplaatst, en beneden geen ander van BILDERDIJK zelven, in wat vak ook, te schatten is de Romance op *Graaf* FLORIS *den Vierde*, (I. 75). Wij herinneren slechts den aanhef:

Trompetten en schalmeien
  Doorklonken hof en wal:
De Ridders vloeiden samen
  Op 't daavrend Feestgeschal.

Van 't overwelfde venster
  Van Klermonts opperzaal,
Zag Blanka, de overschoone,
  Den rijken wapenpraal.

Daar lag zy in het venster,
  Behangen met fluweel,
In 't midden van heur maagden,
  Gedoscht in 't aadlijk geel.

Daar stond zy voor het venster,
  In hemelsblaauw gewaad,
Gelijk het korenbloemtjen
  In 't rijpend graanbed staat.

Zy droeg een gouden keten
  Met diamanten boot;
Die hong haar van de schouders,
  En wapperde in haar schoot.

Haar volle boezem zwoegde,
  Haar nieuwsgier oog vloog rond;
Een blos besteeg haar wangen,
  Een lach, haar heuschen mond.

Zy zag de fiere Ridders,
  Versierd met zijde en goud;
Zy zag hun fiere rossen,
  Op hun berijders stout.

Zy zag die fiere rossen,
  Met Korduaan getoomd,
Bekleed met purpren dekken,
  Met franjen rijk omzoomd.

Zy zag de Ridders draven
  Op 't steigerende ros,
Het moedig hoofd omwemeld
  Met struis- en reigerbosch.

Zy zag hun wapens blinken,
  Met kleuren groots bemaald;
Hun breede bandelieren,
  Beschilderd met de naald.

Zy zag de wapenschilden,
  Gedragen rij aan rij,
Door rijkgedoschte knapen
  In 't blinkend eerlivrij.

Zy zag de Baanderollen
  Van Graaf en Koningskind
In duizend bochten golven,
  En zweven op den wind.

Haar oog begon te glanzen
  Van schuldelooze vreugd,
En dwaalde, vol verrukking,
  Door al de Ridderjeugd.

Ach, zeg my, riep zy driftig,
  Van argwaan ongewis,
Wie onder al die Ridders
  De Graaf van Holland is.

En straks:

In 't midden van de Helden,
  Op 't briesschende genet,
Reed Floris blij en moedig,
  Met statelijken tred.

De Schildknaap, aan zijn zijde,
Droeg speer en veldbanier;
En witgepluimden hellem
Met openstaand vizier.

Zijn helder voorhoofd glansde,
Van vreugd, van majesteit;
Van 't blinkend git der lokken,
Om 't edel hoofd verspreid.

Zijn treffend oog vereende
In 't hemelschoon gelaat,
De heuschheid van een' Ridder,
Het vuur van een' soldaat;

Den glimlach van 't genoegen;
Den blos van echten moed;
En de onmiskenbre trekken
Van 't Fransch' Koningsbloed.

Met het merkteeken van hetzelfde jaar (MDCCCIV), waarin dit meesterstuk in het licht trad, verscheen afzonderlijk een Dichtstuk van een geheel ander onderwerp en toon, maar te merkwaardiger omdat het sedert in geenen van BILDERDIJKS talrijke Bundels is opgenomen. Het is eene Ode bij gelegenheid van den moord des Hertogs van *Enghien*, waarin, onder andere treffende gedachten, de onrechtmatige overlevering van *Corsica* door de Genueesche Republiek aan LODEWIJK den XV^{de}, in verband gebracht wordt met de overheering van den troon der Bourbons door een Cors. De aanhef luidt dus:

Gy hoordet Horebs donders knallen,
O Volk van Jacob, zaagt den gloed
Des bliksems, en geloofdet allen,
En vielt Gods Mogendheid te voet!

Maar — wy, ontaarde Christenscharen,
Wy twijflen aan Gods macht, aan Gods rechtvaardigheid?
Wy siddren voor geweldenaren,
Als waar de moedwil God, en God aan band geleid?

Onzinnigen, ontsluit uwe oogen!
Ziet voor U, kent Zijn wraak, en beeft!
Leert, of Hy 't onrecht kan gedogen,
Die op het vuur des ijvers zweeft.
Ontzachlijk straft Hy, wie Hem honen,
Die Rijken neemt en geeft, en scepters vormt en breekt.
Beeft, Heerschers, siddert op uw thronen!
Hy is het, die in 't kroost der Vaadren ondaân wreekt.

Een jaar later (1805) werden 's Dichters talrijke overbrengingen van OSSIAAN vermeerderd met de Zes Zangen van den FINGAL (in twee Deelen) waarbij, behalve eene menigte Aanteekeningen van krijgskundigen zoo wel als letterkundigen aart, ook nog eene uitvoerige Verhandeling hare plaats vond over het Dichtstuk en zijnen Schrijver. BILDERDIJK treedt daarin op als ijverig verdediger der echtheid van deze Zangen, waaromtrent, als bekend is, het tegenovergesteld gevoelen thands meer en meer de overhand heeft.

Het eerste afzonderlijke werk van onzen Dichter over Taal en Nederduitsche Spraakleer, waaromtrent ten allen tijde de aanteekeningen achter zijne Dichtwerken rijke bijdragen aanboden, was, insgelijks a°. 1805, de *Verhandeling over de Geslachten der Naamwoorden in het Nederduitsch*, waarvan een met Bijvoegselen rijk vermeerderde tweede uitgaaf dertien jaren later het licht zag.

Geen van BILDERDIJKS dichtbundels uit het tijdvak zijner uitlandigheid geeft zijne gemoedsstemming als Christen, zoowel als den hoogen trap van rijpheid, die zijne poëzij bereikt had, getrouwer en uitvoeriger te kennen, dan de *Nieuwe Mengelingen* verschenen a°. 1806 (1). Het eerste der twee Deelen, waaruit deze Verzameling bestaat, bevat louter Christelijke poëzij, teder van godsvrucht en levend van geloof; het wordt besloten met eenige in hare soort niet minder krachtige Verhandelingen in prosa over *het Geluk*, over *de Borgtochtelyke voldoening*, over *de Erfzonde*, over *de Onsterfelykheid der Ziel*, over *de Algemeene en byzondere Voorzienigheid.* Het standpunt waarop zich de Dichter in die dagen geplaatst voelde, is ten aanzien van zijn geloof in Christus, en de onbewimpelde belijdenis daarvan, een der merkwaardigste van geheel zijn altijd in kamp geoefend leven. Te midden van het, ook vooral in *Duitschland*, destijds triumfeerend Ongeloof aan alle geopenbaarde Godsdienst, althands aan de stellige waarheden van het Christendom, achtte hij het zich een dierbaar voorrecht uit te komen voor hetgeen men én daar én elders als ouderwetsche Rechtzinnigheid algemeen verwierp en schold. »Ik heb (zegt hij in de allezins belangrijke en veel bevattende Voorrede van dien Bundel) ik heb nooit geloofd, zulk een aanstoot te »moeten schroomen, vooral waar 't op wezendlijk »Christendom en zijnen grondslag aankwam, en ge»loof dit nog niet. Maar iets anders is het, als een

(1) Te *Amst.* bij J. W. YNTEMA; eene tweede Uitgave verscheen a°. 1817 bij W. VAN BOEKEREN, te *Groningen*, (ook a°. 1836 bij C. V. D. POST, te *Utrecht*).

» welmeenend Christendom algemeen is, ongeroepen
» met zijne rechtzinnigheid te pralen; iets anders by
» eene zoo openlijke als algemeene verguizing en om-
» werping van den grondvest allen heils eene gepaste
» gelegenheid waar te nemen, om zijne Landgenoten
» door eene vrije erkentenis van zijn gevoelen te stich-
» ten, te bemoedigen, te ondersteunen; en misschien
» sommigen, gereed met den stroom af te drijven, tot
» nadenken te brengen;" en hetgeen daar meer volgt.

De *Gedichten* zelve, die onder den titel van *Stichtelyke* onmiddelijk op deze Voorrede volgen, zijn sommigen van hoog ernstigen, de meesten van zalvenden, allen van God en Christus verheerlijkenden inhoud; het krachtige vers, *de Ongodisten*; het aandoenlijke, *de Christen in 't Lijden*, naar eene leerrede van den Oudvader BASILIUS; voorts de overbrenging in Christelijken zin en op hedendaagsch grondgebied, van HORATIUS bekende Ode: *Delicta majorum*, enz., onder den titel: *Aan Europa;* de lofzang *Aan God* (naar MUNTER), die ook, schoon niet geheel getrouw, overgenomen is in de Evangelische Gezangen der Hervormde Kerk (1); de *Zelfbeproeving* (naar denzelfden), waarvan de eerste Strophe aldus luidt:

Welk een lot staat my te wachten,
  Als de Rechter van 't Heelal
Al mijn daden en gedachten
  Op de weegschaal leggen zal?
Ach! ik word te licht bevonden,
Al die schijnbre deugd tot zonden,
  Waar ik onbedacht meê brall'.

---

(1) Gez. VIII. *Gods Onveranderlijkheid.*

En straks:

O Genâ, mijn God! Genade!
  Roep my, trek my, drijf my aan!
Sla mijn nood, mijn jammer, gade,
  En verplet mijn' eigenwaan!
'k Smeek, ô Jezus! leer my smeeken!
Leer me, in tranen los te breken!
  'k Kan in 't oordeel niet bestaan.

'k Werp me, ô Heiland, voor U neder;
  Zie mijne onmacht, red, ô red!
Geef my uw vertroosting weder,
  En verhoor mijn noodgebed!
Ach! wie kan er tot u vlieden,
U zijn hart ten offer bieden,
  Zoo Gy-zelf hem dit belet?

Hem belet? — Helaas, beletten!
  Neen, uw liefde zoekt ons heil;
Geen vernielen, geen verpletten!
  Hier voor was uw bloed niet veil.
Neen, als redder en behouder,
Naamt ge 't vloekhout op uw schouder,
  Met een Goedheid zonder peil.

In diezelfde Verzameling bezitten wij voorts nog *den Zuigeling*, *de Liefde*, de toespraak *aan de Joden*, waarin hij zijne eigene steeds met daden betoonde gezindheid jegens Gods oude Volk zoo treffend al dadelijk uitdrukt:

Gy, oud en edel Volk, dat nu sints achttien eeuwen
  Voor uwer Oudren schuld zoo duur, zoo eindloos boet!
Gy, aller Volken smaad, mishandelde Hebreeuwen,
  In 't onheil zoo gedwee, standvastig, en vol moed!

Gelooft niet, lijdend Volk, dat Christnen u verachten,
Dat hun gevoelig hart met uwe ellenden spot!
Neen, 't blaakt, het zucht voor u, en mag het haar verzachten,
't Is hun een weldaad van hunn' Heiland, van hunn' God.
Het eert die banden die u knellen, 't eert uw jammren!
Zy zijn ons borgen van Gods waarheid, van zijn heil.
Geen wolven zijt gy ons, maar wreed verstrooide lammeren,
Uw herders zorg als wy, en niet ter slachtbank veil.

En eenige regelen verder:

Mocht ons hart zijn weldaad met u deelen,
En geven 't recht u weêr, waarvan gy afstand deedt,
Hebreeuwen, 't zoû de ziel van elken Christen streelen,
En 't aardrijk had voor ons geen voorwerp meer van leed.
O Broedren! maar (helaas) den Vader afgevallen!
Verloren! maar nogthands des vromen Abrams bloed!
Keert tot uw erfgoed weêr! Keert, schapen, in uw stallen,
Keert, eer de nacht verschijn', de nachtwolf moorde en woed'!

En nog:

Vraagt, vraagt uw Leeraars! Gaat, pleegt raad met uw Rabbijnen!
Vraagt, of Messias niet moest sterven voor uw schuld?
Vraagt, zoo Hy als een Vorst in 't purper kwam verschijnen,
Of dan de Orakelspraak der Schriften waar vervuld?
Laat Amos schrandre zoon, laat David-zelf hier spreken!
Hoort hem, wiens heilig bloed der leeuwen muil ontzag!
Den Ziender, voor wiens oog de duistre tijd der weken
Met middagvollen glans en klaarheid openlag!
Maar neen! Uw eigen lot, uw land- en tempelstooring
Betuigt u, wat het zij, waar op gy hooploos wacht!
Die Godspraak laat uw' wensch geen uitzicht van verhooring!
Die roept u toe: Hy kwam, en werd voor u geslacht.

Wij besluiten deze aanhalingen met den aanhef der Hymne, *de Heiland* getiteld:

Jezus Christus, ja, is God!
God van eeuwigheden!
Hy vertrad der Duivlen rot;
Heeft voor ons volstreden!
Hy, vervuller van 't gebod!
Hoorder der gebeden!
Hy, Hy schenkt ons 't vol genot
Van het zaligst Hemellot!
Jezus Christus, ja is God!
Juicht, wie Hem beleden!

Het tweede Deel der *Nieuwe Mengelingen* levert wederom keur van poëzij in verschillenden trant en vorm op, schoon het ook daar aan geen ernstig en Christelijk woord ontbreekt. Boven anderen schitteren hier uit *'s Levens Beker:*

Laat smaragden en saffieren
's Levens brozen beker sieren; enz.

en *de Visschers*, eene Idylle vol van naïve schoonheden en keurige juistheid van uitdrukking en kleur, naar THEOCRITUS:

Twee Grijzaarts, van de jeugd ter vischvangst opgebracht,
Die in 't gevlochten dak by stormende onweêrsnacht
Hun dorre legerkoets van wier en bladen spreidden,
En lenende aan den wand den morgenstond verbeidden,
Begonnen, half in slaap, dit droomig bedgesprek.
Rondom hen, op den grond van 't enge slaapvertrek,
Lag al het tuig door een, waar meê hun vlijt zich voedde,
Als zetkorf, schakelnet, en riet, en angelroede,
Met koord en garen, grom en zeegras, boei, en fuik,
En oude vleetschuit, lek, en niet meer van gebruik.
Hun hoofd rustte op een mat, een party oude huiden
En kleeders op het lijf, maar weinig van beduiden.
Dit was hun armoed; dit, geheel hun overdaad.

De kommer lag er t' huis en was hun trouwste maat.
Geen aarden pot of pan was in de kluis te vinden,
Geen ketel; zelfs geen klos om 't garen op te winden;
Slechts enkle stokken nog, ter drooging van het want,
En eene holtsblok voor de traanlamp als zy brandt.
Geen buur was daaromtrent. Van 't zeeschuim overdolven,
Stond de arme leemen hut te schudden in de golven.
Wie kon er slapen in dit schriklijk zeegedruisch! —

In de *dichterlijke Verhalen*, waarvan deze Bundel een geheel nieuw en eigenaartig soort oplevert: *Het Slot van Damiate*, *Achilles in Scyros* (naar STATIUS), *Lucretia*, is het als of men de voorbereidingen reeds gewaar wordt tot dien Epischen toon, die eenige jaren later met zoo voorbeeldelooze stoutheid door BILDERDIJK aangeslagen werd.

Toen de *Nieuwe Mengelingen* uitkwamen, immers het Tweede Deel in het licht verscheen (de Voorrede van den geheelen Bundel is nog van *Brunswyk* gedagteekend), was de Dichter wederom in het Vaderland teruggekeerd, te *Leyden* gevestigd, ja, bij Koning LODEWYK in aanzien en betrekking. Dit tweede Deel is zelfs aan den Vorst opgedragen (1).

Tien jaren had BILDERDIJK buiten het Vaderland omgezworven, of als balling verkeerd. Zijn afkeer van het Brunswijksche klimaat, en nog veel meer zijn verlangen naar het Vaderland, was tot eene werkelijke ziekte geworden. De geneeskundigen wisten voor hem geen raad meer dan de vaderlandsche lucht en

(1) Die Opdracht is niet in alle exemplaren voorhanden. Men zie de *Brieven*, II, 122 en de aanteekening aldaar van den Uitgever.

bodem. Te gelijker tijd begon men ook in dat Vaderland aan den uitgedreven Dichter te denken. In de Amsterdamsche Afdeeling der *Bataafsche Maatschappij van Taal- en Dichtkunde* was een plan gevormd (a°. 1805), om Mr. WILLEM BILDERDIJK, thands te *Brunswyk* zijn verblijf houdende, te bewegen als *Lector in de Nederduitsche Taal*, *Welsprekendheid en Dichtkunde*, bij gemelde Afdeeling op een voordeeligen voet voorlezingen te houden. Vroeger reeds was er sprake geweest van een Professoraat te *Franeker*; doch ook dit was afgesprongen. Een onbekende hoogschatter van BILDERDIJKS poëzij had intusschen, naar aanleiding van eene door hem gegevene Recensie van *de Mengelingen* in een Hollandsch Tijdschrift, eene briefwisseling met hem aangeknoopt, waarvan de onderwerpen insgelijks telkens betrekking hebben op een uitzicht van terugkeer in *Holland*. Van den bijzonderen vriendschapsband, uit deze briefwisseling nader ontstaan, getuigen zoo wel de *Brieven* als eene menigte verzen, naar onderscheidene aanleiding tot den Heer JERONIMO DE VRIES gericht, die weldra bleek de vroeger *ongenoemde Vriend* te zijn (1).

De zwarigheden, die tegen BILDERDIJKS wederkeer in het Vaderland nog schenen te bestaan, werden nu weldra opgeheven. In het voorjaar van 1806 bracht het Tjalkschip *de Hoop*, niet zonder het doorstaan van een hevigen storm, den Dichter in een onzer

---

(1) *Brieven*, II, 1—87. aan *den Recensent der Mengelingen in de Vaderlandsche Letteroefeningen*, en bl. 87—300 aan Mr. JERONIMO DE VRIES. Voorts *Mengelingen*, IV, 101. *Najaarsbladen*, II, 78 en 103. *Winterbloemen*, I, 103. *Wit en Rood*, I, 182.

Hollandsche havens aan wal. Hij heeft dit oogenblik van zijn veel bewogen leven in die dus genaamde *Zeestukjes* bezongen, waarvan slechts een enkel (*Zeevaart*) in een zijner Dichtbundels (1), de anderen alleen gevonden worden in de *Vaderlandsche Letteroefeningen* van a°. 1806. Dat *aan den Hollandschen Wal* drukt de gewaarwording van het langgewenschte wederzien wel kortst, maar ook krachtigst en aanschouwelijkst uit:

'k Heb dan met mijn strammen voet,
Uit den ongestuimen vloed,
Hollands vasten wal betreden!
'k Heb mijn kromgesloofde leden
Op zijn' bodem uitgestrekt;
'k Heb hem met mijn lijf bedekt;
'k Heb hem met mijn' arm omvademd;
'k Heb zijn lucht weêr ingeademd;
'k Heb zijn' hemel weêrgezien,
God geprezen op mijn kniën,
Al de doorgestane smarte
Weggebannen uit mijn harte,
En het graf van mijn geslacht
Dit mijn rif te rug gebracht! —

'k Heb dit, en genadig God!
Hier voleinde ik thands mijn lot!
Laat, na zoo veeljarig sterven,
Mij dat einde thands verwerven!
Dit, o God! is al mijn hoop
Na zoo wreed een levensloop!

Dit gevoel van bij onzen Dichter zoo zeldzame vreugde in het uitzicht op een gunstiger levenslot,

(1) *Affodillen*, II, 89.

vinden wij straks ook nog terug in een vers, uit *Leyden* (alwaar hij zich onmiddelijk na zijne terugkomst in het Vaderland gevestigd had) aan zijne Egade, die hem eerlang te volgen stond, gericht (1):

Lieve Weêrhelft! lieve panden
Van den teêrsten gloed op aard!
Vreest geen Wolgaas dorre zanden!
Aan de vaderlandsche stranden
Is ons brood en rust bewaard.
Koomt, en stort u in deze armen,
Reikend naar u uitgestrekt!
Hier, hier eindigt al ons kermen,
Waar ons hart en vriendschap trekt.

Bij zijne terugkomst in het sedert 1795 reeds zoo veelzins veranderd Vaderland werd BILDERDIJK door oude vrienden en hoogschatters, van wat staatspartij ook vroeger of nog destijds, met opene armen ontvangen. Onder degenen wier hartelijkheid bij die gelegenheid hem aangenaam aandeed, heeft ook behoord Mr. RUTGER JAN SCHIMMELPENNINCK, op dat oogenblik nog Raadpensionaris. De Dichter drukte zijne gevoeligheid hieraan uit in een vers aan den algemeen geachten Regent, mede een oud Academievriend, gericht, en aldus aanvangende (2):

Den Staatsman niet, in 't hoog bewind,
Maar d'ouden hart- en lettervrind,
Die, voor een leeftijd vol ellende,
Met my in 't perk der wijsheid rende:

---

(1) *Poëzy*, IV, 129.
(2) *Mengelingen*, IV, 94.

Den Kweekling van 't geheiligd recht,
Aan Godsdienst, Waarheid, Deugd, gehecht;
Wiens ziel de kunsten weet te smaken,
Waar voor ons beider harten blaken:
Den Wijsheidminnaar en Meceen!
Dien vloeit mijn zang, en dien alleen.

Eerst toen de hooge waardigheid door SCHIMMELPENNINCK bekleed, plaats had gemaakt voor de koninklijke, aan een Broeder des Franschen Keizers intusschen opgedragen, is dit vers den rustenden en reeds toenmaals aan blindheid lijdenden Staatsman ter hand gekomen, met de volgende toevoeging:

Dus zong mijn hart; mijn lippen zwegen,
De wierook vloog u rondsom tegen;
Nu klonk de Dichterlijke Lier
Van welkoomgroet in 't Hoog bestier.
Wat zou mijn hartetoon zich mengen,
Met hun die grootheid offer brengen?
Neen, 'k drukte uw hand en smoorde 't leed
Het geen me uw ramp gevoelen deed.
't Vertrouwd papier alleen bewaarde
Den zucht, die 't wellend hart bezwaarde.
Ja, mooglijk waar mijn bloot gevoel
Belachen onder 't Hofgewoel.

Doch thands, daar 't luid geschal der Hoven
De stem van 't hart niet kan verdoven,
En 't speeltuig, overal ontsteld,
Geen' SCHIMMELPENNINCK meer vermeldt,
Thands zou mijn borst zich-zelv verkorten
Met hier haar taal niet uit te storten,
Haar ongeveinsde hartetaal,
Die waardig was aan uw onthaal.

Ja, doe zy wijd in aller ooren
De ware stem der achting hooren,
Die niet naar eigen' maatstaf meet,
Noch deugd, noch edelmoed vergeet.
Het hart en de inborst blijft vereeren,
Geen weldaân naar 't genot waardeeren,
Aan grootheid noch vermogen hangt,
En van geen Lot de wet ontfangt!

Tot de betrekking bij Koning LODEWIJK gaf de eerste aanleiding eene Commissie der Maatschappij van Letterkunde te *Leyden*, waarvan ook BILDERDIJK moest zijn. Door een toeval met den Vorst, zonder hem nog te kennen, in gesprek gekomen, vond deze in den zich even vrijmoedig als hoffelijk uitenden Dichter al dadelijk behagen, waarvan hem eerlang blijken gegeven werden. Eer het jaar ten einde liep was BILDERDIJK bij den Koning van *Holland* geroepen, om hem Hollandsch te leeren, en voorts van raad te dienen in zaken van Vaderlandsche Letterkunde en Wetenschap. Het kon wel naauwlijks anders, of bij een Vorst, hoogschatter van litteraire verdiensten, en zelve op dat gebied geen vreemdeling, bovendien (als bekend is) den vrienden van het Huis van Oranje eer genegen dan vijandig, moest een man als BILDERDIJK, zoo oorspronkelijk van karakter en gevoelens als geestvol, zij het dan ook meermalen zonderling en wonderspreukig, in gesprek en omgang, indruk maken en aangenaam zijn. Van zijne zijde behoefde BILDERDIJK wel geene zwarigheid te maken om de vorstelijke voorkomenheid met de hem eigene warmte en overgave des harten te beantwoorden. Het Huis van

Nassau in die dagen was niet bloot meer bij eene omwenteling afgezworen, maar scheen ook zelve door de Europesche Tractaten van het begin der eeuw uitgesloten voortaan van alle hoop op *Nederland*; en ook in zijn bijzonder was BILDERDIJK, vóór zijn vertrek uit *Brunswyk*, door den ouden Prins uitdrukkelijk van allen eed of verbindtenis ten zijnen aanzien ontslagen geworden. Zoo zag hij dan nu in LODEWIJKS regeering de eenig mogelijke redding en rustplaats voor het land uit den draaikolk der omwenteling, en zijne vroegste denkbeelden omtrent het wenschlijke eener eenhoofdige regeering, hoezeer dan ook door geheel onverwachte en door hem zelven althands nooit bevorderde omstandigheden, verwezenlijkt. En toch was het er verre van daan, dat BILDERDIJK ook in die dagen de gedachtenis van het huis van Oranje, of zelfs de hoop op deszelfs wederkeer en herstelling te eeniger tijd zouden hebben laten varen. Het jaar zelve van 1806 zag LE FRANCQ VAN BERKHEYS *Lijkgedachtenis van zijne Doorluchtige Hoogheid Prins* WILLEM *den* V^de^ door BILDERDIJK overgewerkt, met aanteekeningen voorzien, en *aan de Princes Douairière van Oranje Nassau, mitsgaders allen den vorstelijken Telgen van dat doorluchtige Huis* opgedragen, te *Amsterdam* in het licht verschijnen. In het *Voorbericht* worden ook des Uitgevers gevoelens van onderwerping en eerbied voor de nieuwe Regering bij onveranderde verkleefdheid aan de herinneringen van het Huis van Oranje en den overledenen Stadhouder, met klaarheid en waardigheid ontwikkeld. En op nog treffender wijze uitte zich drie jaren later het zeer wel zamengaande gevoel

van de betrekking tot den persoon van Koning LODEWIJK en die tot de Stadhouderlijke Dynastie, in een vers, ten antwoord op eene in gulle gemeenzaamheid tot hem door den Vorst gerichte vraag, den Dichter ontvloeid. Men leest dit belangrijke Vers in de na 's Dichters dood uitgekomene *Nalezingen* (I, 122):

Wat vraagt ge, dierbre LODEWIJK,
Of 't aan uw deugd verbonden Rijk
Den naam van Nassau ooit vergeet,
En 't geen het aan dien naam zich-zelv' verschuldigd weet.

Neen, Koning, 't waar geen weldaân waard,
Indien het, tot zoo ver ontaard,
Uw teedre vaderzorg genoot,
Gevoelloos voor de bron, waar al zijn heil uit sproot.

Neen, Koning, 't wijdt Oranjes stam
De nooit verdoofbare offervlam
Van 't vrij en onverkeerd gemoed,
Ook voor die weldaân zelfs die gy ons stroomen doet.

Met tranen die de wellust schreit,
Erkent het al uw tederheid;
Maar 't smoort die zoete neiging niet,
Die de inspraak der natuur in 't kinderhart gebiedt.

Neen, 't was des eersten WILLEMS hand
Die 't ongelukkig Vaderland
Den rang by 's wareld volken schonk,
Die de afgrond, die 't Heelal, zoo hel in de oogen blonk.

Ja, voor dien glorierijken Vorst
Blaakt ieder Nederlandsche borst,
En dankt aan zijn vergoten bloed
Zijn bloei, zijn zelfbestaan, zijn vrijheid van gemoed.

Ja, Koning, 't is door hem alleen,
Dat Holland, vrij van 't jok gestreên,
Nog ademt, en zijn Leeuwenvlag
Van d' opgang wordt gegroet tot d' ondergaanden dag.

De kunst die 't oorlogslot beveelt,
In MAURITS heldenbrein geteeld,
Heeft door zijn' arm Euroop geleerd
Hoe wijsheid op geweld en moordzucht triomfeert.

Zijn broeder won door 't zeegrijk zwaard
Den vreê weêr aan de ontheisterde aard,
En heeft het Staatsgebouw volend,
Dat WILLEM door zijn bloed gelegd had in 't cement.

Het stond, als Frankrijks oorlogskreet
En aarde en zee ontzetten deed,
Doch 't waggelde, van schoor beroofd,
En stortte een raadloos volk in wanhoop op het hoofd.

Maar derde WILLEM koomt en redt,
Zijn arm, die 't Fransch geweld verplet,
Bevrijdt Euroop van juk en band,
En geeft het aanzijn weêr aan 't stervend Vaderland.

Nog noem ik u dien FRISO niet,
Wiens schranderheid in 't Staatsgebied
In 't hachlijkst uur ter hulp gesneld,
Dat inheemsch juk verbrak dat onverduurbaarst knelt.

Een woeste dolheid, vreemde list,
En heerschzucht, met een glans vernist,
Mocht (ja!) zijn aangebeden zoon
Verjagen van zijn erf, der menschlijkheid ten hoon.

Helaas! den zachtsten, braafsten Vorst,
Die immer staatsgezag getorscht,
Of eergestoelte heeft gedrukt!
En Neêrland zag zich zelf het ingewand ontrukt.

'Ach, Koning, eer ik dit vergeet,
Verdroog mijn hartäär onder 't leed,
En vloei', voor zilten tranenvloed,
(Gij droogde 't mij) mijn oog van nimmer stelpend bloed.

Gij zelf, die Nassaus huis vereert,
Zijn vrienden om uw troon begeert,
En 't lot dat u den scepter bood
Rechtvaardigt door een hart, voor vleijerij te groot:

Gij stemt, het geen mijn vrije mond
U met de oprechtste ziel verkondt,
En wettigt in de dankbre borst
De hulde, die ze u toont voor d' onvergeetbren Vorst

Maar voedt het Vaderland geen kroost
Dat om der oudren gruwel bloost,
Of, als de trage strafroê treft,
Met harten vol berouw, het oog ten hemel heft?

Gewis, het doet het, de oude gloed
Herleeft weldra in 't Hollandsch bloed,
En licht.... Maar lok geen woorden uit,
Die liefde en dank voor u in 't smeltend harte sluit'.

Ik weet, uw hart is ons verpand,
De weldaân vloeien van uw hand,
En mooglijk leeft in heel uw Rijk
In zucht voor Hollands heil geen sterveling u gelijk.

Maar, zij de oprechte Batavier
Gelukkig onder uw bestier,
Zijn hart erkent geen Vaderland
Dan waar de ontoomde Leeuw de Oranjestandaarts plant.

En de Almacht voer' haar raadsbesluit
Langs ondoordringbre wegen uit:
't Gaat vast, zij heeft het uur bepaald
Dat lang verdrukte deugd op 't onrecht zegenpraalt.

De throonen schudden als het riet:
Maar weldaân — ? Zij verwelken niet,
En nooit begraaft haar 't stortend puin
Al viel het throongewelf een' TITUS op de kruin.

Dan Koning, werdt uw deugd beloond,
Als 't u verheffend hart zich toont,
En voor het heil ons toegebracht
Geeft eens Oranje u dank met heel ons nageslacht.

Men meene intusschen niet, dat met deze vestiging in het Vaderland, met deze rust en gunst onder den koninklijken scepter, de smarten van BILDERDIJKS leven ten eenenmale als geschorst zijn geweest, of de treurtoonen van zijn hart en dichtlier gestaakt konden worden. Bij eene altijd meer of min lijdende gezondheid, bij hetgeen voor gestellen, als het zijne was, ieder dag op nieuw oplevert van moeite en verdriet in het leven en in de maatschappij, voegde zich in dezen tijd vooral het grievende verlies van teder beminde jonge kinderen. De Dichtbondels van dit tijdvak zijn als vervuld van Treur- en Lijkzangen op dierbaar afgestorven kroost. Aandoenlijk, onder anderen, zingt hij daarvan in de Voorrede der *Najaarsbladen:*

Indien ik soms, met natbedaauwde wangen,
De troost des weemoeds zocht in al te stroeve zangen,
Gevoelig van het hart dat ze opwelt; nacht en dag
Vermoeide ('k stem het toe) met lastig weegeklag;
En door mijn ruwen galm den Dichternaam verbeurde,
Dien de al te vroege gunst mijn Jonkheid waardig keurde,
Verwerpt my uit den rang van uwe zangers niet,
Bataven! 'k Verg u thands geen ooren voor mijn lied:
Maar gunt mijn ziel dat zoet, om voor zich-zelv te zingen,
Haar wee te zalven, daar zy 't uitgiet, en 't bedwingen

Onmooglijk is! Zoo zingt met onvermoeide keel
Uit volgekropte borst de tedre Filomeel
En steent, haar leven door, in 't eeuwiggroeiend jammer,
Haar Itys, Itys, uit. — Met tonen, eindloos strammer,
En gorgel, door de smart van kracht beroofd en klank,
Spilt mijn beklemde borst haar laatsten levenssprank,
Om, Itys, Itys, niet, van 't noodlot weêr te vragen,
Maar zes paar telgjens (God!) in 't krieken van haar dagen
My moordend afgerukt van 't bloedend ingewand;
En, met haar, 't zelfgevoel, de reden, en 't verstand!
Wees vader, wie dit hoort, en dan, verbied my 't schreien,
Eer niet!

En was het wonder, dat, waar zulke klachten door gevoellooze Recensenten met den naam van *Jeremiaden* begroet werden, wel eens een scherper toon den Dichter ontperst werd, als b. v. die, waarmede hij, in dien zelfden Bundel (II, 126), zulke meer dan onheusche aanvallen beantwoordde?

Nu schrei niet meer, bedrukte Filomeel!
Ontzie, het Lot uw' Itys weêr te vragen!
Bedwing het hart, als 't opwelt om te klagen,
En wring het toe, verworg het in de keel!
Verstom in rouw op esp en woudabeel:
Uw treurig lied mocht Momus oor mishagen;
Hij geeft de wet in loof en zangprieel.

Doch bij huisselijke droefheid had onze Dichter, nog geen jaar na zijne terugkomst in het Vaderland, ook een ontzettingsvollen openbaren ramp te beklagen. Hij bewoonde nog het geliefde *Leyden*, toen die stad in het begin des jaars 1807 door het springen van een kruidschip zoo noodlottig geteisterd werd. De aandoenlijke Elegie, waarin hij dien heel het Vaderland

treffenden ramp betreurde, werd in het volgende jaar, te zamen met een *Historisch Tafereel van den Hoogleeraar* SIEGENBEEK, in het licht gezonden (1). Met eene niet min schoone Ode werd het Dichtstuk opgedragen aan den door BILDERDIJK ten allen tijde hooggeschatten Geleerde en Latijnsch Dichter, JERONIMO DE BOSCH, destijds ook Curator van de Koninklijke Leydsche Universiteit. Hoe juist intusschen ook hier het diep geroerde hart den toon van het onderwerp wist te treffen, moge uit eene korte aanhaling blijken; het is de aanhef van het beschrijvende gedeelte van het Dichtstuk:

Wat vloeide in kalme rust, en stille zaligheden,
  Het kalme leven voort in uw beroemde Vest!
Zoo effen als de stroom, uw wallen doorgegleden;
  Zoo helder als het nat, zijn glazen kruik ontprest!
Waar vond ik, zwervens moê, en walgend van mijn dagen,
  Een plekjen gronds op de aard, aan uwen grond gelijk?
Uw grond, der Wijsheid roem, der Muzen welbehagen,
  En, door geen goud, maar vlijt, maar wetenschappen, rijk.
Ach! nooit vergeet mijn hart de wellust die 't gevoelde,
  Dien morgen toen mijn voet dit Eden weêr betrad.
Ja, 'k dacht me in 't vreedzaam Oord, waarin geene onrust (woelde,
  Waar de afgescheiden ziel de stormende aard vergat.
Vol balsem waaide uw lucht mijn' adem lieflijk tegen,
  En streelend was heur teug aan 't afgepijnde hart:
De kwellingen der ziel en alle zorgen zwegen,
  En de angel scheen verstompt der lang gedulde smart.
Mijn Gâ, mijn dierbre Gâ, met zacht besproeide kaken,
  Zonk juichende aan mijn borst, en zag den hemel aan:

(1) *Leydens Ramp*, door Mr. WILLEM BILDERDIJK en MATTHYS SIEGENBEEK. *Amst.* bij ALLART en RUIS, ao. 1808.

» Hier (riep zij) laat ons 't lot het leven eindlijk smaken;
» Hier mogen we ons voor 't eerst verheugen in 't bestaan."
Helaas! één donderslag moest al dit heil verdelgen. enz.

Doch de deelneming van onzen Dichter in het lot der hartelijk geliefde stad bepaalde zich bij geen Treurzangen. Onder de liefdeoffers, bij die gelegenheid tot verzachting van het lot der ongelukkigen van alle kanten aangebracht, behoorde ook eene gift uit het hart van BILDERDIJK, dat hart allezins waardig, en den man geheel kenmerkend. De Minister van Binnenlandsche Zaken ontving reeds den 17den Januarij 1807 (vijf dagen na het onheil) een Adres in het Fransch van dezen inhoud: » De ramp der stad *Leyden* treft mij boven alle uitdrukking. Naauwlijks tot de Vaderlandsche haardstede terug gekeerd, onder het leed vermast, en hebbende schier niets meer dat ik het mijne mag noemen, kan ik evenwel geen bloot toeschouwer blijven der edele pogingen van al wat in ons land voor medelijden vatbaar is. Vergun des, dat ik in plaats van goud en zilver een Dichtstuk in Zes Zangen in uwe handen stelle, zeer onlangs door mij afgewerkt, en aan de Hoogeschool van *Leyden* opgedragen. De opbrengst bied ik aan ten behoeve der ongelukkige stad. BILDERDIJK." (1). Het was dat meesterlijke Leerdicht: *de Ziekte der Geleerden*,

(1) Le désastre de la ville de *Leyde* me touche au-delà de toute expression. A peine rentré dans mes foyers, accablé par l'infortune, et n'ayant presque *quoique ce soit que je puisse appeler mien*, je ne saurois cependant rester spectateur indifférent des efforts généreux de tout ce qu'il y a d'âmes compâtissantes dans la patrie. Permettez donc, Monsieur! qu'au lieu d'or et d'argent, je dépose en vos mains un poème en six chants que je viens de terminer, que j'ai dédié à l'Université de *Leyde*, et dont j'abandonne le produit pour le soulagement de cette ville malheureuse. J'ai l'honneur, etc.

hetwelk bij eene inteekening, waaraan de Koning en al wat voornaam was destijds in den lande, deel nam, nog dat zelfde jaar in het licht kwam, en eene zuivere som opbracht van *f* 1400. (1)

Het Dichtstuk zelve was een sprekend en schitterend bewijs van die overtuiging des Dichters, welke hij én elders meermalen in zijne schriften én in eene *Voorafspraak* bij de voorlezing van een der Zangen van het Dichtstuk zoo treffend uitdrukte:

Mijn vrienden, neen. Rechtaarde poëzij
Weet dichtergeest aan schraler stof te huwen.
Geen veld is dor, waar Dichtkunst zich vertreedt,
Het bloemtjen wast, waar slechts haar voeten drukken!
En, zoo de hand den echten toongreep weet,
Ook wat verscheurt, kan streelen en verrukken.

De Opdracht van het Leerdicht *aan 's Lands Hoogeschool te Leyden* is een het prachtige Dichtstuk zelve hoogst waardig Voorwerk. Zij is, even als de zoo even aangehaalde *Voorafspraak*, in die aangename tien- en elfsylbige maat gesteld, waarvan de toon het midden houdt tusschen den sierlijk gemeenzamen en den stout wegsleependen dichtstijl. De aanhef luidt dus:

't Verstandloos vee, dat zonder leven leeft,
Vergeet', veracht', de speen waar 't aan gezogen,
Waar 't levenssap uit ingeademd heeft;
Mijn hart herdenkt zijn eerste nektartoogen.
Het voelt, het smaakt die Moederlijke borst,
(Dien boezem, waard den mond der Zanggodessen)
Waaraan mijn jeugd haar heete letterdorst
Zoo onbepaald, zoo onverdeeld mocht lesschen!

(1) Het Dichtstuk, a°. 1807 bij ALLART en VAN CLEEF uitgegeven, werd herdrukt a°. 1828 (in klein 8°.) te *Rotterdam* bij A. F. H. SMIT.

o Voedsteres, wie ik mijn aanzijn dank',
(Geen aardsche vonk van laag en dierlijk leven,
Maar Godenlicht en echten levensprank,
En wat met ons onvatbaar is te sneven!)
Gij, Leydsch Atheen, dat op uw' eedlen schoot
Europaas roem gewiegd hebt en gekoesterd,
Dat Koningen de melk der wijsheid boodt,
Gij hebt ook my met tederheid gevoedsterd. enz.

Doch niets van dat alles haalt bij de even stoute en gelukkige, als doorwrochte en van veelsoortige kennis en wetenschap doortrokkene behandeling van het onderwerp zelve in die Zes Zangen, waarin zoo wel lichaamssmert, ziekte, lijden, in hunne verschillende oorzaken en verschijnselen in het algemeen, als in het bijzonder de ziekte uit overmaat van studie en inspanning geboren, — de gezondheid in haar wezen, krenking, en herstelling, — genezing en geneeskunst in hare opmerkelijke werkingen en gewichtige plichten, beurteling behandeld worden in eene poëzij, die in sierlijkheid en heerlijkheid voor geen eenigen dichterarbeid van dat hoog begaafde genie behoeft te wijken, en die zich aldaar uit de schatten, welke Ontleedkunde, Physiologie, Ziektekunde, Pharmacie, den geneesheer aanbieden, even zoo vele schitterende sieraden en lichtgewaden heeft weten te vormen met, indien immer navolgbare, zeker aan geen voorganger in het vak ontleende macht van kunst. Onder de menigte van schoone brokken, die dit overschoon Dichtwerk oplevert, herinneren wij hier slechts aan een enkel; als daar is de voorstelling, in den Eersten Zang, van het heilzaam oogmerk der *Pyn:*

Neen, de Almacht wilde u 't lijf, het kostbre lijf bewaren.
Zy wrocht geen' doven klomp van vezels, vliezen, aâren;
Zy stortte een fijn gevoel aan 't dierlijk werktuig in,
Dat, trouwe wachter by een zorgeloos gezin,
D' allarmkreet opheft als vijandlijk leed koomt naderen.
De vijand naakt, men slaapt; geheime huisverraderen
Verbergen 't onheil, of verdeelen de aandacht: rust,
Begoochling van 't vermaak, genot van zinnelust.
Zie daar de deur geramd; den voormuur doorgebroken;
De vlam op 't onvoorzienst in 't voorportaal ontstoken!
Daar bruist ze, en vliegt om hoog en dringt in 't slaapsalet!
Help, hemel, 't is gedaan, geen voorzorg meer die redt!
De binten vallen met de doorgeblaakte wanden,
En plettren 't droef gezin in 't wringen van de handen,
Verdelgen 't prachtig slot met torentrans en kruin,
En keeren 't tot een' hoop van gloeiende asch en puin!
Maar neen! de burgwacht blaast, de brandklok slaat aan 't (kleppen:
Zie burgzaat en soldaat om 't zeerst de handen reppen;
Den vijand voor de poort op 't eerst rumoer geschut;
En 's wachters werkzaamheid maakt list en kracht onnut.
Zie daar, de pijn! de pijn, zoo heilzaam, zoo behoudend!
Wier zintuig nooit verstompt, hoe teder, hoe veroudend!
Die elke tokkeling en spanning boven maat,
Met elken prikkel van de vezels, gadeslaat.
Geen werktuig, of zy waakt in 't buigen, rekken, knellen,
Voor de ongeregeldheên die elks bedrijf verzellen, enz.

Of wel in den zelfden Zang, de beschrijving der *Koorts:*

Van daar de koortsen, zoo weldadig! zoo geducht!
Daar 't bloed, een heir gelijk, dat in een sterkte vlucht,
Zich samentrekt naar 't hart als in zijn binnenwallen,
Om met vernieuwd geweld naar buiten uit te vallen.
Dan schokt het lichaam; 't trilt; de doodskou grijpt het aan;
De boezem ademt zwaar; de slagaâr schroomt te slaan;

Des levens slinger schijnt in 't slingren in te korten,
En trilt onrustig, en met afgebroken horten;
En 't schijnt als of de dood gelaat en mond ontverft;
Een oogwenk, en 't is uit; de bleeke lijder sterft!
Doch 't opgepakte bloed, door krimping saamgedrongen,
Ontlast zich weêr op nieuw, als aan zijn' band ontsprongen,
En streeft met vollen stroom naar zenuwnet en huid,
En drijft in 't heilzaam zweet het giftig letsel uit.
Zoo waar is 't geen gy leert, ô roem der Grieksche wijzen,
Wiens luister, thands beswalkt, eens heerlijk zal herrijzen,
Als de ijdle nieuwigheid voor 't licht der waarheid vlucht:
» De ziekte is heelingskracht, en geen verdervingzucht!"

Of, in den Vijfden Zang, het voorschrift van *ontspanning*; eerst door het bij de hand nemen van eenig muzijkinstrument:

Natuur spreekt in u door vermoeidnis. Haar vermanen
Is Godspraak. Leert u des van hersenoefning spanen!
Verbergt uw boeken; legt uw dichtveêr uit de hand!
Maar neemt bestoven veêl en strijkstok van den wand;
Geev zangerig klavier, geev Spaansche mandoline
Uw' vingren bezigheid, of dartle tamboerine!
Doch wacht u, dat de fluit uw weeke borst niet terg',
Of 't toovrend zanggenot geen doodlijk gift verberg'!

Straks, door huisselijk genoegen en lichaamsoefening:

Vermaak u in den kring der dierbre huwlijkswichtjens
Die 't gunstig lot u schonk, en kus van de aangezichtjens
Den lieven teedren lach der eerste onnoozelheid,
Of droog het traantjen af, wanneer hun onschuld schreit.
't Geluste u, op uw kniën hun zoet gesnap te ontleden;
De ontwikkling na te gaan der pas ontwaakte reden;
Hen voor te spelen, en te volgen in hun spel;
Belang te nemen in hun tol en rinkelbel;

Ja, met en nevens hen op stok of bies te rijden;
Hun jacht of boerendans uit wit papier te snijden;
Een licht, bouwvallig huis te timmren met de kaart!
Dit is den Wijsgeer-zelv', vooral den Vader waard!
Geniet, indien Gij 't moogt, het zachte landgenoegen.
Sla 't rookend ploegpaard gâ, ontspannen van zijn zwoegen;
De zuivelrijke koe', by 't koelen van de lucht,
Wanneer zy de emmers zoekt en naar ontlasting zucht.
Maar mijd den middaggloed! leer kleine feestvermaken
Der schuldelooze jeugd op 't bloemrijk veldgras smaken.
Bezoek de Boerenmeid, wanneer zy 't lijnzaad treedt,
Of in de heldre kuip den frisschen boter kneedt.
Zoek eigen handgebaar, en leer den wijngaard snoeien,
De druiven dunnen, of den perzik, vroeg aan 't bloeien,
Met rietbalm dekken voor de late voorjaarsvorst:
Begiet het bloemperk, of de trekkas daar zy dorst;
En zuiver 't blad van rups, den stam van wesp en mieren.
Of schep verlustiging in kunstwerk dat de spieren
Niet ledig laat. Aanvaard den ijzren hamersteel
En draai de handpers van den binder. Neem penceel,
Boetseerstok, bijtel, om in hout, of klei, of stralen
Van 't afgezonderd licht, gelaat of bloem te malen:
Drijf palm- of ebbenhout tot doos of koker uit,
En vorm den lindentak tot scherpe of doedelfluit.
Ja, kunt gij 't, schaam u niet, gedoscht met leêren sloven,
Den plank te schaven, of het knobblig hout te kloven.
Voor alles, wandel; of bestijg het dravend ros:
Zijn schudding maakt den last der ingewanden los,
En drijft de bloedrivier, waar ze in verstopte buizen
Tot staan kwam, doet het vocht door milt en darmscheil
(bruizen;
Besproeit den dorren huid als met een zachte waas,
En zet de scheiding af door nier en waterblaas.

De laatste regelen van het Dichtstuk voeren op de volgende wijze nog een oogenblik de aandacht terug op den Zanger, en het steeds zoo zwaar beproefd gevoel van zijn vaderlijk hart:

Dus speelde, zelf ten prooi aan 't onheil dat hy schetste,
Op d' oever van den Rhijn, in 't Vaderlijk geweste,
De balling, wien 't geweld uit have en erf verstiet,
En niets dan 't eerlijk hart by 't kwijnend lichaam liet,
Dus, bukkende onder 't lot, vertroostte hy zijn lijden,
Met in 't Arcadisch riet een' dunnen halm te snijden,
Waar aan 't gepreste hart zijn' laatsten adem gaf,
En zuchtend nederzeeg op zijner kindren graf.
Geniet, o Vaderland, geniet zijn kranke tonen!
U zijn ze als 't hart gewijd, waarin uw deugden wonen;
En, schept de ontstelde geest ooit lichtnis in zijn troost,
Gedenk, o Nageslacht, uw' Dichter in zijn kroost!

Doch men moet zich bedwingen (waar anders te eindigen?) bij aanhalingen uit een Dichtstuk, waarin men vruchteloos wellicht naar zwakke plaatsen zoude zoeken, en dat het meesterstuk van BILDERDIJK misschien zoude zijn, zoo het Fragment van zijn Heldendicht niet bestond; vooral ook, indien men niet (door eene schier onverklaarbare vreemdheid in zijne poëzy) hier de aanwending al te zeer miste van dat Goddelijk Evangelie, hetwelk wel bijzonder op het gebied van krankte, lijden, genezing, zulke rijke stroomen van troost en balsem aanbiedt? En zeker (gelijk het een hartelijk Vriend en hoogschatter van den gezaligden Dichter heeft aangemerkt) (1), had uit *die* bron, bij BILDERDIJK zoo hoog vereerd en bij ondervinding gekend, een andere voorstelling dan die van PELIAS moord door zijne dochters (uit de Grieksche fabelleer!) troostrijker en waardiger het Gedicht besloten.

(1) Zie W. DE CLERCQS *Wenken omtrent de Dichterlijke loopbaan van* Mr. W. BILDERDIJK, geplaatst in de bij WESTERMAN EN ZOON ao. 1833 uitgegeven *Gedenkzuil*.

De gunst intusschen door LODEWIJK den Dichter, dien hij wel eens *de glorie van zijn rijk* genoemd heeft, toegedragen verflaauwde niet, maar openbaarde zich in allerlei koninklijke aanmoediging, zoo door toespraak en brieven als door even kiesche en onbebekrompene mildheid in het verhoogen van pensioen en toelagen, met telkens uitgedrukt verlangen, dat BILDERDIJK, ruim en onbekommerd, alleen voor zijne verhevene kunst en voor de wetenschap zoude kunnen leven. Zijn arbeid in die dagen van betrekkelijke verademing en rust was dan ook verbazend. Een aanzienlijk gedeelte daarvan gaf zijne vrucht in de onderscheidene schriften, in de jaren 1807 tot 1810 uitgegeven, en gedagteekend van 's Dichters telkens afgewisselde woonplaatsen in die dagen: eerst *Leyden*, na den ramp dier stad den *Haag*, straks *Katwyk*, eindelijk *Amsterdam*, toen namelijk deze hoofdstad in het jaar 1808 tevens de Residentie geworden was, en te gelijk ook de zetel van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, van welks Klasse voor nationale Taal en Geschiedenis BILDERDIJK, als te verwachten was, een der eerst benoemde Leden werd. Ook in deze betrekking verloochende zich zijne onvermoeide vlijt en werkzaamheid niet. Ontwerpen van wijden omvang, Verslagen in onderscheidene Commissiën over belangrijke onderwerpen van Taal-, Geschied- en Oudheidkennis, talrijke wijsgeerige Voorlezingen over Dicht- en Letterkunde (de laatste voor een aanmerkelijk deel opgenomen in de *Taal- en Dichtkundige Verscheidenheden*, in latere jaren uitgegeven), voorts keurige met eigene hand gemaakte afschriften van

belangrijke oude Handschriften, op de Boekerij van het Instituut berustende, enz. behooren onder de vruchten van BILDERDIJKS lidmaatschap in dat geleerde Lichaam tot op het tijdstip van zijn terugkeer (a°. 1817), onder geheel andere tijdsomstandigheden, van *Amsterdam* naar *Leyden*.

Hetgeen de drukpers van deze onderscheidene werkzaamheden van BILDERDIJK aan het licht bracht in de jaren 1808 en 1809 was op nieuw even treffelijk als rijk. Behalve de uitgave en gedeeltelijke bewerking van een Fransch werk over Plantkunde (1), verscheen op de wijze van het reeds vermelde Vers op *Leydens ramp*, en in dat zelfde jaar van 1808, ook nog de *Lykzang op* RAU, tegelijk met de *Lofrede* van den Wel Eerw. TEISSÈDRE L'ANGE: — straks *de Mensch*, dat is, POPE's *Essay on Man* eerder omgewerkt dan vertaald, en met aanteekeningen uitgegeven, vol van hier en daar scherpe maar meestal verdiende gisping des Engelschen Dichters, en van allerlei gewichtige wenken en leeringen, zoo over Wijsbegeerte en Menschkunde als over de taal en de kunst der Poëzij. In dat zelfde jaar voorts nog bracht onze Dichter zijne vroegere overzettingen der *Lofzangen van* KALLIMACHUS tot volledigheid, en gaf die uit met eene Opdracht aan Mr. JOHAN VALCKENAAR, den in de geschiedenis van ons land sints 1787 in meer dan eene betrekking veel vermelden zoon van den beroemden Griekschen Criticus en Hoogleeraar LODEWIJK KASPER. Ofschoon

---

(1) *Exposition et défense de mà théorie de l'organisation végétale.* Par Mr. BRISSEAU MIRBEL. (*'s Hage* 1808).

van geheel tegenovergestelde gevoelens ten aanzien van Godsdienst en Staatkunde, had BILDERDIJK als Dichter en Geleerde naauwlijks ergens of immer een warmer vereerder, of als mensch, een oplettender en tederder vriend. Deze vriendschap voor den grooten Dichter ging ook in aanmerkelijke mate over op den heer LUZAC (het bekende Lid der Staten-Generaal), die naar zijnen straks genoemden grootvader van moederszijde de voornamen van LODEWIJK KASPER draagt, en achter wiens Academisch *Specimen* (a°. 1810) ook nog een vers van BILDERDIJK gevonden wordt. De Opdracht van den *Callimachus* laten wij hier volgen als proeve wederom van zijnen in nieuwe vormen van poëzij en versbouw altijd onuitputtelijken dichtader:

't Gegier der wervelwinden
Die eik en ceder knakken,
Rukt broederlijke takken,
Rukt teêre hartenvrinden
  In 't stormgewoel van een.
Wy moesten 't ondervinden,
Wy, eens zoo eensgezinden!
  Wy, eens zoo lotgemeen!

Elkaâr van 't hart gereten,
In 't barnen van de vloeden;
In Landverdelgend woeden;
En wijd van één gesmeten
  Op 's warelds Oceaan;
Wat wierd de Vriendschapsketen
By Staats- en Oorlogsveten? —
  Gewis! zy moest vergaan.

Zou zy in woeste vlagen,
Die de allerhechtste banden,
De aandoenlijkste aller panden,
By broeders, echtknoop, magen,
  Verwaaien deên als kaf;
Zou zy die felle slagen,
Die wreede schokken, dragen,
  En breken nimmer af? —

Zoo spreke de onbekende
Met innig hartgevoelen!
Wiens vriendschap (zelfbedoelen!)
Zich naar den weerhaan wende
  Van 't onbestendig Lot!
Zoo 's aardrijks stofklompbende,
Laaghartig in ellende,
  En dartel in genot!

Neen, krimpen, kruipen, beven
Verachtbre, lage wormen! —
Door 's Noodlots dolle stormen
Langs golf en zand gedreven,
  Maar ziel noch hart verwrikt;
Was 't beurtlings ons gegeven,
Als balling om te zweven,
  Maar kalm en onverschrikt.

Vereerd door 't Kunstbeminnen,
Door de echte Dichtrenader;
Door d' eerbied voor een Vader,
Den Vriend der Zanggodinnen,
  En Leidsman naar heur Choor,
Kon niets den gloed verwinnen,
Die onzer beider zinnen
  Gelijkelijk doorgloor.

Ik strooi u hier geen bloemen,
Ik stort u hier geen zangen,
Voor weldaân ruim ontfangen,
Die 't nageslacht zal roemen,
  Indien het me ooit herdenkt:
Maar my uw' vriend te noemen,
Dit kan geen kieschheid doemen,
  Wie dankbetooning krenkt.

Wat dan, wat ooit kan breken,
ô Houden dezen banden,
Die, wat hen aan mocht randen,
Voor tijd noch lot bezweken,
  Ons eeuwig vastgeboeid!
En laat dit Vriendschapsteeken
Van 't heilig Dichtvuur spreken,
  Dat harten samengloeit.

Van een Bundel *Najaarsbladen* verscheen in 1803 een Eerste, in 1809 een Tweede Deel. Behalve de reeds vermelde Overzettingen van twee Boeken der *Odysséa* prijkt deze Verzameling, onder menige andere proeve in meer dan éene dichtsoort, met den krachtvollen, van liefde en jaloezij somber blakenden *Brief van* GERARD *aan* MACHTELD VAN VELZEN, — met twee schoone Overbrengingen uit SALOMONS *Spreuken*, de eene *Ontucht*, de ander *Verleiding* getiteld, — met onderscheidene navolgingen van HORATIUS en van BARLÉUS, — met het warme *Holland boven al*, waarin hij, half luimig half ernstig, van zijn recht om in het vak van Dichtkunst mede te spreken dus rekenschap geeft:

'k Heb voorheen by de Oosterlingen
Meê een weinig leeren zingen,

Latium en Griekenland
Nageboots op eigen' trant:
'k Heb de wareld omgevaren,
Om den klank der echte snaren:
'k Nam een' halven leeftijd les
In de school van Perikles:
'k Heb Augustus eeuw doorkropen;
Die van Medicis doorloopen;
En werd burger in het Rijk
Van den Grooten Lodewijk:
'k Groette Betisstroom en Iber;
Dompelde in den Po en Tyber;
Liet de bron niet ongerept,
Daar de Thijne vocht uit schept;
'k Zwierf langs Theems- en Isisboorden;
Ja, doordrong den nacht van 't Noorden;
Vroeg by Rus, en Fin, en Zweed,
Wat de ware Dichtkunst heet.
Maar, na al dat ommedwalen
Keer ik tot de Nachtegalen
Van het Vaderlandsche bosch,
Op den naam van Holland trotsch.

Uit diezelfde Verzameling verdient ook nog de Brief van (den Cycloop) *Polyfeem aan Niemand*, (den naam die zich ULYSSES, in de *Odysséa*, op het eiland der Cyclopen ter verschalking van het éénoogig monster gaf,) als eene proeve van luimig-groteske poëzy vermeld te worden. Eenige regelen slechts om een denkbeeld van deze dichterlijke aardigheid te geven: de Cycloop beklaagt zich bij zijn vader Neptunus over de stoutheid der kleine stervelingen, die zijne golven durven bevaren:

Hoe! zal dit klein geslacht, zoo kort, zoo zwak van leden,
Dat geen' volwassen eik, in 't woud, om verr' kan treden,

Geen' stroom doorwaden, ja, geen zwaren olm omslaan
Met de armen, op uw vloed, op ons uit moorden gaan?
Die, heerschen in uw rijk, en, trotsche waterbaanders,
Uw golven geesselen met dennenhouten spaanders,
Of snijden met de spits van d' uitgeholden boeg,
Dien ik met de eene vuist in duizend splinters sloeg,
Of tusschen de armen neep en, als een walnoot, kraakte,
Zoo eens mijn grimmigheid in volle woede raakte?
Dat duldt gy? zulk gebroed breidt doeken voor de lucht,
En 't windtje vat er in, en blaast, en geeft ze vlucht,
En voert hen wijd en zijd, en maakt hen heer van de aarde,
Als of ze een hooger macht dan die der Goôn bewaarde;
En de oude Zeevoogd dut en houdt de handen stil!
Ach! 't ziet er vreeslijk uit, zoo dit het noodlot wil!
Dan zullen ze op het laatst nog Polyfeemen eten
Of Goden. Moedwil gaat steeds verder in 't vermeten.
Waak op, gij Grijzaart! waak! sla, donder, bliksem toe;
Eer ik uw bliksem grijpe, en 't zelf nog feller doe!
Laat van dat stofgebroed geen' enklen langer leven
Dan — om van tijd tot tijd uw' zoon een feest te geven!

Een Gedicht, aan den heer JERONIMO DE VRIES gericht, over het *Tooneel*, in den trant van HORATIUS *Brieven*, behoort mede tot de oorspronkelijke poëzij van dezen allezins merkwaardigen Bundel; ook om het slot, waarbij, als meermalen in 's Dichters hem zelven nooit bevredigende dichterloopbaan, de luit wordt nedergelegd, doch vóór de uitgave nog het volgende tweeregelige toevoegsel werd aangehecht:

Dus Alfius de tweede (1), *en gaf zyn lier de schop,*
Bedacht zich, greep de pen, en stelde een Treurspel op.

---

(1) Toespeling op den handelaar by HORATIUS (Epod. II. 67), die na allerlei schoone plannen om voortaan rust te genieten op het land, zoodra de eerste der volgende maand verschijnt, zijn gewoon geldbedrijf weder by de hand neemt. Die geheele Ode vindt men door BILDERDIJK overgezet in de *Winterbloemen*, I. 71.

Dat Treurspel was de *Floris de Vijfde*, een Tooneeldichtstuk minder schitterend van poëzy, dan wel belangrijk door de levendigheid van den *dialoog*, en de treffende schildering der karakters: het bitter ijverzuchtige van GERARD VAN VELZEN, het hatelijk hoogmoedige van HERMAN VAN WOERDEN, het weifelende van GYSBRECHT VAN AMSTEL, het ridderlijk koene van KUIK, het aandoenlijk trouwe van *den Edelknaap*, het boven alles edele, groothartige, en hartinnemende van den ongelukkigen FLORIS. Het Treurspel in drie maal vierentwintig uren ontworpen en opgesteld, om in 's Konings tegenwoordigheid op den Amsterdamschen Schouwburg vertoond te worden, kon evenwel door de Tooneelisten niet tijdig genoeg voor het oogmerk van buiten geleerd worden. Zoo verscheen het dan eerlang (altijd nog a°. 1808) in druk, met eene Fransche Opdracht aan Koning LODEWIJK, merkwaardig onder anderen door de krachtige verklaring der staatkundige zedeleer van het stuk en zijn hoog belangrijk onderwerp. » Het onderwerp (dus luidt het daar) » is echt nationaal. Het is de ondergang van het » oude Huis der Graven van *Holland*; het is de eer » van onzen naam, geschandvlekt door een laaghartig » bestaan; het is de nijd en de hoogmoed der Grooten » zamengezworen tegen eenen beminnelijken en deug- » denvollen Vorst, de liefde zijns volks; het is de » worsteling dier kleine dwingelanden der middeneeu- » wen, verdrukkers uit beginsel zoowel als uit belang, » tegen de grootmoedigheid, zachtheid, en weldadigheid » van een zielsbeminden Vorst. — Leere, door zulke » voorbeelden onderwezen, de Hollander het voorrecht

» waardeeren eener vreedzame regeering, — en door» dringe hij zich wel van die gewichtige waarheid, » dat, na de buitensporigheden van den volkswillekeur, » niets afschuwelijker is dan de oppermacht der Groo» ten, en dat geen blijvend en verzekerd geluk denk» baar is dan onder een koninklijken staf." (1)

Schoon het Treurspel evenmin BILDERDIJKS geliefkoosd vak immer was, als het veld waarin zich de rijkdom zijner dichtgaaf naar eisch en behoefte recht kon ontwikkelen, zoo kon het evenwel naauwlijks anders, of deze eerste proeve had voor nog meerdere eene baan geopend. Van daar dan ook de Drie deelen Treurspelen, die weldra (a°. 1808 en 1809) op de uitgave van den *Floris* volgden, en waarin nevens des Dichters *Willem I van Holland*, de *Elfride* zijner gade, — nevens zijne overbrenging van CORNEILLES *Cinna*, de hare van RACINES *Iphigénie* verscheen. Tot diezelfde verzameling behoorde ook nog de *Kormak* (de geschiedenis van ULYSSES tehuiskomst bij HOMERUS, overgebracht door een dichterlijken inval, op oud-Schotsch grondgebied), en eene merkwaardige *Verhandeling* met doorwrochte *Aanteekeningen* over *het Treurspel*. In den *Willem van Holland*

(1) Le sujet que je traite est national. C'est la chûte de l'ancienne maison des Comtes de Hollande; c'est la gloire de notre nom ternie par un lâche attentat; c'est l'envie et l'orgueil des Grands, ligués contre un Prince aimable, rempli de vertu, et l'amour de son Peuple; c'est la lutte de ces petits tyrans du moyen âge, oppresseurs par principe comme par intérêt, avec la magnanimité, la douceur et la bienfaisance d'un maitre adoré. — Instruit par de semblables tableaux, que le Hollandais sache apprécier la tranquillité d'un règne paisible, d'un pouvoir légitime et juste, — qu'il se pénètre bien de cette importante vérité, qu'après les excès de la licence démocratique, rien n'est plus détestable que la puissance aristocràtique des Grands, et qu'il n'y a de bonheur assuré et durable que sous la royauté."

toonde zich wederom als in den *Floris* de standvastige aanklever der éénhoofdige mannelijke regeering, als de eenig wenschelijke en behoudende voor *Holland* van ouds. Maar ook de groote Lierdichter kon niet verborgen blijven op een gebied, in zijne roemrijkste tijden bij de Ouden zoo naauw met de Ode verwant. De triumfzang, ter eere van den nieuwen Graaf aan het slot, behoort onder de schoonste strophen, die wellicht immer aan onzen Dichter ontvloeiden:

Hef, Holland, hef het moedig hoofd,
  Van nieuwen glans omschenen,
(Een glans die allen luister dooft!)
  Door damp en nevels henen!
Verhef het tot een hooger trans,
En laat van de opgestoken lans
  d' Ontzachtbren Liebaart waaien,
Daar de Arend, in zijn steilste vlucht,
Hem welkom heet in 't blaauw der lucht
  Bij 't schittrend bliksemzwaaien!

Blink, Hollands schildleeuw! vonkel! straal!
  En schud de gouden manen!
Zwicht' Roomsche en Grieksche wapenpraal
  Voor uw ontrolde vanen!
Dat Eems, en Rhijn, en Maas, en Vlie,
Den Overwinnaar hulde biê,
  Bedekt met Lotosblaâren;
Met palmen van het Morgenland,
Met lauwren van 't Hesperisch strand,
  En 't bloed der Nijlbarbaren!

Zwell' Hollands oorlogszuchtig bloed
  In 't bruischend hart der Helden,
Betemmers van den pekelvloed
  En scheppers van hun velden!

Hier smooren wrevel, oproer, twist,
En de oude veete werd geslist;
  Gedempt de bron der smarten!
De staf, door Diedrijks hand getorscht,
Behoort den aangebeden Vorst!
  Hem, aller braven harten!

Deze zelfde strophen werden hem in die dagen het *thema* tevens van onderscheidene feestverzen, onder anderen van eene der afdeelingen (*Krygsmuzyk* getiteld) dier Cantate: *'s Konings komst tot den troon*, waarin men mag zeggen, dat meer dan in eenig Gedicht van BILDERDIJK zelven poëzy en muzijk zich in één smelten en als vereenzelvigen. Dit prachtige Dichtstuk, afzonderlijk uitgegeven ten jare 1809 en in geen Dichtbondel sedert opgenomen, verdient daarom te meer door een enkele aanhaling aan de vergetelheid te worden ontrukt, waarin onder zulk een eindeloozen schat van poëzy dit gelegenheidsvers, uit een voorbijgegaan tusschenvak in onze geschiedenis, zoo licht heeft kunnen verzinken. Men hoore al dadelijk *het Choor* van den aanhef:

Hoe lieflijk verrijst gy, ô blinkende morgen!
  Wat flikkring verspreidt gy, zoo zacht en zoo zoet!
Wat houdt ge in uw' boezem al zegens verborgen,
  En straalt ge in uw' aanblik ons blij te gemoet.
Ontsluit u, o aarde! schiet bloesems en geuren,
  Omkronkelt uw bosschen met loverfeston.

Daarop volgt dan door twee zich afwisselende stemmen de volgende juichtoon:

De nacht is verdwenen,
  De nacht van ons treuren! —
Het licht is verschenen,
  De nevelen scheuren! —

De kimmen ontgloren ;
De dag is geboren:
De schoonste der dagen! —
Daar stijgt zij ten wagen, —
De troostende Zon!

en onmiddelijk daaraan dit Lied:

Holland, ja, de nacht van lijden,
Hel en tweedracht, ging voorby.
Laat ons hart zich thands verblijden
In de zon der Monarchij!
Haal, haal adem van uw rampen,
Van de zwarte pektoortsdampen
Der gevloekte twistharpij!
U genaken zachter tijden,
Holland, ja, de nacht van lijden
Zwicht voor 't licht der Monarchy!
Holland, thands zoo diep gebogen,
Schuif den blinddoek van uw oogen!
Hef u moedig naar den hoogen,
Door den Koningsscepter vrij.

Later worden de ellenden van omwenteling en oorlog dus in een Recitatief en Lied voor Basstem geschilderd:

Stormen bromden,
Donders gromden,
Ronk'lend', stomm'lend, wijd in 't rond.
't Bliksemklaatren
Langs de waatren
Vloog van Oost tot Avondstond.

en:

Gierend stoven lucht en golven;
Heel Europa lag bedolven

In een tuimelende zee,
(Zee van menschenbloed en tranen!)
Prooi van woênde Noodorkanen,
Alles overstroomend wee!

en daarop met Tenorstem:

Star des dageraads in 't Oosten,
Die daar oprijst van zoo verr'!
Koomt uw licht het West vertroosten,
Rijs, ô rijs dan, morgenster!

Niet minder schoon is straks de Cavatina:

Wat dobbert Gij, o vlottend Vaderland!
De stormwind zwijgt, het onweer ligt aan band:
Wat wieling dan, wat golving spoelt en drijft
En slingert U, onwetend waar Gij blijft,
Van 't vaste land onredbaar losgeslagen?
Geen anker houdt; Geen kabel doet hier baat;
Geen Zeepiloot, die 't oog ten hemel slaat,
Weet in dees nood, gestarnten raad te vragen.
Welhaast, en 't nat,
Dat om u henen spat,
Verzwelgt U, als een prooi, met opgesparde kaken.

en, ten slotte dier afdeeling:

Hoort de stem van Gods ontferming,
Gy die Hollands ramp beweent!
Hy is Nederlands bescherming;
Hy; de troost in angst en kerming,
Die den Zijnen heil verleent.

Doch ook hier moet men zich in het afschrijven bedwingen.

Tot krachtvolle gelegenheidsverzen van wederom anderen aart gaf (a°. 1809) nog de landing der Engelschen in *Zeeland* aanleiding. Aan zijne oude verontwaardiging tegen het Engelsche Gouvernement gaf onze Dichter lucht in een forschen *Wapenkreet*, vervuld van menig snijdend, niet altijd onverdiend schoon ook veel te bitter uitgedrukt, verwijt. Schooner en edeler dan ook klonk in dat zelfde tijdsgewricht de lier des Dichters ter eere van den Hollandschen krijgsroem, bij het hernemen van het Fort *Bath* op den Engelschman en het gewapend doorwaden van de Schelde bij dit wapenfeit, schitterend gehandhaafd:

Sla Lust- en Liefdetonen,
Wien dartel bloed doorstraalt!
Wij zingen zegekronen,
Door heldenmoed behaald.
Wij zingen in de baren
Geen wieg van Cythereê,
Maar Hollands heldenscharen,
Gerezen uit de zee!

Hoe bruischt het in die kolken!
Hoe zwirrelt kil en vloed!
Hoe trekken lucht en wolken
Dit schouwspel te gemoet!
Gij zult die Helden dekken,
(Gy nevels uit het West,)
Die door de baren trekken,
Door gloriezucht geprest!

Of voert gy dondervlagen
En bliksems in uw' schoot?
Gy zult hen niet vertsagen,
Zoo min als 't Britsche lood.

Zij treden in die golven
 Op 't smal onzichtbaar pad,
Van stroomen overdolven,
 Van zeeschuim overspat.

Ja, laat uw baren schuimen,
 ô Groots doorwaadde vloed!
Uw zilvren waterpluimen
 Versieren hun den hoed.
Ziedaar den echten veder
 Die Hollands krijgsliên past!
De lauwer buigt zich neder,
 Waar deze zeepluim wast!

Wat zoekt gij, Watertemmers,
 De dood door deze dood?
Ja trotst haar, fiere zwemmers!
 De moed braveert den nood.
Den baren uitgestegen,
 Als Goden van het meir,
Ontziet u vuur en degen,
 En geeft uw stoutheid eer.

Ontbrandt, gij bliksemvuren,
 En, donders, rolt en knalt!
Doorklinkt en vest en muren; —
 De Britsche standaart valt!
De Zeeleeuw is verrezen,
 En Hollands vlag hersteld!
Het lot is uitgewezen:
 De schaal van Holland helt!

Hij liet eerlang op dit Zegelied een niet minder schoonen en welluidenden Vredewensch volgen in eene Ode: *de Scheldbewoner* getiteld, en later geplaatst in de *Winterbloemen* (II. 43).

Wij hebben in dit zeer merkwaardig tijdvak van BILDERDIJKS leven en dichterarbeid nog niet gesproken van twee voortbrengselen, die voor beide karakteristiek zijn, en waarvan het een in het vak van den Lierzang, het ander in dat van den Epos, alleen genoegzaam zouden geweest zijn, om hem een onsterfelijken roem te verzekeren: den *Napoleon*, en den *Ondergang der Eerste Wareld.*

Weinige uitboezemingen van Dichters, wellicht zelfs van BILDERDIJK, zijn met meerder onbillijkheid, of zal ik liever zeggen? met meerder onkennis van het voorwerp zelve der berisping beoordeeld geworden dan de Ode op NAPOLEON. Om van dit schitterende voortbrengsel rede te geven, behoeft men hier niet eens toevlucht te nemen tot de vrijheid van den Dichter om, op wat grondgebied het zij, hetgeen als groot en buitengewoon de verbeelding treft, als het voorwerp eener oogenblikkelijke geestverrukking te bezingen. Wij willen deze verklaring van het ontstaan des stout gestemden Lierzangs wel niet buiten aanmerking laten; noch met weinig diepgaande aandacht zekerlijk heeft *hij* dien gelezen, die daarin niets anders gevonden heeft, dan eene hoog dichterlijke lofverheffing van den machtigen Krijgsman en Keizer, den Held van dien tijd. Die grootheid toch had onzen BILDERDIJK nooit verblind. Reeds in 1800 had hij uit *Brunswyk* den Dichter JERONIMO DE BOSCH *op zyne Latynsche Ode aan Buonaparte* toegezongen:

Is 't mooglijk! Gy dien Oorlogsdonder
  Bezingen! ongelijkbre Bosch!
Gy volgt (o zielontzettend wonder!)

Dien Mavors op zijn krijgskaros!
Gij vlecht uw grootsche Dichtlauwrieren
Den moord, de heerschzucht om den kruin,
Terwijl hij waadt door bloedrivieren,
En steden, Rijken, legt in puin!
Uw zachte ziel kan 't schouwspel dragen
Der menschlijkheid in 't stof getreên;
Stijgt met dien Attila ten wagen,
En juicht bij zoo veel ijslijkheên.

In 1804 had hij op geen anderen toon in het boven reeds aangehaalde vers: *Gy hoordet Horebs donder knallen*, den moord van den Hertog van *Enghien* gekenmerkt:

Riep de Almacht uit het hart van 't Oosten
Hem herwaart, om 't verpletterd volk
Door 't wettige gezag te troosten,
Door vuur, orkaan, en waterkolk?
Of vloekte, in hem, uit vlam en baren
Een Helgeest, op Gods wenk, een nieuwen geessel op,
Om 't heilig Kroonrecht in te varen,
En stijgt in hem de elend tot nog een hooger top?

Help God! wat ijzing! welk ontroeren!
Wat bloed toch spat hem in 't gezicht?
Wat offer zie ik henen voeren?
Wat grafterp rijst daar in het licht?
Enguien! ook gij, gij moest dan sneven! enz.

Wanneer dan in 1806 diezelfde NAPOLEON het onderwerp werd van den stoutsten Lierzang, dien BILDERDIJK misschien immer schreef, zoo was die Ode wel niet zoo zeer eene hulde aan *Frankryks* Keizer, als wel aan zijns toenmaligen Konings broeder, en,

indien zij in verhevene poëzy den glans zijner wapenfeiten deed uitkomen, het was om des te krachtiger te kennen te geven, dat indien dat Keizerrijk, die Veldheersroem, eenige waarde had voor Dichtkunst of menschheid, die waarde alleen kon bestaan in eene soort van wegbereiding voor een hooger Godsrijk, als bij welks aannàdering alle die door NAPOLEON vernederde kroonen haren glans eerst hadden moeten verliezen:

Zie, Aardrijk, zie uw scepters duiken!
De ontzachlijke Arend (1) is niet meer;
Een nieuwe Tijdkring gaat ontluiken:
Reeds daalt hy uit de wolken neêr!
Gy Vorsten, op den throon geboren,
Doorziet wat de Almacht heeft beschoren.
Aanbidt en treedt uw zetels af!
Doet de aarde met U nederknielen!
Of — sterft als vrijgeboren zielen,
En bonst met kroon en rijk in 't graf.

Reeds schittert in een gloed van stralen
Een scepterstaf van meer dan goud!
Geen aardkreits kan zijn glans bepalen,
Geen arm van aardomzwalpend zout!
Is 't waar, herrijst aan 't eind der eeuwen
Het eeuwig Godsrijk der Hebreeuwen
En krimpt de Maan haar horens in?
Verschijnt de middagzon in 't Oosten,
Om Hagars zwervend zaad te troosten
Van d' overmoed der Muslamin?

Verbeelding, sta! en Gy, valt open,
Gy, poorten, die de toekomst sluit!
Eene aard met zoo veel bloeds bedropen
Schiet palmen en olijven uit!

(1) Van het Roomsche Keizerrijk, aº. 1806 ondergegaan.

Het zwaard, gekromd op menschenschonken,
De spies, van 't bloed der helden dronken,
Doorklieven 't land, als ploeg en spâ;
En 't klateren der schriktrompetten
Verkondigt blijde vredewetten;
En 't eind van 's Hemels ongenâ. enz.

Uit een tweeden Druk van deze meer vermaarde dan werkelijk gekende Ode, door den Dichter ten jare 1824 bezorgd voor vrienden (1), leeren wij verder de zeer eenvoudige aanleiding tot geheel het denkbeeld eens Lierzangs op NAPOLEON in die dagen; t. w. eene soort van beleefde uitdaging van den Secretaris des Konings, DUPRÉ, aan welke onze Dichter dan op deze zijner waardige wijze genoeg deed. Doch vooral is ons in dien tweeden Druk de opmerkelijke bijzonderheid bewaard gebleven van een laatste, in 1806 ongedrukt gebleven Couplet, hetwelk dus luidde:

Napoleon! zie duizend tongen
Uw naam verbreiden over de aard!
Van Oost tot West uw lof gezongen!
Maar zijt gy ook de mijne waard!
Is 't heil der aard uw hoofdbedoelen,
En kunt gy U gelukkig voelen
In 't dienstbaar zijn aan zulk een plan?
Uw hart besliss' dit door uw daden;
Zoo die geen andre zucht verraden,
Welaan, ontfang mijn hulde dan!

---

(1) In dat zelfde jaar verscheen ook (te *Leyden*) een tweede Druk van het meergemelde vers: MCCCIV (op den moord des Hertogs van *Enghien*) met de daartoe behoorende twee Coupletten, getiteld *Napoleon*, op de laatste bladzijde.

De Ode, met dit Couplet voleindigd, werd aan een man van vermaardheid en gezag in de Nederlandsche Letteren medegedeeld (1); doch als deze het slotcouplet wat aanstotelijk vond, en het ried te veranderen, werd het dan ook werkelijk veranderd op deze wijze:

Napoleon! ontfang een hulde,
  Van Oost tot West u toegebracht,
Doch schoon uw lof 't Heelal vervulde!
  Uw Rechter is het Nageslacht.
Verpletter, donder, bliksem neder,
Van veldstruik tot den hoogsten ceder:
  De Godheid bliksemt voor u heen.
Maar gijzel 't krijgszwaard in de schede,
Het aardrijk wacht, het smeekt de Vrede;
  Zy mangelt aan uw krijgstrofeën.

Als ook die toespraak niet genoegzaam vrij van aanstotelijkheid werd gevonden, bleef het geheele Couplet in den eersten Druk achter, maar werd daartegen van een klein Voorbericht door den Hoogleeraar voorzien, waarbij het standpunt des Lezers bepaald werd, en het Dichtstuk alzoo tegen eene tegenovergestelde aanstotelijkheid, (die namelijk eener andere ingenomenheid met NAPOLEON dan als krijgsman en man der Voorzienigheid,) moest vrijgewaard worden.

Minder verklaarbaar schijnen wellicht eenige latere verzen van BILDERDIJK, Keizer NAPOLEON ter eere,

(1) Daar bestaat geene rede meer om te verzwijgen, dat de man van vermaardheid en gezag, hier bedoeld, geen ander geweest is, dan de Hoogleeraar VAN DER PALM, wiens stijl trouwens hem genoegzaam kenbaar maakt in het *Voorbericht* der Ode, waarvan straks.

als daar is het vers *op de Echtviering* met MARIA LOUISA (1), en nog in dat zelfde jaar de *Hulde* aan de Keizerlijke en Koninklijke Majesteit, toen *Holland* reeds in het Groote Rijk was ingelijfd geworden. Zij laten zich evenwel zeer goed overeenbrengen met het denkbeeld, hetwelk in 's Dichters ziel lag, dat aan de Overheid, welke dan ook, gehoorzaamheid, — dat aan den man, die nu eenmaal in Gods oordeelen over de wereld zijnen loop moest volbrengen, zoo lang dat oordeel dáár was, dezelfde hulde bewezen moest worden, die b. v. in de laatste dagen van *Juda* aan eenen NEBUCADNEZAR van Gods wege bevolen was, tot dat HIJ zelve ten gerichte over *Babylon* en ter verlossing der verdrukten op zou treden. Hoe het zij, de dichterlijke hulde eens onderdaans, de zucht en vraag naar *Vrede* voor de wereld, maar nimmer een zweem van waren lof of gunstzoekende vleierij, zal men ook in die laatst herdachte verzen vinden. Tot dit onderwerp intusschen behoort nog kortelijk de vermelding van een korte maar belangrijke redewisseling tusschen den Franschen Keizer en den Nederlandschen Dichter, bij gelegenheid van het bezoek te *Amsterdam* a°. 1811. Als BILDERDIJK bij die gelegenheid (waarschijnlijk in eene Commissie van wege het Instituut) aan NAPOLEON werd voorgesteld, vroeg hij den hem misschien zelfs niet van naam bekenden Hollander, met de hem eigene snelheid in het toespreken: *Êtes vous connu dans la République des lettres?* (2) Even vaardig als

(1) Te *Amsterdam* bij IMMERZEEL en COMP. 1810.

(2) Zijt gij bekend in het Gemeenebest der letteren?

waardig antwoordde deze: *Du moins j'ai fait ce que j'ai dû pour l'être* (1).

Doch wij hebben nog uit het tijdvak van BILDERDIJKS leven en werkzaamheid onder Koning LODEWIJK, het plan en de aangevangene bewerking van zijn *Ondergang der Eerste Wereld* te vermelden. Van dat veel omvattend dichterlijk genie, hetwelk reeds in zoo onderscheidene vakken zijne krachten bewezen had, en thands bij zijne hoogste rijpheid ook tot de noodige rust scheen gekomen te zijn, om een arbeid van langen adem tot stand te brengen, mocht men het met grond verwachten, dat hij ook het Heldendicht niet onbeproefd zoude laten, – het Heldendicht, waarin van ouds de voor dat vak waarlijk begaafde Dichter een veld vond, ruim genoeg voor heel den rijkdom van zijne veelsoortige, ja algemeene kennis, zoowel als voor al de werkzaamheid van een in vinding- en beweegkracht onuitputtelijke verbeelding en geest. Ziedaar dan ook wat onze Nederlandsche Hoofddichter zich bij de opvatting van een Heldendichtsplan voorstelde, en waar hij zich toe aangordde met de hem eigene stoutheid en met diep doordacht overleg. Doch had zijn meesterstuk in het vak van Leerdicht: *de Ziekte der geleerden*, zich in de bewerking bijna uitsluitend op klassieken bodem bewogen, zijn Heldendicht zoude niet alleen door de keus van het onderwerp, maar ook door geheel den geest, dien het ademde, ja, bij al de verdichting, die de Epische behandeling

(1) Voor het minst ik deed hetgeen ik moest om het te zijn.

medebracht, in oogmerk en beteekenis innig Christelijk zijn. Uit de hooge sfeeren dier wereld, waaraan de Zondvloed een einde maakte, had een verheven onderwerp hem aangetrokken, en geheel zijne ziel en dichterlijke vermogens in beweging gezet. De aanhef geeft dat onderwerp in den echten toon van den Epos te kennen:

Ik zing den ondergang van d' eersten Wareldgrond,
En 't menschdom dat, met Hel en Duivlen in verbond,
In gruwelen verhard, Gods Hoogheid durfde trotsen
En 't aardsche Paradijs beklautren langs zyn rotsen,
Tot de Almacht, worstlens moê met Adams zondig bloed,
Des aardrijks bodem sloopte en omkeerde in den vloed,
Wat adem haalde op 't droog, van d'afgrond in deed zwelgen;
Eén huisgezin behield in 't algemeen verdelgen;
En, op 't verbrijzeld puin in lager lucht verspreid,
Het sterflijk kroost vernieuwde, en 't zaad der eeuwigheid.

Wat hoog belangwekkenden held, wat grootsche handeling, wat onderscheidene wezens en veelsoortige personen, wat treffende en allen op één middenpunt uitloopende Episodes, in één woord, wat nog voorbeeldeloos en in alle zijne deelen prachtig uitgewerkt geheel, BILDERDIJKS voltooid Heldendicht zou hebben opgeleverd, heeft men zich elders voorgesteld met vereischte ruimte uit een te zetten (1), en ligt alzoo te meer buiten het bestek van dit Overzicht. Men vergenoege zich hier verder met de inlassching van eenige enkele proeven uit het onafgewerkte Meesterwerk, ten blijke van de krachtige hand, waarmede ook de toon van den Epos door onzen Dichter aangegrepen is.

(1) Te weten, in eene bij den Heer SURINGAR te *Leeuwarden* aangekondigde nieuwe Uitgave van het Fragment, met aanteekeningen en ophelderende verhandelingen van Mr. IS. DA COSTA.

Wij laten, uit den Eersten Zang, de voorstelling van het feest en de hymne ter eere der valsche luchtgoden in het leger der Kaïnieten volgen:

Verblindend Bygeloof, voor afgoôn neêrgebogen,
Dat monster, helsch van stam en bastaartvrucht van Logen,
Uit zinlooze Angst geteeld, stak middlerwijl den kop
In 't trekkend leger, met verschrikte blikken op.
Heur fluisterende stem, die muren door kan boren,
Die elke weêrgalm vangt en harder weêr doet hooren,
Verhief zich: mommelde eerst als zuizend bij'gebrom
Maar zong weldra 't geluid der oorlogstrompen stom.
Zy eischte een plechtig feest ter eer der Hemellichten,
Als waarborg in 't gevaar. Flux gaat men de outers richten,
En stapelt zoden, of omhangt die met gebloemt'
En kruiderijen, naar der starren naam genoemd,
En slacht by honderden, in 't ruischen der schalmeien,
De varren, 't juk nog vreemd, de vaars der klaverweien,
Het argelooze lam, van d' uier afgerukt,
En 't borstlig ondier, met den snuit in 't slijk gebukt;
Den dartlen geitenbok; en 't hoofd der runderstallen,
Den stier, na jaren dienst, voor 't kouter neêrgevallen:
Ontweidt ze, en wroet om strijd in 't lillende ingewand,
En smijt ze, druipende, in den sissende-outerbrand.
Men plengt er olie bij, en melk, en kroont het offer
Met specerij van Chus uit gouden wierookkoffer,
Of laauwerbeziê, en welriekend stijrax blad;
En heft de handen op, van 't sprenklend bloed bespat.
Nu prevelt men gebeên terwijl de vlammen steigeren,
Roept vloek en neêrlaag uit op vijand en bedreigeren,
En smeekt het Englendom, dat ieder Licht beheert,
Bevestiging des eeds, dien Hemaths krijgshoop zweert. —
» Gij, Geesten (roept men), die uit de ongenaakbre sfeeren
» Op stervelingen ziet; wier invloên ons beheeren;
» Wier glans ons toelicht! Gy, hetzij ge in ruimer baan
» Om 't wentlen van onze aard een tragen kring moogt slaan,
» Of nader aan de bron des vuurs, met meer bezieling
» Van gloed, in sneller vaart herombruischt in uw wieling! —

» En Gy vooral, die, met uw zilvren aangezicht,
» Uw hoornen afkeert van uws broeders schitterlicht,
» De tijden regelt, en de ontembre waterplassen
» Waarheen gy de oogen wendt, heur boorden uit doet wassen:
» Nachtfakkel, wie 't geheim der diepste duisternis,
» Ja, 't hart des afgronds tot zijn binnenst, zichtbaar is:
» Wier koude stralen de aard het gift der akonieten,
» Bezwangerd van de dood, en nachtschade uit doen schieten,
» En 't worgend Geestendom met aaklig nachtgerucht
» Op vleêrmuisvlederen doen reien door de lucht! —
» En Gy, wiens bloedig licht, met blaauwen damp omtogen
» Den bliksem van het zwaard doet schittren in onze oogen;
» Verdelger! — En ook Gy, der starren middelpunt,
» Die elk rondom uw throon zyn eigen loopperk gunt,
» Als wachters, nimmer moê op uwen wenk te zwieren,
» ô Goddelijke Zon! — Aanschouwt onze offervieren!
» Wij slachten u den keur van kudde, en kooi, en stal,
» De vlam stijg' t' uwaart op! 't vereerend feestgeschal
» Boor' door de wolken heen! de walm der wierookgeuren
» Doorwaassem' en doorvloei' de onoverstijgbre scheuren
» Des afstands, die ons van uw zetels scheidt! Verhoort!
» Wy aâmen rust by wraak; de vijand, bloed en moord.
» U wijden we onzen arm, wanneer wy monsters slachten,
» Die zelfs uw Godheên in haar hemelloop verachten. —
» Verzwaart de slagen van ons wapen! Trekt ons voor
» Gelijk ge, ô Morgenstar; op 't effen hemelspoor
» Den blonden Dageraad, of 't heir der vaste starren
» Ter heirbaan voorstapt om den slagboom los te sparren.
» En velt aan onze spits die Reuzen, wier geweld,
» Uw grootheid zelfs te trotsch, aan alle boord ontzwelt!" —
Nu slingert men door een, en schaart, en scheidt zich weder,
Met staatlijk Kerkgebaar. Men werpt zich beurtlings neder,
En rijst, en zingt op nieuw: Geduchte Hemelgoôn,
Redt Kaïn en 't Heelal des aardrijks! — op een' toon
Van weemoed, of triomf, vertrouwen, hooploos smeeken;
Naar de outersmook zich heft, der Goden gunst ten teeken,
Of neêrduikt, in zich-zelf gewenteld; of zijn bocht
Wordt afgedreven doór der winden ademtocht.

Stellen wij tegen over de Heidensche hymne, waarvan de toon zoo bij uitstek juist gevat is door den Dichter, den Lofzang der kinderen van ENOS ter eere van den eenig waren God, in den Vierden Zang, met de even voorafgaande schildering van Koning SEGOLS nachtleger, en van het oogenblik, dat tot de invoeging van den schoonen Lofzang aanleiding geeft:

De Koning geeft bevel. Men kiest een rijzend vlak,
En sticht een avondvuur van kruid en heestertak,
En houwt een beuk omverr' tot voedsel voor de vlammen.
Nu velt men wijd in 't rond een aantal oude stammen
Met breedgetakten top, en werpt ze met hun kruin
Naar buitenwaart, en vlecht hun armen als een tuin
Te samen, om het heir voor overval te dekken,
Of (licht) de ontstoken gloed een vijand aan deê trekken,
Of woedend roofgediert' dat omdwaalt by de nacht.
Een deel der krijgren houdt aan alle hoeken wacht;
Het oovrig strekt zich uit. De Koning, warsch van slapen,
Zit op een boomtronk neêr, en houdt zijn bloedig wapen
In d' arm. Zijn schouder drukt met zijlings hangend hoofd
Een jeugdig appelhout, dat nog geen vrucht belooft.
Dus mijmrend roept hy een der dappre legergrooten:
't Was Régol met hem uit Mechujaël gesproten: enz.

Dezen ondervraagt de Vorst over de gedachten die zijn hart vervullen;

» Meld, meld my (want gy dronkt de wijsheid onzer vaderen
» Met gretige ooren in, en zwolgt haar in uw aderen),
» Wat lot, wat gruwbre macht, die lust in tranen schept,
» Dees schrikbre aard regeert, zoo gy 't vernomen hebt.
» Waar, waarom treedt de Reus, uit bastaartzaad geboren,
» De Wareld op den nek? wat Godheid in haar toren
» Bracht ons, ons menschen, voort, en doemde ons weêr (tot stof?
» Wat dicht men van de lust van d' ongezienen hof,

» Dien vader Hanoch nooit, dien Kaïn nooit aanschouwde,
» Maar dien (gelijk men wil) de hand van Adam bouwde?
» Wat zwoegen we op deze aard, en moorden, en vergaan
» Door eigen handen, wy? en bidden Goden aan
» Die niet verhooren? Spreek."

Het antwoord volgt dan in dier voege:

De Grijzaart schudt zijn lokken
Die glinstren by het vier, als versch gesneeuwde vlokken,
Terwijl zijn voorhoofd bloost. » Mijn Koning (roept hy uit),
» Neen, waan niet dat ik die verborgenheid ontsluit'!
» Ik zag Mechujaël, mijn Grootvaâr, in zijn grijsheid;
» Maar lijden, maar geduld, niets anders, was zijn Wijsheid.
» Hy drong niet verder in 't ontzachlijk Albewind;
» Maar boog het needrig hoofd, in lot en hemel blind.
» Dit echter leerden my der vaadren Dichtverhalen:
» Eén Wezen, 't geen geene aard, geen hemel kan bepalen,
» Wrocht alles, en regeert hetgeen Hy oorsprong gaf.
» Dit aardrijk werd vervloekt, der menschlijkheid tot straf.
» Onze Oudren vielen af, van uit een hooger orden.
» Dat Eden, Adams Hof, is hun ontzegd geworden.
» God trok zijn invloed van het aardrijk, en een stoet
» Van mindre Goden heerscht op 't lichaam en 't gemoed.
» Zy storten, naar 't hun lust, verdelging uit en woede,
» En nemen hier de deugd, daar boosheid, in hun hoede.
» Wy offren hun. — Maar in mijn kindschheid nog bestond
» De stam van Kenan, die, met de Almacht in verbond,
» Haar eenig rookte, aanbad, en offerde op de altaren.
» Wat zoude ik u hun leer van 's menschen val verklaren?
» Van Hemelgeésten? van gedoemden? van den staat
» Der zielen, als heur walm het stervend lijf verlaat? —
» Ik volg het voorbeeld na, en 't voorschrift van mijne Ouderen;
» En nimmer nam ik 't juk dier dweepers op mijn schouderen,
» Dat boete, onthouding, eischt, en afstand aller vreugd.
» Ik zag hun aanhang ook verdwijnen sints mijn jeugd.
» Eén huisgezin alleen bestaat nog, naar 't vermelden
» Van 't loopende gerucht, niet verr' van Arbals velden,

» En schuilt in nevelen by 't steeds omwolkt gebergt'. —
» Ziedaar het gene ik weet van 't geen uw weetlust vergt!
» Doch, wilt gy, 'k zinge u een van Enos offerzangen,
» Uit de Oudheid, eeuwen door, van hand tot hand ontfangen?"

De Vorst bestemt het; en de grijzaart ving dus aan:
» Gy, ongeschapen bron van leven en bestaan!
» Gy, onbegrijpbre, die uw ontoegangbre glansen
» Omnevelt met de zon: wiens lof de morgentransen
» Verbreiden met het licht! Gy, Almacht, Gy gebiedt
» En 't is er; roept, en 't wierd, ontsprongen uit het niet.
» Gy breidt uw handpalm uit; 't is weldaad en bezieling!
» Gy sluit ze; en al wat is, stort ylings in vernieling!
» De Duivlen siddren, en het Englendom ontzet,
» Waarheen Ge uw opslag wendt, die bliksemend verplet.
» De Cherubijn bedekt het aanzicht voor den luister
» Des zetels dien Gy drukt, omvloeid met vlammend duister.
» De sterren wandlen op uw wenken. Dag en nacht
» Eerbiedigen uw wet. Maar 't zondige geslacht
» Der aarde onteert uw naam door schuldige euveldaden.
» Genadige! Zie neêr: zie ons in tranen baden!
« Ons! afgevallen — ons! van U verwijderd kroost,
» Maar in uw heilbelofte, in al uw wil, getroost.
» Aanbiddend buigen wy, en kussen alle slagen
» Der hand, wier roede ons treft: want Gy geeft ze ons te dragen.
» Ja, tref ons, Vader! tref, doorgrief 't verdorven hart!
» Doorlouter 't uit genade, en reinig 't door de smart!
» Maar neem, Algoede, ô neem onze onderworpen beden,
» Neem deze onze offers aan! ach, enkle nietigheden,
» Maar die Gy heiligt door den boezem waar Ge in straalt!
» Wy, wormen uit het slijk, beneden 't slijk gedaald,
» Wy weten 't: eens zal de aard met de aardsche lust verdwijnen,
» De heemlen opgaan als gescheurde tentgordijnen,
» En Uwe ontzachtbre wraak zal dondren door 't Heelal,
» Wen Uw geheiligd Recht de vierschaar spannen zal.
» Dan sterft de boosheid, de verworpene in uw toorne!
» Dan werpt Ge in eeuwig vuur den distel met de doorne,
» En sticht het Godlijk Rijk, vol waarheid, deugd, en plicht!
» ô Heilige! beveel; en daag dat heuchlijk licht!"

De Koning blijft een wijl als van een droom bevangen.
» Neen, Régol (roept hij)! neen, dit zijn geen Aardsche zangen!
» Die Godheid, die gy meldt, gaf ze in. Die Godheid leeft!
» Die is het dat ik eer; die, voel ik, dat me omzweeft!
» Ik, wil die vromen zien, uit Enos voortgesproten:
» Ontbied hen. 'k Heb voorlang die valsche Goôn verstoten
» Die gruwlen dulden, ja bevelen. 'k Bid geen Maan,
» Geen Starren, 'k roep geen Zon tot mijn bescherming aan:
» Mijn arm was my genoeg. Maar in deze oogenblikken
» Gevoel ik me aangetast door onverwinbre schrikken.
» Neen, de arm eens stervlings is te nietig: en ons lot
» Drijft zeker op den wenk van één beschermend God,
» Die wreken, straffen zal, en weldaân voor de jammeren
» Des levens spreiden wil. Hem koomt het bloed der lammeren,
» Hem 't smokend rundervet op 't heilig outer toe!
» Hy zy des aardrijks God, wanneer ik 't bukken doe!"

In yver rijst hy op. » Ja (zegt hy), ydle spoken,
» Vergaan zy, die voortaan op uw altaren rooken!"

Nog zes maanden, nog hoogstens een enkel jaar van vreedzaam leven onder den toenmaligen staat van zaken in ons land, en de Natie had een Heldendicht voltooid ontvangen, van hetwelk zonder overdrijving de Nederlandsche Vertaler van HOMERUS wel heeft mogen zeggen, dat het alles wat na de *Ilias* op Episch grondgebied eenen naam heeft, hadde doen verbleeken (1). Het plan des Dichtstuks (gelijk uit het bestaande Fragment, men mag zeggen, met wiskundige zekerheid is af te leiden) lag volledig in de ziel des Dichters; in het vuur, dat hem bij de bewerking bezielde, werd een Zang in nagenoeg veertien dagen

---

(1) 'S GRAVENWEERT, *Essai sur l'histoire de la littérature Neêrlandaise*, p. 194.

afgewerkt. Daar komt op eens de aftreding van LODEWIJK, de inlijving van *Nederland*, als een donderslag tusschen beide. Daar geraakt de Dichter, bij den ramp van heel het Vaderland, in de zwaarste ongelegenheid, in de diepste moeite en verwikkeling, ook ten aanzien van huisselijke en maatschappelijke aangelegenheden, boven alles wat hem van dien kant immer te voren was te beurt gevallen. De Epische dichtveder ontvalt hem (en voor altoos!), letterlijk midden in het nederschrijven van een regel, op eene der schoonste en beslissendste plaatsen van geheel het Dichtstuk. Kon het anders of hij moest in een zoo plotselinge, weldra onherstelbaar geblekene verstoring de vervulling zien van die roerende bede, waarmede hij den Aanhef van zijn stout ontworpen Heldendicht besloten had:

Verlosser! zie, zie neêr op mijn vermetel pogen!
Begunstig 't, is 't iets meer dan dichterlijke logen!
Maar stijgt het stouter dan eens Christens Godsvrucht past,
Verstoor het uit genade, en leg mijn waanzin vast.

Eerst in het jaar 1820 kon er de Dichter toe besluiten, om het afgewerkte gedeelte (vier Zangen en ongeveer de helft van een Vijfden) in het licht te geven. Hij deed dit, met een uitvoerig *Voorbericht*, waarin echter van zijne plannen ten aanzien van het onafgewerkte geheel geene oplossing gegeven werd.

Door de onmiddelijke gevolgen der inlijving van *Holland* moest zich BILDERDIJK wel in de pijnlijkste

verlegenheden bevinden. Het Fransche Bestuur weigerde volstrektelijk de verdere uitbetaling, het zij geheel of ten deele, van het den Dichter door LODEWIJK toegelegde pensioen, de hoofdbron van geheel zijn toenmalig bestaan. De betrekking tot dezen Vorst was intusschen, als men zich ligt kan voorstellen, gepaard gegaan met buitengewone uitgaven soms, met een meer dan dagelijkschen voet van leven, veroorzaakt onder anderen door nog al talrijke verplaatsingen, in het geheel. In stede van dat alles kwam nu volslagen gebrek, en erger dan dat: lastige schuldeischers, volstrekte onmacht, bij den besten en edelmoedigsten wil, om die te voldoen; misschien daar te boven of zelfs daarachter, heimelijke vijandschap van dezen of genen kant tegen den van ouds miskenden en onwaardig behandelden strijder. Zwaar, hoe het zij, was de ongelegenheid, vooral bij de algemeene ook geldelijke schipbreuk dier dagen; diep was de vernedering voor een eergevoel, voor een man- en vaderhart als dat van BILDERDIJK. Zoo immer, was zijn altijd hevig gemoedsbestaan in die oogenblikken der wanhoop nabij. Men heeft na 's Dichters dood onder zijne papieren een geschrift gevonden, dat den ijsselijken toestand, waarin hij zich op dat tijdstip (a°. 1810) bevond, maar ook geheel de richting van zijnen geest, en bovenal de krachtige hand van dien God, aan Wien hij ook bij den rand dezes afgronds zich vasthield, of liever van Wien hij vastgehouden werd, ontzettend maar kenmerkend uitdrukt. Het was eene roepstem uit de benaauwdheid des harten, om toch van het dreigende denkbeeld van zelfmoord verlost te worden; –

het was een protest, midden onder de aanvechting, tegen den gruwel van elken aanslag op eigen leven, bij het besef der mogelijkheid, dat één oogenblik van zwakheid, van ijlhoofdigheid, hem in dat verschrikkelijk tijdsgewricht daartoe zoude *kunnen* vervoeren. Ja, hij werd bewaard. En het is deze toestand, dien hij kort daarop ook in de taal der poëzij te kennen gaf, in zijn dichtstuk, *Levenspyn* geheten (1):

Ach! 't afgejaagde hert, der honden muil ontsprongen,
Zwoegt vruchtloos naar zijn aâm met drooggeblaakte longen,
Lekt vruchtloos 't stollend bloed dat langs zijn lenden vliet:
Te sterven aan zijn wond, ook dit vermag hij niet.
Neen, weldaad waar hem thands de beet der wreede honden.
Verachtlijk wespgespuis zet de angels in zijn wonden;
Vergiftigt en verscheurt zijn open borstkwetsuur;
Hoopt dood- by doodsteek op in 't sleepend snevensuur;
En, krimpend langs den grond, en aas der vuile horzelen,
Herwenscht hij 't heetst der jacht, en bloedig tandvermorzelen.
Ja, hoort een menschlijk hart in de eenzaamheid van 't bosch
Zijn kermen, meer geroerd dan de onbeweegbre rots,
Men stopt het oor niet slechts en spoedt dien galm te ont- (vluchten,
Maar maakt het stervend dier nog misdaad van zijn zuchten;
Wil, dat het dartle en spring', en, elk ten spel vermoord,
Den weêrgalm van het woud door geen gejammer stoort.

en straks:

Uw gunst was 't die my spaarde.
Gij hebt me, ô groote God en Heiland, steeds behoed
Voor Filozofen deugd en Filozofen moed.
Ik leed, wanneer Gy riept tot lijden, en geduldig;
En, tot wat peil het stijge, ik ben u hooger schuldig!

(1) *Affodillen*, II. 97.

Maar ô, geef krachten! Roep! o roep my van mijn wacht,
Eer waanzin me op het laatst het zuiz'lend brein verkracht'.
Gy ziet het woelen, ziet het koken, ziet het bruischen!
Laat, laat me uw hoogen wil niet roekloos tegendruischen. —
'k Ben zwak, mijn God! 'k bezwijk; mijn reden faalt en zwicht
By 't altijd klimmend leed en meerdrend overwicht.
Ach! zoo een oogenblik mijn hoop op U verraste —
Mijn sidderende hand in 't duister zich vertastte —
De onvaste voet me ontglipte op 's afgronds smallen rand—!
ô! Hou me in 't vallen op, en grijp my by de hand!
Vertroost me, en, wat ook nijp', bevrij my 't broos geweten,
En laat ik in den nood mijn' Heiland niet vergeten. Enz.

Of, in eene schildering, die niet enkel aan verbeelding mag worden toegeschreven, in zijne *Geestenwereld*, een dichtstuk van dezelfde jaarteekening, en in denzelfden bundel opgenomen (1):

Gy tallelooze scharen,
Die om, die boven ons, die door ons heen blijft waren!
Gy zaagt my, als mijn geest, ter neêr gedrukt door 't lot,
In wreevlig ongeduld zich ophief tegen God,
En de Almacht die hem vormde, in 't jammer dat my knaagde,
Met onbesuisde drift voor eigen vierschaar daagde.
ô Nacht van ijslijkheid! o grondelooze poel
Van wanhoop, nijpende angst, en plettrend doodsgevoel!
Hoe schokt me uw denkbeeld nog, hoe schudt het my door (de aâren
En drijft my, 't bloed te berg in de opgestegen hairen!
»Ja (sprak ik, daar mijn oog steeds overstelpt van 't nat,
Van gloênde spijt verdroogd geen traan meer over had,
En de uitgeholde wang, van de opgezette woede,
Den schrikbren grimlach droeg waarin de zelfmoord broedde).
»Ja 'k dronk de wrange kroes des levens tot den grond." —

---

(1) *Affodillen*, I. 2.

Zoo sprak ik, als mijn ziel een zacht gevoel ontwaarde,
Dat me aan my zelv' onthief en aan dees kwijnende aarde.
Geen stof meer, docht my, trok mijn denkvermogen aan.
Ik ademde geen lucht, noch voelde 't hart my slaan,
Maar was van heldre glans doorwemeld en doortogen.
't Was heel mijn lichaam licht, en duister voor mijne oogen.
't Gevoel mijns aanzijns werd veredeld en vergood.
Een hooger zintuig dan my eigen was ontsproot,
En 'k zag door 't weefsel heen van eigen ingewanden
En vezeldraden en gevlochten zenuwbanden.
'k Doorstroomde, als 't zuiver licht den heldren waterdrop,
Den dichten stofklomp, en geen afstand hield my op,
En wat my overbleef van dit ons schijnbaar leven,
Scheen me als een droomverschiet door 't wakend brein te
(zweven.

Zie daar, dus riep me een stem in 't binnenst van my zelv',
Maar die me als de Echo van een eindloos ruim gewelf,
Van alle kant te rug en in één punt gedreven,
Verdubbeld tegenklonk en mijn gebeent' deed beven.
Zie daar, o stervling, wat gy zijn moet, — wat gy wordt.
» Thands ligt ge in 't kiemend zaad! — Zie opwaarts, eer
gy mort!"

In dezen nood ontbrak het ook verder niet aan uitkomsten, aan verademing althands. Op het onverwachtst en door den minst verwacht wordenden weg soms, vloeiden uit de hand der Goddelijke Voorzienigheid hulpbronnen voor den tijdelijken nood. Ook bleef de deelneming en bijstand van enkele trouwe vrienden niet achter, van VALCKENAER, van DE VRIES, van J. D. MEYER, die in dezen ramp tevens gelegenheid hadden om van 's Dichters tedere naauwgezetheid bij de knellende omstandigheden, waaronder hij gebukt ging, te getuigen.

Intusschen bleef zijne werkzaamheid in meer dan éêne richting onverpoosd. Behalve eene vertaling der Fransche Wetboeken (om een bete broods ondernomen, en juist daarom wellicht niet al te gelukkig uitgevallen,) hield hem Dichtkunst en geleerde arbeid niet alleen aanhoudend bezig, maar ook staande. In de Tweede Klasse des Instituuts beijverde hij zich, bij de gewone werkzaamheden, ook in en voor alles, wat van de schipbreuk onzer nationaliteit in die dagen nog gehoopt kon worden redbaar te zijn. In een zonder naam uitgegeven werkje: *Geologie*, gaf hij een beknopt en duidelijk verslag van de uitkomsten, in die Wetenschap destijds verkregen door de onderzoekingen voornamelijk van DE SAUSSURE, DOLOMIEU, en DE LUC. In een ander stukje: *Kort verhaal van eene aanmerkelyke Luchtreis en nieuwe Planeetontdekking*, dat *uit het Russisch* heet vertaald te zijn, gaf hij in den vorm eener eenigzins luimige verdichting, eenige eigene denkbeelden in het licht over het bestaan van sommige planeten of hemellichamen in de nabijheid en zelfs in zekere gemeenschap van dampkring met onze aarde (1).

Doch ook de poëzij behield hare eischen. Hetgeen in het tijdvak zijner rampen onder de Fransche heerschappij aan 's Dichters pen ontvloeide, draagt op verre na niet de kenmerken van een diep ter nedergedrukten geest, maar onderscheidt zich, ook bij somberheid soms van toon en gewaarwording, door altijd

---

(1) Beide deze Werkjes werden uitgegeven te *Groningen* bij W. WOUTERS, a°. 1813.

dezelfde hoogte van vlucht en rijkdom van denkbeelden. Behalve menigen lierzang, zoowel oorspronkelijk als naar HORATIUS gedicht, overzettingen uit HOMERUS en APOLLONIUS RHODIUS, mitsgaders allerlei *Losse Gedichten*, bevatten de Bundels, wier inhoud van dien tijd afkomstig is (de *Winterbloemen* en de *Affodillen*) een bijzonder soort van Leerdichten of, wil men, *Dichterlyke Vertoogen* over onderwerpen van wijsgeerigen, Godsdienstigen, zedekundigen, esthetischen aart, vol van poëtische schoonheden en diepe zielkundige opmerkingen, schoon voor het overige zich minder uitsluitend op Christelijk grondgebied bewegende, als dit in sommige bundels zoo van vroeger als van later dagteekening bij BILDERDIJK het geval is.

De *Winterbloemen*, een Dichtbundel in Twee deelen uitgegeven a°. 1811, en waarvan de titel zinspeelt op de *Najaarsbladen* van een even voorgaanden meer voorspoedigen tijd, onderscheiden zich (in de Alexandrijnsche voetmaat) vooral door *de Kunst der Poëzy*, *de Schilderkunst*, het *Afscheid.* De aanhef van het eerstgenoemde dezer drie Gedichten bleef als een der schoonste en waardigste lofspraken op den vader der Grieksche en Epische Dichtkunst in veler geheugen bewaard:

Natuur, in rijpe jeugd, ging menig' leeftijd zwanger,
Eer ze één' HOMERUS schiep, één' waar', een' roemrijk zanger!
En, zoo ze in 't gunstigst uur, na lang gerekte dracht,
Dat wonder van heel de aard, in 't eind te voorschijn bracht,
't Was eenig; en zy-zelv, in d' arbeid als bezweken,
Behoefde een wareldtijd om nieuwe kracht te kweken,
Eer ze andermaal 't Heelal zijn weêrga toonen kon.
't Gestarnt' verving de plaats van de uitgedoofde zon,

Om, met ontleenden glans of flaauwe vonkelstralen,
De duisterheid der nacht te danken voor zijn pralen.
Zoo is, zoo was Virgyl, zoo 't gantsche Dichtrendom,
Dat, na Homerus eeuw, aan Pindus hemel glom.

Wie is Homerus dan? dat treffendste aller wonderen!
Wien eeuwen achter een met dartle stoutheid plonderen
Daar echter, rijk van kracht en eigen Godlijk schoon,
Geen stervling hem ontkleedt, noch bystreeft in zijn' toon!
Homerus! Dichter! ja, waarachtig, eenig Dichter:
Men rooft den adelaar zijn bliksempijlen lichter
In 't zwavelzwangre zwerk, dan U de kunstpalet,
Wier verven, vlammen zijn, van dampen onbesmet;
Dan U dat fix penceel, wiens gadeloos vermogen
Niet schildert, niet verbeeldt, maar schept voor menschlijke (oogen,
En met gewisser slag de ontroerde harten treft,
Dan zelfs uw Jupiter, als hy zijn donders heft. Enz.

Niet minder schoon in hare soort is *de Schilderkunst*, uitgesproken te *Amsterdam* in *Felix Meritis* bij gelegenheid eener Prijsuitdeeling. De Voorzang in trochaïsche voetmaat is een korte maar des te meesteljker Inleiding tot een zijn onderwerp allezins waardigen Feestzang:

Schaduwen der groote Zangers, die de Aaloudheid heeft vergood,
Zweeft gy somtijds nog op de aarde, van het zichtbaar stof ontbloot,
Gy, Amfions, gy Homeren! of (is deze beê te stout,
En uw hemelgloed te hevig voor een' boezem, reeds zoo koud,)
Gy dan, zanger van Cyrene! zoo gy 't zalig Geestendal
Nog betoovert, nog verzaligt, met uw' gouden hemelval;
Zoo de luistervaste schimmen zich verdringen by uw lied,
Zich verliezen, zich vergeten, waar uw ader bruischt en vliet;
Gun, ô gun my dan een vonkjen van het u doortintlend vier!
Gun een' naklank van uw galmen aan mijn zwakgestemde lier!

Gun een sprankjen van die volheid aan mijn' dorren aderssprong,
Die in uw zoo rijke hymnen Febus bakermat bezong!
'k Zing een Godheid, uwer waardig, Delos waardig, en uw' toon:
'k Zing de Dichtkunst in haar zuster! 'k zing de kunst van ('t zichtbre schoon.

Maar onder alle die Dichtstukken, bij onderscheidene gelegenheden in geletterde en kunstlievende Maatschappijen voorgedragen, is er geen dat bij het *Afscheid* haalt, hetwelk de Dichter, in het uitzicht op een naderend einde, in de Amsterdamsche Afdeeling der *Hollandsche Maatschappy van Wetenschappen en Kunsten*, uitsprak in het rampvolle jaar van 1810. De schoone plaats, waarbij de eerlang zoo hij meende afgeloopen baan dichterlijk, maar tevens met billijke zelfbewustheid herdacht werd, moge hier tot eene proeve volgen:

Geleigeest (want ô ja, gy zijt het) van mijn' stam,
Gy die van 's Bosfors boord, en waar de kruisaltaren
In 't lang verdelgde puin hun beenders nog bewaren,
Mijn vaadren in den held dien Segons lans doorstiet, (1)
Geleid hebt waar de Rhijn den Waal in de armen vliet!
Gy, die van eeuw tot eeuw de mijnen nooit verzaakte,
In hun, sints Holland wierd, voor Hollands dichtroem waakte,
En nog mijn borst ontsteekt in d' Ouderlijken gloed;
Getuig gy, óf ik ooit ontaartte van mijn bloed!
o Hollands Poëzy! wie ooit u heeft gehuldigd,
Of wien ge uw hoogsten bloei, zoo glansrijk, zijt verschuldigd,
Ook my behoort een deel dier glorie. Ja, ook my!
Wie rookte uw outers, wie van al uw priestrenrij,
Met zuivrer wierook, of versierde uw Chooraltaren
Met edeler gebloemt, met frisscher myrtheblaâren,

(1) Elius van *Constantinopel*.

Op Tempes heuvels, of aan Peneus boord gegroeid?
Wie heeft de Atheensche broos uw Zangster aangeschoeid,
Den Siciljaansche halm uw' tempel opgedragen?
Wie ijverde om uw' roem door 't wareldrond te schragen,
En leerde een vreemde Lier te klinken naar uw' toon,
Of vormde in 't diepe Noord bewondraars van uw schoon;
Ja, huwde uw melody aan 't lied der Massageten?
Maar neen; wat moge ik my op 't fier bestaan vermeten!
't Zegt weinig, 't geen ik deed, zoo kiesche en zuivre smaak,
Zoo taal en harmonie mijn stoute poging wraak.
Doch, leerde ik oor en hart naar d'aanslag van mijn vingeren
Zich neigen met den toon, en met de snaren slingeren,
Ja, kneedde ik taal en maat met vrije en losse hand;
Dan — heb ik iets verdiend by 't zangrig vaderland.

Verdiend? Helaas, te min! enz.

en straks:

Des noodlots bliksemslag
Verplette' 't arendsjong in 't steigren naar den dag.
't Werd, met verlamde wiek en afgeschroeide schachten,
Ten hemel afgebonsd om hier in 't stof te smachten:
Zijn vleugels uitslaan, was het alles wat het kon.
Maar, ook dat uitslaan-zelf wees andren 't spoor der zon.

Mijn vrienden, ziet terug uit de eeuw waarin wy leven
Op die my 't aanzijn gaf: toen by den grond te zweven,
Toen kruipen, Dichtkunst heette; of liever, rijmerij
Naar strenggesmede wet, den naam van Poëzy
(Dien Goddelijken naam!) zich eigende en onteerde;
Toen Monen op de taal, en Pels de maat regeerde.
Een valsche netheid won, geboetst naar Franschen trant,
Op Hollands Pindus veld, en kluisterde 't verstand.
Ach! Vondels grootheid was verloren, Poot vergeten!
Men draafde in stijven tred aan Frankrijks gladde keten,
En koude Redekunst, in angstig rijm gekneld,
Nam eer en eerplaats in van Dicht- en Lauwerheld.

Toen dreef me een nieuwe geest in 't stoute spoor der Grieken.
Mijn boezem vloog in vlam: Met nooit beproefde wieken
Verhief ik me, als het kroost des ethers, uit zijn nest
Door onbekende drift naar hooger lucht geprest.
Vermetel! — Maar het lot bekroont een edel pogen.
Men zag mijn nieuwe baan met eerst verbijsterde oogen,
Doch volgde allengs: En straks was Dichtkunst meer dan maat;
Werd denkbeeld, werd gevoel. Geen louter praalgewaad
Der stugge Rethoryk volstond, geen enkle klanken,
Hoe kunstig saamgehecht: geen wildverspreide spranken
Van geest; maar houding, smaak, maar ware dichtrentoon;
En Vondel, lang verguisd, hernam zijn eerste kroon.

In de *Winterbloemen* intusschen verloor het overschoone Dichtstuk zijn grootste sieraad: het slot. Waarom de Fransche Censuur de plaatsing van dat slot niet toeliet, en het afgeknotte Vers in den genoemden Bondel allieenlijk met een hoopgevend: *het Vervolg hierna!* mocht verschijnen, werd later openbaar, toen onmiddelijk na des Vaderlands herkregene onafhankelijkheid, hetzelve in zijn geheel werd opgenomen in de *Hollands Verlossing*. Doch lang te voren was dat waarlijk profetisch gebleken slot in het geheugen en in den mond van zeer velen, die de merkwaardige voorlezing bijgewoond hadden, bewaard gebleven. Wij mogen het ook hier niet achterwege laten:

'k Vervulde 't lot. Ik had aan 't Vaderland mijn snaren
Gewijd, en, met dit hart, het bloed van uit mijn aâren.
'k Betaalde. 't Vloot, verteerde; en, wat my overbleef,
Behoort met d' adem 't nog, en, tot zoo lang ik leef.
Ik zag dat Vaderland gelukkig. 'k Zag het zinken.
'k Zag by zijn' diepen val de woestaardij rinkinken
En woelen, als een stoet Bacchanten, die by 't wee
Den hemel daavren deên van 't juichend evoë,.

En Razernyen door de heiligdommen spoken.
Ik zag een morgenrood van nieuwen bloei ontloken!
Een' dag beloven, — ach! van redding, ja, van roem!
Maar laas! die zon bezweek. Des noodlots ijzren doem
Klonk door de ruimte, en sprak: »Zij Hollands naam verdwenen!"
Wat bleef my sints dat uur, wat kon ik meer dan weenen!
De naam van 't Vaderland, van Holland, is geweest.
Zie daar mijn laatsten snik; met dien geve ik den geest.

*

aar Meanders zilvren water door zijn kronkelbochten schiet,
oet de Zwaan haar stervensstonde met een zacht en kwelend lied.
n, dan zuizen lucht noch stroomen; alles luistert, alles zwijgt,
lfs het lied der filomelen, waar die toon ten hemel stijgt.
ar wat zingt gy, veege zangzwaan, in uw kabblend-stroomgebied?
h, gy dankt de zuivre plassen, waar zijn volle kruik van vliet!
h, gy dankt de groene boorden, in wier dons gy rusten mocht,
de loverrijke bosschen, waar gy 's middags schaduw zocht!
is, gy zingt den frisschen stroomen 't teêr, 't aandoenlijk afscheid toe;
gy doet, geliefde zanger, wat ik op uw voorbeeld doe!
og, als u het westenwindtjen op uw blaauwe waterbaan,
een zachte dood verrassen, in mijn jongste cyterslaan!
emen U de stroomnajaden van uw spiegelheldren plas!
chts één traan in Hollandsche oogen zegg' van my: DE DICHTER WAS!

Maar gy, broeders,
Gij, behoeders
Van den Vaderlandschen roem!
Mijn verscheien
Eischt U schreien,
Lijkmuzyk noch offerbloem.

Uit die rustplaats,
Uit die lustplaats,
Waar mijn ziel de dood ontvliedt,

Ziet zy teder
Op u neder,
By het stemmen van uw lied.

Leent zy de ooren
Aan uw choren,
Als gy liefde zingt en echt;
Als uw tonen
Deugden kronen,
Waarheid staven, godsdienst, recht:

Als ze in 't lijden
't Wee bestrijden
En verduren doen aan 't hart;
Moed ontsteken,
Helden kweken,
Die niet zwichten voor hun smart.

Ach, de dagen
Onzer plagen,
Lieve broeders, gaan voorby.
Uit dit duister
Rijst de luister
Van een nieuwe heerschappy.

'k Zie de kimmen
Reeds ontglimmen
Van een nieuw, een Godlijk licht!
Op de randen
Dezer stranden
Straalt zijn glans my in 't gezicht.

Op de randen
Van de stranden
Van dien onafzienbren vloed,
Die dit leven
Houdt omgeven,
En reeds omzwalpt om mijn' voet.

'k Heb het vallen
Van uw wallen
Hollands Ilium, voorspeld;
'k Zag het blaken
Van uw daken,
En uw Hektors neêrgeveld;

De ingewanden
Voelde ik branden
En verteeren, van die vlam.
'k Riep, ik weende;
Ja, 'k versteende;
Maar de dag des jammers kwam.

Doch verduren
Wy deze uren!
ô! De toekomst brengt ons troost.
Trojes vallen
Schiep de wallen
Van oud Romes heldenkroost.

Wat verschijne,
Wat verdwijne,
't Hangt niet aan een los geval.
In 't voorleden
Ligt het HEDEN;
In het NU, wat werden zal.

Opgaan, blinken,
En verzinken,
Is het lot van ieder dag:
En wy allen
Moeten vallen,
Wie zijn licht bestralen mag.

Of de kronen
Luister toonen,
Volken, Staten, bloeiend staan,

Langer stonde
Duurt hun ronde,
Maar hun avond spoedt toch aan.

Doch de dampen
Dezer rampen,
Doch de nevels dezer nacht,
Zullen breken.
By 't ontsteken
Van den dag waarop zy wacht.

Mocht mijn' lippen
Dat ontglippen
Wat mijn brekend oog hier ziet!
Mocht ik 't zingen,
En my dringen
Door dit wemelend verschiet!

Ja, zy zullen
Zich vervullen,
Deze tijden van geluk!
Dees ellenden
Gaan volenden;
En, verpletterd wordt het juk.

Holland leeft weêr,
Holland streeft weêr,
Met zijn afgelegde vlag,
Door de boorden
Van het Noorden
Naar den ongeboren' dag.

Holland groeit weêr!
Holland bloeit weêr!
Hollands naam is weêr hersteld
Holland, uit zijn stof herrezen,
Zal op nieuw ons Holland wezen;
Stervend heb ik 't U gemeld!

Stervend zong ik,
Stervend wrong ik
Deze heilvoorspelling uit!
't Sterflot wenkt my;
Gy, herdenkt my
Als U 't juichensuur ontspruit!

De gezegende gebeurtenissen, die na drie jaren deze merkwaardige voorspelling bewaarheidden, werden nu met keur en overvloed van Zangen begroet en gevierd. Te zamen met zijne Egade en met den Heer WISELIUS gaf hij, al dadelijk bij het uitbreken van den wettigen opstand, een *Liederenboekje* in het licht, met allerlei voor de behoefte van het oogenblik, en tot opwekking en bemoediging van het volk ingerichte juichtoonen, wapenkreeten, krijgsdansen (1). Voorts gaven de bevrijding van het Vaderland, de herstelling van het Huis van Oranje, de laatste worsteling met den Overweldiger (a°. 1815), gelegenheid tot eene menigte Verzen van beide de Echtgenooten, uitgegeven in twee zoo om het tijdstip als om den inhoud hoog belangrijke Bundels (2). De eerste dezer Vaderlandsche bundels (*Hollands Verlossing*) wordt geopend met eene Uitboezeming, die de heuchelijke bevrijding in verband beschouwt met de dichterlijke voorspelling niet alleen van *het Afscheid* des jaars 1810, maar ook van eene in de *Vaderlandsche Oranjezucht* voorhanden Geboortegroet

(1) *Nieuw Liederenboekje, op aangename en bekende wyzen, strekkende tot opwekking van Vaderlandschen moed en gepaste vreugde in deze belangryke dagen. Amst.* 1813 (Een derde druk verscheen in 1829). In deze Verzameling waren ook eenige stukjes van den Heer C. VAN MARLE geplaatst.

(2) *Hollands Verlossing* in twee Deelen, te *Haarlem* bij F. BOHN, a°. 1813 en 1814, en *Vaderlandsche Uitboezemingen*, te *Leyden* bij L. HERDINGH EN ZOON, 1815.

in 1787 aan den Erfprins van Oranje, later Koning WILLEM I, waarin eene *koninklyke troonsbeklimming* uitdruklijk onder de voorrechten, voor dien Vorst aanstaande, werd vermeld (1). De aanhef van het schoone vers in 1813, *Vervulling* getiteld, was aldus:

't Is eindlijk dan beslist, de Dwingland ligt geveld!
Hy, de overwinnaar! hy, de aan 't Lot ontwassen held
Die van de zege schikte, en Rijken, Staten, Volken,
Verzwolg, of met zijn hand als lichte dampkringwolken
Tot bloedstroomregens kneedde, en heel de knielende aard
Voor d' aanblik siddren deed van 't alvernielend zwaard.
Hy viel. Een oogenblik, en 't monster was bezweken!
Wat draalt ge, Dichtrenschaar, de feesttrompet te steken?
Hoe! barst uw vrije stem, in 't juichend hart gesmoord,
Van uit haar kerker niet, van uit haar afgrond, voort?
ô Groet den dag van heil, die aanbreekt aan de kimmen;
De nacht besteeg haar peil, en haast zich af te klimmen,
De schimmen vluchten, en het Oosten lacht u aan,
Met rozen om den mond en gouden krokusblaân
Die heil verkonden; heil, na 't zooveeljarig prangen!
Dit spelde ik (dit, en meer), van d' echten gloed bevangen
Die zielen opheft, en, ontketend van dit slijk,
Den Dichter burger maakt van 't verr'ziend Geestenrijk.
Ik spelde 't, en uw hart, doordrongen van mijn klanken,
Ontbrandde. Uw oog ontglom van vonkelende spranken,
En voor een oogwenk voelde uw hartwee zich verlicht. —
Ja, de arm der tijrannij is eindelijk ontwricht,
Het juk verbrijzeld, en de krijgsroê ligt verbroken.
Mijn vrienden, 'k heb het woord vertrouwend uitgesproken,
En 't donderde in het oor der snoode woestaardy.
Nog weêrgalmt in uw borst mijn wichelpoëzy,
Met bleekbestorven mond, op 's afgronds boord gezongen.
't Was stervende uitgestort uit ademlooze longen,

---

(1) *Geboortegroet voor Z. D. H. den Heere Erfprinse van Oranje en Nassau, den 24sten Augustus* 1787, in de *Vaderl. Oranjezucht*, bladz. 151 en 152.

Maar mooglijk was die toon, (de laatste, mijner waard,)
U zoeter dan de harp, in 's levens kracht gesnaard!

Rijs, jeugdig Dichtrenkroost! vervangt mijn heilvoorspelling,
Wier borst van warmte bruischt, verheffing kent en zwelling!
Vervangt mijn grijsheid, die met neêrgebogen hoofd,
Vergeefs het vuur herroept, in de aders uitgedoofd.

En eenige regelen verder:

ô Helmers, dierbre vriend, en glorie onzer zangeren,
ô Dat uw bruisschend vuur hier boezems mocht bezwangeren!
ô Dat gy voor een wijl van uit uw rustplaats reest,
En, zelf de doffe lier bezieldet met uw geest!
Of hoort gy in den hof waarin uw beenders molmen,
Het lisplend windtjen niet dat dartelt door zijne olmen,
En met zijn vlerkgeruisch, in nieuwe melody
Den velden tegenroept: Dit Holland is weêr vrij? Enz.

De *Vaderlandsche Uitboezemingen*, in 1815 verschenen, waren opgedragen *aan den Koning* bij de volgende drie treffende strophen:

Ontfang, Monarch, ontfang
Den zang
Van hartlijke Onderdanen,
Wier ziel, geheel aan U verpand,
Voor de eer van uwen scepter brandt,
Voor de eer van 't dierbaar Vaderland,
Voor de eer van Hollands vanen.

Het oorlogsstaal beslecht'
Het recht
Van Koningen en Rijken!
De lafaart hangt aan 't lotgeval,
Aan krijgsgeluk en volksgeschal:
Maar deugd staat onbezweken pal,
En blijft zich-zelv gelijken.

Verflaauw' by 't blinkend zwaard
Vervaard,
Kleinmoedige of verrader?
Des braven lied stemt hooger snaar
In 't hachlijk uur van Staatsgevaar.
Geen Godvrucht scheidt zich van 't altaar!
Geen kroost, van zijnen vader!

Deze voortbrengsels van louter vaderlandsch dichtvuur waren, om dus te zeggen, eene bloote verpozing midden in den loop van BILDERDIJKS steeds ruimer en milder vlietenden ader. Reeds in 1814 had hij de reeks zijner Dichtbondels wederom vermeerderd met twee Deelen *Affodillen*, een titel, waarvan hij de beteekenis, in verband met zijne even voorafgegane *Winterbloemen*, in een zeer kort *Voorbericht* te kennen gaf, dat als een ongezocht meesterstuk van gevoelvol dichterlijk prosa hier wel eene plaats innemen mag:

» In het afnemen van leven en krachten heb ik » Najaar- en Winterbladen en bloemen gegeven, zoo » veel my de stormen en onweders toelieten; en ik » ben op deze wijs tot den oever van het Doodenrijk » genaderd. Wat kan ik thands nog opleveren, » bloote schaduw van my zelven geworden en den » schimmen der afgeleefden gelijk? HOMERUS heeft » den donkeren en benevelden toegang des doods met » *Affodille* beplant. Welaan, plukken wy ook hier» van een handvol, eer wy uit het oog onzer tijd» genooten verdwijnen!"

Ook deze Verzameling munt in het bijzonder uit door die voortreflijke en diepzinnige kleine Leerdichten of Dichterlijke Verhandelingen, waarop hier

reeds de aandacht gevestigd werd: *de Geestenwareld*, *het waarachtig Goed*, (1) *de Zucht naar het Vaderland*, waarin, onder andere treffende plaatsen, de volgende beschrijving van den Tijd gelezen wordt (I. 95):

Wie stapt, wie vaart daar heen met meer dan reuzenschreden?
Der wareld grondvest schudt van 't bonzen van zijn treden.
Zijn voet vergruist de rots, en trapt gebergten plat,
En dempt de stroomen en de borr'ling van hun nat.
Zijn schedel is omhuld met zwarte donderwolken,
Wier raatling de aard doorklinkt en 's afgronds diepste kolken.
't Besneeuwde voorhoofd drupt van graauwend nevelzweet;
En de oogblik vonkelt schrik, en bliksemt eindloos leed.
Zijn enkels baden zich in bloed en tranenplasschen,
Doorzwommen, waar hy treedt, met lijken en karkassen.
Hy strekt zijne armen uit, en dreigt, aan d'eenen kant
De hemellichten met zijn opgeheven hand,
En grijpt, aan d'andren, in ons midden. Duizend heuvelen
Van dooden rijzen aan zijn zijde. Volken sneuvelen,
En landen zinken. En zijn voetstap kent geen rust
Tot de alferjongste buit het stof der wormen kust.

Zoo vreeslijk is de Tijd! enz.

Een ander sieraad van denzelfden Dichtbundel is *de Echt*, waarvan reeds de Voorzang aandoenlijk voor oogen stelt, welke eigene ondervinding van reine huwelijksliefde en huwlijksgeluk zijne snaren bezielde:

De tranen zijn uw deel op aard,
Rampzalig sterveling!
En wil men dat IK zing,

(1) Deze twee Dichtstukken werden onlangs *met eene Inleiding*, *Analyse en Aanteekeningen*, op recht belangrijke en onderhoudende wijze op nieuw en vereenigd uitgegeven door Dr. J. DAVID, *Professor by de Cath. Hoogeschool en President van het Paus-Collegie te Leuven* (bij VAN LINTHOUT en VAN DEN ZANDEN, *Drukkers der Hoogeschool*) a°. 1843.

Met, wat zy gruwzaamst heeft, bezwaard,
Ja, onder de overlast
Van 't drukkend leed vermast? . . .

Mijn vrienden, neen, verwacht van my
Geen ijdel spel by leed,
Of dat zich 't hart vergeet:
Mijn grijsheid voegt geen mommery;
Mijn hart weêrstreeft alle ander lied,
Dan uit zijn springaâr vliet.

Maar echter 'k ken by 't aardsche wee
Een balsem die verzoet;
Men worstel' dan met wind en zee,
Of drijve met den vloed!
Daar is een bron van troost, van heil,
Voor goud noch parels veil.

Welaan! dien balsem klink' mijn snaar'!
Dien biedt mijn zang u aan.
Zijn zalving zaligt ons bestaan,
Al valt het lijden zwaar.
o Gy, die hier mijn lied verbeidt,
Ik zing u 't heil der aard, het heil der menschlijkheid.

Het heuchelijk herstel des Vaderlands in 1813 had ook ten aanzien van 's Dichters tijdelijk bestaan eenige meerdere ruimte aangebracht. Hoe zoude ook in die oogenblikken de oude lijder en strijder voor Oranje en voor het beginsel der éénhoofdigheid hebben mogen vergeten worden? Als hij dienvolgens voor een post van Auditeur-Militair in *Amsterdam* dadelijk na de Omwenteling in aanmerking was gekomen, en zich in die betrekking een tijd lang met zijn gewonen ijver en vaardigheid gekweten had, bracht straks zijn eigenaartige afkeer van bezoldigde ampten te weeg,

dat hij niets vuriger verlangde dan zijn ontslag, zoo dra aan de waarneming van genoemde betrekking *daggelden* werden verbonden. Hij werd dan ook weldra eervol ontslagen, en intusschen van den Koning met een jaarlijksch pensioen begiftigd, hetwelk tot aan zijnen dood toe, voor het grootste gedeelte tot onderhoud van zijn, in ontbeeringen zoo vaak geoefend, leven met een allengs beperkter geworden gezin heeft gestrekt. Eene hoogst grievende te loor stelling viel hem wat later in dat zelfde tijdvak zijns levens te beurt, en deed de laatste uitzichten voor hem te niet gaan op eenen te gelijken geregelden en gewenschten werkkring in het Vaderland. Het pas ingesteld Hoogleeraarschap in de Vaderlandsche Geschiedenis en Letteren aan de Doorluchtige School te *Amsterdam* was, overeenkomstig een geuit verlangen des Konings, op het punt geweest van door de Regering dier stad aan BILDERDIJK opgedragen te worden. Twee (beide thands overledene) Hoogleeraren, anders, in het staatkundige vooral, van vrij uiteenloopende denkwijze, vereenigen zich om dat beroep te verhinderen. Het gelukt hun. Was het te verwonderen, dat BILDERDIJK (hij was en bleef mensch!) zich diep gekrenkt gevoelde, en dat deze laatste te loor stelling meer dan eenige vroeger ondervondene zijn ouderdom verbitterde, en nog bij de herinnering in geene zeer malsche bewoordingen beklaagd werd?

Amsterdam had nu wel niets meer, dat onzen Dichter binnen hare muren zoo bijzonder aantrok of boeide, om den altijd in hem levenden trek naar het

stil en om zoo vele herinneringen dierbaar Leyden langer tegen te houden. Tot het tijdvak intusschen van zijn verblijf in de hoofdstad, mag men nog de volgende schriften betrekken, ofschoon gedeeltelijk eerst later in het licht gegeven.

Het geschrift van den Heer J. G. LE SAGE TEN BROEK, *ter aanprijzing der voortreffelijkheid van den katholyken kerkleer,* in die dagen, had aanleiding gegeven tot velerlei tegenschriften. Het Woord van *een Protestant aan zijne Medeprotestanten,* bij die gelegenheid uitgekomen (1), had BILDERDIJK tot Schrijver. In hetzelve gaf hij, met gematigdheid en welwillendheid jegens den Roomsch-Catholyken mede-Christen, des niet minder stellig en krachtig zijne overtuiging tegen het Roomsche beginsel, in eene even duidelijke als oorspronklijke beschouwing van de groote strijdvraag te kennen. Wie het zich immer verbeeld hebbe of zich er ook nog mede moge vleien, als of er in de gevoelens, schriften, of leeringen van BILDERDIJK eene soort van Catholyke richting of zweem aanwezig ware, dien moge de aandachtige lezing van dit belangrijk stukje, van die hoop of verdenking geheel terug brengen! »Die vrij is geworden, neme het juk niet weder aan. Die aan Christus hecht late al wat menschlijk is los!" Met deze slotsom van *het Woord des Protestants* stemt in beginsel en strekking de later (a°. 1823) uitgegevene Toespraak *aan de Roomsch-Catholyken dezer dagen* (2) te zamen; terwijl het *Antwoord*

(1) Te *Amsterdam*, bij P. DEN HENGST EN ZOON 1816.
(2) Te *Leyden*, bij L. HERDINGH EN ZOON.

aan den Heer LE SAGE TEN BROEK *in antwoord op diens Openbaren Brief* (*Amst.* a°. 1829), de laatste hoop afsnijden moet aan al wie uit 's Dichters vrije en onpartijdige beschouwing van hetgeen binnen zoo wel als buiten het kamp der Hervorming door menschen gezondigd is, het denkbeeld mocht afgeleid hebben, dat hij ooit kon ophouden van hart zoo wel als van verstandelijke overtuiging Protestant te zijn.

Aan het hoofd zijner poëzij in den loop dezer zelfde jaren staat het Dichtstuk: *de Dieren*, waarin het denkbeeld, dat gevallene geesten de bewoners zouden zijn van de lichamen dezer bezielde schepselen, in eenen toon wordt ontwikkeld, die nog eenigermate aan het Fragment van zijn begonnen Heldendicht herinnert. Het denkbeeld zelve daar latende, hetwelk in allen gevalle niet nieuw (men zie b. v. het *motto* uit RAMSAY tegen over den titel van dit a°. 1817 afzonderlijk uitgegeven Gedicht) (1), ook van de christelijk-wijsgeerige zijde nog wel eenige andere kennisneming had verdiend, dan die der zoutelooze spotternijen, waarmede het door sommige Recensenten ontvangen werd; zoo is voor het minst het Dichtstuk, als zoodanig, overvloeiend van schoonheden, de meesterhand allezins waardig. Tot eene proeve strekke de heerlijke beschrijving der menschelijke taal vóór den zondeval:

ô Vloeibre klanken, waar, met d'adem uitgegoten,
De ziel (als Godlijk licht, in stralen afgeschoten,)
Zich-zelve in meêdeelt! Meer dan licht of melody;
Maar schepsel van 't gevoel in de engste harmony

(1) Te *Amsterdam*, bij P. DEN HENGST EN ZOON.

Die 't stofloos met het stof vereenigt en vermengelt!
Door wie zich 't hart ontlast, verademt, en verengelt!
Gy, band der wezens; en geen ydel kunstgewrocht,
Door arbeidzaam verstand met moeite en vlijt gezocht,
Maar goddelijke gift, met d'ademtocht van 't leven,
Aan 't schepsel ingestort zoo verr' er geesten zweven;
En, tevens met zijn val, vervallen en ontaard!
Wat waart ge, als Adams hand zijn scepter had aanvaard!
Nog doet ge ons door uw kracht het stroomgeruisch der wateren,
't Geplasch van 't klettrend nat, 't geklak der beekjens klateren,
Des afgronds joelen op 't gedonder van de lucht,
En 't stormgebulder van den noodstorm als hy zucht —,
Nog 't zacht geritsel van het lover, 't aklig loeien
Des woudstiers naar zijn prooi, door luistrende ooren vloeien,
En 't tjilpend piepen der gepluimde burgerschap
Met krakend raafgekras of knettrend uilgeknap
Verwisslen, — liefde en haat met onderscheid van klanken
Bezielen; 't spartlen zelf der dartle wijngaardranken
Erkennen, en den toon waarmeê de braambosch schudt,
Of de olm het hoofd beweegt, wen hy zijn weêrhelft stut.
Nog rukt ge 't hart omhoog, of weet het door uw galmen
Met sombren weemoed, als een mistdamp, te overwalmen,
Stort vreugde en droefheid, stort den hemel voor ons uit,
Of 't siddren van de hel, vermogend spraakgeluid!
ô Schildring zonder verf, door loutre luchtpenceelen!
ô Mocht ge een oogenblik het sterflijk zintuig streelen
Als toen ge in Edens hof der Serafijnen lied
Aan 's menschen adem huwde, en aarde en bosch en vliet,
Van hemelweelde stom, den weêrgalm op deed vangen,
Waarby de praalzucht krijscht van onze kunstgezangen;
En elk der woorden, vol van echten wijsheidsschat,
Meer uitdrukte aan 't verstand, dan heel onze aard bevat!

Men vergelijke de uit een anderen toon, maar in zijne soort niet min schoone voorstelling der Taal, uit een Bondel van eenige jaren latere dagteekening (1):

---

(1) *Krekelzangen*, I, 97.

Wiens dorstend hart naar ware kennis smacht;
Maar waarheid zoekt, geen bloote schaduwschimmen;
Het tuimlen schuwt in donkre nevelnacht,
En hooger poogt dan 't aardsche slijk te klimmen;
Beschouw' zich zelf in 't innig zelfgenot
Door 't stemgeluid herkenbaar uitgegoten;
't Onschatbaarst erf van 's warelds Ondergod,
In 't Godgeschenk der eedle Taal besloten.
Die uitdruk van 't onstoflijk zielsgevoel
Door 't stoflijk beeld in 't zintuig aangetogen,
Met barenskracht van 't bruischend driftgewoel
In luchtgezweep aan 't vol gemoed ontvlogen;
Die Taal sluit meer, meer ziel, meer wijsheid in,
Dan Platoos school, dan heel Atheen bevatten;
Houdt Waarheid, ja, en echten hemelzin,
En 't inbegrip der ons verleende schatten.
Ken, stervling, ken geheel uw ziel in haar!
Zy maakt u mensch; in haar berust uw Wezen.
Neem in uw spraak uw eigen zelfheid waar:
Leer daar u-zelf, leer daar uw God in lezen.
Leer daar 't Heelal en zijn verscheidenheên,
't Heelal in u, u-zelf in God erkennen,
De Oneindigheid en 't algenoegzaam Één,
En 't vaste spoor waarin de tijden rennen.
Zie alles beeld, en spiegling, en verband;
In 't leéfloos stof, den indruk van het leven;
En voel den Geest die in uw boezem spant,
Om uit uw' val weêr hemelwaart te streven.
Gelukkig, gy die dus uw God hervindt,
Ja, Hem met u verzelvigd, die u bootste,
Wiens kracht in u dat eigen-zelf verslindt
Dat snoodheid is, ja, aller snoodheên snoodste!

Doch wij keeren tot BILDERDIJKS poëzij van eenige jaren vroeger terug. Het jaar 1817 zag ook nog zijne *Nieuwe Uitspruitsels* in het licht verschijnen, een Bundel, die bij de opening prijkt met een dier

keurige Overbrengingen uit de klassieke Oudheid, waarin de manier van onzen Dichter geene wedergade heeft: de bekende *Bruiloft van* PELEUS *en* THETIS van CATULLUS, waarvan alleen de aanhef hier volgt:

De pijnboom, 't bergtopkroost van hoogen Pelion,
Doorzwom (dus meldt de Faam) Neptunus pekelbron
Naar Fazis golven en Eëtas woeste stranden,
Wen Griekens jonglingschap, van oorlogsmoed aan 't branden
En doelende op den roof van Kolchis gouden vacht,
Zich wagen dorst aan 't nat, met dees hun kiel bevracht
En schuimend van den slag der houten waterspanen,
Waarmeê zy zich een weg door 't golfgeworstel banen.
De Burchtgodin gaf zelv den krommen steven vlucht,
En dreef het zwellend zeil door d' aandrang van de lucht.
Toen zag de gave zee zich eerst de rug doorploegen,
En onder 't nieuw gevaart' heur blaauwe golven zwoegen,
En witgegeesseld door de riemen. 't Nijmfendom
Verhief het groene hoofd van uit de waterkom,
En zag dit wonder, in verbaasdheid opgetogen.
Toen was 't enz.

Straks volgt het vers *aan de Moedermaagd*, dat *aan de Maan*, en, na onderscheidene Lierzangen en andere Gedichten van verschillenden toon en onderwerp, eene Overbrenging van CHAUCERS *The Nonnes preestes tale*, onder den titel van *Koekeloer of de eerste April*. Een *Nazang* van dezen door den Dichter zelven onder zijne *prulleryen* ergens gerangschikten grap, geeft in de drie laatste Coupletten eigenaartig te kennen, aan welke bron dergelijke luimige poëzij bij den alles behalve luchtig gestemden Dichter wel eens ontvloeide:

Maar ga, April,
Volbreng uw wil
By 't wenden van des aardrijks spil,

Wy lachen by uw grappen.
Ook Wijzen mag,
Een enklen dag,
Een dwaze gril ontsnappen.

Ook my ontviel
Hoe dof van ziel
By 't dobbren van mijn kranke kiel
In 't uiterst van te stranden,
Een luchte luim,
En schuim, voor kruim,
Ontfingt gy uit mijn handen.

Maar 't is geen boert,
Die 't hart ontsnoert
Dat 's levens ballast met zich voert;
Het lachen is gedwongen.
Een doodstuip was 't,
Die 't hart verrast;
En, 't lied is uitgezongen.

Eenige regelen *by 's Dichters afbeelding* en een Slotzang *aan zyne Mededichters* besluiten dezen Bundel. Het eerstgenoemde laten wij volgen:

'k Was vreemdling op deze aard. Onvatbaar voor haar weelde,
Onthield my de Almacht al waar andrer hart om zwoegt;
Maar, waar ook 't gunstigst lot den stervling meê bedeelde,
Wat ware 't wien geen aard, geen wareld, vergenoegt?
Gy, Hemel, schonkt my 't licht, en lijden voor genieten!
'k Ben dankbaar, 'k wijze uw gift niet wederstrevig af:
Gy weet het, Gy-alleen, waartoe mijn tranen vlieten,
En schonkt me een troost in U, een weêrhelft, en het graf.

Tot denzelfden en slechts eenigzins lateren tijd behooren nog twee Bondels vereenigde Zangen van BILDERDIJK en zijne begaafde Egade: *Wit en Rood*, in

twee Deelen a°. 1818, en de *Nieuwe Dichtschdkeering*, insgelijks in twee Deelen a°. 1819 uitgegeven. Onder de Grootere gedichten, of meermalen reeds hier aangeduide *Leerdichten*, munten in *Wit en Rood* uit: *God en de Mensch*, *Het Vergaan*, *de drie Zusterkunsten*.

Van de heilige en zalige verborgenheid der Drieheid in de Eenheid van het Goddelijk Wezen zingt hij in het eerste dezer Dichtstukken dus:

'T Is uw volheid die my dringt;
't Is nooddruft, die aan 't hart den lofzangstroom ontwringt.
U, Vader, van wat is, en oorzaak! U, beschermer,
Aanbidden we, U-alleen! U, wreker! U, ontfermer!
Gy dacht U zelven, en Uw denkbeeld was als Gy.
Het Godlijk Ik gaf plaats aan 't onbegrijplijk Wy. (1)
Almachtig, eeuwig, nooit vergankljk, ongeschapen,
Is 't geen Minerve, o God, die uit heurs vaders slapen
In 't staal te voorschijn treedt: 't Is God, uit God geteeld,
't Is Zoon des Vaders, zelf des Vaders evenbeeld,
In Hem bestaande, en één in wezen met den Vader:
Geen schepsel, als 't Heelal, maar 't schepsel eindloos nader; (2)
Door wien Gy uitvloeit in den stervling, in 't heelal,
En hemel heiligt uit het vloekbre warelddal.
Hy, Schepper, één met U, Uw Woord, vol Alvermogen,
Die spreekt en 't is; enz.

Aan het slot wordt het wezen van alle ware Godskennis en Godsdienst, en straks de eenige weg waardoor de mensch daartoe kan komen, dus heerlijk bezongen:

---

(1) Julster nog ware geweest:
Uw Godlyk IK *geeft plaats voor 't ondoorgrondlijk* WIJ.

(2) Maar, in *U*, 't schepsel nader.

ô Gy, die wondren doet, Gy, onze en Jezus Vader!
Wat is de naam van deugd? waar vloeit zy, uit wat ader?
Ach! Liefde alleen is deugd, en Jezus is haar bron:
Zy, licht en levensgloed, straalt uit geene andre zon.
Zy, Liefde alleen, is troost; haar gaat de hemel open,
Gelukkig, schoon haar kaak met tranen zij bedropen:
Zy hoopt, gelooft, vertrouwt; haar adem is gebed,
Ontwapent d' arm der wraak, en overstemt de Wet.

Geleerden! 't is vergeefsch, met klemmend tàalvoldingen
Het vrede- en zoenverbond den Wijsgeer op te dringen.
't Is de overreding niet van 't wikkende onverstand,
Waar aan de Vredegod zijn heilkracht heeft verpand.
Wat is 't, of Leerbewijs de wederspraak doe zwichten?
Het hart is 't, dat, geraakt, het oordeel moet verlichten,
Wat wint men, dat een rij van reednen, juist geschaard,
Het aanzijn toone eens Gods, die op den stormwind vaart;
Zyn heiligheid betoog', beleedigd door de zonden?
Ach! Jezus moet zich-zelv' door 't hartgevoel verkonden.
Geen schriftgeleerdheid baat, dan waar de boezem hoort,
En naar de redding vlamt van 't Euangeliewoord.
Ja, 't is geen Leergebouw met yver aan te kleven,
Geen kennis door 't verstand, met zelfgevlei gesteven,
Geen overtuiging zelfs, hetgeen den Christen maakt,
Maar de oodmoed van een hart hetgeen zich-zelve wraakt!
Genadige Almacht! geef dien oodmoed, rijk van zegen!
Verstoor dat zelfbedrog, dat waarheid waant te wegen!
Geef elk, Uw heilgenâ te aanbidden met ontzag;
Niet, door te dringen, waar geen stervling inzien mag!
Dekt met uw vleugelen, gewiekte Cherubienen,
Ons aanzicht, als het uwe, en leert ons, siddrend, dienen!
En daar gy 't reukwerk zwaait, de lofbazuinen steekt,
Denkt aan Uw broedrenschaar, die tot zijn Heiland smeekt!

Bedrieg ik me? of, dat uur, dat heiluur, rukt het nader,
Dat Jezus lamm'renkudde in ééne kooi, vergader'!
't Heelal Hem huldig', die, met Godlijk licht omkleed,
Op starrenkronen beide en wareldscepters treedt!

Gewis, die dag spoedt aan, die heiligste aller dagen,
Dien Dichter en Profeet, van 's aardrijks wieg, voorzagen:
De Zege is Uw, ô Held! de roem en Oppermacht;
Verschijn, en zalig de aard die naar Uw weêrkomst smacht!

Vruchtloos, aan den blindgeboren'
  't Kleurschakeersel van 't gebloemt;
Vruchtloos, aan gesloten ooren
  't Vliegend orgeltuig geroemd!
't Schittren van de zonnestralen
  Voelt geen welgescherpt gehoor;
't Boschmuzyk der nachtegalen
  Dringt geen starende oogen door.

Stervling, ach! voor 't aardsch gewemel
  Rijk van vatbaarheid bedeeld,
Zijt gy stomp voor andren hemel
  Dan uw zinkracht zich verbeeldt.
Waarheid uit der Geesten sfeeren
  Vindt by hen den toegang niet,
Die er 't zintuig toe ontberen
  Dat voor 't hemelsch hoort en ziet.

Doch weêrspreekt niet, Doven, Blinden,
  Dat de Zon ook U bestraalt,
Of het zuizen van de winden
  Door ons oor in 't harte daalt.
Acht het niet voor ydle droomen,
  Als men licht of klank vermeldt.
Bidt, dat eens het uur moog komen
  Dat u 't zintuig word' hersteld!

Hoopt het! Ja, de dag zal schijnen
  Die uw stille, donkre, nacht
In een ochtend doe verdwijnen
  Die noch oog noch oor verwacht.
Dan, dan zult ge met hun deelen
  Wie uw boezem thands mistrouwt,
In Gods zichtbre schouwtooneelen,
  In de juichstem van het woud.

Niet minder heerlijk is de Ode, die de Slotzang van *het Vergaan* uitmaakt:

Zoo zij het! Ja, gy, God der Goden,
  Vervul de borst, door U bezield,
Tot uwer vleuglen schuts gevloden
  Als alles op uw wenk vernielt!
Die vleuglen, die 't Heelal omvatten,
En, wat in duigen weg moog spatten
  Of bruischende in de vlam versmelt',
Uw kroost in zachte omarming klemmen
Om Hallelu-Jahs aan te stemmen
  Aan 't zaligst zielgevoel ontweld!

Vervul, verhef ons, stervelingen,
  In 't licht dat van Uw aanschijn daalt,
En waar wy 't leven meê ontfingen
  Dat brein en aderstroom doorstraalt!
Toon, Rechter in ons hart gezeten,
Uw kracht, uw Godheid, in 't geweten,
  En zwijge zelfheid, zintuig, waan!
En dan, ô God! ô onze Vader!
Dan rukke 't uur van sloping nader;
  Wy, wy zijn boven dàt vergaan!

Ja, overdek ons met die wieken,
  Wier slagpen Godlijke almacht is;
Wier koestrend dons het aardsche kieken
  Omklemt met teedre deerenis!
Wat duchten we in die Godsbescherming,
Die Vaderschuts, die heilômarming,
  Al dondren aard en hel te niet?
Laat warelden, laat heemlen vallen;
Wy hooren 't al te barsten knallen,
  En zingen 't dank- en vreugde lied!

En het slot der *drie Zusterkunsten*:

Gy, Dichtkunst, Gy die 't hart aan Jezus voetbank voert,
Gy, aan uw Zustren eens zoo teder vastgesnoerd!
Hervlecht dien zuivren band: laat spraak, en verw, en zangen,
Uit de eigen borst bezield, gelijke kroon ontvangen;
En vliet', by 't zelfde licht als aller wieg bescheen,
Penceel en harp met U door 't zielsgevoel tot een!

Ja, 'k zie die morgenstond in d'arbeid der geboorte!
Waai aan, o balsemlucht uit Edens palmloofpoorte,
Ontlast van wachter en heropend! Waai ons aan!
Dring reine boezems door, die voor hun oorsprong slaan,
Wier golving 't zuivre hart in heemlenweelde spiegelt!
Wek daar 't verduisterd SCHOON, 't onwraakbaar ideaal
Der Waarheid, uit den band van 't zielenkluistrend staal
Waarin 't versluimert, op! Zij hart, en oor, en oogen,
En zin- en spraaktuig één, één strekking, één vermogen!
Één wederschijn, één stem, één adem, één gevoel,
In voorwerp onverdeeld, en onverdeeld in doel!

Eenigzins minder schitterend misschien zijn de bijdragen van BILDERDIJK in de *Nieuwe Dichtschakeering*. Zijner waardig zijn intusschen ook dáár de Brief van DARIUS *aan* ALEXANDER *na den slag van Arbela*, de overbrenging van SPENCERS' beroemd Gedicht op zijn eigen *Bruiloftsdag*, eenige *Hekeldichten* van PERSIUS en anderen. De Slotzang van den *Naroem* strekke tot eene proeve van den inhoud ook dezer Verzameling:

Gaâr' lovers voor 't ontsluitend graf,
Wien ijdle naklank streelt!
Ik hecht niet aan 't verwaaiend kaf,
Omarm geen zielloos beeld.
Mijn boezem kent die laauwheid niet
Van 't hart dat flaauw begeert;
Een vlam, als door mijne aders schiet,
Doorblakert en verteert.

De bronwel die mijn dorst verslaat,
Moet eindloos zijn als zy;
En niets van alles wat vergaat,
Heeft voor mijn ziel, waardy.
Wiens bloed voor goud of purper gloeit,
Ik gun hem dit vermaak:
Maar Liefde en Schoon, uit God gevloeid,
Ziedaar waarvoor ik blaak!
Ja Liefde en Schoonheid, uw genot
Is hemelmelody:
U smaken, is gevoel van God;
Uw uitdruk, Poezy.
Wat waar 't of, eeuwen na dit uur,
Mijn naam wierd nagedacht?
De wareld is te kort van duur;
't Is meer, waarnaar ik tracht.
Mijn zangen zinken meê in 't graf!
Ik zong ze voor deze aard:
Doch 't geen dien zangen oorsprong gaf,
Wordt door geen zerk bezwaard.
Hun vlietaâr was uit God gestroomd,
En zoekt dien oorsprong weêr;
Maar 't leven, eenmaal uitgedroomd,
Heeft schijn noch wezen meer.
Welaan dan, hart en oog en vaart
Naar hooger sfeer gericht!
Waar 't Englendom de Cythers snaart,
Eerst daar begint mijn Dicht.

•

en, al ware het alleen om het onderwerp: *eens Konings klacht:*

't Is die band met gouden punten,
Om mijn voorhoofd vastgehaakt,
't Is die staf dan in mijn handen,
Die my tot een Koning maakt!

'l Is 't genot niet van mijn aanzijn.
'l Innige gevoel van 't hart,
Dat zich toelacht als gelukkig,
En verheven boven smart.

'k Moet voor andren zwoegen, lijden;
Zuchten smooren in de borst;
En dat dwazen my benijden,
Maakt al 't voorrecht van den Vorst.

'k Mag geen volk gelukkig maken
Dat zich in mijn hoede stelt:
Want men heeft in koopren ketens
Dees mijn handen vastgekneld.

'k Moet het immer uit zien putten,
In verdrukking kwijnen zien:
't Hangt aan my niet, maar hun beulen
Of ik hulp in 't leed zal biên

't Hangt aan nijdige Geburen,
Dat ik vaderlijk regeer;
'k Moet van hun den vloek verdienen,
Voor wier heil ik my verteer!

'k Moet my voor hun klacht versteenen
Hoe my hart en roeping drijft;
De onderdrukking klem te leenen
Is, hetgeen my overblijft.

Dit heet koning zijn, ô Hemel!
ô Verlos my van die pijn;
Maak my niets, of waarlijk Koning,
En ik zal gelukkig zijn.

* * *

Ja, Gustaaf, dus mocht gy klagen;
Maar de Hemel schonk U moed.
Vrij mocht gy den scepter dragen,
Doch — betaalde 't met uw bloed.

Bilderdijk intusschen had zich dan nu voor de derde maal in zijn leven met der woon naar *Leyden* verplaatst. Zijn vroegste verblijf, dat van den als Dichter en Geleerde reeds beroemden Student, was hem, midden in de ontkiemende partijschappen van den tijd, eene aanleiding geweest tot omgang en vriendschapsgronding met vele en zeer onderscheiden namen, in ons Vaderland sedert vermaard geworden. Het tweede verblijf, onmiddelijk na 's Dichters terugkeer uit zijne ballingschap en onder de regering van Koning lodewijk, was gelijktijdig met het hoogste uitwendig aanzien, dat hem immer onder de mannen van zijn eigen leeftijd in het Vaderland te beurt viel. Als hij voor de derde en laatste maal eene stille en voor zijne gezondheid veelzins bevorderlijke woonplaats te *Leyden* was komen zoeken, was het vooral bij het opkomend geslacht, dat hij bewondering, hoogschatting, vooral liefde en gehechtheid aan zijn persoon ondervond. Het vooroordeel, dat (vreemd genoeg!) juist sedert het herstel des huizes van Oranje tegen bilderdijk wederom was opgewakkerd, begon van toen af een vinnig en vijandig karakter aan te nemen, als zich rondom den grooten Vaderlandschen Dichter en Geleerde eenige weinige jongelingen geschaard hadden, verlangend om van zijnen omgang en onderricht eenig nut voor hunne studien, opleiding, en vorming te trekken. Het vak, waarin hij dan nu gedurende eenige jaren zijne denkbeelden en overtuigingen bepaaldelijk in den vorm van een Collegie of Academische Lessen mededeelde, was dat der Geschiedkunde van het Vaderland. Reeds gedurende de dagen zijner Rechtsgeleerde praktijk vóór 1795

had hij het plan opgevat, en daaraan een begin van uitvoering gegeven, om eene Geschiedenis van het Vaderland te schrijven, waarbij WAGENAAR, maar met doorloopende terechtwijzing en berisping, veelal op den voet gevolgd zoude zijn geweest. Dit plan, bij zijne uitlandigheid zonder gevolg gebleven, werd gedurende de Fransche overheersching in zoo verre weder opgevat, dat in 1811 een *Prospectus* in het licht verscheen, waarbij eene *Geschiedenis van Holland* werd aangekondigd, te beschrijven in een werk, naar berekening, van Vijf Deelen, en ingericht om de veelsoortige dwalingen en vooroordeelen, die deels door partijzucht of eenzijdigheid, deels door onkennis zoo van Rechten en feiten als van bronnen, deels eindelijk door gebrek aan eene zuivere Oordeelkunde, bij het gros der Historieschrijvers en in de algemeene meening, als ware het, kracht van wet hadden erlangd, te wederleggen. Dat *Prospectus* intusschen werd, zoodra de Policie zich te *Amsterdam* volledig had georganiseerd, bij den Boekverkooper opgehaald, en deze door den Franschen Inspecteur van den Boekhandel (vreemd genoeg, zoo het scheen!) berispt en bestraft wegens de minachting voor WAGENAAR, in het *Prospectus* aan den dag gelegd. Wie had kunnen denken, dat de Fransche Policie zich de eer van den Amsterdamschen Historieschrijver en de belangen der oude aristocratische partij dus zoude hebben aangetrokken? Hoe dit zij; met deze tusschenkomst van de Fransche tirannij liep de zaak voor dien tijd te niet. (1)

(1) Men zie verder de belangrijke *Voorrede* van den Hoogleeraar H. W. TYDEMAN voor het Eerste Deel der *Geschiedenis des Vaderlands* van BILDERDIJK, ao. 1832 uitgekomen,

De Steller van het meer gemeld *Prospectus*, en die zich verder met geheel de uitwendige bezorging van het werk zoude belast hebben, was geweest de Hoogleeraar (destijds te *Franeker*, later en tot op dezen dag te *Leyden*,) Mr. H. W. TYDEMAN, even als zijn vader, zaliger en waardiger gedachtenis, Prof. MEINARDUS TYDEMAN, een uitstekend hoogschatter en hartelijke huis- en boezemvriend van onzen Dichter. Hij is het die dan ook na BILDERDIJKS overlijden (volgens eene even edelmoedige als verstandige overeenkomst met den Autheur in de laatste jaren zijns levens) de Lessen over de Geschiedenis des Vaderlands heeft in het licht gegeven, vermeerderd, en men mag dikwerf zeggen. verrijkt met uitvoerige Bijvoegsels en Ophelderingen, die van evenveel scherpzinnigheid als geleerde belezenheid den stempel dragen. Misschien is de eenige kwade dienst, aan BILDERDIJK door die uitgave bewezen, de titel geweest, waaronder zijn werk het licht heeft gezien. Beoordeelt men toch BILDERDIJKS Opstel of Voorlezingen over de Geschiedenis van het Vaderland naar de vereischten van een eigenlijk gezegd Geschiedboek, dan zal menigeen de uitspraak van den Heer GROEN VAN PRINSTERER (voorwaar een even bevoegd als ten aanzien van den grooten Schrijver bevriend Oordeelaar) niet te streng vinden: » dat de arbeid van BILDERDIJK onder den titel van Geschiedenis des Vaderlands in het licht gegeven, geen werk zijner waardig is geweest." (1) Beschouwt men hetzelve

(1) *Archives ou Correspondance inédite de la Maison d'Orange-Nassau.* Prolégomènes au Tome Premier (2e Edition) p. 31.

daarentegen als een arbeid van den kundigen en scherpzienden Rechtsgeleerde, van den man van genie en algemeene kennis ook waar bij meer met de drift eens pleiters dan met de bezadigdheid eens rechters spreekt, — als een arbeid, vooral, strekkende of bestemd om tot een geheel nieuw onderzoek voor te bereiden en op te wekken op een veld, met zoo vele doornen en distelen van vooroordeel en dwaling begroeid, — dan zal ook de verder gevorderde en dieper onderzoekende Wetenschap (en ook dit erkent de aangeduide plaats des Heeren GROEN VAN PRINSTERER volkomen!) ten alle tijde moeten erkennen, dat de dienst, door BILDERDIJK ook in dit vak bewezen, aanmerkelijk en, bij alle leemten of gebreken in het uitgegeven werk, toch in haren tijd en op hare plaats grootelijks te waardeeren en in de gevolgen vruchtbaar is geweest.

Intusschen werden de driften van sommigen in ons Vaderland niet weinig gaande gemaakt, als zij van deze Lessen des grijzen en anti-liberalen Dichters allerlei waar en onwaar vernamen en op hunne beurt hielpen verspreiden. Doch men mag vragen wat denkbeeld zich die genen wel het zij van het recht eens sedert veertig jaren gepromoveerden Doctors in de Rechten, het zij van het geen men *hooger onderwijs* noemt, gemaakt hebben, die, onder andere beschuldigingen, BILDERDIJK wraakten als ongeroepen en *onbevoegd* tot het houden van dergelijke Lessen?

Het verblijf te *Leyden* werd verder ook destijds door een verpletterende huisselijke ramp verbitterd. Aan BILDERDIJK en zijne tedere Gade werd in het

jaar 1819 de tijding gebracht, dat de even twintigjarige eersteling van hunnen echt, JULIUS WILLEM, Adelborst in Z. M^s. Zeedienst, op eene terugreis van *China* aan boord overleden was. De droefheid over dezen slag, die den diep gevoeligen Ouders nu nog slechts éénen zoon, (den jongsten en eenig overgeblevenen mannelijken spruit, LODEWIJK WILLEM,) overliet, was voor geheel hun inwendig leven van merkbaren invloed. Zij gaf zich, als te verwachten was, in menigen treur- en lijkzang destijds lucht, die te zamen met een tweetal troostzangen van hartelijk aan BILDERDIJK verbondene vrienden eerlang het licht zagen. De Dichtbundel *Ter Nagedachtenis van* JULIUS WILLEM BILDERDIJK (*Leyden* a°. 1819) vangt aan met een Rouwzang, bij welks aanhef de overgang der ouderlijke verwachting tot het ouderlijk jammer op deze wijze beklaagd wordt:

Ik spreek tot U, en gy, gy hoort my niet:
'k Zie op, en vind me alleen aan dezen vliet;
Wie hoort my dan? Wie antwoordt op mijn woorden?
Wien heeft mijn hart tot tuige van zijn klacht? —
De bleeke maan ziet uit heur hemelwacht
Meêdogend neêr op dees verlaten oorden:

Maar wie brengt U mijn vaderlijke zucht? —
De Wind — helaas! zoo wisselziek van vlucht,
Zoo trouweloos! zal die mijn groet u melden?
Neen, Wolken, gy, met levend nat bevrucht,
Voert gy dien groet te hemwaart door de lucht
('k Bezweer u des) in de overzeesche velden.

Doch neen, gy-zelf, Geliefde, kom haar voor,
Vlieg op mijn wensch d'onmeetbren afstand door,
En kom den zucht van Vaderlippen vangen:

Herneem uw plaats aan Oudren haard en disch,
En glinstere ons, voor tranen van 't gemis,
De vreugdetraan van 't welkom op de wangen!

Zoo zong, zoo zuchtte, neen, zoo nokte 't Vaderhart
En strooide in wind en lucht den indruk van de smart
Die de enge borst besloop, tot dus verr' in 't verbeiden
Zijns lievlings nog gerust na 't hartaandoenlijkst scheiden!
Ja zalig zelfs (mijn God!) in 't droomend voorgezicht
Des weêrziens van een Zoon, het voorbeeld van den plicht!
Een Zoon, die van zijn wieg bekend met leed en rampen,
Zijn' Vader 't voorbeeld gaf in met het Lot te kampen,
En, aarde en waan te groot, in bovenaardschen moed,
Dat slijk vertrappen kon, waarin een throonslaaf wroet.
Hy is niet meer, die Zoon, die hoop van heel mijn leven; enz.

Het Dichtstuk eindigt met den volgenden blik in de wereld der zalige Geesten, en de heerlijke toekomst van CHRISTUS:

Ook nog verzaakt ge ons niet, mijn Julius, in 't lijden.
Geen storm of zeeplasch thands ontscheurt u onze zijden;
Gij wemelt weder met verstroosting om ons heen,
En druppelt balsem op de wondgeslagen leên.
'k Gevoel uw toespraak als een zuizend luchtgewemel
Dat brandend bloed verkoelt met frisscher, hooger hemel:
Ik hoor uw stem, mijn Zoon, maar met geene ooren; neen,
In 't hart waar 't zintuig voor den hemel woont, alleen.
Uw stem, in Englentoon, muzijk der Hemelchoren,
Verstaanbaar aan een hart, voor 't aardrijk niet geboren!
Ja 'k hoor u, dierbre stem, o stem van zaligheid!
Ja, zing den weekreet stom, die in dees boezem schreit!
Verzeker ons, bewijs, dat voor Gods gunstgenooten
Geen hemel meer van de aard, geen aard is afgesloten,
Het Rijk des duisters zwicht, de Goddelijke Englenwacht
't Nog schuddend aardrijk reeds als Christus erf betracht!

Omzweef ons, dierbre Geest, in wien wy 't rijk der Engelen
Zich in 't ontaardscht gemoed door 't menschdom voelen
(mengelen.
De scheidsmuur zinkt, hy zinkt op 's Alverwinnaars stem:
» Val, Babel! Assur, val! herleef, Jeruzalem!"

Hoe ook door lot en leed gedrukt en geslingerd, bleef BILDERDIJK in onafgebrokene werkzaamheid, zoo lang hem de laatste levenskrachten niet ontvielen, zich zelven steeds gelijk.

Rijk waren op nieuw de vruchten dier werkzaamheid, in de jaren 1820 en later algemeen gemaakt.

In het vak van Dichtkunst verschenen, behalve het reeds vermelde Fragment van het Heldendicht met de Voorrede, eerst *de Hekeldichten van* PERZIUS *vrij en in toepassing op onzen tijd nagevolgd*, straks een Bundel, eenigermate als een vervolg van den PERSIUS te beschouwen, doch altijd en nog veel stelliger op Christelijk grondgebied, en *Zedelijke gispingen* getiteld.

In het jaar (1821) werd voor vrienden (later is het Deeltje meer algemeen verkrijgbaar geworden) eene overzetting en uitbreiding van den op HOMERUS naam gaanden *Muis-en-Kikvorschkrijg* ter pers gelegd. Deze aardigheid, met een geestige opdracht aan de schim van Pegaasje, het bekende schootkatje der Dichteres DE LANNOY, en met half luimige maar ook zeer wezenlijke en belangrijke dicht- en taalkundige aanmerkingen voorzien, onderscheidt zich ook nog door het gebruik van een nieuw rustteeken, geldende voor een halve of kwart comma. (1)

---

(1) Aldus:
En wat de lucht doorklieft / of wandelt over de aard.

Het vignet, van 's Dichters hand, doch even als het werkje zelf zonder naamsaanduiding, geteekend, stelt een driehoekigen gedenksteen voor met een opschrift, naar dat zeer bekende der Thermopylen geparodieerd. Uit de overbrenging zelve van het comisch-heroïsch Dichtstuk moge de volgende echt Homerisch luidende plaats ten proeve verstrekken:

Twee helden treden uit de slagorde, even fier.
't Is Plompkroot/ te eener zij/ aan de andre Krotenier.
Wie zijt gy (vraagt de Vorsch), die, stout op 't bonenknagen,
Met opgeheven hoofd een Vorschennaam durft dragen?
Vermeetle, kom! bevecht, maar roof ons d' eernaam niet/
Die d' oudsten stam behoort der burgers van den vliet!

Hy spreekt/ en zwaait de bies. - Maar Krotenier stapt nader/
En, wenkend met de hand: Van Zeemlen was mijn vader,
Dus zegt hy; 'k draag den naam mijns Grootvaârs, wijd beroemd,
En heel mijn Voorgeslacht is naar de *Kroot* genoemd.
Doch leen ons 't oogmerk niet, als of wy, Aardelingen,
Ons trachtten aan een tak van 't Poelkroost op te dringen,
Dat/ mooglijk/ zich te trotsch, in opgeblazen waan,
Uit de eedle Padden roemt, uit de aardkorst opgestaan.
Maar, 't achtbre diergeslacht wien d' eernaam voegt der *Kroten*,
Met eêlgesteente in 't hoofd/ vol heelkracht/ voortgesproten,
Dat slang- en addrengif en tooverrijm bedwingt,
Wien de aarde zetels sticht zoo verr' de Koekoek zingt,
Zy 't uwe/ indien gy 't wilt! Wat zoude ik 't wederstreven?
Ik, wien een andre *Kroot* zijn stamnaam heeft gegeven!
Ik noem my naar de Kroot, die tweeling van de Luit,
En Goôn en mensch vermaakt, en aller hart vrijbuit/
Wanneer een fixe hand, in 't Kunstmuzyk ervaren,
Nu, lichter dan de wind, ombuppelt langs de snaren,
Dan, drukkend nederzinkt op 't zwaar verzuchtend koord,
En klanken/ steigren doet, of in de diepte smoort
Die Kroot/ die de Oudheid dus benoemde, gaf mijn' Vaderen
Den naam, en speelt ons nog door 't ruisschen van onze aderen:

Want heel onze afkomst, steeds van Kroot en Veêl doorvoed,
Draagt loutre melody in 't zangrig muizenbloed. —

Welaan, hernam de Vorsch. Gy hebt mijn grim bevredigd,
Mijn stamhuis niet gekrenkt, en 't uwe groots verdedigd.
Ik ook bemin den zang wanneer het schommlend riet
Van 't bruizend windtjen galmt dat door zijn pijpjens schiet,
En 't pruttlend water/ van den toonval/ springt en bobbelt,
Daar 't puitvolk/ op den dans der dunne golfjens hobbelt.
Kom, zijn wy vrienden, wy, van éénen geest vervuld!
Wat wreken we aan elkaâr een schuldelooze schuld?
Wat boete of ik/ of gy/ voor 't wreevlig Vorstenwrokken?
Ontfang mijn helm ten pand, omsierd met distelvlokken,
En schenk my d' uwen. 'k Wil... Dus sprak hy, maar een speer
Die zijdlings uit den drom hem toesnelt/ werpt hem neêr.
Nog eenmaal heft hy 't oog naar 't daglicht, reikt zijn handen,
Maar sterft, en eeuwig ys omschotst zijn ingewanden.

De brave Krotenier, in 't diepst der ziel geroerd,
Verstijft. Een kille schrik die tong en gorgel snoert/
Verbiedt hem 't spreken; en, aan 't krijgsrumoer ontdragen,
Bezwijkt hy levenloos in de armen van zijn Magen.

Nog gaat het moorden voort, en 't schijnt, een nieuwe kracht
Verspreidt zich wijd en zijd door 't zwakker poelgeslacht.
Souris, aan Loire en Oos gevormd naar Hoofsche zwieren,
Ging dansende in den strijd en dacht een feest te vieren,
En vlamde op glorie, piepte, en huppelde in *cadans*,
Maar gulpte d' adem uit/ doorregen van een lans.
En Tzwirnfrassz, hard van naam, aan d' Oder opgetogen
Sloot meê voor 't *Landlijk schoon* zijn *zartlijk wim'rende* oogen,
In 't strijdgewoel vertrapt. — De moedige Goddem,
Waar England roem op droeg, verstijfde nevens hem.

In hetzelfde jaar zag wederom een nieuwe Dichtbundel onder den titel van *Sprokkelingen* het licht. De meer uitgebreide Dichtstukken in deze Verzameling

zijn vijf *Brieven* naar de *Heroïdes* van OVIDIUS bewerkt. Onder de *Gemengde verzen* vindt men ook eenige Puntdichten, een dichtsoort waarin BILDERDIJK anders zich nooit zeer diep begeven heeft. Tot eene proeve strekke ons hier (liever dan het zeer scherpe: *de Onnoozele Boer* getiteld) een ander door het denkbeeld zelve niet zoo bijzonder, dan wel om wending en uitdrukking, de aanhaling in dat vak niet onwaard, en geheten *de Scheidsman*:

Ja, of ge tegenspreekt of lacht,
Zijn poëzy is zeer geacht;
Met vitten is niet uit te richten,
En, wilt ge 't zekerste bewijs:
Het boek houdt overal zijn prijs. —

Indien gy spreekt van Klomps Gedichten,
Mijn Heeren; ik, ik ben de man
Die 't pleit gemakk'lijk slechten kan,
En 'k wil u in de zaak verlichten.
Mijn winkel heeft een goed vertier,
En 'k raak er in een week wel dertig Exemplaren
Van kwijt, dat kan ik u verklaren. —

Als Boekwerk. . . . . . ?

Neen, als Kruidenier.

Onder de ernstige Verzen in deze *Sprokkelingen* opgenomen is het *Onderwijs* (*aan zijn Zoon* gericht) een zeer belangrijk. Dat *aan den Slaap*, een onderwerp meermalen door den met slapeloosheid zoo wel bekenden Dichter bezongen, is vooral in dezen Bundel recht schoon:

Onzichtbre, (vluchtig kroost der Nacht,)
  Die met satijnen handen
De wonden stooft, den neep verzacht
  Van 's Onheils drakentanden:
Die zorgen in bedwelming wiegt;
  Der uren loop bevleugelt;
Het heilverlangend hart bedriegt,
  En 't driftgewoel beteugelt!

ô Gy, die rust en kalmte spreidt,
  Waar 't bruischt door hart en aâren,
Verkwikking aan uw hand geleidt
  En stormen op doet klaren; —
Kom, nader Gy, met heul omkranst;
  Drijf 't vlerkgesnor der schimmen
Van 't krankbed dat de schrik omschanst,
  De Dood en 't Graf begrimmen.

De Schrik, met slangenbroed in 't haîr
  Dat peul en sprei bezwaddert!
De Dood, die met zijn legerschaar
  De bange koets beladdert!
Het Graf, welks opgesparde muil,
  Geöpend tot verzwelging,
Verwoesting-romm'lend in zijn kuil,
  Niets ademt dan verdelging!

Treedt toe, en stort me uw artseny!
  Of strooi me een hand vol rozen
(Want heeling streeft mijn hoop voorby)
  Die 't snerpend wee verpoozen!
Mijn borst is leed en leven moê;
  Mijn dagen zijn vervloten;
Maar luik my 't oog nog eenmaal toe,
  Eer 't eeuwig wordt gesloten.

Weldadig moge uw zachte hand
  Nog eens mijn slapen streelen;
Ja, laat om 't angstvol ledikant
  Uw wiekgezuizel spelen!

Eén' oogenblik, één nietig uur
  Verademing van 't lijden!
En dan, gy Afscheid der Natuur,
  Ik kan uw schrik bestrijden.

Ja, 'k durfde u in de kaken zien,
  Zoo onverzaadlijk gapend.
Ik durf my aan uw pijlen biên:
  Mijn boezem is gewapend.
Ja 'k zet u zelv' den voet op 't hart,
  Ontsteiger uw vermogen,
En lach met de ijdle stervenssmart,
  Naar hooger opgetogen.

Wien 't oogenblikjen siddren doet
  Van 't stofkleed los te scheuren;
ô Moge ik slechts by 't kalm gemoed
  Ook 't hoofd ten hemel beuren!
ô Moge ik slechts, met d' adem vrij,
  Wie op mijn sterfbed staren
(Een oogwenk sluimrens schenk' dit my!)
Mijn hoop, mijn vreugd, mijn heil, mijns Heilands trouw (verklaren!

Een schoon vers in dien zelfden Bundel is ook *de Star uit het Oosten*, naar den Christen Hymnedichter Prudentius:

Wie Christus zoekt, heff' 't oog
  Omhoog!
Daar zie hy 't flikkrend licht van 't Godlijk teeken blinken,
  Welks schittring, vol van Majesteit,
  De glansen door het hart verspreidt,
En allen luister weg doet zinken.

Die Star wier gloed de zon
  Verwon
In tintlend flonkervuur en gouden middagstralen,

Verkondigt Adams nageslacht
Den God, den Heiland, dien 't verwacht,
Om op 't verderf te zegepralen.

Die Star verstrekt geen nacht
Tot pracht,
Noch treedt geleidster op aan 't hoofd der starrenreien;
Noch wisselt schijnsel als de Maan;
Maar wijst der tijden volheid aan
Om 's wanelds Koning in te leien.

Al schuwt des hemels as
Den plasch,
Toch zinkt de wachtbeerin in nevels onder 't duiken;
Maar deze star kent ondergaan
Noch nevel op de hemelbaan,
Vermogend om heur kracht te fnuiken.

Van daar de dageraad
Ontstaat,
En de uitgeruste zon haar renspoor op gaat streven,
Ontdekt het wijze Morgenoord
Die fakkel die zoo schittrend gloort;
Ten koningsstandaart opgeheven.

Nu dekt de Dagheraut
Haar goud,
En alle hemellicht vraagt siddrend en ontluisterd:
» Wie is die Koning, zoo geëerd,
» Die zelfs op 't firmament regeert;
» Waar alle glorie voor verduistert?" —

Die Vorst, dien 't firmament
Niet kent,
Die Koning heeft zijn throon in de ongenaakbre zalen: —
Die Koning (hoórt het, Starrenheir!)
Daalt mensch bij 't doemvol menschdom neêr,
En doet U 't aanschijn onderhalen.

Hy die zijn stoel in 't licht
Gesticht
En 't Licht uit Niet, 't Heelal uit licht heeft voort doen komen!
Hy, die U uitwierp met de hand
Die duizend heemlen overspant,
En starren schept uit etherstroomen!

Hy, aller schepslen God,
Die 't lot
Der wareld heeft beslecht! Wien de Englen 't HALLEL zingen,
Brengt zaligheid, verlossing, troost,
Aan 't afgeweken menschenkroost;
En gy — verkondt het, Hemelkringen!

Men vergelijke met deze Overbrenging eene andere van later tijd (a° 1829) door onzen Dichter in een geheel andere maat, misschien niet minder gelukkig, bewerkt: (1)

Wie Christus zoekt, verheffe 't oog,
Bij 't bedestortend hart om hoog,
Daar ziet hy 't teeken uitgebreid
Der onvergangbare eeuwigheid.
Deez ster, waarvoor in helder licht
De gloed van 't zonneschijnsel zwicht,
Verkondigt de opgetogen aard:
Een maagdenschoot enz.

Talrijk waren insgelijks in den loop dezer zelfde jaren de prosawerken door onzen Dichter uitgegeven. In het jaar 1820 verschenen, nevens de merkwaardige verhandeling over *het Letterschrift*, ook nog zijne Overzettingen (uit het Engelsch) van TH. CHALMERS, *Bewijs en Gezag der Christelyke Openbaring*, — (uit

(1) *Nasprokkeling*, bladz. 25.

het Hoogduitsch) van G. E. W. DEDEKIND, eene *Proeve over de werking en invloed der Geesten*, van F. W. LINDNER de MAC BENAC *of het stellige der Vrymetselary*, eindelijk nog van D[r]. H. D. HERMES (een Evangelisch Leeraar en Hoogleeraar in *Duitschland*, door BILDERDIJK in het begin dezer eeuw persoonlijk gekend, en zeer bij hem geacht) de *Betrachtingen by het Ziekbed*. Alle vier deze overzettingen doen door spelling en stijl, zoo wel als door de aanteekeningen hier en daar onder den tekst, den Vertaler, ook waar hij zijnen naam op den titel niet heeft uitgedrukt, duidelijk genoeg kennen. In 1821 zag een Deel *Verhandelingen, Ziel-, Zede- en Rechtsleer betreffende*, het licht; in 1822, de eerste druk der *Verklarende Geslachtslyst der Nederduitsche Naamwoorden, op stellige Taalkunde gevestigd*, in twee Deelen: de tweede druk in drie Deelen, rijk vermeerderd en reeds in 1825 met eene Voorrede voor de pers gereed gemaakt, zag eerst na BILDERDIJKS dood (a°. 1833) het licht (1). In 1823 gaf hij ook nog een Deeltje *Bydragen tot de Tooneelpoëzy*.

Eene allerbelangrijkste Verzameling van Verhandelingen, Waarnemingen, Verklaringen, leveren de vier Deelen *Taal- en Dichtkundige Verscheidenheden* op, bij vervolg uitgegeven van 1820 tot 1823. Onder de Verhandelingen munten vooral uit die over het onderscheid tusschen *Dichterlyke Geestdrift en Dweepery* (welke de Verzameling opent), mitsgaders in het Tweede Deel, de *Gedachten over het Verhevene en*

(1) Te *Amsterdam*, bij J. IMMERZEEL JR.

Naïve. Verder heeft men hier eene rijke verscheidenheid van Beschouwingen over Spraakleer in het algemeen, en over onze Nederduitsche in het bijzonder, terwijl meer dan één belangrijk overblijfsel van oud-Nederlandsche Letterkunde uit den vroegsten tijd hier met de aan onzen Dichter eigene scherpzinnigheid van oordeel en uitgebreide taalkennis toegelicht en doorgewerkt werd. Eene tweede Verzameling van gelijksoortigen inhoud werd, insgelijks bij vervolg (a°. 1824 en 1825), onder den titel van *Nieuwe Taal- en Dichtkundige Verscheidenheden*, in vier Deelen, uitgegeven. In het jaar 1826 kwam zijne *Nederduitsche Spraakleer* uit, waarin hij getracht heeft, zijne tot hiertoe veel verspreide opmerkingen tot een meer geregeld geheel te vormen. Doch ook zich zelven voldeed de Schrijver in den stelselmatigen arbeid van deze *Grammatica* minder.

Nog bezorgde onze Dichter, gedurende dit tijdperk van zijne veelsoortige werkzaamheid, eerst eene kleine uitgave van HOOFTS *Gedichten* met ophelderende aanteekeningen (1), daarna van HUYGENS *Korenbloemen* (2). Later (a°. 1827) kwamen van de Gedichten van ANTONIDES VAN DER GOES twee Deeltjes, naar hetzelfde bestek, in het licht; het Derde, dat de Aanteekeningen bevat, verscheen eerst na BILDERDIJKS dood (a°. 1836).

De onwil intusschen tegen BILDERDIJK verwekt door zijne Historische Lessen was in bitterheid veranderd,

---

(1) Te *Leyden*, bij HERDINGH, a°. 1823, in drie Deeltjes klein 8°.

(2) Insgelijks aldaar, a°. 1824 en 1825, in zes Deeltjes.

en een meer openbare botsing over beginselen en overtuigingen eerlang uitgebroken, naar aanleiding van een op Christelijk en Kerkelijk grondgebied omstreeks dat zelfde tijdvak aangebonden strijd. De *Eerezuil ter gedachtenis van de Nationale Synode te Dordrecht* van den Leydschen Herder en Leeraar NICOLAAS SCHOTSMAN was eene vrucht, onder de velen, van die vernieuwde opwekking in het Christelijk, bepaaldelijk in het Protestantsch *Europa*, welke van de viering van het Hervormingsfeest in 1817 dagteekent. Na al de miskenning en verguizing, in den loop der laatste eeuw aan de leer der Hervormde Kerk en hare Voorstanders, bij name aan de gedachtenis der vermaarde Dordrechtsche Kerkvergadering van 1618 en 1619, te beurt gevallen, was het niet te verwonderen, dat ook op dit punt een verdediger en handhaver opstond. Met wat hevigheid dat getuigenis bij de tegenstanders ontvangen werd, is bekend. En wien zal het verwonderen, dat ook BILDERDIJK zich tegen de menigte dier aanvallers met niets ontziende warmte in den strijd mengde? Hij deed dit, onder anderen, in eene door hem geschrevene Voorrede voor den tweeden druk van den *Eerezuil* (a°. 1819) en, later, in een Gedicht *ter Uitvaart van den Wel Eerwaardigen Heer* NICOLAAS SCHOTSMAN a°. 1822 afzonderlijk uitgegeven, en vervolgens in de *Krekelzangen* (III. 137) opgenomen.

Straks had nog eene andere gebeurtenis in 's Dichters naaste omgeving plaats, waarbij meer dan immer zich de belangstelling van zijn hart, de werkzaamheid van zijnen geest, en de toonen van zijn lied in het

hem van jongs af zoo dierbare, maar eerst later in zijne dierbaarheid recht innig gekende Christendom, als op één levenspunt te zamen trokken. Altijd een vriend geweest van het nakroost (hoe ook afgeweken) van den geloovigen ABRAHAM, had zijne door daden steeds gestaafde belangstelling in het wonderbaar bewaarde overblijfsel dezes Volks, ook een jongeling uit dat geslacht tot hem aangetrokken, voor wien hij later in hooger hand het middel werd ter opening zijner oogen voor het getuigenis des Ouden Testaments aangaande Israëls MESSIAS, als op den door de Propheten voorzegden tijd en wijze in de wereld werkelijk gekomen. Groot was de vreugd, innig de deelneming en gemeenschap in het huis van BILDERDIJK, toen later (a°. 1822) die jongeling, nu een man geworden, met zijne gade, en op éénen dag met beiden ook nog een andere Israëlitische stamgenoot en boezemvriend, D^r. A. CAPADOSE, den naam van JEZUS CHRISTUS, als hunnen grooten God en Zaligmaker, in het openbaar beleden, en den Christendoop ontvingen in de Pieterskerk te *Leyden*. De ziel- en levenvolle Gedichten, BILDERDIJK en zijne Gade in die dagen, of ook bij vroegere en latere verwante gelegenheden ontvloeid, zijn opgenomen in het Eerste Deel der *Krekelzangen*. Maar als nu DA COSTA zijne *Bezwaren tegen den geest der Eeuw* in het licht had gegeven, en BILDERDIJK in eene *Toelichting* van dat Geschrift (1) gemeend had ook in dezen kampstrijd een onmiddelijk deel te moeten nemen; als vooral van nu aan schier alle zijne Verzen in dezelfde deels polemische,

(1) Uitgegeven te *Leyden*, a°. 1823.

maar ook grootendeels leerrijke en bij de hoogste belangen van ziel en leven krachtig bepalende richting geschreven werden, zoo kenden de algemeene veroordeeling en miskenning geene palen meer. Om strijd voerden Tegenschrijvers, Recensenten, anonyme Briefschrijvers in rijm en onrijm personele beleedigingen en allerlei hatelijkheden te gemoet, of schreven hem de gevaarlijkste en ongerijmdste plannen en denkbeelden toe. Men beschuldigde hem van eene bedenklijke partij in den Staat te vormen, tegen al wat vrijheid op kerkelijk of staatkundig gebied mocht heeten, gekant; — hem, die van geen ding meer afkeer had dan van de daad of naam eens partijhoofds, en die alleen, zij het dan ook met de hem aangeborene heftigheid van gevoel in alles, voor waarheid en overtuiging verlangde uit te komen. Zelfs werd er door sommigen, in de hitte van dien strijd, wel eens gemompeld van eene intrekking van het Koninklijk pensioen, dat BILDERDIJK door zijne koningsgezinde en godsdienstige begrippen zoude verdiend hebben. Van deze en andere gedreigde vervolgingen kwam zekerlijk niets; maar wat zich buitendien van onwil en hatelijkheid in woord of gezindheid kon lucht geven, bleef niet achter.

Met dergelijke wapenen intusschen, als tegen BILDERDIJK destijds bij de hand genomen werden, richtte men, als te begrijpen is, weinig uit op BILDERDIJKS overtuiging of gemoed, dan alleen dat er de strijd ook zijnerzijds door verbitterd, en, men mag het niet tegenspreken, met des te meer scherpte, tot nadeel der zaken zelve, doortrokken werd.

Met versche kracht en overvloed intusschen stroomde, gedurende deze jaren van heftigen strijd naar buiten, de dichterlijke ader. Bundel op bundel volgden, ja, verdrongen schier elkander, door de altijd piquante, maar nimmer althans grootsprakige keuze der titels als aan één geschakeld: op de *Krekelzangen* des zich met een uitdorrenden Tithon vergelijkenden Dichters, sloegen zijne *Rotsgalmen*, als van een schier lichaamlooze Echo in het eind; op de *Navonkeling* volgden later de *Oprakeling* en *Nieuwe Oprakeling*, straks de *Vermaking* (legaat) en de *Nieuwe Vermaking* aan het Vaderland, en dus voort.

Het Algemeen, dat althans destijds in BILDERDIJK alleen den antiliberalen voorstander van verouderde begrippen in Kerk en Staat zag, ontfing alle deze Bundels of met onwil, of met onverschilligheid. Aan de schatten zelfs van poëzij en taalschoonheid, in die Bundels vervat, werd naauwelijks gedacht. Hoedanig intusschen daarvan de gehalte was, moge ons door een vluchtig overzicht en uit eenige weinige aanhalingen blijken.

In de drie Deelen der *Krekelzangen*, a°. 1822 en 1823 in het licht gegeven, onderscheidden zich, onder de grootere Gedichten, dat *aan den Apostel* JOANNES, maar vooral in het Derde Deel de ook uit het standpunt van Bijbelsche karakterkunde zoo belangrijke Dichterlijke Brieven van HAGAR *aan* SARA, JACOB *aan* EZAU, EZAU *aan* JACOB, JACOB *aan* RACHEL, en RACHEL *aan* JACOB; — onder de kleinere van omvang, allerlei hooggestemde Oden en krachtige Uitboezemingen; mitsgaders de Bijschriften op onderscheidene Oranje–

vorsten. Voor de SAFFO *en* ALCÉUS, zijne Egade toegezongen, mag ook hier geene plaats ontbreken:

Als by de onderaardsche scharen,
Door geen zonnestraal verlicht,
Saffoos zieldoordringend Dicht
Huppelt op Eölsche snaren:
Als Alcéus forscher maat
Zwervensplagen, krijgsrumoeren,
En verzwelgend zeeberoeren,
Op zijn gouden cyther slaat:

Dan ontzetten zich de schimmen;
Spraaklooze aandacht klemt het hart;
Heilige eerbied, zoete smart:
Maar wanneer zijn tonen klimmen,
En de donder van zijn stem
Neêrgebonsde Dwingelanden
Bliksemt in metalen banden,
Beeft heel de afgrond onder hem.

Sprakeloos op één gedrongen,
Drijft in de onverbreekbre nacht
't Breedgeschouderd Voorgeslacht
Op den adem van zijn longen,
Op de klanken van zijn lier;
En het drinkt, met volle togen,
Oor, en borst, en vlammende oogen,
Stroomen van geheiligd vier.

Alles heeft zich-zelf verloren.
't Honderdhoofdig Helgedrocht
Ligt ontketend in zijn krocht,
Met ter neêr gestreken ooren,
Vastgeboeid door 't maatgeluid.
Zelfs der Eumeniden slangen
Rusten van haar 't hoofd te omprangen,
Storten geenen zwadder uit.

Dan vergeet zich in 't verrukken
  Zelfs Prometheus arendsbeet,
  Tantalus versmachtend leed,
By 't vervoerend vingerdrukken:
  En Orions reuzentred
Weet van lynxen langs de bergen
Noch van Leeuwen op te tergen,
  Door die tooverkracht verplet.

Dichtkunst, ô wat is uw tooveren!
  Wat weêrstaat uw wonderkracht,
  Die de rotsen-zelv verzacht? —
Plukt voor 's Dichters kruin geen loveren;
  Duikt geen parels uit het diep!
Neen, met 's hemels starrenvonken
Moet die Godenschedel pronken,
  Dien Natuur een Dichter schiep!

Maar die bloem der Godenzonen,
  Grooter dan een Wareldvorst!
  Waar, waar ademt thans zijn borst?
Waar is 't golven van zijn tonen?
  Dichters, thands dien naam tot hoon,
Zwijgt! of leert uw cytherenaren
Met Alcéus grootheid paren
  En met Saffoos teder schoon! —

Dierbre, schoon wy tonen kwelen
  In een ruwer Noorderlucht,
  Waar geen zoete Zefirszucht
De eens ontgladde borst mag streelen;
  Zoo, van Oostergloed doorblaakt,
Onze saamgesmolten zielen
Van heur oorsprong niet vervielen,
  Noch ons hart zich-zelf verzaakt;

ô, Vereenen we onze klanken!
  Toonen we aan het Vaderland
  Hoe het echte Dichtvuur brandt
Ook in half gedoofde spranken! —

Klinkt mijn koopren keel te zwaar,
Meng uw zilvren stem daar onder;
En men hoor' Alcéus donder
Smelten met de Eöolsche snaar!

Aandoenlijk voorts is in dit zelfde (Eerste) Deel het Vers op een afgestorven Vriend, die geacht werd in Godsdienstige overtuiging zeer verre van hem te verschillen, doch van wien hij eene stille hoop koesterde, dat hij in zijne laatste levensdagen tot betere gedachten op het punt van Christelijke Waarheid gekomen was. Hij noemt het: *eens gestorvenen Vryspraak.*

Verscheurt hem vrij, gy Lasteraren,
En zet u op Gods rechterstoel!
Betrouwt op 't uiterlijk gebaren,
En niet op 't innig hartgevoel!
Die eens om Jezus heeft gegeven,
Die stervend omgrijpt naar zijn hand,
Dien zal zijn Heiland niet ontzweven,
Maar doen hem 't Godlijk woord gestand.
't Geloof behoort niet aan de Reden;
Het werkt en wortelt in 't gemoed;
En Hy, de Hoorder der gebeden,
Zal 't kiemend zaadtjen niet vertreden,
Al trapt gy 't, Monsters, met den voet.

Ik die hem heb in 't hart gelezen,
Ik dankte God voor 't geen die wrocht,
En juichte, hem een vriend te wezen
Die op zijn boezem werken mocht.
Hy zag door 't web der Ongodisten;
Hy, 't dwaze van hun trotschheid in;
En, in den wensch zijns harten, Christen,
Doorgloeide steeds van menschenmin.

Neen, God laat zich niet vruchtloos zoeken,
Neen, Jezus wijst geen smeekende af,
Laat zwakken siddren, veinzaarts vloeken,
En zich in eigenwaan verkloeken;
Wy zeegnen Jezus by dit graf!

Wat sieraad van poëzy en versbouw betreft, levert misschien geen van BILDERDIJKS Bundels gelukkiger proeven in de dusgenoemde trippelmaat, dan deze zelfde Bundel. Zij zijn van zeer onderscheiden inhoud en onderwerp; als, aan het slot des Eersten Deels, *de Rozen*:

Ik heb ze zien bloeien
By 't uchtendontgloeien;
Nu hangen de bladen en storten in 't stof,
Tot speeltuig der stormen,
Tot aas van de wormen,
Tot schaamte van d' op haar zoo pralenden Hof.

Toen zogen haar knopjens
De lavende dropjens,
Tot parels geronnen uit hemelschen daauw:
Nu missen zij kleuren,
En spreiden geen geuren,
Eer de avond de velden nog wikkilt in 't graauw.

Zoo zag ik geslachten,
Zoo schoonheid en krachten
Ontluiken en bloeien, maar luttel bestaan:
Zoo lach en verblijden
In jammer en lijden
Voor 't schemerend Westen des levens vergaan.

Zoo 't zingen en springen
Voor 't handenverwringen
Verwisseld, in min dan een vluchtigen wenk.

'T Zijn alles slechts bloemen
Waarop wy hier roemen;
'T Is alles een daauwdrop, een morgengeschenk.

De luister der oogen,
Met nevels betogen,
Ja, zenuw- en voeding- en spierkracht verkwijnt.
Ook oordeel en reden
Bezwijkt met de leden,
En 't leven verwaassemt, vervliegt, en verdwijnt.

En, in het Tweede Deel, de *Sint Albaan*, waarvan de aanhef dus luidt:

Ziet, ziet gy dat Burchtslot, zoo vast en zoo hoog?
En ziet ge die Jonkvrouw met tranen in 't oog?
En ziet ge dien Pelgrim van 't Heilige land?
Dien hoed met die schelpen, dien staf in zijn hand?

» Gy Pelgrim van 't Oosten, ik bid u, hou stand!
» Wat brengt gy voor nieuws uit het Heilige land?
» Hoe gaat het met de oorlog daar over het meir?
» Hoe maakt het onze adel, betracht hy zijne eer? —

» 't Gaat wel met onze oorlog in 't Heilige land:
» Reeds viel ons Napluza, reeds Rama in hand.
» Onze adel is moedig, gelijk hem betaamt;
» Het Kruis is verwinnend, de Maan wordt beschaamd." —

Maar niets haalt in dit soort van maat en dichttrant bij den *Voorzang* die het Derde Deel opent:

Geen bondel
Van Vondel,
Geen verzen van Poot; —
Geen dichten
Van lichten,
Op Pindus vergood; —

Geen werken,
Van Merken
Of Feitama waard; —
Bewijzen
Den Grijzen
Verstijfd by den haard.
't Bezwaren
Der jaren
Verdrukt en verwoest
Gedachten
En krachten;
En de adem verroest.
Verbeelde
De weelde
Zich meer dan zy mag!
We ontleeren
't Braveeren
By dalenden dag.
Wat zouden
Wy, Ouden?
Der jeugd voegt het Lied.
Verstommen,
Of brommen;
Meer kunnen wy niet.
Geen zangen
Ontfangen
Mijn lezers van my,
Maar luttel
Geprattel
Van Bestevaârs brij.
Want rijmen
Te lijmen
In maat en kadans
('t Mag goed zijn
't Mag zoet zijn)
Verdient nog geen krans.
Niets lichter
Dan Dichter
Te wezen in schijn!

Doch velen
Moog 't streelen
't Valt zwaar, het te zijn.
Dit weten
Poëeten
Op 't Zangpad gewend, —
Dit ieder
Die lieder-
En ode-vlucht kent.
't Eischt treffen,
Verheffen;
't Eischt bruischenden gloed;
Geen ooren-
Bekoren,
Maar hart en gemoed.
Gezetheid
Op netheid
Is altijd een plicht;
Die 't zachte
Verachtte,
Ontsierde 't gedicht;
Ja 't vijlen
Somwijlen
Vindt gunstig onthaal,
Door 't letten
Op wetten
Van stijl en van taal;
Doch 't baande
Wie 't waande
Geen weg tot den roem,
Maar Zangen
Verlangen
De vrucht bij de bloem.
't Bevredig'
Die, ledig,
Voor 't koude Verstand
In boeken
Wil zoeken
Wat hersens ontspant;

'*t* Is spelen,
Geen heelen
Voor 't kwijnende hart;
Slechts knokkel-
Getokkel,
Dat de aandacht verwart.
Geen laven
Met gaven
Voor 't hongrend gemoed;
Geen galmen
Van psalmen,
Met waarheid doorvoed; —
Geen balsem
Die de alsem
Des levens verzacht,
En slagen
Leert dragen
Met hemelsche kracht;
Onze oogen
Kan droogen,
Ons hart zet in vlam,
En zielen
Doet knielen
Voor 't vlekkeloos Lam.
Dat zingen
Mag dringen
Door merg en gebeent';
Dat bozen
Doet blozen
In d' afval versteend;
De smarte
Van 't harte
In tranenvloed loost,
Daar 't hopend
Zich opent
Voor Godlijke troost;
Bedrukking
Verrukking
Van zaligheid brengt;

Aan 't lijden
Verblijden
En dankbaarheid mengt! —
Uw kroon niet,
Uw throon niet—;
Uw hart en uw toon!
Die — mocht ik, —
Die kocht ik
ô Izaïs Zoon,
Voor dagen
Vol plagen,
Voor jammer en dood:
Dan leefde ik,
Dan zweefde ik,
Als Englengenoot! —
Doch wenschen
We als menschen
Niets boven ons lot!
Te vreden
In 't heden,
Berusten we in God!
Nog voelen
We 't woelen
Der vonk van voorlang,
En storten
By horten
Een zweemsel van zang,
Doch minden
De vrinden
Van 't Dichterlijk schoon,
En prezen
Voor dezen
De braven mijn toon;
Schoon langer
Geen Zanger
Voor andren ten baak,
Licht hooren
Hun ooren
Ook dit met vermaak.

Niet min gelukkig wordt straks dezelfde maat gebezigd in het Vers: *voor Lydenden*.

Geen zorgen
Voor 't morgen!
Beveel het aan God;
Wees heden
Te vreden,
En dank voor uw lot.

Al kruien
Ons buien
Van ramp boven 't hoofd
En gieten
Verdrieten;
De Christen gelooft.

Verzwaren
De baren,
Verdonkert de nacht,
En branden
De stranden;
De hemel houdt wacht.

Zie de uchtend
Niet zuchtend,
Maar blij te gemoet;
De pijnen
Verdwijnen,
De kommer verzoet.

Verscheuren
In 't treuren
En hart en gewaad,
Wier lusten
Niet rusten,
Van de aard onverzaad;

Die 't leven
Doorzweven
Als vlinders den hof,
Zich wiegend
En vliegend
Op vleugels van stof;

Gedreven
In 't zweven
Door 't windengeblaas,
En vallend
Al brallend
De tuinspin tot aas.

Wy sollen
Of hollen
Het leven niet om;
Maar rennen
Op pennen
Naar 't Engelendom;

In 't streven
Gesteven
Door Christenenmoed,
Gewassen
In plasschen
Van 't vlekkeloos bloed.

Door 't kampen
Met rampen
Geoefend ter deugd,
Omvatten
Ze ons schatten
Van eeuwige vreugd.

Het dragen
Maakt plagen
(Al drukken ze) licht,
Ja, 't zwoegen
Genoegen
In Goddienst en plicht.

De Algoede
Behoedde
De zijnen altijd;
Wat schromen
Dan vromen,
Ter zege gewijd?

De nepen
Der zweepen
Van weerspoed en leed,
Ontparsten
Den hardsten
Wel somtijds een kreet;

Maar de oogen
Ten hoogen
Tot Jezus gewend
Verblijden
We in 't lijden
En loven die 't zendt!

De acht regelen, in dat zelfde Deel, *aan een my dierbaren Vriend* mogen, met het boven aangehaalde ter *Vryspraak eens gestorvenen* tot een blijk strekken, wat in de vriendschap tot menschen bij onzen Dichter, niet in de drift alleen des ijvers, maar ook in

de kalmte der welmeenendste belangstelling, steeds op den voorgrond stond:

Ik noemde u, Christen, ja! en, wie u hoog waardeerden,
'k Beminde u met den gloed der Christen-broedermin;
Ik onderscheidde 't hart van 't hoofd des Tijdgeleerden,
Door Modezucht vervuld met woorden zonder zin.
Hoe treft het me, uit dien droom, dien zoeten droom, te ontwaken!
ô Zeg niet: 'k Draag de Leer van Jezus in 't gemoed.
Vergeefsch is Jezus leer by die Hem-zelf verzaken;
'**t** Komt op zijn Godheid aan, de Zoenkracht van Zijn bloed.

Nog verscheen in het jaar 1823 onder den titel van *Spreuken* eene kleine Verzameling van zedelessen en leefregelen, onzen Dichter ontvloeid om te strekken tot *Schryfvoorbeelden* bij het onderwijs van zijn zoontje. Van dit boekske, zonder naam van Schrijver maar met een Voorbericht van eene bevriende hand uitgekomen, zijn, met 's Dichters vergunning, ten gerieve van het Algemeen de Exemplaren in klein formaat volgens de spelling van den Hoogleeraar SIEGENBEEK gedrukt; die in groot-8° hebben die van BILDERDIJK zelven natuurlijk behouden (1). Belangrijk zijn zulke eenvoudige lesjes en korte uitspraken dikwerf voor de kennis van eens menschen aart en richting. Wij laten hier gaarne eenige dier voorbeeldjes volgen:

Een goed gehoorzaam kind
Wordt overal bemind;
Maar ongehoorzaamheid
Wordt vroeg of laat beschreid.

---

(1) Te *Leyden* bij L. HERDINGH EN ZOON, MDCCCXXIII.

Oplettendheid is de eerste plicht
In alles wat men ooit verricht.

Geen grooter plaag
Dan lui en traag.

's Menschen lot
Komt van God.

Lijd en mijd
't Allen tijd.

Wees bedacht op 't geen gy doet,
Of de zaak gaat vast niet goed.

Doet
Het goed;
Laat
Het kwaad.

Wien God bewaart,
Zij nooit vervaard,
Maar steeds bedaard
In ramp en nood,
Hoe klein of groot.

De zot roemt op zijn eigen kracht;
De wijze steunt op 's Hemels macht.

Elk uur verkwist, verkort ons 't leven
Dat ons tot weldoen werd gegeven.

Vraag nooit wat andren dunkt als recht,
Maar wat uw eigen hart U zegt.

Vertel niet voort
Al wat gy hoort:
Want onbedachte praat
Doet al te dikwijls kwaad.

De haast
Verdwaast;
Bedaard van geest
Spoedt altijd meest.

Veracht nooit menschen, arm of rijk:
Voor 't oog van God is elk gelijk.

Wensch nooit uw evenmenschen kwaad,
Al waart gy 't voorwerp van hun haat.

Die altijd op zijn Heiland ziet,
Zal nooit bezwijken in 't verdriet.

Wat weldaad God den stervling gaf,
Het misbruik maakt het hem tot straf.

Niets is bedekt voor Gods gezicht;
Voor Hem is alles even licht.

Alleen de vrije gunst van God
Beschikt van heel het menschlijk lot.

Bedenk al eer gy iets bestaat,
Wat de uitkomst zijn zal van de daad.

Die Jezus wederkomst verbeidt,
Wordt door geen aardsche zucht verleid.

Veracht wat schatbaar zy of groot,
Voor 't deel aan Jezus offerdood.

Geef ieder ding zijn vasten tijd,
Dat u geen oogenblik ontglijdt!

By de jeugd
Past de vreugd;
Maar by grijsheid
Strenge wijsheid,
Vaste deugd.

Weinig zegt een goede daad,
Zoo zy niet uit God ontstaat.

Die vasthoudt aan 't oprecht geloof,
Vindt voor zijn smeeken God niet doof.
Maar God verhoort de bede niet,
Dan die in Jezus naam geschiedt.

De twee Deelen *Rotsgalmen* werden geopend met den schoonen Lierzang: *Oranje*, in den trant van het *Quem virum aut heroa* van HORATIUS aldus aangeheven:

Wat Vorst, wat wakkren Godenzoon
Zult ge in den stouten Heldentoon
Op Luit of Lofschalmeï verbreiden,
Wien, Klio, tot den roem geleiden?
Wiens naam is 't die door Pindus dal
In laauwrenboschklank golven zal,
Of Hemus steilen top doen schudden,
Als toen, van melody doorstroomd,
Uw Orfeus 't wandelend geboomt,
En 't ondier, door de stem betoomd,
(Als luistervaste lamm'renkudden
Op 't fluitjen van den Herdersknaap)
Met losgelaten stroom en winden
Aan 't zoet dier galmen wist te binden,
En eigen zorgen suste in slaap?

Gy Dichtkunst, wier verheven lied
Door aard- en hemelkreits gebiedt,
Die razernij in band kunt wringen,
Gebergte en steenklip op doet springen,
En d'aardklompzonen 't hart van rots
By 't buldrendst van het golfgebots
Der woedend aangestormde tochten,
Verbrijzelt, lenigt, en herkneedt;
De nepen zalft van 't grievendst leed,
De tanden breekt van d' addrenbeet,
En schoonheên schept uit schrikgedrochten;
Daal, Englenwellust, Poëzy,
Daal neder, klep me uw zwanenschachten
Om 't hoofd, en zet me uw tooverkrachten,
Uw boezem gloed en adem bij!

Wien zinge ik eer dan d' achtbren Vorst, enz.

Het overige van den Bundel beantwoordt aan het stout begin. Het vers *aan den Koning*, insgelijks dat, hetwelk *Verbintenissen* ten opschrift voert, drukken in dichtmaat dezelfde gevoelens en met dezelfde vrijmoedigheid tegen den heerschenden geest uit, die, op dat oogenblik vooral, zoo zeer het algemeene vooroordeel tegen 's Dichters ook in prosa veelzins geuite richting scherpten. Het zangstuk: JEZUS CHRISTUS is een Hymne, even heerlijk van melodijvolle poëzij, als hartverheffend van waarheid in verheerlijking Gods. Afkeerig voorts zich anders te vertoonen dan hij werkelijk was of zich kende, weigerde BILDERDIJK, ook in dezen zijnen ouderdom, onder alle die hoog ernstige voortbrengselen van zijnen geest, geen plaatsjen aan een enkel meer luchtig onderwerp voor den spelenden dichtader. Van daar, onder anderen, hier zijne *Danaïden* aan het slot van het Eerste Deel.

Het Tweede, insgelijks rijk aan Oden over gemengde hoogwichtige onderwerpen, bevat ook twee schoone overbrengingen naar de weinig bekende Fransche Dichteres uit de Vijftiende Eeuw, CLOTILDE DE SURVILLE. Men leest daar ook het luimige vers: *Op eene verzameling van myne afbeeldingen*, waarvan later de Engelsche Dichter SOUTHEY in een gedicht aan zijn' vriend CUNINGHAME eene overzetting gaf, met de volgende inleiding:

'k Breng tegen schilders en graveerders mijne klacht.
Hun booze werken overleven hen. Een man,
Wien 'k trots ben mijnen vriend te noemen, BILDERDIJK,
Mishandeld evenzeer door etsnaald en penceel,
Gaf aan zijn gramschap lucht in verzen. Mocht ik iets
Bezitten van het vuur van dezen Nederlander....
Hoor, o mijn ALLAN! *dan, hoe* BILDERDIJK
Zijn slecht gelukte beeldtenissen gispt.

Tot het door den Dichter uitgegevene in 1821 behoorde ook nog eene Verzameling van Bijbelsche *Heldinnenbrieven* van Doctor PIETER VAN SCHELLE, in BILDERDIJKS academischen leeftijd geneesheer te *Leyden*, en door hem als Dichter, naar de mate van dien tijd, hoog geschat.

In 1826 volgde een Bundel in twee Deelen onder den titel van *Navonkeling*, met het motto: *Veteris vestigia flammae.* In dezen Bundel, voor het meest van inhoud gelijksoortig met de *Rotsgalmen*, muntte onder veel schoons uit het vers *Aan Amsterdam:*

Wat wierdt, ge, ô groote Wareldstad,
Die 't hoofd van uit het borr'lend nat
Zoo fier, zoo groots, had opgeheven;

Die uit uw slib- en modderpoel,
Van meer dan Keizerlijken stoel,
't Verstomd Heelal de Wet kost geven!
Die, van uw welvaart berstens vol,
Gedurig uit uw muren zwol,
En niet dan groot- na grootheid aâmde,
Terwijl gy uit uw mierennest
Het afgelegen Oost- en West
Met hart en armen overvaâmde!
Zijt gy, dat moedig Amsterdam,
Dat uit de Kenmerlandsche vlam,
(Als eertijds op Auroraas kermen,
De felgeklaauwde vooglenstoet,
Van uit eens Memnons lijkvuurgloed,)
Herteeld in altijd woeste zwermen,
Van d' aan uw voet te naauwen grond
De koets doorvloog der Morgenstond,
En de Avond in heur wieg verraste;
Het dwingend Goä velde in 't zand;
En 't geurige Molukkenland
Met bloed van monsters overplaschte?
Waar zijn uw helden welker boeg
Zijn kringen om de wereld sloeg,
En dwars door ijs en stormen boorde;
Langs de aan geen kiel bekende Zee,
Den naam van Holland dondren deê,
En de eeuwige aardrijksnachten stoorde? Enz.

Voorts, de volgende Overbrenging van het bekende Kerklied: *Te Deum Laudamus:*

U, Algoede, geven we eer!
U belijden we onzen Heer.
Aller oorsprong, eeuwig Vader,
Looft dees wentlende aardsche bol,
Looft heel 't schepslendom te gader,
Van verrukten eerbied vol.

U verheffen Serafynen,
Machten, Thronen, Cherubynen,
'T Heilig, heilig, heilig aan,
(U, den God der Legerscharen!)
Machtloos op Uw glans te staren
Waar zy 't oog voor nederslaan.
Heilig, heilig 't Eeuwig Wezen!
Heilig, heilig! nooit volprezen!
Alvolmaaktheid! Albestaan!
Van Uw Goddelijke stralen
Schittren Aard en Hemelzalen
Majesteit en luister uit,
Galmen heuvelklif en dalen,
Cederbosch en heidekruid.
Waar de reeks van Uw Gezanten
Der Profeeten ring besluit,
Met de Heilkerk die zy planten,
Uw door bloed verloofde Bruid,
U vereêren ze en verbreien
In uw uitverkoren Reien,
VADER, ongenaakbre God:
ZOON, aanbidd'lijke Eengeboren:
En Gy, Troost des uitverkoren',
GEEST, vervuller van ons lot!

Gy, ô CHRISTUS, Gloriekoning!
's Vader Zoon van eeuwigheên!
Die tot onze strafverschooning
Met ons vleesch U wilde omkleên;
Gy ontzaagt geen diep verlagen
In een maagdelijken schoot;
Gy, geen zondenlast te dragen,
Geen door ons verdienden Dood.
Hem hebt Gy den pijl verbroken;
Ons den Hemel opgedaan;
Gy het Godlijk recht gewroken
In den vloek, ons opgelaân.

Gy, ten Gloriethroon verheven
  Aan des Vaders rechterhand,
Zult wat leeft het vonnis geven,
  Als Ge 's wareIds vierschaar spant.
U verwachten we op de wolken
  In uw Hemelmajesteit,
Tusschen 't vuur der Helsche kolken,
  En de Hemelheerlijkheid.
Gy, Verlosser, hoor ons smeeken;
  Ons, Uw' diergekocht gezin,
Met Uw Zoenbloed overstreken!
  't Voorwerp van Uw menschenmin!
Doe ons 't eeuwig heil aanschouwen
  Met die om Uw zetel staan!
Zalig, zegen Uw getrouwen:
  't Is uw erfdeel, neem het aan!
Daaglijks vloeien onze klanken
  U, Uw' grooten Naam, ter eer';
Laat ze U eeuwig, eeuwig danken!
  Zie op deze Uw kudde neêr!
Wil ons tot dien dag bewaren
  Die het menschlijk lot vervult!
Heer, erbarm U ons bezwaren!
  Heer, erbarm U onzer schuld!
Kome ons Uw genâ te stade,
  Naar de hoop die in ons gloor!
'k Hoopte, ô Heer, in Uw Genade,
  Nimmer stelt Gy die te loor!

Aan het slot wordt ook nog een luimig vers gevonden, uit den tijd der viering van het Haarlemmer Eeuwfeest in het jaar 1823:

  Wat zou ik by dat fraaie Feest?
  Neen, 'k ben voor Kosters schim bevreesd,
Die nu, na zooveel honderd jaren

Met heilige aarde wel bedekt,
Op eens door zulk rumoer gewekt,
Wel eens verschrikt in 't rond mocht waren,
En vragen, of men met hem gekt.

Zoo ik my op mijn legerplaats
Door zulk een bulderend geraas
Zoo onverwacht eens hoorde stooren,
My dunkt, ik nam het gants niet wel,
En zwoer by Hemel en by Hel,
Dat Haarlem lang daarvan zou hooren
Dat 'k meê gedaan had in dat spel.

'k Denk alle harten by het mijn,
En vrees, het mocht er hom'les zijn:
Want (spoken hebben wondre knepen)
Hy kon my, zonder dat ik 't wist,
Is 't niet in zijn vermolmde kist,
Toch in zijn grafkuil met zich sleepen;
En 'k ben daar gants niet op gespitst.

Een doode tast maar ruw in 't wild,
(Dat 's eigen aan geheel dat gild,)
En houdt het geen hy vat, ter degen.
Hy kon my grijpen uit den hoop,
En 'k was dan aan een slechten koop,
En lelijk met de zaak verlegen.

Of is de man daartoe te goed?
Ik weet niet wat ik denken moet,
Maar ken wel Heiligen by hoopen,
In 't leven zacht als kinderpap;
Maar, eens verheiligd, ô zoo knap!
By wie men lelijk aan zou loopen
Met d'eersten bozen kermisgrap!

Een Schäffer, Guttenberg, of Faust,
Mocht' *gar von Jachzorn aufgebrauscht*,
My mooglijk wel aan flarden scheuren,

En zetten my, wat verr' van honk,
By 't Mentzer klokkespel te pronk
Wie weet het, wat er kan gebeuren!
Die bang is, ruikt al heel licht vonk.

De Duitschers staan zeer stijf op 't recht,
En, of een Koning 't heeft beslecht,
Zy willen 't toch niet overgeven;
En pootig zijn zy, nog daarby.
Men geef me een levende party;
Maar, dooden! neen, die doen me beven.
Dat 's immers geen portuur voor my.

Ja, lache en spott' er meê wie wil;
'k Zit op mijn kamer liever stil.
'k Ben vozer dan een rotte mispel,
Al stond me 't hoofd voorheen wat kroes.
'k Waar met één vuistgreep vast tot moes;
Want nooit besprengde my de kwispel
Om 't hoofd te bieden aan den Droes.

En daarom, Vrinden, laat my t' huis:
't Is op een kerkhof zelden pluis.
Want, lang was 't spoken uit de mode,
Maar 't komt nu naar den nieuwen leer
Van 't toovrend Magnetismus weêr:
Ik zoek geen questie met een doode,
'k Eerbiedig ze allen al te zeer. —

» Maar zoo Sint Koster niet te min,
» Nu recht verheerlijkt in zijn zin,
» Een opkwam met een fraai mirakel?
» Wie weet het wat gebeuren kan!" —
Ik laat er u het voordeel van
Voor al de kosten van 't spektakel.
Hy doe maar alles wat hy kan!

Het Tweede Deel der *Navonkeling* vangt aan met een Dichtstuk in twee afdeelingen, *Holland* getiteld.

Het zeer merkwaardige onderwerp is eene dichterlijke beschouwing van het nadeel, dat door het stelsel van bedijking aan den Hollandschen bodem toegebracht is, en de storing door hetzelve van dien natuurlijken en weldadigen loop der Natuur, waardoor de slib der telkens overstroomende rivieren binnen een bepaald tijdverloop het land genoegzaam zoude verhoogd hebben, om het op duurzamer en zekerder wijze tegen de wateren te beveiligen:

Een handvol zeewier dreef door 't nat
Ten spel van wind en golven,
Nu, 't moedig hoofd om hoog gebeurd,
En dan, in 't schuim bedolven:

Maar, hobblende op den woesten vloed
En worstlend met zijn baren,
Kwam eindlijk op een oeverplaat
Als eilandtj' aangevaren.

Hier schuilde 't in een kleene bocht
Voor de ongenâ der winden,
En scheen by d' uitloop van den Rhijn
Herbergzaamheid te vinden.

De stroom bespoelde 't met zijn slib,
Die 't nu eens overdekte,
En dan, aan de eene of andre zij'
Tot waterboordsel strekte.

De zee, in 't bruischen opgezet,
Bewierp het met heur zanden;
De slib bracht nieuwe planten voort
Van zaad uit verre landen.

Die planten vatten nieuwe slijk;
Die, teelde weêr gewassen;
En 't hoopjen grond won telkens aan
Door 't stadige overplasschen.

't Vergrootte, en hechtte hier en daar
  Aan de oever waar 't aan paalde,
En wies nu telkens van den roof
  Die 't elk getij' behaalde.

Verhoogd ontrees het thands aan 't meir,
  En Rhijn- en- Maasstroom beide
Doorwandelden 't met sprank bij sprank
  Die 't als in beemden scheidde.

De Hemel juichte 't gunstig toe,
  En spaarde 't in Zijn hoede,
Ten toonbeeld van weldadigheid,
  Hoe wind en winter woedde. Enz. —

En straks bij den aanhef der tweede Afdeeling:

De vluchtling kwam van hooger grond
  Op saamgevlochten takken,
Met schaamle haaf en huisgezin
  Den landstroom nederzakken.

Hy zag op 't ongerepte land
  De frissche grashalm groeien,
En sloeg daar 't rieten stulpjen op,
  En weidde daar zijn koeien.

Zijne ossen ploegen, 't zaad valt neêr,
  Maar mag hy oogsten wachten? —
Ja; de akker zal zich jaar aan jaar
  Met nieuwe klei bevrachten.

Zoo voedt de Nijl Egyptenland
  In plaats van vruchtbre regen;
Zoo mest de Rhyn hier 't vlotte zand,
  Zijn boorden uitgestegen.

De Bouwman, door den grond gespijst,
  Ziet dan de stroomen zwellen,
En alles om hem, keer aan keer,
  Bedekken met hun wellen.

Zijn schranderheid beveiligt zich
Met heuvels op te werpen;
Daar wacht hy 's waters afloop af,
En woont op hooge terpen.

Gelukkig Land, door God bestemd
Een nijver volk te voeden,
Dat trouw en braafheid eeren zou
In 't midden van zijn vloeden!

Ach, had de kunst haar list gespaard,
Natuur heur recht gegeven!
Thans zouden we op steeds hooger grond
Verzekerd mogen leven.

Wy vreesden dan geen Noodorkaan,
Die dijk en dam doet wijken,
En 't aan hun schuts betrouwde land
Zou voor geen vloed bezwijken!

Doch neen, Romeinsche hoogmoed kwam,
En wist Natuur te temmen,
Lei 't stroomgeweld in grachten af
En keerde 't overzwemmen.

De dijken rezen trotsch en fier,
Rivieren kregen banden.
Dan, geen in 't rond te spreiden slib
Verhoogt de lage landen!

Ja, wat de stroomvliet met zich voert
Laat wei' en akkers drooger,
Maar zinkt in d'engen stroomkil neêr,
En 't water wordt steeds hooger. Enz.

Twee heerlijke Hymnen, onder anderen, levert voorts dat zelfde Deel der *Navonkeling* op, beide in trochaïsche maat; het ééne, *de Godheid* getiteld, en dus aanvangende:

Duizend duizenden van sterren prijzen 's Hoogsten heer-
(lijkheid; enz.

het andere, *Verlossing*, aldus:

Hooger dan de hoogste hemelen is de God dien ik vereer, enz.

In proza leverde BILDERDIJK in de drie hier laatst herdachte jaren de vertaling eener Kerkrede (*de Kerstdag*) uit een Zestal van den Franschen Hervormden Predikant, destijds te *Brussel* (thands te *Genève*) geplaatst, MERLE D'AUBIGNÉ. De vijf overige Leerredenen van de Fransche Verzameling, insgelijks door den Dichter in onze taal overgebracht en met vermeerderde aanteekeningen voor de pers gereed gemaakt, kwamen eerst na zijn overlijden uit, ten jare 1833. – De gedachtenisrede op PESTEL, schoon op den titel het jaartal 1809 voerende, is blijkbaar eerst a°. 1826 in het licht gekomen.

Te midden van al die bitse aanvallen, welke bepaaldelijk sedert het jaar 1819 BILDERDIJKS ouderdom niet gespaard hadden, is meermalen juist dat zevental jaren zijns levens door hem geroemd als het gelukkigste tijdvak, dat hij gekend heeft. Zij zijn hem zeker voor hart en huis de kalmste geweest. Omringd van een kleinen maar hem levendig toegedanen kring van vrienden, vooral uit dat opkomende geslacht, in hetwelk hij altijd zoo veel belang stelde, — meer dan immer van de waarheid niet slechts overtuigd, maar van de kracht en troost inwendig doordrongen van dat Christendom, hetwelk hij, in eene eeuw van zoo groote laauwheid, aan de meesten toescheen veel te hevig te verdedigen, of met ouderwetsche vooroordeelen aan te kleven, — genoot hij, bij eene over het geheel eerder gunstige gezondheid, eene in zijn huisselijk verkeer en aan het vertrouwelijk hoekje van den

baard vooral merkbare rust en blijmoedigheid van geest. Het najaar van 1826 moest nieuwe en weder heviger stormen over zijn hart brengen. Men mag van dat tijdstip den aanvang zijner laatste en meest uitputtende levenssmarten dagteekenen.

Het jaar 1825 intusschen was hem en zijn huis nog in het bijzonder door twee omstandigheden belangrijk en verkwikkend geweest. De Leydsche Hoogeschool vierde op den 8sten Februarij van dat jaar haar vijfde jubelfeest. BILDERDIJK, als wij reeds vroeger gelegeheid hadden op te merken, een haar altijd dankbare kwekeling, herdacht de feestviering met eenige hartelijke strophen (1), en zijn huis nam deel in de algemeene verlichting der stad op dien avond met een Chassinet, waarop het volgende opschrift prijkte:

SUMMO. OPT. MAX. Q. DEO
FAVENTE,
REGIAEQUE ARAVSIACAE DOMVS
SUB AVSPICIIS,
ALMAE
LUGD. BATAVAE PALLADI
AETERNUM SPLENDOREM VOVET
INMOTA SEMPERQ. SIBI CONSTANS
ALVMNI PIETAS.

(1) Deze Coupletten, eerst afzonderlijk uitgegeven, zijn later opgenomen in de *Nieuwe Oprakeling*. Het straks volgende Opschrift, of diens vertaling is nergens verder geplaatst.

Hij bracht dit opschrift aldus in Nederduitsche maat over:

IN DE GUNST VAN 'T OPPERWEZEN
NOOIT VOLPREZEN,
ONDER 'T VORSTLIJK STAATSBEWIND,
VEILIG IN ORANJES HANDEN,
STRAAL TOT 'S AARDRIJKS VERSTE STRANDEN,
LEYDENS SCHOOL ALLE OOGEN BLIND!
DIT, DIT WENSCHT DE NOOIT BEZWEKEN
LIEFDE EN TROUW, HAAR STEEDS GEBLEKEN
VAN EEN DANKBAAR VOEDSTERKIND!

De overzetting van SOUTHEYS *Rodrigo de Goth* in Hollandsche verzen door Mevrouw BILDERDIJK, aan den Engelschen Dichter met een Latijnschen Brief van haren gemaal ten geschenke gezonden, had tusschen dit dichterlijk drietal eenen aangenamen vriendschapsband te weeg gebracht. Als dan SOUTHEY in den zomer van 1825 ons land bezocht, sprak het wel van zelve dat *Leyden* èn als de wijdvermaarde Academiestad èn als de woonplaats der BILDERDIJKEN door hem niet voorbij gegaan werd. Door een ongemak aan het been in die stad langer opgehouden dan zijn voornemen was, duldde het gastvrije paar niet, dat hun Engelsche vriend in een gewoon logement werd verpleegd, maar dwongen zij hem zijn intrek ten hunnent te nemen, alwaar hij

tot op zijne volkomene genezing van de liefelijkste zorgen en oplettendheden omgeven werd. In het bovenaangehaalde vers aan CUNINGHAME herdenkt de Engelsche Dichter die omstandigheid met merkbare gevoeligheid, terwijl hij bij dezelfde gelegenheid aan zijne bewondering voor den grooten Nederlander op deze wijze lucht geeft:

Maar wie dan toch is BILDERDIJK? *hoor ik U zeggen;*
Een billyk vragen! maar o CUNINGHAME! *die nooit*
Gedaan zou zijn, had niet de vloek die Babel trof
De vleugels ook der Dichtkunst afgeknot. —
Het is een man, die op zijn onverschrokken borst
De scherpste pijlen van den tegenspoed ontfing;
Wien noch het volksgeschreeuw in al zijn kracht en woede,
Noch 't dreigende gelaat van dwingelanden zou
Verdrongen hebben van beginsels, recht en plicht; —
Maar die in staatsberoerten, met verlies van erf
En dierbaar Vaderland, in ballingschap, in armoê,
Gelasterd, vaak versmaad, vergeten, en wat meer
Van scherpe zielsmert op een sterveling komt van God,
Geleden heeft met heldenmoed, — geleden
Met kinderlijk geloof aan een almachtig Vader, —
Zijn Vaderland beminnend en de menschheid,
In wetenschap een wonderbaar genie
Rijk, onuitputlijk rijk, Poëet en Wijsgeer. —
De taal eens volks, dat voor geen ander hoeft te wijken
In kloeke, in schoone, in schitterende daden,
Maar binnen al te naauwe grenzen ingesloten,
Heeft op zijn grondgebied een naam geteld,
Die anders heel Euroop vervuld had van zijn galm. —
Dit is, mijn ALLAN, *dit 's die Hollander, aan wien*
Hoogachting en bewondering mijn ziel
Verbonden, en het innigst zamenstemmen
Des harten, — maar ook dank voor weldaân, ja, voor liefde,
Wanneer ik, vreemdeling en lijder, ver van huis,

Werd opgenomen in het zijn', verzorgd, verpleegd,
Verkwikt, zoo dat geheele weken, pijnlijk
En somber elders, als één dag voor my vervloten, —
Ja, als één dag, in 't dagboek van mijn leven
Gemerkt als een der blanksten.

Ook bij BILDERDIJK was de herinnering aan die dagen altijd liefelijk. Een even schoon als gevoelvol vers zond hij in het jaar na deze opmerkelijke kennismaking aan den Engelschen Hofdichter; wij nemen hier slechts den aanhef over:

Ga blank papier, en kruis van 't een aan 't ander strand
Den arm des Oceaans naar 't weeldrig Brittenland,
Tot daar de Humber stroomt door heuvels en valleien,
Waar voorspoed, kalmte, en vreê den grond met rozen spreien!
Ga heen en dwaal niet af. Breng 's grijzen Dichters groet
Aan hem wien hooger vuur door 't geest- en krachtvol bloed
Den boezem zwellen doet en stouter toonen heffen,
(Het hart eens Konings by zijn feestdisch waard te treffen,)
Dan d'afgeleefde wien zijn adem stokt. Ga heen;
Ik volgde U, mocht ik, met mijn wenschen niet allèen,
Maar op de vleugelen der Vriendschap door de wolken,
Zoo zelfs de weg zich sloot der ongestuime kolken. Enz.

Men vindt dit vers in de *Oprakeling*, een Bundel, insgelijks van het jaar 1826 gedagteekend, en waarin, onder andere gemengde Gedichten van kleineren omvang, ook nog eene belangrijke Toespraak *Aan den Heer* HENDRIK HARMEN KLIJN *na het verlies zijner Dochter en Egade* gevonden wordt; — en eene om stof en gedachten beiden, der volledige aanhaling wel waardige Beantwoording eener uitnoodiging der *Koninklyke Maatschappy van Taal- en Letterkunde te Brugge:*

In rampen afgetobt, gekromd door 't wicht der jaren,
Op waggelenden voet, sleurt de ouderdom zich voort.
Geen Dicht- geen Levensvonk by 't stremmend bloed in de aåren,
Die 't zinkend hoofd verheft of 't hart aandoenlijk gloort!
Ziedaar diens Grijsaarts beeld (ô Febus voedsterzonen,)
Die waar de grijze Rhyn, van langen loop vermoeid,
Zijn laatsten golfjen rolt, voor Dichterlijke tonen
Slechts heesche zuchten snikt, aan 't lijdend hart ontboeid.
En hy, hy zoude in 't Feest, het Feest der Kunsten, deelen?
Het feest van Vlaandrens roem, waar Brugges luister straalt!
Zijn aaklig wan-gekrijsch zich menglen aan uw spelen,
Uit schor-verroeste keel al nokkende opgehaald?
Neen, in de trippelry der blijde Veldgodessen,
De staatlijke outerdienst in 't Choor der Poëzy,
Voegt frissche palm en roos, geen vale lijkcypressen.
Geen wintersneeuw by 't groen van Floraas hooggetij'! —
Of — moet de ontblaårde tronk, door 't winterweêr geschonden,
By Lentes zegekoets ten schouwspel meêgesleept,
In ketens aan heur kar als krijgsslaaf vastgebonden,
En (eischt haar glorie dit) al kruipend opgezweept?
Welaan! 'k verneder my voor Brugges hooge tinnen!
Dat Brugge, voedstrares van Neêrlands Poëzy!
Dat Brugge, reeds 't Parnas der Duitsche Zanggodinnen
Toen meeuw en scholfer slechts de stilte brak van 't Y.
Waar hadt ge, ô Amstel, toen uw stoet van Nachtegalen,
Waar hadt ge, ô Rotte en Vliet, uw zangers van het bosch,
Als Vlaandren, rijk in bloei, en fier op beide talen,
Ons Holland Dichters gaf, van Walsche kluisters los?
Ons Holland, dat zijn bloei, met vrijheid-zelv' en weelde,
Aan Vlaandren danken moet, wiens roof het gaadren mocht;
Ontzegg' den vruchtbren grond, uit wien het oogsten teelde,
Geen roem voor 't heerlijk zaad, dat onze schatten wrocht!
Ja, Vader Maerlant leeft, en gy, ô Letterstichters
Wie de eedle Floris schutste, en die hem hulde boodt!
Hy, 't rampvol Koningskind, den treurgalm waard eens Dichters
Wiens boezem 't bloed gevoelt dat uit zijn boezem sproot!

Gy, tuigt van uit uw asch! — En gy, met grijze hairen
  Beschaduwd Hoofdpoëet waar Zeeland roem op draagt,
Wie leerde uw hand den greep der echte Dichtrensnaren,
  Dan Zuiderlandsche kunst uit Vlaamsche kim gedaagd?
Ja, prijk, mijn bakermat, op Vondels volgelingen,
  Roemt Dichters, Pindus trots, by 't Nageslacht vergood:
De Hoefbron moge alom in duizend bochten springen;
  't Is Vlaandren dat den wel op Neêrlands grond ontsloot.
Ontfang dees schatting dan, ô Brugges fiere zetel.
  In 't midden van uw kring vol rijke torenpracht!
Geen Hollands zeeleeuw meer, op vlaggenzwier vermetel,
  Heft nijdige oogen op aan Ottoos watergracht.
Geen Holland meer braveert, geen Vlaandren heft den schedel,
  't Is Neêrland, Vaderland, in glorie onverdeeld!
Door afkomst, heldenbloed, en zwaard, en Dichtlier, edel,
  Is 't één, één zelfde vlam, die beider borst doorspeelt.
Voor my, indien ik ooit de harpkoord mocht doen klinken,
  Ik was, maar ben geweest; ontworteld en verdord,
En, uitgevonkeld vlasch waar heldre Orions blinken,
  Is 't hier een stervenszucht die U geofferd wordt.
Een zucht? — ach flaauwe walm na uitgeblaakte vonken,
  Wiens weemlen slechts getuigt van eens ontstoken gloed,
Nog trachtende opwaarts heen, maar machtloos neêrgezonken
  En in de lucht vergaan met d'ademstroom van 't bloed!
Doch wat, wat kan hy meer, wien arbeid, smaad, en lijden,
  In 's levens zomerstand heeft uitgeput van kracht;
Wien 't lot had opgelegd met golf en wind te strijden,
  Zoolang hem 't daglicht rees, nog zwarter dan de nacht!
Zweve echter op de wiek der Noordelijke vlagen
  Die zucht u in 't gemoet' aan de overzij' der Scheld';
En zoo 't de draaikolk duldt der tuimelzieke dagen,
  Hij dringe in elke borst waarin de Dichtaâr zwelt!

Voor het vak der Romance leverde deze zelfde Verzameling nog eene belangrijke proeve in de *Rolands-Eck aan den Rhyn*, waarvan wij ons hier vergenoegen mogen het eerste couplet, al ware het alleen om de welluidende versmaat, aan te halen:

Wie heeft by 't woeste Tijdgewoel
Nog tranen over voor 't gevoel?
Wiens menschlijk harte neemt nog deel
In 't somber filomeel-
gekweel,
Wanneer ze in wangestemde maat
Den schorren toon van wanhoop slaat?
Die kome en hoor' naar 't stroeve lied
Dat uit getroffen boezem schiet.

De nieuwe smarten, die den avond van 's Dichters leven, gelijk wij begonnen te doen opmerken, overvielen, namen een aanvang en hadden haren wortel in eene langdurige en gevaarlijke krankheid, die bij den afloop van het meergemelde jaar 1826 zijne tedergeliefde gade aan den oever des grafs bracht. Die ziekte was voor de beide Echtgenooten een beslissend oogenblik met betrekking tot het hoogere leven. Voor BILDERDIJK, met geheel de kracht van zijn hart aan de dierbare en die liefde zoo dubbel waardige vrouw verbonden, en dat steeds te sterker, naarmate de gemeenschappelijke ondervinding en doorworsteling van zoo velerlei levenswegen, — voor den zeventigjarigen BILDERDIJK was de schok in zijne gevolgen uitputtend en doodelijk. Wat hij in die ziekte en de daarbij gepaard gaande zielsworstelingen eener gade, die hem meer dan immer alles op aarde was, geleden heeft, kan uit zijne *Brieven* uit dat tijdstip aan zijne vrienden CAPADOSE en DA COSTA blijken. Ook menig hartroerend vers, onder de wisselingen van hoop en vrees, of straks bij de vurig afgebedene herstelling, aan den lijdenden grijsaard ontperst, geeft van hetgeen in zijne

ziel destijds omging een blijvend getuigenis. Men zie de meesten dier uitboezemingen in zijn jongste Dichtbundel, de *Nasprokkeling*. Eindelijk mocht hij het met volle vreugde uitroepen (1):

o Mijn God, waar vind ik klanken
Voor de volheid van mijn hart,
Om na de uitgestane smart
U te loven, U te danken,
Dat Ge my haar wedergeeft
In wier hart het mijne leeft!

Ja, mijn God, geen sterflijk pogen
Drukt die zielsgevoelens uit,
Die dit vol gemoed besluit
Voor Uw weldoend Alvermogen;
Hoe verdringt zich zucht op zucht!
Ja, mijn boezem schreit om lucht.

Wat, wat kan ik meer, dan schreien?
Zoete tranen, vliet, ja vliet.
Zalig, die op U verbeiën,
Gy, die onze borst doorziet!
Ja, mijn God, mijn Goël, ja,
Eeuwig loof ik Uw genà.

Zoo werd dan op de vurigste bede het leven der zielsbeminde vrouw nog eenige weinige jaren gerekt. Haar leven evenwel bleef in de gevolgen kwijnend, — dat van BILDERDIJK had een schok ontvangen, die van nu aan eerst recht in zijnen arbeid en in de gehalte van zijne poëzy eene zichtbare afneming voortbracht. Veel daarneven werkte mede, om over deze laatste jaren zijns levens de sombere nevels te verzwaren, — veel, dat van innerlijken aart ruim zoo zeer

(1) Aldaar, bladz. 156.

als van buiten af werkende, hem den laatsten strijd moeilijk moesten maken, maar ook tevens meer en meer ook bij eigene ondervinding doen kennen, wat er voor den Christen soms tot afbreking noodig wordt gekeurd bij God, vooral daar, waar een schitterend en machtig genie zelfs de dierbaarste Waarheid tot eigene verheffing zoude kunnen misbruiken. Doch bij de roede der vaderlijke kastijding ter behoudenis, ondervond onze Dichter in die jaren ook nog menig uur van kalmte en innerlijken troost in gemeenschap met zijne vooral niet minder beproefde zielsvriendin. Alle die onderscheidene gewaarwoordingen hervinden zich kenbaar in de verzen der Bundels, die, met nog anderen dichterlijken arbeid, wederom van 1826 tot 1830 niet ophielden aan de pen des onvermoeiden Dichters te ontvloeien.

Een der treffendste omstandigheden kort na de herstelling zijner gade, was voor BILDERDIJK de noodzakelijkheid om het altijd geliefde *Leyden* te verlaten, dat voor hem in het jaar 1827 geene woning meer scheen over te hebben. Zoo vestigde hij zich dan nu in het aloude *Haarlem*, alwaar hij vroeger wel het minst gedacht zal hebben, zijne dagen eens te zullen eindigen.

Behalve een afzonderlijk uitgegeven *Afscheid aan Leyden*, verscheen eerlang in dat zelfde jaar de *Nieuwe Oprakeling*, een Bundel, gelijk meest allen van dat laatste vier- of vijfjarig tijdvak grootendeels, ten laatste zelfs eenig, uit *Losse Verzen* bestaande. Het vermogen, om alles in dichtmaat en dichterlijken vorm weder te geven, was, bij deze zijne langzame afster-

ving, bij wijlen tot een soort van gewoonte en schier werktuigelijke behoefte geworden, gelijk hij zelf, altijd bij dat alles treffend en schilderachtig, het besef daarvan te kennen geeft in een der Gedichten van dezen zelfden Bundel (bladz. 190):

Even als een oude Baker,
Wen een piepend nachtkaars-end
In de pijp brandt op haar blaker,
Uit langdurige gewent'
Dadelijk haar knie doet trillen
Of ze een kindtjen had te stillen,
Daar 't intusschen stil en zoet,
Zonder schudden, zonder sussen
Rustig voortslaapt op zijn kussen,
En in 't wiegjen niets vermoedt:

Even zoo (ik wil 't bekennen,)
Is 't met my in dezen tijd,
Wien, dien kring gewoon te rennen,
't Bloedt door 't hersenstelsel rijdt.
Verzen zijn het zonder ende;
Waar ik thands mijne aandacht wende,
Wat verstand of wil gebied',
Wat er in of door mag stormen,
Alles voegt zich in die vormen;
Anders denken kan ik niet.

ô Die deze molenklappen
Met dat eindeloos gesuis
Slechts een oogwenk mocht ontsnappen,
En eens rust had van 't geruis!
Eens verpoozing van dat woelen
Dat zich, slapend zelfs, doet voelen,
En de hersens zoo verwoest!
Ach, wat hoog bevoorrecht wezen,
Boven mijn bereik gerezen,
Of dat schepsel wezen moest!

Doch wat kan zoo'n uitroep baten!
Ziekte, werd zy wortelvast,
Zal 't gekwel niet achterlaten
Om ons zuchten by de last.
En waar hoofd en zenuwtuigen,
Eens verkracht, ter neder buigen,
Zit er hoop noch redding op.
Alles wat men by kan dragen
Is een hulpeloos beklagen
Van den molenzieken kop.

Schrikt dus vrij, mijn Tijdgenooten,
Van de verzen zonder end,
Die, my buiten wil ontvloten,
's Drukkers pers in 't daglicht zendt.
Wijt aan die ze u mededeelen,
Niet aan my, zoo ze eens vervelen!
'k Weet het, alles heeft zijn maat;
Maar voor paarden die, aan 't hollen,
In hun rennen zuizebollen,
Weet de voerman hier geen raad.

By het scheemren van zijne oogen
Dravende over struik en hegg',
Blijft er niets in zijn vermogen
Dan te roepen: »Uit den weg!"
Nu dat roep ik. »Goede vrinden,
»Die u niet bekocht wilt vinden
»By mijn oud eenzelvig lied!
»Waar u 't boek op wil onthalen,
»Hoordet gy reeds vijftigmalen,
»En wat nieuw is, schaf ik niet!"

Wij laten uit dien zelfden Bondel, als uitdrukking der alles behalve troostelooze stemming, die onder het innerlijk leed nog bijbleef, het vers volgen, waarin hij tegen *Verveling* in het leven op aarde dus waarschuwt:

Wat verveelt ge U, doffe Geeuwrik,
  Wat verzucht gy dat de tijd
  Niet nog sneller voorwaarts glijdt;
Wat benijdt ge vink en leeuwrik,
  Die in schaaûw van lindenblaân
De in den daauw gewasschen veêren
  Vrolijk in de luwte slaan
Onder 't zangrig kwinkeleeren,
  En, het kopjen in de lucht,
  Zich verheffen tot de vlucht!

Zulk een beestjen smaakt het leven
  En het goed daaraan verknocht,
  Zonder vrees of achterdocht;
't Wenscht zijn kring niet uit te streven;
  't Voelt behoefte, wordt verzaad,
Vindt waarmeê zijn dorst te laven,
  Is gelukkig in zijn staat,
Smaakt de hem bereide gaven,
  En zet keel en boezem uit
  In een dwangloos maatgeluid.

Waarom toch, verdwaasde menschen,
  Niet het aanzijn meê gesmaakt
  Maar 't zich opdoend goed verzaakt
In een ijdelzinnig wenschen?
  Wenschen, nooit (ja, nooit!) voldaan,
Die geen wareld kan vervullen,
  Zonder voorwerp dan in waan!
Schellen, die slechts leed verhullen!
  Oogbedriegend Sodoms ooft,
  Bitter, of van smaak beroofd!

't Heden heeft men zien verdwijnen
  Dat ons door de vingers droop,
  Maar op morgen rust de hoop.
Heerlijk zal die ochtend schijnen! —

Ach! die blijzon breekt niet door,
Blijft van nevelen bevangen,
Stelt op nieuw het hart te loor;
t Altijd uitgesteld verlangen
Brandt en blakert steeds 't gemoed,
En verteert en merg en bloed.

Wacht geen morgen; leef nog heden!
Zij uw boezem niet vereeld
Voor het goede, u toebedeeld:
't Kwaad is ras voorby gegleden;
Maar het welgesmaakt genot
Blijft by dankbaar zielsgenieten
Met het biddend oog op God,
Immer ruim en ruimer vlieten,
En geen blakerende zon
Droogt die onuitputbre bron.

Uit wederom een anderen toon is het merkwaardig Gedicht in die zelfde Verzameling: *Mijn Leeftijd*, waarin hij de groote tijdvakken, die het Vaderland sints zijne eigene vroege jeugd doorleefde, met eenige weinige trekken kenschetst:

'k Heb twee geslachten op zien staan,
'k Heb drie geslachten zien vergaan,
En thands beleef ik reeds het vierde:
Maar zag verbasterde Eigenwil
Die 't draaien van de wereldspil;
En Neêrland boven al, bestierde. Enz.

En ten slotte:

Keer, Hemel, keer het voorspook af!
Ja, wil op de oever van het graf
Mijn hart met beter uitzicht laven!

a. 'k Zag 't volk gelukkig, vrij, en groot:
b. Ik zag 't verdarteld, wrevel, snood:
c. 'k Zag 't uitgeput, gezonken, slaven:

Maar 'k zag 't herrijzen, vol van hoop;
Doch tevens hoe de kanker kroop
Waardoor zoo vele Staten vielen:
o Gy die 't licht my hebt gespaard,
o Zij mijn ouderdom bewaard
Van dat ik 't hooploos zie vernielen!

De Voet in 't Graf een Bondel in dat zelfde jaar van 's Dichters verplaatsing uitgegeven, bevat onder den titel van *Jongste Gedichten* menigeen, dat zelfs zijnen krachtigsten tijd zoude versierd hebben: *het Staatsgezag*. de *Slaapverkwikking*, *God en de Mensch*, de *Zielzucht*, de *Erfsmet.* Men hoore het aandoenlijke trippelvers, *de Rand des Grafs* getiteld:

Daar is slechts een stap tusschen my en het graf,
Hoe ras is die overgetreden!
Een oogwenk, niets meer, en ik stort er in af,
Van 't glibberig kantjen gegleden.
Een duizeling draai' my het zuizende hoofd; —
Een stootjen van windvlaag of minder; —
Daar val ik, daar lig ik van leven beroofd,
De prooi van den grooten Verslinder!
Wat sta ik dan zorgloos aan d' openen rand,
Of mijmer in vruchteloos treuren,
En grijp geens Verlossers my wenkende hand,
Bereid, me aan het jammer te ontscheuren?
Wat sluit ik mijne oogen voor 't dreigend gevaar,
En zoek naar vertroosting in 't ronde;
Het nooduur, het punt van beslissing is dáár,
Straks slaat die ontzettende stonde. —

a. Tot 1775. *b.* Tot 1795. *c.* Tot 1815.

Maar neen! niet ontzettend voor hem die U kent,
o Heiland! o God van ontferming!
Tot U is het oog van mijn harte gewend,
In 't Uwe mijn trouwe bescherming.
Gy keert het niet af van de zwakheid der ziel,
Nog valbaar voor 't ijdel der aarde:
Geen halmtjen dat ooit aan Uw handen ontviel,
Van 't geen Gy ten graanschuur vergaârde.
Ontfang Gy mijn zuchten, al zijn zy onrein
Gy heiligt ze door Uw verzoening;
't Geloof van mijn harte zij nietig en klein,
't Rust veilig op Uwe voldoening!
Ontvang Gy mijn laatsten, mijn stervenden zucht,
En 'k ben in Uw zielhoede zeker!
Zoo vlieg ik ten Vader door nevel en lucht,
My wacht slechts één drop uit Uw beker.

Wij voegen daar nog bij de schoone overbrenging naar den Oudvader GREGORIUS NASIANZENUS op JEZUS *Godheid*:

Uw Godheid wordt ontkend, ô Jezus! ô mijn God!
'T Heelal erkende haar en boog voor uw gebod.
Een star verkondigde Uw geboorte; de Englenscharen
Verbreidden haar met glans en lofzang door de lucht;
De zee strekte U een baan en effende U zijn baren,
En de aarde schokte in angst by Uwen stervenszucht:
De Zon verborg heur licht; de harde rotsen spleten:
De Hel bezwijkt, de dood slaakt zijne onbreekbre keten,
En 't graf hergeeft zijn prooi. Slechts Jood en Filozoof
Blijft roerloos, blijft verhard, gevoelloos, blind, en doof.
Doch neen; de Jood keert weêr, zijn boezem wordt bewogen,
De Filosoof-alleen heeft voor geen waarheid oogen,
Zijn paddengloriezucht is 't domblind Ongeloof,
Godslastring is zijne eer, zijn waarheid Duivlenlogen;
En 't kroost, by 't addrengift dier wijsheid opgetogen,
Valt argloos aan de Hel ten roof. —

Wij besluiten onze aanhaling uit dezen Bundel met de treffende gedachte uitgedrukt in de JOB en SALOMO:

De hoogst rampzalige der menschen niet alleen,
Ook de algelukkigste der Koningen op aarde,
Erkenden al 't genot des levens zonder waarde:
En Heil en Jammer stemt in de uitspraak over een.
Wat dan verbloemt men 't zich? Wat wil men 't wederstreven?
Wat hoopt ge, ô dwaze mensch, van 't wisselvallig leven?
'T Is, spijs voor 't hongrend hart, in ijdlen droom gezocht,
In stormnood op den top der schuddende esch geklommen,
By 't schokken van den dijk naar volle zee gezwommen,
En, 't levenvoedend brood voor waterschuim verkocht.

In het jaar 1828 verschenen op nieuw drie onderscheidene Dichtbondels van den hoogbejaarde. Wij laten uit de eerste dier Verzamelingen, *Naklank* geheten, twee Verzen volgen, het een tot 's Dichters geboortestond, het ander tot zijn naderend einde betrekkelijk. Tot verstand van het eerste mag de bijzonderheid hier wel herinnerd worden, dat, weinige uren na zijne geboorte, de glasruiten in het ouderlijke huis door een kwaadwillig of brooddronken jong mensch werden ingeslagen. Van daar dan, bij de herinnering in hoogen ouderdom, het hier volgende vers: *mijn eerste Levensnacht;*

De dagtoorts was in zee gezonken,
De hemel toonde flaauwe vonken,
Weldra met wolken overdekt,
Tot beide kimmen uitgestrekt
Onze aard, die staatlijk ommezwierde
En, draaiende ons het Oosten door,
Naar middernacht heur wending stierde,
't Geen thans geen beergestarnt' versierde,
Voltrok nog niet het halve vierde
Van 't om haar as geschreven spoor.

'k Lag, pas uit Moeders schoot ontbonden,
Met d' eersten zwachteldoek bewonden,
In 't wiegjen, nog in zwijmelslaap,
Een zestien uren oude knaap;
Wanneer, in dolle woede aan 't koken
De uit d'afgrond opgeborsten haat,
In schaduw van de nacht gedoken,
My met een hagel kwam bestoken
Van kei en klinkers, uitgebroken
Aan 't steenplaveisel van de straat.

Wat moest dit dolle rustverstooren
Voorspellen aan het pasgeboren
En van zich-zelf onwetend wicht
Daar 't in zijn eersten sluimer ligt?
Rijs, oudheid, met uw wichelaren;
Spreek, later starren-wichlarij,
(Indien gy 't voorspook kunt verklaren,)
Wat noodlot by volwassen jaren,
Op 't hobblen van de wareldbaren
Verknocht aan zijn geboorte zij?

Zal 't by Apolloos wakkre zonen
Door Dichterlijke cytertonen
Een tweede Amfion zijn, wiens hand
Wanneer zy 't elpen speeltuig spant,
De steenen door zijn kunst bewogen,
(Als Kadmus wijdberoemden wal)
Met toovertonen aangetogen
En hupplend door de lucht gevlogen,
Voor 's aardrijks overschemerde oogen
Ter wonderstad vergaadren zal?

Moet hy een ander Thebe vesten,
Maar trefloos voor de helsche pesten;
Waar Harmony de Vrede en Rust
In broederlijke omarming kust? —

Ach, meer dan stervling moest hy wezen,
Wiens tot dat heil bestemde snaar
De Razernijen kon belezen,
Eens uit de onbluschbre poel gerezen; —
Door wien van alle ramp genezen,
De onzalige Aard een Hemel waar! —

Of, was het de aanvang reeds van 't lijden,
Door de aan te spoeden jammertijden
Hem toebereid, om, levenslang
Het offer van geweld en dwang,
Der snooden vyandschap te dragen;
Het hoofd te biên voor recht en wet,
Aan alle saamgehoopte plagen;
En, zwerver, schimmen na te jagen
In 't schaamle brood der vlijt te vragen,
Baldadig, Land en erf ontzet?

Ach de uitkomst heeft te wel bewezen,
Wat die geboortnacht gaf te lezen,
En siddrend ziet mijn ouderdom
Naar 't doorgestane lijden om.
Doch 't was my van omhoog gegeven
(En, dank ô Hemel, 'k zie het end!)
Die baan onwrikbaar door te streven
Van 't steeds met jamm'ren kampend leven,
Dat, door één stormorkaan gedreven,
Noch rust noch waar genoegen kent.

Het tweede gedicht uit denzelfden Bondel, dat wij uit een aantal altijd belangrijke Verzen van onderscheiden toon en stof, hier nog ter aanhaling kiezen, is de *Uitvaart*, wegens het bijzondere van maat en klanknabootsing vooral merkwaardig:

Befloersde trom
Noch rouwgebrom
Ga romm'lende om
Voor mijn gebeente:
Geen klokgebom
Uit hollen Dom
Roep 't wellekom
In 't grafgesteente;
Geen dichte drom
Volg' stroef en stom;
Festoen noch blom
Van krepgefrom
Om 't lijk, vermomm'
Mijn schaamle kleente!
Mijn jaartal klom
Tot volle som,
Mijn oog verglom;
En de ouderdom
Roept blind en krom
Ter doodsgemeente.
Wat zoude ik thands,
Beroofd der glans
Van 's hemels trans,
Op de aard begeeren?
Geen moed des mans,
Geen spies of lans,
Geen legerschans,
Kan 't sterfuur keeren.
Geen spel of dans,
Geen dobbelkans,
Geen lauwerkrans,
Of Rijkbeheeren.
Een handvol zands
Des grafkuilrands
Is 't nietig gants,
Dat de asch mag eeren:
De beet des tands
Des Aartstyrans

Des menschenstands,
Zal 't lijk verteeren.

Doch wat 's dit my,
Die banden vrij,
In 't uitzicht blij
Dat ik belij,
Op 't noodgeſij'
Mag triomfeeren?
Ik juiche en strij';
Wat glippe of glij',
HY staat me by,
Die 't af kan weeren.
Geen dwinglandij,
Geen razernij,
Geen Helharpy
Van Sofistry,
Geen nood, dien wy
Aan Jezus zij'
Niet stout braveeren!
Zijne Englenrij
Verordent Hy
Tot wachters om ons hoofd. Geen onheil kan ons deeren.

De *Avondschemering*, een Bundel te *Brussel* onder toezicht van den Heer JAN J. F. WAP in hetzelfde jaar uitgegeven, en dat voor vignet de medaille met 's Dichters afbeelding van den Kunstgraveur DIONISY op het titelblad heeft, bevat voor het meest *Losse vaerzen*. Ten voorbeeld strekke het achtregelige Bijschrift op den Dichter ANTONIDES met wien, als wij reeds opmerkten, BILDERDIJK altijd veel op had, zonder nogthans zijne zeer groote gebreken over het hoofd te zien (bl. 75):

De Dichter op wiens stoute en forse reuzenschreden
Mijn starend oog zich hechtte, in d'opgang van Parnas:
Wien ik my kracht gevoelde om op het spoor te treden,
Doch wien mijn hart te groot tot Mededinger was.
Wiens geest ik altijd eere en in zijn vlucht bewonder,
Ja, licht onwetend volge als hy zijn toon verheft;
Maar minder windgebrom by 't rollen van zijn donder,
En meer verplettrends wensch, wanneer zijn bliksem treft.

Wij voegen er uit een geheel anderen toon en trant het luimige versje bij *op een Liberaal gelijk er zijn of geweest zijn* :

Onrust, oproer is mijn text,
Dat geeft vreugd en blijheid;
Doch de wareld is behext,
Want zy wil geen vrijheid.

Koning...? Ja, maar geen gezag;
Af en aan te zetten;
Wy, by openlijk verdrag,
Meester van de wetten!

Ja, dat ongestadig beest
Met zijn duizend koppen
Is te lang in band geweest,
't Laat zich niet meer foppen.

't Brak nu toom en strikken uit,
't Moet zich-zelf regeeren:
Staan wanneer de sleeper fluit,
Zou het paard onteeren.

Neen den sleeper nu getoomd,
Ons de zweep in handen!
En de scheepjens voort*gestoomd*,
Waar 't ook moog belanden.

Waar? dat weten wy niet recht,
Maar dat zal zich vinden.
Mits wy schippersbaas en knecht
Oog en handen binden.

Weg met d' ouderwetschen praat
Van gestelde machten!
Waar de wereld rond van gaat,
Zijn de dommekrachten.

O wat rijkgezegende Eeuw
Die wy thans beleven,
Nu het razend volksgeschreeuw
Elk de wet mag geven!

't Strij' met God, Geweten, Eer,
Afgesleten namen!
Foei, dat al bestaat niet meer,
Die moet elk zich schamen!

Eenmaal was er heel wat vast
Aan het Landbesturen;
Nu kan 't ieder weversgast
Of — hy vraagt zijn buren.

O verstandig Brittenland!
O verstandig Frankrijk!
Die uw kool in Holland plant,
Maakt het onverganklijk.

Wil die kool in dezen grond
Niet recht welig groeien,
Wel! men zal ze zoo terstond
Met wat bloed besproeien.

Dat beviel de Franschen wel;
Dat deed elk regeeren.
Dat 's een hemel als de hel!
Wie kan meer begeeren!

Domheid, dolheid, razerny,
  Eertijds aan de keten,
Geef de wet der maatschappij!
  Dat mag zalig heeten.

Dat is 't recht der menschlijkheid,
  Daar moet elk voor buigen;
En wie anders denkt of zeit,
't Fransche moordtuig staat bereid
  Om hem te overtuigen.

Hooger toon hooren wij weder aangeslagen in een Bundel van nog steeds datzelfde jaar 1828, getiteld *Vermaking*. Reeds het vignet, (met toespeling op het *testamentum militare* der Romeinen) een stervenden krijgsman voorstellende, die zijn uitersten wil in de hand houdt, geeft, zoo wel als het *Voorbericht* de beteekenis van de naamgeving te kennen, die niemand dan wel meer met het woord of denkbeeld van *vermaak* zal verwarren.

Aan wien *vermaak* ik deze bladeren?

dus luidt verder al dadelijk de eerste regel van den *Voorzang*, waarna de Bundel zelve geopend wordt met eene stout gestemde *Dithyrambe*, in welke het hooger denkbeeld van *Orde* dus bezongen wordt:

Heilige Orde dezer wareld,
  Die den scepter van gezag
  Over nachtbeurt voert en dag,
En een kroon spant, rijk ompareld
                Met gevonkel
Van robijnen en karbonkel,

En saffieren flonkerbag!
U wil ik ter eere zingen,
U, Behoudster aller dingen,
Wetbestemster van 't Heelal!
Niets ontglipt aan uwe omvatting:
Aan uw band is geene ontspatting,
Of wat stand houdt, kwaam ten val.
't Hemelsch licht ontzonk zijn luister;
't Niet herstelde in eindloos duister
Zijn gevelde heerschappy.
Heel de schepping waar verloren,
De oude baiertnacht herboren,
Woester woest dan woesteny;
En Gods Glorie — zwijgt, ô lippen,
Laat het woord u niet ontglippen! —
Ja, Zijn glorie waar voorbij.
Ach, ook ik ben aan de keten,
Uitgespannen door den Tijd,
Meê als schakel ingevlijd;
Wat dan schaamde ik my 't vermeten
Zoo mijn zang de borst ontglijdt?
Ja, U zing ik, — enz.

Voorts hebben wij in deze Verzameling een nieuwe *Ode* op NAPOLEON, het lied: *Volksboete*, de Lierzang op *den Jordaan*, een Dichterlijk Overzicht der Geschiedenis van *Rusland*, straks de *Zangcoupletten* beginnende:

Onder de bloemen verscholen
In holen,
Loert de venijnige hofslang op ons.

en den *Ouderdom*, in deze maat:

Hooge jaren,
Graauwe hairen,
Gaan gewoonlijk met elkaâr; enz.

's Dichters besten tijd waardig zijn alle deze en nog andere Gedichten van den zelfden Bundel, waarin verre boven allen uitsteekt: *Jezus Intrede te Jeruzalem.* De vier eerste strophen van dit overschoone vers volgen:

Niet op glinsterende wielen
  Van een gouden praalkaros,
  Niet in purpren Koningsdosch,
  Niet op vlammensnuivend ros
  Dat op pluim en zadel trotsch
Huppelt op geleerde hielen,
  En, van bruischend bloed verhit,
  Schuimend knabbelt op 't gebit.

Niet omstuwd van lijfstaffieren
  Met een schitterenden drom,
  Onder 't tromp - en paukgebrom
  Van een vorstlijk wellekom,
  Zwevende den Hofstoet om
Met ontplooide feestbanieren,
  In den praal der majesteit, —
  Maar in stille staatlijkheid.

Niet by 't myrrhe en mastik-smeulen
  Onder 't krakend styraxblad
  Dat in 't zwaaiend wierookvat,
  Met een goudgevonkel spat,
  Nadert hier zijn koningsstad
Op het needrig lastdierveulen,
  Davids langbeloofde Zoon;
  Hy, te groot voor aardschen throon!

De Idumeesche palmenmeien
  Van een juichend vaderland
  Zweven echter hand in hand,
  't Galmt en juicht aan allen kant.
  Oog en boezem blaakt en brandt;

Kleeders ziet men 't pad bespreien!
't Is de Vorst uit Judaas stam,
Die in 't zijne wederkwam! enz.

Het jaar 1828, zoo vruchtbaar in de uitgave van oorspronkelijke Bundels uit BILDERDIJKS ouderdom, was het ook in die van overbrengingen of omwerkingen van gemengden inhoud en verschillenden oorsprong: de *Spreuken en Voorbeelden* van den Persischen Dichter MUSLIH EDDIN SADI, getrokken uit zijnen *Rozengaard*, — *de Cycloop*, een Saterspel van EURIPIDES, binnen eenige dagen, of liever uren (zoo als de Heeren ABRAHAM en JERONIMO DE VRIES het in het *Voorbericht* bij de hun toegestane uitgave van dit luimige voortbrengsel te kennen geven); — eindelijk: H. L. SPIEGELS *Hartspiegel in nieuwe taal en dichtmaat overgebracht*, onder geleide van een belangrijk Voorbericht over dezen oud-Amsterdamschen Dichter, en zijne half Christelijke, half Stoïsche richting. — In het volgende jaar zag eene dergelijke vrucht van dichterlijke uitspanning het licht: de *Proeve eener navolging van* OVIDIUS *Gedaantverwisselingen*, zijnde de vier eerste Zangen der *Metamorphosen* van dezen Latijnschen Dichter.

Nog kwamen ten jare 1828, in het vak van Taalkunde, eenige *korte Aanmerkingen* van onzen Dichter op HUIDECOPERS *Proeve van Taal- en Dichtkunde* in het licht.

In 1829 werden wederom twee Dichtbundels: de *Nieuwe Vermaking* (te *Rotterdam*) en de *Schemerschijn* onder het motto: *Dubiae confinia noctis* (te *Gend*)

uitgegeven. Nevens eenige Mengelpoëzij bestaat de inhoud van beide voornamelijk in overzettingen van gewijde Dichters: *Het lied van Mozes,* en een aantal *Psalmzangen*, waarvan wij uit den eersten der twee genoemde Bundels de overzetting van den 91sten *Psalm* laten volgen:

Gy die in 's Hoogsten schuts gezeten,
  Vertrouwend in Zijn schaduw rust,
Gy moogt op aard u zalig heeten,
  In 't hart, uws toeverlaats bewust.
Hy redt u, als ge op duivenwieken
  Voor gier en havikskla auwen vliedt,
En 't van de doodsangst piepend kieken
  Naar vrije schuilplaats om zich ziet.
De vooglaar sprei' zijn valsche strikken
  En spann' zijn net bedekt voor 't oog,
Geen doodschrik zal uw ziel verwrikken;
  Uw redding wacht gy van omhoog.
Laat heel een wareld samenzweeren,
  Bestook', bekruip', geweld en list,
U zal geen kracht of loosheid deeren
  Door hel of wareld aangehitst.
Schoon duizend aan uw zy' bezwijken,
  Gy staat en kalm en onvervaard
Omgeven van een berg van lijken,
  Door 's Hemels Englenwacht bewaard.
Laat 's afgronds navel opensparren
  En braken pest en nacht en dood,
En overwalmen lucht en starren;
  U schokt noch nijpt gevaar of nood.
Schoon leeuw en tijger om ons zweven
  In de akeligste wildernis,
Hun aanblik doet hem 't hart niet beven
  Wien God ten schild en redder is.
Wat mag, wat zal, wat kan hy duchten,
  Die zijn' Verlosser toebehoort,

Tot Hem vertrouwende op mag zuchten,
Verzekerd door 't onfeilbre Woord?
Neen, barst' dees aardbol uit zijn naven,
Hy ziet de slooping onverschrikt:
Zy moog' hem onder zich begraven,
Maar niets dat zijn geloof verwrikt!
Wat zou hem voor dat oog bedekken
Dat d' afgrond peilt van 't eindloos diep,
En 't leven uit den dood zal wekken,
Gelijk het hem in 't aanzijn riep.
GY, hoog in 't eeuwig licht gezeten,
Wiens vinger zonnen 't renspoor trekt,
Gestarnten schakelt tot een keten,
En hemelen met luister dekt.
Gy, bron van 't aanzijn, wel van 't leven,
Gy zelf alleen 't waarachig zijn,
Ach leer Gy ons, U de eer te geven;
En gy, ô stoflijk kleed, verdwijn! —
Verdwijnt, vergaat, gy ijdle schimmen,
Waarnaar de hand in 't wilde tast!
Gy, dampen die het brein beklimmen,
Wier nevel 't stikkend hart verrast.
Leer, stervling, Gode uw lot bevelen,
Gy, in der dingen toekomst blind,
En, wat Zijn hand ons toe moog deelen,
Steeds tuimlende in een wervelwind.
Geef, Godheid, niet naar ons verlangen,
Maar naar Uw wijsheid, altijd goed;
En leer ons dankbaar dat ontfangen,
Met onderwerping van 't gemoed!

Uit den *Schemerschijn* strekke de overbrenging van den 25sten *Psalm* nog tot eene Proeve:

Aan mijn God behoort mijn zucht:
Heer! tot U is 't dat zy vlucht!

Buig mijn ziel, maar geef betrouwen;
  Snoodheid juich' niet over my!
Cedervast, die op U bouwen;
  Rookwalm, de aardsche hoovaardy!
Doe my Uwe wegen kennen,
  Leer me uw paden, hard of zacht,
Eenzaam, maar getrouw doorrennen,
  God des Heils, waarop ik wacht!
Faal mijn voet niet onder 't treden;
  En herdenk de losheid niet,
God van goedertierenheden,
  Die mijn jeugd zich overliet!
Hy is goed, de Heer der Heeren;
  Hy, hy neemt den zondaar aan.
Ja, Hy zal Zijn weg ons leeren,
  Die aan Zijn geleide gaan.
Klare, zuivre, reine zoetheid
  Is Zijn weg voor die Hem eert.
Laat my deelen in Uw goedheid,
  'k Hou mijn hart niet afgekeerd.
Moge 't U volkomen vreezen!
  Ge onderwijst het in Uw raad;
Nacht zal dan verkwikking wezen;
  De aard, ten erfdeel van ons zaad.
Ons, die Uwen naam belijden,
  Toont Ge Uw Bondverborgenheid.
Prijkt Uw licht aan alle zijden;
  Breekt het net dat me overspreidt;
Reik me Uw troost in mijn ellenden
  Uw genade, groote God,
Scheur' my uit en doe ze wenden
  In mijn eenzaam jammerlot!
Trek my uit dees poel van zonden,
  Die my overdolven heeft.
U betrouw ik hoe verslonden,
  Die den bidder bijstand geeft!

Woel 't vijandig rot van haatren!
  Groeien zy in tal en macht!
Ydel zal hun woede klaatren;
  Gy bewaart wie op U wacht!
Zij oprechtheid, rein geweten,
  My ten deel en toeverlaat
En verbreek de Helsche keten,
  Die de boosheid om ons slaat.

Het *Uitzicht op mijnen dood*, in hetzelfde jaar (1829) voor vrienden gedrukt en niet in den handel gebracht, werd, na 's Dichters overlijden, op nieuw uitgegeven en te zamen met een nog onuitgegeven vers tegen het. tabakrooken, *het Nicotiaansche kruid* getiteld, algemeen verkrijgbaar gesteld (a°. 1832). Het Voorbericht dezer uitgave geeft een Levensoverzicht, blijkbaar van eene bevriende, schoon ongenoemde hand afkomstig. Zij was van den Heer MARONIER.

De laatste van BILDERDIJKS Dichtbundels, nog bij zijn leven in het licht gekomen, is de *Nasprokkeling*, ook deze voor het meest uit losse Verzen te zamen gesteld. Twee Uitboezemingen, waarin zich als het ware de laatste adem van den Dichter verliest, mogen hier de reeks onzer aanhalingen besluiten; eenige regelen *aan Zijne Koninklijke Hoogheid den Heere Prinse van Oranje* (thans Koning WILLEM II):

Uw Vorstlijk Huis verknocht sints zeven voorgeslachten
  En zonder leed, gebrek, geweld, of ban te ontzien,
Thands grijs en uitgeput van geest en lichaamskrachten,
  Vergeet de Grijzaart niet zijn hulde U aan te biên:
Gun des, schoon de ouderdom, onheelbaarste aller kwalen,
  Hem van 't gewenschte licht uws aanschijns thands versteekt,
U 't onveranderd hart eens boezems af te malen,
  Waaruit de aloude zucht voor Nassaus stamhuis spreekt.

Ach! zoo zijn arm U eens aan 't brandend hart mocht drukken,
  Den kinderlijken lach U kussen van den mond,
Hoe voelde 's grijzen borst zich andermaal verrukken
  Indien hy stervensreê zijn wensch bevestigd vond!
Den wensch: U nogmaals groot, ja grooter dan Uw Vaderen,
  Als Neêrlands Hoop en Roem, Europaas besten Vorst,
Met ouderlijke zucht en dat ontzag te naderen
  Dat eeuwig leven zal in mijner Telgen borst!

en deze *laatste Bede* voor de zijnen:

Een vreeslijke ouderdom greep met bevrozen hand
My, afgeleefden Grijze, in borst en ingewand.
Wat vonkjen glimt er nog, die 't hart my mag verwarmen?
Een zucht tot weldoen slechts, vergeving en erbarmen.
ô God, verstrek my die tot aan mijn jongsten snik,
En 'k zie met kalm gemoed op 't uiterst oogenblik!
U dank ik 't, mocht ik ooit my zelf 't genot ontstelen,
Om, wat my de arbeid schonk, aan andren meê te deelen:
Gy, die 't me in 't harte gaaft, Gy hebt het my vergoed;
En Uw Voorzienigheid schonk me altijd troost en moed.
Maar 'k zie de zeis des Doods my boven 't hoofd geheven!
Niet dat ik onder 't oog mijns Heilands thands zou beven;
Neen, maar mijn dierbaar kind, mijn dierbare Echtvriendin —
Wat wacht hun, zink ik eens den donkren grafkuil in? —
o Alweldadige, zie neder uit den hoogen!
o Laat ze geen gebrek, geen menschensmaad gedogen!
Ja, Gy die in Uw hand ons aller lot besluit,
En 't jong der raven spijst, stort hun Uw volheid uit!
Bescherm hen by een Volk, wiens haat ik moest verduren,
Dat me al de weldaân van mijne afkomst deed bezuren,
En met vervolging loonde om 't voorstaan van het Recht.
Ai, stel mijn hart gerust om 't lot, hun toegelegd.
o Strekk' mijn telg tot eer der voorverstorven Vaderen,
En maak hem 't bloed getrouw, dat ombruischte in hunne aderen,
En leven, rang, en staat voor 't vrij geweten gaf,
Zoo steek ik 't hoofd gerust in 't my verwachtend graf.

Beide die Verzen voeren de dagteekening van 1829, het laatste jaar waarin BILDERDIJKS ader nog vloeide. Toen de Bundel zelve (ook deze te *Brussel* en door de zorg van den Heer WAP) in 1830 de drukpers verliet, was de lang gevreesde slag reeds gevallen, waaronder de laatste levenskrachten des grijzen Dichters zouden bezwijken. De dierbare Gade, meer dan twee en dertig jaren lang de lust en troost zijns aardschen levens geweest, was hem in de lente van het zoo even genoemde jaar ontvallen. Met haar ging zijn Dichterzon voor altijd onder, — met haar het laatste overblijfsel van leven of genoegen in wat het ook zij dat tot deze wereld behoort. Behalve eenige weinige dichtregelen van groet of heilbede, schier werktuigelijk op het papier gebracht, zijn er na den dood der tedergeliefde geene verzen meer door BILDERDIJK gemaakt. Van een enkelen treurtoon op zijn laatst en zoo geheel onherstelbaar verlies, is onder zijne papieren de telkens afgebroken aanhef gevonden. Maar ook om dezen geheel uit te brengen verstrekte zijn adem niet meer.

Eenzaam en treurig staat daar nog, met de dagteekening van 1831, onder de uitgegevene werken bij zijn leven een taalkundig Geschrift: over de *Beginsels der Woordvorsching* (1).

Het waren, voorts, dagen van somberheid als die eener *valleie der schaduwen des doods*, welke het uur der volkomene verlossing voorafgingen, twintig maanden na den verpletterenden slag voor den zwaar be-

---

(1) *Leeuwarden*, bij G. T. N. SURINGAR.

proefden Christendichter aangebroken. Wie, in dat treurige tusschentijdvak, zij het dan welwillend of onbescheiden nieuwsgierig, bij den uitgeputten, meer nog van hartzeer dan van ouderdom verkwijnenden Grijzaart, eene soort van vertooning van Christelijke gelatenheid gemeend hebbe te gaan waarnemen, heeft zich ongetwijfeld in die verwachting te loor gesteld gezien. Alle vertroosting zelfs, op louter algemeenheden berustende, werd bij zulke gelegenheden eerder afgewezen, en van ongenoegzaamheid voor de behoefte van *dat* hart overtuigd. Maar wie daarentegen, ook in de treurigste dier dagen, hem het woord des kruises, den naam van Christus, als de eenige en alles vervullende, alles oplossende troost in leven en sterven mocht voorhouden, die heeft ook nog bij den zich zelven zoo smartelijk overlevenden lijder ten allen tijde weêrklank, erkentlijkheid, en de zucht van een gemoed gevonden, *dorstend naar den levenden God.*

Eene kortstondige krankheid sloopte eindelijk ook het afgetobde lichaam. Op den 18den December des jaars 1831 ontsliep hij zacht en vreedzaam. Het laatste woord, met bewustheid door hem uitgesproken, was een duidelijk en aandoenlijk *Ja!* op de vraag of het geloof in God en JESUS CHRISTUS (Joh. XIV. 1–3) nog steeds hem bijbleef?

Op den 22sten December werd hij nedergelegd aan de zijde der hem voorgegane wederhelft, in de Groote Kerk te *Haarlem*, in een graf toebehoorende aan den hartelijken Vriend van beider laatste levensjaren, den Predikant H. MANGER. De plek, waar dit graf betreden

wordt, is kenbaar aan die negen letters: BILDERDIJK op eenen steen, ingemetseld in de kolom, door de zorg der aloude Rederijkkamer *de Wijngaardranken* te *Haarlem*, en ingewijd op den 4[den] Februarij 1832 door des ontslapenen bijzonderen vriend en hoogschatter, den nu mede overleden Dichter J. VAN WALRÉ.

Na 's grooten Dichters afsterven verschenen nog in onderscheidene Deelen zijne *Nagelatene Werken*. Twee daarvan, met den titel van *Nalezingen* (*Amsterdam* a°. 1833) bevatten eenige nog hier en daar onder de papieren gevondene Gedichten van vroeger en later dagteekening. Eene Overzetting van de *Redevoeringen des heiligen Oudvaders* CHRYSOSTOMUS uit het oorspronkelijk Grieksch zag (te *Breda* a° 1832) het licht; voorts te *Amsterdam* (a°. 1833) in twee Deelen eenige nagelaten *Opstellen van Godgeleerden en Zedekundigen inhoud*, waarin onder anderen Gedachten en Vertoogen over *Eenheid en Drieheid*, over *het Dierlijk Magnetismus*, over JACOBS *Worsteling*, over *de toekomst en het Koninkryk van* CHRISTUS gevonden worden. Nog eene nalezing van prosastukken bevatten de *Mengelingen* en *Fragmenten*, te *Amsterdam* (a°. 1834) uitgegeven, waaronder eene korte Levensbeschrijving des Dichters door hem zelven, doch die niet verder dan tot het tijdstip der uitzetting a°. 1795 loopt.

Eene Verzameling van een aantal Brieven, aan onderscheidene Geleerden, Vrienden en Boezemvrienden geschreven binnen het tijdvak van 1778 tot 1831, werd uitgegeven in Vijf Deelen (a°. 1836 en 1837)

door en bij den Heer W. MESSCHERT te *Amsterdam*. Niet slechts deze Brieven, maar ook de *Voorberichten* der onderscheidene Deelen, waaronder bij name ook die van de hand des Uitgevers, bevatten belangrijke bijdragen voor het leven en karakter van den in zoo vele betrekkingen merkwaardigen man.

De hierboven reeds uitvoerig vermelde *Historie des Vaderlands* door BILDERDIJK nagelaten, en door den Hoogleeraar TYDEMAN uitgegeven, zal met een Dertiende Deel, dat dagelijks verwacht wordt, volledig zijn.

Eene geheel volledige opgave van alle BILDERDIJKS Gedichten en Geschriften, zoowel kleine als groote, zoeke men ook in het hier gegeven Overzicht van zijn leven en werken niet. Van eene menigte Verzen in onderscheidene Verzamelingen, als de *Mnemosyne*, de *Nederlandsche-*, de *Belgische Muzenalmanak*, de *Keur van Nederlandsche Letteren* (waarvan het XIII^de^ Stuk van den 2^den^ Jaargang enkel uit poëzy van BILDERDIJK en zijne gade bestaat) werd hier zelfs met een enkel woord geene melding gemaakt. Eene *Chronologische Lijst der Werken*, gevolgd van een *Alphabetisch Register*, werd met eene Voorrede en Aanteekeningen van den verdienstelijken (E. L.) G(LINDERMAN) reeds in 1833 uitgegeven. Hoe nuttig en schier onmisbaar als wegwijzer in de meer dan honderd Deelen, door BILDERDIJK nagelaten, heeft het evenwel ook deze arbeid niet tot eene volstrekte volledigheid kunnen brengen, zelfs nog niet misschien, wanneer men daarbij neemt de zeer belangrijke uitbreiding aan de Lijst gegeven in eene Recensie door den Heer B(ODEL)

N(IEUWENHUIS) in den *Vriend des Vaderlands* van December 1833 (bl. 893—904). (1)

Ook de *Catalogus van* BILDERDIJKS *Nagelaten Boeken en Handschriften*, a°. 1832 te *Amsterdam* bij den Boekhandelaar IMMERZEEL in het openbaar verkocht, behoort, om enkele nergens elders uitgegevene stukjes, almede bij eene goede Verzameling van zijne Werken.

Deze *Catalogus*, ook buitendien allezins belangrijk, is het vooral mede wegens een gegraveerde afbeelding van den Dichter tegenover den titel, naar VAN BREE, waarin de gelijkenis wel eenigermate getroffen is, schoon op verre na in geene vergelijking met dat door HODGES, waarvan het oorspronklijk in de gewone Vergaderzaal van het Instituut berust, en waarvan eene gravure met een afdruk zijner fraaie handteekening geplaatst is voor de *Gedenkzuil voor* W. BILDERDIJK, uitgegeven bij WESTERMAN a°. 1833. — Een (insgelijks later gegraveerd) portret van den reeds ontslapene, door den Schilder MICHAËLIS, ofschoon in sommiger oog minder aangenaam omdat het den Dichter te bed en dood voorstelt, is evenwel, wat de gelijkenis betreft, zeker het meest voldoende onder allen, die althands sedert zijnen terugkeer in het Vaderland beproefd zijn.

Voor den hoogschatter des Dichters en den bezitter zijner werken mag men almede inderdaad onmisbaar achten het met veel zorg en uitgebreide kunde bearbeid werk van Mr. J. PAN, getiteld: *Aanwijzing der*

---

(1) Zie ook de bijvoegsels door den Heer A. DE JAGER geleverd op GLINDERMANS *Lijst*, in het *Magazijn voor Wetenschap, Kunst en Smaak*, 1834.

oudere en nieuwere Dichters. [uit meer dan twintig talen], *door Mr.* W. BILDERDIJK en *Vrouwe* K. W. BILDERDIJK *overgebragt of nagevolgd, met aanteekeningen, en eene Voorlezing over de voortreffelijkheid van* BILDERDIJK, *in het navolgen en overbrengen der oude Dichters, bijzonder van* HORATIUS (*Amsterdam* a° 1839).

De rijke en, men mag zeggen, allerlei vakken omvattende algemeene wetenschap van BILDERDIJK heeft ongetwijfeld haar voornaamst en genoegzaam kanaal ter mededeeling gevonden in zijne veelsoortige, altijd in de eerste plaats zaak- en kennisrijke poëzij. Het zoude intusschen nog eenen belangrijken arbeid kunnen opleveren, te onderzoeken hoedanige diensten door zijne schriften aan de onderscheidene wetenschappen, daarin behandeld of aangeroerd, bewezen zijn. Van zijne schriften zelve over *Algemeene* en over *Nederduitsche* Taalkennis hebben wij reeds uitvoerige opgave gedaan; die der *resultaten* behoort niet tot het bestek dezer bladen. — Zijn voor *Critica* fijn gevoel en keurigen zin heeft hij in meer dan éénen arbeid doen kennen. Tot eene proeve mogen de hierboven reeds gemelde *Observationes et Emendationes* strekken, waarbij vooral ook zijne schrandere herstelling van het deerlijk bedorven *Edictum Diocletiani et Maximiani Imperatorum contra Manichaeos* verdient genoemd te worden. Hij gaf dezen kritischen arbeid uit met eene *Epistola de Collatione Legum Mosaïcarum et Romanarum* a°. 1808 gericht aan de Derde Klasse des Instituuts. (1) Veel

(1) *Editio altera.* Rotterodami, Ex officina A. F. H. SMIT CIƆIƆCCCXXIX.

(onuitgegeven) kritischen arbeid had hij ook aan MANILIUS *Astronomiçon* besteed.

Van Wiskunst, Perspectief, Bouwkunde, was hij van der jeugd aan een uitnemend beoefenaar en kenner. Nog berust bij de Vierde Klasse van het Koninklijk Instituut zijne teekening, (naar aanleiding van eene Prijsuitschrijving des Franschen Instituuts ten jare 1810,) voor een gedenkteeken op den berg *Cenis* op te richten. Een kopij daarvan bevond zich ook onder de nagelatene *Teekeningen*, beschreven in den *Catalogus* bladz. 117. Voor de Tweede Klasse des Nederlandschen Instituuts ontwierp hij een Prijspenning, welke echter niet tot stempel aangenomen werd. Zij is na den dood des Dichters in plaat gebracht en beschreven (1). Aan bovengemelde Vierde Klasse des Nederlandschen Instituuts had hij vroeger nog een Handschrift in drie Deelen in Fol., bevattende zijn *Systême de Perspective*, aangeboden met deze achtregelige toeeigening (a°. 1809):

De Zeeman, afgetobt in 't hobblen op de baren,
 Hangt de uitgediende riem in God Neptunus Choor;
Hy dankt haar 't schamel brood der doorgehotste jaren,
 En zegt, met één, VAARWEL aan 't golvend waterspoor.
Ik meê. Zie hier mijn rust. Gesold van strand tot stranden,
 Was Wis- en Teekenkunst mijn roeispaan door de zee;
Gy, Tempel van de Kunst, ontfang mijne offeranden.
 Mijn wenschen zijn verhoord, mijn vaartuig vond de reê. (2)

Later (a°. 1828) gaf hij nog een Deeltje *Grondregelen der Perspectief of Doorzichtkunde* uit, met door hem zelven geteekende Figuren.

---

(1) *Penningkundig Tijdschrift* van den Hoogl. V. D. CHYS, Dl. 1, 5de Stuk, blz. 451, 452.

(2) *Winterbloemen*, II. 85.

Van zijne meer dan gewone vaardigheid met teekenpen en etsnaald getuigen, als wij zagen, reeds zijne vroegste werken. Voor de latere Bundels vooral zijn de altijd beteekenisvolle *vignetten* meestal ontworpen en geteekend van zijne hand. In de *Geschiedenis der Vaderlandsche Schilderkunst van* VAN EYNDE *en* VAN DER WILLIGEN (III. 320) wordt hij onder de *zeer verdienstelijke beoefenaars der Teekenkunst* gerangschikt. Uitvoerige bijzonderheden kan men aangaande dit vak van BILDERDIJKS werkzaamheid vinden in het boven vermelde werk van den Heer PAN. (Aant. bl. 77—82.)

En waarmede zullen wij dan nu dit Overzicht des levens en der werken van een der merkwaardigste mannen, die de jaarboeken der Dichtkunst bij eenige natie opleveren, besluiten? In zijne *Wenken omtrent de dichterlijke loopbaan van* WILLEM BILDERDIJK heeft een zijner hartelijkste en wellicht minst vooringenomene hoogschatters, WILLEM DE CLERCQ, de groote tijdvakken van die loopbaan meesterlijk afgebakend en een belangrijke bijdrage geleverd voor de kennis en waardeering van de vruchten die zij voortbrachten. Maar vooral heeft hij de gedachte, die wij wenschen dat én ons én den Lezer, bij het overzicht van dien rijkdom, geheel moge vervullen, treffend uitgedrukt, als hij zijne slotbeschouwing aldaar, op deze wijze en zoo geheel in den geest des gezaligden aanvangt en besluit: » Waar veel te prijzen en te bewonderen viel, daar kan ook het bederf, hetwelk op deze bezoedelde aarde, bij alles wat groot en verheven is gevonden wordt, niet ontbreken. Deden wij het licht

uitkomen, ook de schaduw is dáár; zij is dáár tot onze leering, op dat wij ook hier zouden erkennen, dat in de gaven God verheerlijkt moet worden, niet de mensch, die, bij alle zijne verkregene eigenschappen, toch steeds den grondtrek der zonde, die hij op deze wereld medebragt, blijft vertoonen. — Indien dan ook zijne poëzij de bewijzen oplevert van het geen Gods genade aan hem gewrocht heeft, zij vertoont tevens de blijken van den afval en de zonde, gelijk de geheele natuur, die wij bewonderen, en die ons toch de deemoedigende waarheid predikt, dat wij stof zijn. En toch, niettegenstaande deze erkentenis nemen wij afscheid van onzen Dichter in het vertrouwen, dat hij rust van zijnen arbeid, en dat Hij, die niet gekomen is om regtvaardigen, maar om zondaren te roepen tot bekeering, ook hem zal belijden, door wien hij schoon ook in zwakheid, met standvastigen moed en in het midden van vele beproevingen, beleden werd. De lof van tijdgenooten is kort van duur, de toejuiching van het nageslacht onzeker; de lauwerkrans van den Dichter verwelkt: maar wie in den ZOON gelooft heeft het eeuwige leven."

D. C.

BILDERDIJK (KATHARINA WILHELMINA) geboren SCHWEICKHARDT. Hare levensgeschiedenis is sedert 18 Mei 1797, de dag harer huwelijksvereeniging met Nederlands Hoofddichter (1), voor het meest begrepen in het zijne. Hem volgde zij als echtgenoot

(1) In het artikel: BILDERDIJK (bl. 164 boven) is deze dagteekening niet juist opgegeven. De misstelling worde door deze latere, uit 's Dichters eigenhandige aanteekening afkomstige, opgave voor hersteld gehouden.

en leidsman in de dagen zijner ballingschap en omzwerving: met hem deelde zij, onbezweken in moed en als een voorbeeld van vrouwelijke deugden, liefde en zorg, alle de wederwaardigheden van zijn moeilijken en veel bewogenen levensloop. Niet door zijnen mond en pen alleen is haar dat getuigenis onafgebroken en uit de volheid van een liefdevol hart gegeven; maar ook allen, die haar in het huisselijk leven, in de tegenspoeden, in krankheid, en tot op haar sterfbed gekend hebben, weten er van te spreken, of de lof van BILDERDIJK aan zijne gade door liefde vergroot, of eenvoudig verdiend zij geweest.

Van hare levensbevindingen voor haar huwelijk zijn ons geene bijzonderheden bekend. Hare afkomst uit een Duitsch ridderlijk geslacht vermelde BILDERDIJK in zijn vers *Aan Jonkvrouwe * * * * by het overhandigen van haar Wapenzegel* (1). Haar vader was de met roem in zijn vak bekende Kunstschilder SCHWEICKHARDT, wien zij geboren werd te *'s Hage* op den 3den Julij 1777. In *Engeland*, waar haar vader sedert 1786 gevestigd was, bracht zij dus hare vroegste jeugd door. Aldaar leerde BILDERDIJK haar kennen in het huis harer ouders. Onderscheidene verzen in zijne *Mengelpoëzy* en *Mengelingen* zijn aan den omgang met die familie den oorsprong verschuldigd.

Onder de gaven, die van jongs af onze Dichteres onderscheidden, behoorde vooral die der Teekenkunst, waarin zij ook in lateren leeftijd zich met lof en genoegen oefende, in allerlei vrouwelijke handwerken

---

(1) *Poëzy*, D. II. bl. 195 van den kleinen druk, 130 van dien in gr. 8°.

en huismoederlijke kundigheden bovendien, en vooral niet minder, te huis.

Hare eerste verzen schreef zij in het Engelsch, in welke taal zij ook de *Elfride* dichtte, later door haar in het Nederduitsch overgewerkt. Ook zijn nog van hare hand Fransche en Italiaansche Dichtstukken voorhanden van een onmiskenbaar talent. In de eerste dier beide talen schreef zij ook in later leeftijd nog verzen met opgewektheid en gemakkelijkheid (1). BILDERDIJK het eerst leerde haar de Hollandsche dichtpen hanteeren. Een geheel nieuwe wijziging onderging daardoor hare oorspronkelijk wel wat bij uitsluiting sombere en weemoedige, iets of wat zelfs naar het sentimenteele hellende geest. Zij was de voornaamste dier kwekelingen, welke de groote Dichter zich gaarne beroemde op vreemd grondgebied voor onze Hollandsche poëzy te hebben gevormd. Men zie hierover de belangrijke *Voorrede* zijner *Poëzy* (a°. 1803), in welken Bundel hij een aantal dichterlijke voortbrengselen van deze zijne discipelen in het vak van Dichtkunst, nevens zijne eigene, aan het Vaderland bood. Al wat in die Verzameling met de letters C. of W. of S. geteekend is, was het werk van Mej. SCHWEICKHARDT, straks Mevrouw BILDERDIJK. Hij zelf had onder deze vroegste verzen zijner Echtgenoote veel op met de *Zaïde en Almanzor*, de *Arria en Petus*, den *Graaf Lauzune* (naar BLUMAUER), de *Leonore* (naar BURGER),

---

(1) Ook in de Oude talen maakte zij geene geringe vorderingen, ja zelfs moet BILDERDIJK haar toenmaals in de Oostersche talen onderricht gegeven, en zij daarin aanmerkelijke vorderingen gemaakt hebben, blijkens de opdragt des tweeden Druks van den *Klaagzang van* IBN DOREID, hierboven bl. 168.

de *Elvire* (naar der Dichteresse eigen Engelsch), die wij hier laten volgen:

Het aaklig uur van middernacht
  Kwam over de aard verschijnen:
De Noorderwind blies gruwzaam koud:
  Het maanlicht raakte aan 't kwijnen:
't Ontroerde meir rees bergen hoog,
  En stuifde tot den Hemel:
't Gestarnte blonk door neevlig zwart,
  Met flikkerend gewemel:

Wanneer Elvire, droef te moê,
  Langs 't eenzaam strand ging zwerven,
Waar ze onlangs haren dierbren Gâ
  Zag aan haar borst besterven:
Ach! toen hy daar by d' afscheidsgroet
  Haar in zijne armen knelde,
't Was, of een aaklig voorgevoel
  Het wreedste lot voorspelde!

Zy denkt dat treurig afscheid na,
  En voelt haar boezem beven: —
Zy buigt haar kniën in het zand,
  En bidt voor Edwins leven.
Zy staroogt op het golvend ruim;
  't Scheen de afgrond voor heur oogen.
Een raaf, het voorspook van een lijk,
  Kwam af- en aangevlogen!

Zy droeg een klein, beminlijk Wicht,
  Het pand van Echte weelde,
Dat tusschen haar gemaal en zich
  Haar teder hart verdeelde:
Maar thands, in de onrust van haar ziel,
  Van doodlijke angst bevangen,
Bemerkt ze zelfs de lachjens niet
  Op 's jongskens donzen wangen.

Zy zucht, en de onbelembre zee
  Bruischt over dijk en klippen;
Zy weent, en 't gantsch Natuurgestel
  Schijnt aan zijn band te ontglippen!
De stormwind giert, de donker kraakt,
  De starren zijn verdwenen;
De rosse bliksem breekt alleen
  Door 't tastbre duister henen.

Wat mengelt zich voor nieuw geluid
  Aan 't slaan van golf en winden?
Een noodschoot van een verre kiel,
  Die wind en golf verslinden.
Een tweede galmt op 't strand weêrom,
  En dondert in heur ooren:
» Ach (roept ze en zijgt op d' oever neêr)!
  » Mijn Edwin is verloren."

Nu heeft haar borst geen ademtocht,
  Geen traantjen laaft hare oogen;
De schrik des doods heeft mond en kaak
  Met loodverf overtogen!
Helaas! wat is de stormwind koud,
  Hoe kil de regendroppen!
Een murmlend zuchtjen treft haar oor,
  En doet haar hart weêr kloppen.

» Lief knaapjen (roept zy tot het Wicht
  » Dat ze aan haar boezem drukte),
» Ach, dat de dood, en u, en my,
  » Ons gruwzaam lot ontrukte!
» Lief knaapjen (sprak zy, daar zy 't Wicht
  » Met koude lippen kuste),
» Ach, dat ge in mijnen arm in 't graf
  » By uwen Vader rustte!"

Nu drukt zy 't teder knaapj' aan 't hart,
  Helaas! hoe koud die boezem! —
Ach, stoofde ooit kille hagelsteen
  Een pas ontloken boezem! —

Nu ziet zy by een flaauwen straal
  Die door een wolk kwam breken,
Hoe 't minlijk Wicht zijne oogjens sluit,
  Op haren arm bezweken.

» Slaap zacht, mijn Engel, slaap gerust
  » Tot dat de morgen glore.
» Ach (roept ze) dat de ontzetbre wind
  » Mijns kindjens slaap niet stoore!" —
Misleide, teedre Moeder! — neen,
  Hem zal geen stormwind wekken;
Bespeurdet ge ooit in 't sluimrend Wicht
  Die sombre doodsche trekken?

Nu speurt ze in 't kind geen adem meer;
  Voelt al haar leden beven;
Dan twijflend, staart ze op 't bleek gelaat. —
  Hy heeft den geest gegeven!
Geen bliksemschicht die ooit zoo trof,
  Als dit, haar schrikkend harte!
Haar bloed verstijft, zy zwijmt; maar ach!
  Herleeft voor gruwbrer smarte.

Zy laat het oog, 't wanhopig oog,
  Rondom haar henen dwalen;
Maar ach, wat voorwerp doet zich op
  By de eerste morgenstralen!
Van verre ziet ze op 't schuimend strand
  Een lijk het spel der golven;
Dan ligt het op den oever neêr,
  Dan weêr in 't nat bedolven.

Nu woelt het bruischend nat te rug',
  Zy aarzelt toe te treden;
Wijkt driemaal af, stapt driemaal toe
  Met wankelende schreden.
Nu grijpt zy moed, genaakt het lijk,
  Herkent haars Egaas trekken,
En zoekt, van schrik geheel ontzind,
  Hem uit zijn slaap te wekken.

Rampzalige! — ach, geen vuurge kus
  Herroept hem weêr in 't leven!
En o! wat blijft u over! — Niets,
  Dan aan zijn zij' te sneven. —
Ze omvat het Wicht en Edwins lijk,
  En klemt zich om die beiden;
Een golf rukt aan en spoelt hen weg,
  Om nimmer weêr te scheiden.

Voor het overige zijn de meeste Gedichten der begaafde Poëtesse in dien zelfden Bundel uitboezemingen van teder en heilig vrouwelijk gevoel. Tot proeve verstrekke *het Moederlijk Genoegen* (D. III, bl. 61):

Verkwikkend valt, o Zon, uw straal
  Op 't nat bedaauwde veld,
Wanneer ge in purpren Koningspraal
  Auroraas koets verzelt.
Maar meer verrukkend was, mijn Wicht,
  Dat uur vol zaligheên,
Wanneer u 't eerste morgenlicht
  Aan mijne borst bescheen!

Hoe eindloos streelend is 't voor 't oog,
  Als, dwalende in de nacht,
Hem, die zich op zijn pad bedroog,
  De morgen tegenlacht!
Maar 't haalt nog by die wellust niet,
  Die 't Moederhart ontspruit,
Als zy voor 't eerst dat oogjen ziet
  Dat hare Telg ontsluit!

De morgenster is minder zoet,
  Die 't minnend paar zich toont,
Dat haar als Dagheraut begroet,
  Die hunne min bekroont,

Dan my, o lief beminlijk Wicht,
    Die straal vol tooverkracht,
Die me uit uws Vaders fier gezicht
    In 't uwe tegenlacht!

Daar 'k u, o dierbre zuigeling,
    In mijnen arm omvat,
Bezit geen Vorst in d' aardschen kring
    Een grooter, kostbrer schat!
Men roem de pracht van 't Morgenland,
    Het goud van Indus kust,
Gy zijt me, ô tederst Liefdepand,
    Een grooter oogenlust!

Die lach, die op uw lipjens speelt,
    Herroept me uws Vaders lach,
Waardoor 'k zoo gantsch, zoo onverdeeld,
    Mijn hart veroverd zag.
Zoo ziet men u, o zilvren Maan,
    Van d' achtbren Hemeltrans,
In 't beekkristal te spieglen staan,
    Met de eigen praal en glans!

Hoe heilrijk in de zandwoestijn
    Moet laafnisvolle bron
't Van dorst versmachtend harte zijn,
    By 't blaakren van de Zon!
Maar 't is voor my nog meer geluk,
    Als mijn zoo dierbaar kind,
Wanneer ik 't aan mijn boezem druk
    Zijn voedend teugjen vindt!

o Dat u, eens, onnoozel Lam,
    Des Warelds bittre kelk
Zoo schaadloos aan de lippen kwam
    Als zuivre Moedermelk! —
Dan ach! — hoe schittrend ze ooit mocht zijn,
    Vergiftigd was heur dronk;
En, hoe genegen 't lot ook schijn,
    't Is alsem, wat zy schonk!

Mocht gy dien teug, aan elk bereid,
Dien alsemdronk, ontvliên,
Die u des Wareld𝚜 ijdelheid
Zoo streelend aan zal biên!
Dan ach! mijn ziel ontroert, mijn Wicht,
Daar ze aan het lokaas denkt,
Dat op de onzalige aard, zoo licht
De deugd des harten krenkt!

Ach, kon mijn hart u veilig hoên
Voor dat vervoerend zoet! —
Voor driften die verwoestend woên! —
Voor 's boezems teêrsten gloed! —
Ja, voor dat zacht gevoel van 't hart,
Tot heil ons meêgedeeld,
Maar, dat zoo zelden iets dan smart,
Dan ramp en onheil teelt!

Ach! dat ik u dien Englenlach,
Die me op uw mondj' ontmoet,
Nooit minder schuldloos sieren zag!
Wat waar dat uitzicht zoet!
Dan ach! zie de onbewolkte Maan:
Hoe blank zy ons beschijn',
Zoo ras haar de aard voorby zal gaan,
Zal zy bezoedeld zijn.

Ik ijs, mijn Wichtjen! — maar, wat beeft,
Wat ducht het Moederhart? —
Hy die u schiep, mijn dierbre! leeft;
Hy deelt ook vreugd en smart. —
Zijn Englen zweven om u heen!
Voorzienigheid, Uw zorg
Is my voor 't pand, U afgebeên,
Voor zijn geluk, ten borg!

In het Vaderland terug gekeerd gaf de geduchte ramp der dijkbreuken in het begin van 1809 aan de

Dichteres aanleiding tot een *Treurzang* op die ontzettende gebeurtenissen, te zamen met eene *Romance* in twee Zangen, onder den titel van: *Overstrooming*, in het licht gegeven. Zij droeg het Deeltje op *aan haren Gemaal* met de volgende Coupletten, die hare toenmalige gemoedsrichting, in onderscheiding van de latere stellig en levend Christelijke, eigenaartig uitdrukken:

Zoo nooit mijn boezem heil genoot,
Dan wat uw hart met my mocht deelen;
Zoo nooit een wensch mijn borst ontvlood,
Waarvan 't genot niet u zou streelen;
Zoo de aard my niets verlokkends biedt;
Ja, zoo ik heel de wareld vlied,
Om in uw liefde alleen te leven;
Zoo ik u 't al te danken heb,
Waaruit ik de eedle wellust schep
Die boven de aarde heen doet zweven:

Zoo ons een zelfde vuur doorgloeit;
Uw min, my 't leven leerde smaken,
Toen alles wat aan 't leven boeit,
My slechts naar 't stille graf deed haken;
Zoo gy dien sluier hebt gelicht
Van voor mijn kwijnend aangezicht,
Die de aard me in duister zwart omhulde;
Zoo gy de vonk me ontgloeide in 't hart,
Waar door my 't aanzijn leven werd;
Ja, zoo gy heel dat hart vervulde:

o Laat my dan aan uwe borst,
Om Hollands rampen, tranen plengen
En, zoo ik klanken wagen dorst,
o Laat my ze u ten offer brengen!

Gy kent dit al te weeke hart:
Voor vreugde kiest het teedre smart;
Wat toch is 't aardsche vreugdgenieten?
Neen, d' aard ontscholen en 't gewoel,
Smaak ik in 't streelend smartgevoel,
De wellust van het tranenvlieten.

Dat hy die wil, de smart ontvliê!
Ik voel de weldaad van het weenen:
En, wien ik tranen storten zie,
Met dien kan zich mijn hart vereenen.
Wat heil ook andren juichen doe;
Dit, dit (gy weet het) lacht my toe,
Wat voedsel aan mijn' rouw mag geven;
Daar is een smart, die niets vertroost!
Ach! 't schreien om ons dierbaar kroost,
Geen andre wellust, heeft het leven!

Wat wonder dan, mijn Echtgenoot,
Zoo hier mijn tonen treurig klinken;
'k Mocht in 't gezicht van nood en dood,
De smart met volle teugen drinken:
Ik deelde 't foltrendst hartewee
Met die ontroosbre moeder meê
Die alles in haar kroost moest derven:
Ik voelde wat de gade leed
Die 't lot den zegen missen deed,
Van aan haars Egaas borst te sterven.

Mijn ziel, door dankbre vreugd geroerd,
Zag in het felst van al de ellende,
Een schutsgeest, door Gods arm gevoerd,
Die de ijslijkheên des noodlots wendde.
Ik zag den teêrgeliefden Vorst
Van deernis gloeien in de borst,
En 't leven voor zijn kindren wagen.
Ja, schatte ik steeds zijn weldaân hoog,
In hem zag mijn bewondrend oog
Een' Engel, ons ter redding, dagen.

Mijn Cyther was van 't weenen nat;
Ik voelde my de vingers beven.
Mijn borst die naauwlijks adem had,
Zocht haar beklemming lucht te geven.
Gewis! voor velen zing ik niet:
Wie hoort er naar des weedoms lied?
Wie schrikt niet voor 't Cypressenlover?
Neen! 't zuizlend hoofd met myrth omkranst,
En in des wareld kring geglansd!
Wat bleef er voor 't gevoel meer over. —

Wat zeg ik? — Neen, het Hollandsch bloed
Bleef nog by velen onverbasterd.
Wie Hollands deugd geen hulde doet,
Heeft God in 't Hollandsch hart gelasterd.
Reeds vloeit, en vliet, en stroomt om strijd,
En hulp en schat van wijd en zijd;
En 't klaaggeschrei houdt op der armen,
De lucht weergalmt van 't dankgebed;
De Algoedheid heeft de ellend gered!
Zy zegent Nederlands erbarmen!

Dan, wien mijn toon te treurig klink',
Mijn boezem kan zich niet verzaken;
Hoe schoon des wareld eerloof blink',
Ik durf naar andre lauwren haken!
Gy, die my plaats houdt van 't Heelal,
Neem, voor dien vloed van hemelval,
Mijn hart van 't uwe toegevloten,
Dees al te schralen teug ten dank:
Zy vloeit uit geen oneedle sprank,
Maar is uit uwe bron gesproten.

Haar deel in de tijdens de regering van Koning LODEWIJK uitgegevene *Treurspelen* door BILDERDIJK, werd reeds bij de vermelding zijner Werken te ken-

nen gegeven (1). Hij kenschetste den aart van beider poëzy bij die gelegenheid met de volgende Dichtregelen *in de Band van het Eerste Deel* dier Treurspelen:

Geliefde, wier boezem den mijnen verstaat,
Wier zang op mijn Luitsnaar als wederklank slaat;
Wier hart met het mijne weêrkeerig ontgloeit,
En over en weder, in d'adem hervloeit!
Beschouw hier uw kunstkind, aan 't mijne gepaard.
Het een houdt uw zachtheid, uw teêrheid van aart,
Het ander mijn bruischen en somberheid in,
Maar beiden, ons beider vereenigden zin.
ô Smolt ieder spruitjen, de vrucht onzer koets,
Ons beiden zoo samen in 't mengsel zijns bloeds!
ô Toonde 't uw zachtheid, vermengd met mijn kracht,
Mijn blik als ik fronsel, uw'. mond als gy lacht!
En spreidde 't voor waarheid, voor deugd, en voor schoon,
De vlam van ons beiden op 't voorhoofd ten toon!

In later leeftijd zagen nog twee, geheel oorspronkelijke *Treurspelen* van Mevrouw BILDERDIJK, met eene *Voorrede* van haren Echtgenoot het licht: de *Dargo* op oud-Schotsch, de *Ramiro* op Spaansch-Moorsch grondgebied, beide uitgelokt door de Prijsuitschrijving der Tweede Klasse van het Instituut, a°. 1816. Aan het eerstgemelde dezer Tooneelstukken gaf de bekende beoordeeling der Klasse, aan het tweede gaf BILDERDIJK de voorkeur. De *Ramiro* zekerlijk bezit schoonheden van een gantsch bijzonderen aart.

In 1813 gaf de Dichteres een Bundeltje *Gedichten voor Kinderen*, dat, hoewel op verre na niet zoo alge-

(1) Bl. 213.

meen bekend en gezocht, als dat van den in dezen niet licht overtroffen VAN ALPHEN, evenwel in 1824 ten derden male gedrukt werd. Van *hare* manier in dit minder schitterende dan nuttige en voor een moederlijk hart zoo belangrijke vak, moge het volgende tweetal een denkbeeld geven. In het eerste wordt *Geduld en Lijdzaamheid* door het voorbeeld eener kleine spin aangeprezen:

Een kleine spin had eens haar net
In 't open venster opgezet,
En spon daar altijd vlijtig toe,
En werd haar arbeid nimmer moê.
Zy had een keurig net gemaakt
Aan duizend hoekjens vastgehaakt,
Wanneer het door de kamermaagd
Met éénen streek werd weggevaagd.
Gelukkig had zij overleg,
En school zich in een hoekjen weg. —
Maar toen de maagd was weggegaan
Vong zy op nieuw een weefsel aan
En had met de eigen nettigheid
Haar draadjens weêr op nieuw geleid,
Wanneer Fidel, de kleine hond,
Die naar een vlieg te happen stond.
Op eens zijn kop door 't weefsel stak
En al de fijne ragjens brak. —
Nog werd de spin niet moedeloos,
Maar vatte na een korte poos
Haar arbeid op met de eigen lust
Als of zy nimmer werd ontrust,
Ja schoon zy telkens werd gestoord,
Toch spon zy telkens vlijtig voort. —

Kom hier, gy lieve kleine meid,
En zie eens diertjens nijverheid;

En, als Mama u taakjens zet,
En gij niet op uw arbeid let,
Of dat ge u al te haastig rept,
En 't geen gy naait verbroddeld hebt,
En moet dan weer van nieuw af aan
Beginnen wat gy hebt gedaan,
Toon dan geen onwil of verdriet;
Want brave kindren doen dit niet.
En zoo gy ooit iets leeren wilt,
Zoo acht die moeite niet verspild,
Maar sla het spinnekopjen gâ
En denk op haar geduld eens na.
Begin de taak, u opgeleid,
Met de eigen lust en lijdzaamheid:
Want alles valt wel eens zoo licht,
Het geen men met geduld verricht.

Het andere heet *het Onweder*:

Hoe! gy siddert, dierbaar knaapjen
  Als gy 't onweêr raatlen hoort!
Schrik niet: onder 's Almachts vingren
  Rolt die zware donder voort.

Ziet ge uit saamgepakte wolken
  't Slingren van het bliksemvuur;
Hoort gy aard en hemel kraken;
  Denk dan aan God albestuur.

Immers zorgt die wijze Vader
  Voor zijn kindren hier beneên.
Wat er ooit op aard gebeure,
  Zijne zorg vergeet er geen.

Wees dan moedig, lieve jongen,
  Als een' braven knaap betaamt;
En verban dat ijdel schrikken,
  Dat een kloek verstand zich schaamt.

Geef, uit waanziek zelfbetrouwen,
U nooit roekloos in gevaar:
Schuw den roem des onbedachten,
Die geen moed, maar moedwil waar.

Doch, waar ooit gevaren dreigen,
Stel u daar Gods Almacht voor!
Die gerust op God vertrouwen
Stelt Zijn goedheid nooit te loor.

In de Dichtbundels, door BILDERDIJK uitgegeven na de gezegende gebeurtenissen in 1813, 1814 en 1815, had, als wij vroeger aanteekenden, ook zijne Egade een aanzienlijk deel. In de *Vaderlandsche Uitboezemingen*, onder anderen, wisselde de zachte vrouwelijke stem telkens zijne forscher toonen af. De Hollandsche vrouw en moeder sprak intusschen daarbij niet minder bezielend en moedwekkend; dus, b. v. in de *Opwekking:*

Hoe! naauwlijks rijst de zon der vreê,
Die 't Vaderland herleven deê
Na zulk een reeks van lijden;
Of 't schrikgedrocht, den boei ontvloôn,
Durft weêr op d' overheerschten throon
En God en de aard bestrijden! —

Hoort, Neêrlands braven, hoort het aan!
Hoe die vermetele in zijn' waan
Met Hemel spot en menschen! —
Met gouden kroon op 't stalen hoofd,
Zich 's warelds heerschappij belooft,
Het doel van al zijn wenschen!

Nu 't purperkleed zijn borst omplooit,
De diadeem zijn schedel tooit,
Buigt alles voor zijn voeten!

En Frankrijks laffe moordrenhoop,
Die straks voor 't wettig throonrecht kroop,
Durft hem als meester groeten!

Hij heft den trotschen blik omhoog,
Omvademt reeds met vlammend oog,
Europaas verste stranden;
En lacht het uur al grijnzend toe,
Dat hy op nieuw zijn geesselroê
Zal zwaaien op uw stranden!

Vliegt toe! o Hollands jeugdig bloed,
Met naauwvereende kracht en moed,
Als 't voegt aan Batoos telgen!
Vliegt toe! en slaat de handen saam,
En zweert by Koning Willems naam
Den Dwingland uit te delgen!

Mijn Zoon! wat vuurgloed verft uw wang,
Op 't smartlijk ziekbed sints zoo lang
Met kwijnend bleek betogen? —
Wat vuurgloed tintelt in uw oog? —
Wat zwoeging jaagt uw borst omhoog? —
Neen, 'k heb my niet bedrogen!

Gy zijt uw naam, uw Vader, waard,
Reeds grijpt uw hand naar 't oorlogszwaard;
En, bliksems zal het slingeren,
Wanneer gy 't onrecht gaat te keer,
Daar Vaderland, en plicht, en eer
Het vastklemt in uw vingeren!

In d' overvloed niet opgekweekt!
Van weeldes keestring niet doorweekt,
Verhardet ge u voor 't strijden:
En op der braven spoor geleid
Werdt gy van de eerste jeugd bereid
Den plicht uw bloed te wijden.

ô Lievling aan het Oudrenhart;
Nog eindloos dierbrer om de smart
Ons noodlot doorgeweven!
Wiens braafheid ons in 't prangendst leed,
Zoo vaak den hemel smaken deed,
En zegen gaf aan 't leven!

Geef, geef niet op mijn tranen acht!
Ik stort geen weeke jammerklacht;
Dit waar de Godheid honen;
Maar tranen zijn het, God gewijd,
Omdat ge uw afkomst waardig zijt,
En 'k ruil ze voor geen kroonen!

o Trek dan in de wacht van God!
Hy, Hy- alleen beschermt uw lot,
En 't zal ons zegen wezen.
Wie zich betrouwt aan Gods bestuur,
Dien draagt der Englen hand door 't vuur;
Die heeft geen staal te vreezen!

Nooit stelt gy onze hoop te loor!
Nooit wijkt gy van der deugden spoor!
Dit 's alles wat wy smeeken!
Wie steeds verleiding weêrstand biedt,
Weet by gevaar noch doodsmart niet
Van siddren of verbleeken!

Welaan dan! blake u de oorlogsgloed!
't Is niet de kracht, die wondren doet,
Al kent zy perk noch palen.
In moed bestaat de ware kracht,
Die dwingelanden t' onderbracht
En laauwren doet behalen.

Welaan! U onzen arm ontschéurd!
De zee met Frankrijks bloed gekleurd,
Zoodra de wimpels wapperen!

Welaan! het slagzwaard aangesnoerd,
En roem', wie u ten strijde voert,
  Uw naam by Neerlands dapperen!

Afzonderlijk gaf zij nog in 1814 een Dichtstuk op *den Moord van Woerden*, in 1817 eene te *Gend* met goud bekroonde Cantate: *Gedenkdag der zege van Waterloo*, in het licht.

In de Bundels van 1818 en 1819: *Wit en Rood* en *Nieuwe Dichtschakering*, leverde de Dichteres menig belangrijk stuk in meer dan één vak; in de eerst genoemde Verzameling (D. I. bl. 145) het schoone lied, *Berusting:*

Mijn steun is niet
Het zwakke riet,
Dat afknakt by de hand in 't worstlen met de stroomen,
En, valsche toevlucht in den nood,
Den bangen drenkling in den schoot
Van 't overstelpend nat, bedrieglijk om laat komen.

Mijn hoop geen beeld
Uit waan geteeld,
Dat ons verbeelding schept voor de overnevelde oogen;
Geen wezen dat me ontzinken zal
Als, by de wrakken van 't heelal,
Het aardschgezinde hart zijn uitzicht vindt bedrogen.

Oneindig Een!
Gy, gy alleen,
Zijt d' arme, steun en hoop, door 't lijden neergebogen.
Ja, Gy-alleen, wiens mond niet liegt,
Gy, die by de uitkomst niet bedriegt,
Blijft my onwrikbaar by, van liefde en macht omtogen!

Als 't argloos wicht,
Zijne oogjens richt
Met zorgeloozen lach, op 't oog der teedre moeder;
Zoo zie ik, Vader, tot u op,
En blijf, by elken harteklop
Gerust in uw bestuur, genadige Albehoeder!

Drukte ooit een smart
Me op 't weeke hart,
Nooit leed ik, wat my thands met elken nieuwen morgen,
In spijt van d'onderwerpingsplicht,
Doet schrikken voor het dagend licht,
Dat immer zwanger gaat met wisseling van zorgen.

Als de avond daalt,
Die 't schuifdoek haalt
Op 't schreiende gelaat, en de oogen sluit voor 't weenen;
Niets deelt ze my dan dubbeld weê
Op 't nat beschreide peuluw mee,
En hartbeknellende angst zweeft rustloos om my henen.

ô Moeders, gy,
Gevoelt voor my!
Beseft wat zy verduurt, die met een moeders teêrheid,
Om 't kind, aan eigen borst gevoed,
Om dobbrende op den hollen vloed,
Met hartdoorwroetende angst zich elken avond neêrleit!

Gevoel het, hoe
Zy is te moê,
Wanneer de stormwind giert, die muur en trans doet beven!
Wat angst haar 't siddrend hart doorknaagt,
Wanneer dat weeke hart zich vraagt,
Waar, waar de lievling zwerft, haar dierbrer dan het leven?

Geen andwoord! neen,
Zy hoort alleen
Het woeste windgebons; en 't hart herhaalt die slagen

Die de aard doen schudden op haar as,
Verwoesting langs d'ontembren plasch,
En de ijzing van het graf haar door den boezem jagen!

Hier kent men eerst,
Hier voelt men teerst,
Hoe naauw de banden zijn die 't moederharte trekken.
Neen, nooit treft de onmacht ons zoo zwaar,
Dan als we in 't uur van doodsgevaar
De handen, als geboeid, vergeefs tot noodhulp strekken!

Hoe hard dit zy,
Hier voelen wy
In de inspraak van den plicht het blijk van Gods ontferming:
Gewis, zy vloog door nood en dood,
Die 't hart voor deze plichtstem sloot,
Den dierbren zwerver na, tot bijstand en bescherming.

Bescherming? God!
't Ware u bespot,
In dezen afhankelijkheid, ons, machteloozen wormen,
Het hart te vleien met den waan,
Als konden zij uw hand weêrstaan,
En de afgrond kalm doen zijn by de opgeruide stormen!

Hier baat geen moed!
Geen vlietend bloed,
By zeeën uitgeplengd, kan de overdierbre nutten!
Geen tranen, talloos als het zand
Van 't onafmeetbaar oeverstrand,
Hem in den noodorkaan voor 't doodsgevaar beschutten.

Wat rest er dan?
Die redden kan
Te storten aan den voet met kinderlijk vertrouwen.
Ja, Vader, zie ons voor uw throon!
Behoed Gy dien beminden zoon,
In wien we 't kostbaarst pand van uwe gunst aanschouwen.

Gy, Almacht, leeft,
Die palen geeft
Aan 't woelen van de zee, en storm en onweer kluistert
Door wien in 't hevigst van d'orkaan,
De kielen even veilig gaan
Als wen op d' effen plasch het avondwindtjen fluistert.

De stormwind hoort
Nog 't zelfde woord,
Dat Galileaas meir in 't woeden deed bedaren!
Gy, die dat meir ten voetkleed naamt,
En 't kleinst geloof ook niet beschaamt,
Gy zult ons kind behoên, in 't barnen der gevaren!

En (D. II. bl. 65) de *Ralowsburg*, met dezen aanhef:

Lieflijk wemelt de avondsluier by des zonlichts afscheidgroet,
Ralow, op uw witte muren, zachtjens scheemrend van zijn gloed.
Prachtig blaken dak en transen van het tintlend avondgoud:
En aandoenlijk ruischt het lover van uw donker eikenwoud,
's Hemels blozend aanschijn spiegelt in den plas die u omspoelt,
Daar hy met zijn zilvren golven dartlend om uw zuilen woelt.
Heerlijk staat gy daar verheven, burg wien eeuw bij eeuwen heugt.
Lachend staan uw weitsche velden als in 's aardrijks prilste jeugd.
Geurig mengt zich thijm en klaver op uw weiden onder een:
En uw halmen golven statig als onoverzienbre zeên.
Druif en perzik gloeien schittrend langs uw bloeiend wandelpad,
Daar de dartle goudvisch vonkelt door uw spieglend vijvernat.
't Fluitend sijsjen paart zijn tonen in het lommer van d' abeel,
Aan de roerende orgelklanken van de zachte filomeel.
Van het vroegste morgenkrieken tot de dag haar ronde sluit,
Galmen veld, en bosch, en dalen, van de zoetste herdersfluit,
Van het dof geloei der kudden, van des maaiers blijden toon,
En van 't maagdlijk vreugdgeschater.- Burg van Ralow, gy zijt schoon!
Dan, hoe schittrend ge ook moogt wezen, hoe beroemd ook, wijd en zijd,
Hooger klom uw roem en grootheid in voorouderlijken tijd!
Neen, toen dartelden uw zonen niet zoo werkloos om, by 't vee:
Waar is thans die lust, die ijver, die hun boezems zwoegen deê?

Toen, toen dampten nog uw rossen voor geen glimmende akkerploeg:
En hoe vol was toen het halmtjen, dat uw vruchtbre bodem droeg!
Van uw ruim gebouwde transen zag de wachter heinde en veer,
En bezwoer den schrikbren Luchtgeest te verschijnen op het meir;
Met een alvernielend onweer, stormgeweld, en bliksemvlam,
Ieder vaartuig te verdelgen dat naby uw oevers kwam.
Ja, dan stoven balk en ribben uit de slingerende kiel,
Die met rijkbeladen schatten 't roofgespuis in handen viel.

Met den koelen zeewind waait me, met het ruischen van uw bosch
Stroomt me een aandrift door mijne aâren, die der wangen levensblos
Doet ontvonken, doet ontvlammen, als de schijf der gloënde maan,
Die ik by het avonddalen 's hemels bogen op zie gaan!
Als de zeekolk, door den stormwind tòt de wolken opgesard,
Zoo, zoo zwoegt mijn volle boezem, zoo mijn overweldigt hart.
'k Zie een schaar van bleeke schimmen zich vertoonen aan mijn oog,
Die het graf reeds eeuw bij eeuwen met zijn sluier overtoog.

Vijf maal rolden honderd jaren zich met rassche schreden voort,
Sints een booswicht zich verschanst hield in dit ondoordringbaar oord.
Zeven grachten, zeven wallen, veiligden zijn burggebied.
Kolchos stroom haalt by de woestheid van dien fieren roover niet.
Rugards berg, omringd met neevlen, was zoo duister niet als 't oog,
Dat zijn vlammen hield omschaduwd door den ruigen wenkbraauwboog.
Als de wilde distelstruiken van het Rugisch heldengraf,
Hingen hem de ruige hairen van den bruinen schedel af,
Zeven kielen liet hy kruissen, wijd en zijd, van kust tot kust,
Heel de koopvaardy ten afschrik, tot vernieling uitgerust.
Als hy van zijn torentransen soms een vreedzaam vaartuig zag,
ô Hoe joeg hem dan de boezem! met wat helschen vreugdelach
Deed hy dan de zeilen spannen, heet op bloed, en dol naar buit!
Zoo, zoo slaat de roofzieke arend zijn geduchte vleugels uit!

Rorich, rood van baard en schedel, Rawen, ruig en woest als hy,
Schaarden zich, verhit op plundring, aan huns ouder' broeders zij'!
De oude Judith, in wier trekken list en wrevel was gepaard,
(Zy, de diep verachtbre moeder, zulk een drietal zonen waard!)
Deelde nooit hun reisgevaren, maar bewaakte burg en schat. Enz.

In de *Nieuwe Dichtschakering*, gaf zij de belangrijke gedichten *aan Alwine*, *de Hoop*. *Celeste* (naar KOZEGARTEN). Men vindt hier ook hare Romance, MATHILDE:

Wanneer het statig Vesperlied
Het Kloosterchoorwelf deed weêrgalmen,
En de onbevlekte maagdenborst
Zich uitstortte in gewijde psalmen;
Als onvermengde Godsdienstdrift
Uit aller zedige oogen straalde;
En 't van deze aard getrokken hart
In kalme zielrust ademhaalde.

Hoe sloeg Mathildes boezem dan,
Wanneer zy in der zustren reien,
't Gevoel eens harts verdoven moest,
Dat van dees wareld niet kon scheien!
Hoe dekte soms de schaamteblos,
Haar van de smart verbleekte wangen,
Wanneer by 't Hemels choorgezang,
Haar ziel alleen aan de aard bleef hangen!

Hoe borsten dan die traneu voort,
In haar van 't weenen scheemrende oogen,
Wanneer zy met weêrspannig hart
Voor 't heilig outer lag gebogen!
Hoe dwaalde dan dat zwakke hart
Vau uit die Godgewijde wanden,
De langverloren schaduw na
Waar voor haar boezem nog bleef branden!

Hoe vreeslijk prangde 't dan haar borst,
Wanneer heur' stamelenden lippen,
Met d'uit het hart gewelden zucht,
De naam van Oswald mocht ontglippen.

Hoe beefde ze, als ze om middernacht
Langs de onafzienbre gangen dwaalde,
En 't immer haar omzwevend beeld,
Zich op het vlak der wanden maalde.

Ach, de onverzaadbre Baldewijn,
Die 't recht van 't broederkroost moest staven,
Had de aan zijn zorg betrouwde wees
In 's kloosters eenzaamheid begraven:
De minnaar, dien eens Vaders hart
Haar had ten Echtgenoot verkoren,
Lag in een kerkerhol geboeid,
Waar nooit een lichtstraal door mocht boren.

Nu waande zy dien minnaar dood,
En juichte in 't uitzicht op haar sneven;
Dan weer, door zoete hoop gewiegd,
Waant zy haar Oswald nog in 't leven!
Doch, Baldewijn, wiens stalen borst
Geen zweem van mededogen kende,
Verstoort in eens dien zoeten droom,
En overstelpt haar met ellende.

»Mathilde, uw Oswald leeft niet meer!"
Dit hoort ze, en ploft gevoelloos neder
En, door den schrik geheel ontzind,
Ziet nooit het licht der rede weder.
»Mathilde, uw Oswald leeft niet meer!"
Dit klinkt haar eindloos hol door de ooren!
En meer of anders hoort zy niet,
In redloos ongevoel verloren.

Daar doolt zy nu, des jammers beeld,
Met wezenlooze en starrende oogen,
En wordt (tot in het hart versteend),
Door niets op aarde meer bewogen.

Eens, na een doorgewaakte nacht,
Gevoelt zy 't hart weêr pijnlijk kloppen,
En klimt, door rustlooze angst gejaagd,
Op 's kloosters dak- en torentoppen.

Een woeste wapenkreet gaat op!
Zy ziet een menigte oorlogsklingen,
En in één wenk het kloosterplein
Met staal en krijgsgedruis omringen.
»Mathilde!" hoort zy, met een stem
Die haar door 't harte scheen te boren!
»Mathilde! Geeft Mathilde weer!
»Of, weet uw aller dood gezworen!"

»Mathilde?" — zegt zy. Hemel, hoe!
Wie roept, wie durft mijn vrijplaats schenden?
Terwijl zy, met een zichtbre vreugd,
Verwilderd neêrschouwt op de benden.
Daar ziet zy — Hemel! aan het hoofd,
Den dierbren Oswald nader streven!
En werpt zich van de torenspits,
Om Oswald in 't gemoet te zweven.

Daar stort ze in 's jonglings armen neer,
Maar — van zijn oorlogszwaard doorregen!
En, aan zijn borst de dood getroost,
Lonkt hem haar brekend oog nog tegen.
De ontroerde krijgsheld zinkt ter aard',
Herkent het voorwerp van zijn liefde,
En werpt zich in het eigen staal
Dat zijn Mathildes borst doorgriefde.

Dat het schokkende sterfgeval van den oudsten zoon ook der Dichteres roerende rouwtoonen ontlokte, behoeft wel naauwlijks vermeld. Van haar is in den Dichtbundel ter nagedachtenis van JULIUS WILLEM BILDERDIJK het aandoenlijk vers aan *Jonkvrouwe* * * *:

Vergat gy niet uw vroegen speelgenoot,
Langs 't golvend nat naar de Oosterkust getogen,
Wien gy zoo vaak een blijk van vriendschap boodt,
En zweeft zijn beeld nog somtijds voor uwe oogen?

Gedenkt gy nog aan 't knaapjen vol gevoel,
Wien heel uw huis met vriendschap overlaadde:
Die, reeds zoo jong voor 't woelig dartlen koel,
't Aandoenlijk hart in 't kwijnend oog verraadde?

Die aan uw zij in 't kinderspel vereend,
Op d'enklen klank van uwen naam ontroerde?
Een zusters naam, die, tederlijk beweend,
De helft zijns harts in 't grafjen met zich voerde!

Die om dien naam, en later, om uw hart,
U teêr beminde? — Of hebt gij hem vergeten?
Wat deert u dan zijn moeders wreede smart,
En of die zoon haar werd van 't hart gereten?

Gevoelge, neen! gy draagt de ziel in 't oog,
Het teedre hart op 't zacht gelaat te lezen;
En zoo mijn ziel zich niet in u bedroog,
Dan moet haar smart ook u aandoenlijk wezen.

Geliefde, my meer dierbaar dan gy 't weet
U roep ik 't toe, dat ik hem heb verloren —
Dat hy den strijd in 's levens kamp volstreed —
Gy zult geen zucht bij dezen doodmaar smooren.

Ik noeme U niet, gy toch herkent uw beeld:
Want de onschuld weet van heelen niet, noch veinzen.
Meer dan gy 't waant, hebt gy zijn hart gedeeld,
Dit tuigde my zijn innig boezempeinzen.

Dit tuigde my de traan, zoo stil gestort;
Dit .... Neen, ik zwijg van 't geen zijn zwijgen meldde;
Ik deed zijn hart en 't kiesch gevoel te kort,
Dat hemelrein zijn jonglingsborst ontwelde. —

U roep ik 't toe: Dat hart hield op met slaân;
Die borst werd ijs, daar zoo veel gloeds in blaakte:
En nooit rukt ons dat uur des weêrziens aan,
Waarvan 't verschiet my zoo gelukkig maakte.

Nooit zal zijn voet die drempels weêr betreên,
Waar ouderliefde of vriendschap hem verbeidde.
Uw speelgenoot, die dierbare, is daarheen,
By wiens vertrek mijn oog zich duister schreidde.

Hy is niet meer, wien 't lust verstrekte en vreugd,
't Erkentlijk hart door dienstbewijs te toonen;
Die achting won door de ongesmuktste deugd;
En 't zegen achtte, onze oudrenzorg te lonen.

Die d' arme nooit met wrevel van zich wees,
Maar gaf, waar ooit zijn hand vermocht te geven
Gedwee in 't leed, maar sterk als de onspoed rees;
De vreugd, de hoop, de wellust van ons leven. —

ô Wachtte gy 't, toen hy u 't afscheid bood.
En 't klein geschenk, gewrocht met eigen handen,
Dat de Oceaan hem in der diepten schoot
Omgolven zou aan 's warelds verste stranden?

Voorspelde uw hart, dat hy niet keeren zou?
Hy zoo gesteund met moed en jonglingskrachten!
Hy, aan zijn God en elken plicht zoo trouw;
Die van zijn bloei zoo rijk een oogst deed wachten?

Wy, blinden, ach, wat weten wy van 't lot!
Of wat hun nut, die wy zoo smartlijk derven!
Zijns levens loop was afgeperkt door God,
En zegen was zijn leven en zijn sterven!

Geliefde, gy wien ik in 't hart slechts noem',
Vergeet hem niet, die 't hart u schonk eens broeders.
Blijf gy nog spade uw oudren lust en roem,
Bevolen aan de zorg des Albehoeders!

Nog wijdt mijn hart hun teedre erkentenis
Voor elk genot, mijn lievling eens geschonken;
En schoon mijn hart versteent van droefenis,
Blijft dat gevoel mijn boezem steeds ontvonken.

Thands ziet zijn geest met welgevallen neêr
Op wie hem minde en snikt om zijn verscheien,
En, zien wy hem op aarde nimmer meer,
Hy slaat hen gâ die teder om hem schreien.

Hem breekt de dag reeds aan in 't verr' verschiet
De Jubeldag van 't zaligend hereenen,
Terwijl ons oog slechts nacht en nevels ziet,
En we om zijn dood als hopeloozen weenen.

Gy, lieve maagd ô pleng hem ook een traan!
Vergeet hem niet! Ik zal u nooit vergeten.
Gy trokt zijn hart door deugd en goedheid aan,
En nooit verbrak de dood zoo hecht een keten!

Bestemt my 't lot dat ik u ooit ontmoet',
Die blik op u zal my verkwikking schenken.
Wees van mijn hart, wees moederlijk gegroet,
En blijf nog soms aan mijn' ontslaapne denken.

Wij maakten vroeger reeds eenige melding van den beslissenden indruk die dit onherstelbaar verlies op het inwendig leven der beide Echtgenooten had. Beslissend was die vooral voor de diep gewonde moeder. Waren tot op dien tijd toe Godsdienst en plichtgevoel krachtig bij haar werkzaam geweest in dien meer algemeenen zin des woords, waarin zooveel vaak begrepen wordt, dat met een stellig geopenbaard Evangelie van genade en verzoening voor de zonden onvereenigbaar is, — van dat oogenblik aan begon het Christendom in zijne wezenlijke opvatting, begon het Woord

van God, waarin dat Christendom voor alle eeuwen is nedergelegd, haar eerst recht dierbaar te worden. Haar Echtgenoot getuigde hiervan zelve, hoe het hem wel eens in vroegeren tijd moeite gekost had, zijne anders in alles zoo voortreffelijke, zoo volgzame gade, bij eene gezette lezing en overdenking van Gods Woord te bepalen. Maar nu begon dat Woord al meer en meer hare dierbaarste vertroosting te worden, het Evangelie van genade aan zondaren, hoe ook rechtvaardig of onrechtvaardig in eigene of menschelijke oogen, de behoefte te zijn van het binnenste harer ziel.

Intusschen was dichterlijke arbeid in die dagen nog vooral haar tot een veel vermogende afleiding bij de overstelpende moedersmart. Van daar hare overbrenging in onze Nederduitsche Dichtertaal van het meesterstuk des Engelschen *Poët Laureat* ROBERT SOUTHEY: den *Rodrigo de Goth.* In de jaren 1823 en 1824 verschenen de Vijf en twintig Zangen van dit belangrijk Heldendicht, met een Voorbericht van BILDERDIJK, en eene Opdracht zijner veel begaafde Egade aan den Dichter van het oorspronkelijk:

U, wien in Albions gebied
Apolloos lauwer 't hoofd omstrengelt,
U, die in 't hartverheffend lied
Der Godsdienst heilge tonen mengelt;
Ja, tot die moedigen behoort
Die met den stroom des tijds niet drijven,
Maar 't eeuwig zaligmakend Woord
In 't Dichtrenlied getrouw durft blijven!

U voere 't windtjen van dees kust
De zucht toe van 't gevoelig harte,
Welks leed uw lier zoo dikwerf sust,
Zoo vaak verpoozing schonk in smarte; enz.

en straks:

Is 't wonder, grootsche Kroonpoëet,
Zoo haar, wie Brittens grond gekweekt heeft,
Die nooit dien tweeden wieg vergeet,
Uw Heldenzang het hart doorweekt heeft?
Is 't wonder, zoo zy zich vermat
Eens Southeys tonen na te zingen,
Om Neêrland, steeds op deugden prat,
Bewondring voor hem af te dwingen?

Te dwingen? — Neen, wie Hollandsch denkt
Behoeft die tol niet afgedwongen:
't Is vrije hulde, die hy schenkt
Aan hem die Krijgsmoed heeft bezongen.
Hoe fier op eigen gloriekroon
Aan Vaderlijken moed verschuldigd,
Toch blinkt de Britsche lier hem schoon,
Die Godsdienst, eer, en krijgsroem huldigt. enz.

Tot eene proeve van de Overbrenging zelve strekke hier de treffende aanhef:

Sints lang reeds steeg de kreet van Spanjes gruweldaden
Ten hoogen hemel op: heur maat was volgeladen.
Van dolle wraak bezield, om 't schenden van zijn spruit,
Gaf Juliaan heel 't land aan vreemd geweld ten buit.
't Was niet het schuldloos bloed, door vreemde priesterhanden
Vergoten, dat den wrok in 's Graven borst deed branden;
't Was niet om 't ijzren juk, voor 't Spaansche volk gesmeed,
Waaronder 't hoon en smaad op eigen bodem leed;
Neen 't was om de eer zijns bloeds op 's Konings hoofd te wreken.
Ach, heilloos was het uur, dat hy, in trouw bezweken,
Afvallig, en verwoed, zijn Vaderland en Vorst
Aan 't Mauritaansche zwaard ten offer leevren dorst.

Gelijk een sprinkhaanzwerm van uit Afrikes zanden
Door 't Zuiden voortgezweept, zoo stortte op Spanjes stranden
Der Muzelmannen macht, onnoembaar in getal.
Van wijd en zijd vergaârd, zwoer alles Spanjes val.

Hier zag men Syriërs en woedende Tartaren
Met Kopt en Saraceen en Perzen samenscharen;
Den donkren Mauritaan en Griekschen renegaat,
Door 't wangeloof vereend in onverzoenbren haat,
Door blinden ijver sterk en stout door jonglingskrachten.
Een bende, toomloos dol in 't schendig deugdverachten.
Wien 't vloekbaar ongeloof 't geweten-zelf misleidt,
Bedwelmt, en zwijgen doet by 't allergruwzaamst feit.

Aloud vermaarde rots, gy, Kalpe, zaagt hen naderen;
Gy zaagt hen aan uw voet hun krijgsmacht saamvergaderen:
Nu zult ook gy uw naam van de aard zien weggevaagd,
Een naam, dien gy naar Goôn en fiere helden draagt.
Saturnus, Bromius, en die dees rotsen scheurde;
En, die 't gedrochtlijk hoofd tot aan heur toppunt beurde,
Veelarmige aardenzoon! uw nagedachtenis
Gaat onder, nu dit erf de roof van Mooren is.
Des overwinnaars naam zal steeds uw kruin bevlekken,
En gy, zijn zegepraal ten eeuwig denkmaal strekken.
Gy zaagt hun aantocht, zaagt op 't rampvoorspellend pad
Hun kielen met het schuim van 't golfgebruisch omspat:
Hun zwarte benden zaagt ge uw oeverzand verdonkeren;
Des Ongeloofs banier, van uwe kusten flonkeren:
Gy zaagt hun fieren dosch en witten tulbandpraal;
De schilden, rijk van goud, en 't glinstrend oorlogsstaal;
De trotsche harnaspracht en 't Syrisch heldenwapen,
In 't gloeiend zonnelicht tot enkel goud herschapen.
Het windtjen stoeide zacht met uitgerolde vaan,
Godslasterlijk ontplooid in overmoed en waan.
Helaas, straks woei de Dood op d' adem van de winden
Gelijk een pestgloed om, tot moorden en verslinden.
Toen trok de ondoofbre zon, met d' uchtendpareldrop,
Den giftwalm van 't verderf door lucht en dampkring op.

Toen sloeg het uur van straf; toen stortte 't Rijk der Gothen!
De lang weêrhouden wraak was eindlijk neêrgevloten.
De bleeke hongersnood en 't smetgift sloop steeds voort.
En 't kankerend verraad, verwantschap met den moord,

Had merg en zenuwkracht van Spanjes rijk verslonden.
Maar bitt'rer vijand nog, met dezen saamverbonden,
Stond op tot wederwraak: de gruwlen zonder tal,
Gewetenloos gepleegd, verzegelden den val.

en het aandoenlijk slot des geheels:

'tWas spade in de avondstond, maar 't staal dat niets verschoont,
Had nog niet uitgewoed, en 't werd niet opgestoken
Voor 't holle van den nacht. Toen was de hoon volwroken
En blies men d' aftocht in het zegenpralend Heir.
Nu keerden met gejuich de Legerhoofden weêr
Van de uitgevoerde wraak. Doch, waar bleeft ge, ô bevrijder,
Gy schutsgeest? Ja, waar bleef die ongelijkbre strijder,
Door allen bovenal met vreugd te rug gewacht?
Hy had in dezen strijd voorzeker wel gedacht
De lang gewenschte dood te ontmoeten, die na 't sterven
Hem in Florindes graf een rustplaats mocht verwerven,
Dus na de dood vereend in de onverstroorbare echt;
Dan, hoe hy 't lèven waagde in 't moordendste gevecht,
En, half gewapend slechts, gelijk een minnaar vurig,
Den dood te vinden zocht, ze ontvlood hem toch gedurig;
De pijlen streefden hem ter rechte en linker zij'
In dicht geschoten zwerm steeds letselloos voorby;
De lans doorboorde niet, al scheen zy hem te treffen;
Vergeefs zag me op zijn hoofd het forsche zwaard verheffen,
't Ontzag hem en boog af van helm en borstkuras.
Hy die in zijn behoud den wil des hemels las,
Den Moor verslagen zag en andermaal ervaarde
Dat hem des Hoogsten schild, ondanks hem-zelf bewaarde,
Boog voor het Godsbesluit met onderworpen hart,
Zijn moedig krijgsros, dat aan Sellaas boorden werd
Gevonden, toen de slacht beslissend was volstreden,
Stond overstelpt van bloed met opgescheurde leden;
Zijn borst bedekt met schuim, van zweet en stof doormengd;
Zijn zilvren manen mede, alom met bloed gesprengd
Dat neêrdrupte als de daauw; zijn matte leden trillen
Van d' onverpoosden strijd in 't woedend krachtverspillen;

En telkens barst zijn stem met angstig brieschen uit,
Als of hy met den toon van jammrend klaaggeluid
Den meester weder riep, wien hy'zoo graág ten Heer had,
En dus op nieuw verloor, nu hy hem naauwlijks weêr had.
Op 't grasveld lag de helm en 't pantser van Siveer
En 't zwaard van Juliaan, dat schriklijk wraakgeweer,
De ketens en 't gevest met klevend bloed omronnen,
Doch waar was d' arm, die 't zwaaide en neêrlei, onverwonnen?

Dag, maand, en jaar, geslacht, en eeuwen, snelden heen,
En de aarde vraagt verbarst, waar Spanjes Vorst verdween;
Als in een lage kluis naby Viseoos wallen
Een grafsteen zich ontdekt met duistre jaargetallen,
Waarop, in ruig begroeid en naauwlijks leesbaar schrift
Rodrigo, laatste vorst der gothen, stond gegrift.

Tusschen de Verzen ter nagedachtenis van den geliefden Zoon, en de uitgave van den *Rodrigo*, had ook nog (a°. 1820) een afzonderlijke Dichtbondel van Mevrouw Bilderdijk het licht gezien, onder den titel van *Poëzy* (1). Twee schoone Dichtstukken: *het Huwelijk* en de *Vrouwenbestemming*, (onderwerpen zoo geheel uit haar eigen hart en leven genomen) openen die Verzameling, uit welker kleinere Gedichten wij hier tot eene proeve der hoogte, waarop zich destijds de gave der Dichteres bevond, de *Lenteregen* laten volgen:

Wees welkom, zoele Lenteregen!
  Geen druppel van uw kostbaar nat,
Die niet, bezwangerd van Gods zegen,
  Meer dan 't gelouterdst goud bevat!
Wees welkom, zoele Lenteregen,
Uit 's hemels volheid afgestegen,
  Meer kostlijk dan Golkondaas schat!

---

(1) Te *Rotterdam*, bij J. Immerzeel.

Zijt welkom, zachte hemeldroppen,
Die, vruchtbaar neêrgedaald,
Op de esmerauden bloemhofknoppen
Met paarlemoeren glansen praalt;
En 't hart met ruimer slag doet kloppen,
Dat in die balsemvolle droppen
Gods liefde tegenstraalt!

Nog gistren stond het woud ontbladerd;
Het veld, van dosch ontbloot:
Gy valt, en eer de morgen nadert,
Ontsluit Natuur haar schoot;
En 't plantjen, van uw vocht dooraderd,
Als door een wonderwerk herbladerd,
Herrijst van uit den dood.

Uw zacht gekletter op de spruitjens
Is zoet als harpmuzijk:
In uw verkwikbre plasgeluidtjens
Klinkt 's hemels liefdeblijk;
Ja, als gy flikkert op de kruidtjens,
En 't groen verzilvert van de spruitjens,
Geen paarlenmeir zoo rijk.

Gy, Vader, bron van allen zegen,
Die elken drup die daalt,
In morgendaauw of malschen regen,
Zijn kracht en plaats bepaalt;
My roept die milde Lenteregen,
My roept hy dubbel troostrijk tegen,
Dat nooit uw liefde faalt.

Ach! zoo geen druppel de aard mag drenken,
Dan, naar uw wil 't gebiedt;
Dan moet de traan uw goedheid krenken,
Die ik zoo vaak vergiet.
ô Laat my steeds Uw trouw herdenken;
'k Weet, aller lot hangt aan uw wenken;
Gy zult ons op zijn tijd den lievling wederschenken
Die op de golven dwaalt, maar uit uw oogen niet.
Uw wil, mijn God, Uw wil geschied'!

Het behoeft wel naauwelijks melding, dat èn het hart èn de poëzy van BILDERDIJKS Egade levendig bewogen en als vervuld werden van de gebeurtenissen waarin sedert 1820 en 1822 BILDERDIJK en zijn huis een zoo voornaam deel nam en had. De schoonste en aandoenlijkste uitingen daaromtrent vindt men in hare ten jare 1827 uitgegevene *Gedichten*; waarin nevens menig heerlijk Dichtstuk uit de onuitputtelijke stof van Evangelie en Bijbelgeschiedenis, ook geplaatst zijn hare Doopverzen, zoo wel de lof- en lierzang, welke aan *Mevrouw* BELMONTE *en Hare Dochter* (a°. 1824) toegezongen werd, als de *Herinnering aan den doop onzer Israëlitische Vrienden op den* 20sten *October* 1822:

Stille tranen van aanbidding, die in 't overstelpt gevoel
My, de onwaardige, gebogen voor des Hoogsten gloriestoel,
Zalvend zijn als balsemdroppen uit de Gileadsche vrucht;
Stille tranen van aanbidding, stroomt en geeft my 't harte lucht!
Arm is alle taal aan woorden, in de diepe zielenvreugd:
Want hoe zullen klanken 't uiten, hoe zich 't hart in God verheugt?
Neen, my mag haar bron niet baten, en ik sta er dorstend by;
Want geen woorden kunnen schetsen wat de vreugd des hemels zij.
Hoe, hoe zal het loflied rijzen uit des stervlings zwakken toon?
Hoe, het stof der aard genaken tot des Ongenaakbren troon?
Maar het kindeke in zijn eenvoud, dat niet meer dan staamlen kon,
Werd niet liefdloos afgewezen, naadrend tot de Levensbron; —
Maar het kindeke in zijn eenvoud werd gedoogd aan 's Heilands voet,
En zijn lisplend lofverbreiden klinkt den Hemelkooren zoet.
Laat dan 't staamlend kind u naadren, o mijn Heiland en mijn Heer!
Zie ontfermend, zie meêdogend, op mijn smartlijke onmacht neêr!
Gy, die uit den mond des zuiglings U het loflied hebt bereid,
Wil genadig op my afzien in mijn diepe onwaardigheid!
Wil den danktoon niet versmaden, dien U 't nedrig harte biedt,
Dat Ge een voorsmaak van Uw Hemel op deze aarde smaken liet. enz.

De *Eölsche Harp*, waarmede de Bundel besloten wordt, herinnert, schoon in verhevener toon, wederom meer aan de vroegere manier der Dichteres:

Gy, telg der hoogre lucht, die in het wolk omzweven
Het trillend harptuig met onzichtbre vingren speelt,
Daar ge, uit het sombre woud op 't windtjen voortgedreven,
De snaren met uw kusjens streelt!

Daalt, daalt gy mooglijk af uit de ongenaakbre reien,
Om met Natuur in 't Jubellied
De lof des Scheppers uit te breien,
Zoo verr' er zee en luchtstroom vliet!

Wie zijt gy, minlijke onbekende?
Wellicht de stoffelooze zucht
Eens droeven die, na 's levens ende,
Bleef zwerven in d'onmeetbre lucht!

Wellicht een schim, die haar beminden,
(Haar echtgenoot of kroost) beweent,
En die met d' adem van de winden
Haar teedre erinnringszucht vereent.

Met huivring hooren we u weêrgalmen
In de eenzaamheid van 't avonduur;
En als 't geruisch der korenhalmen
Op 's vooglenkoors vereende psalmen,
Zingt ge ook den Schepper der natuur!

Ja, ongeziene Geest die op de winden huppelt,
Zoet is ons oor de toon dien ge op de harpsnaar blaast;
Zoet als aan 't oog de daauw die op de bloemkelk druppelt
Waar 't blaauwend wolkj' in wederkaatst.

Uw toon smelt lieflijk weg, in zoeter steeds verwisseld;
Geen kunst verwekt uw melody;
't Is de adem die in 't boschloof ritselt,
En de ongedwongen toon is, als die adem, vrij!

ô Mocht mijn poëzy iets van uw zoet ontleenen!
Wat zoekt zy dan genot voor 't hart?
Ja! doe zy slechts den droeve weenen
Die hijgt naar tranen in zijn smart!

Zoo tooi' geen kunst mijn weemoeds zangen,
Maar blijv' de droeve die ze hoort,
Genoechlijk aan die tonen hangen
Die stemmen in zijn rouwakkoord.

Ongeveer op hetzelfde tijdstip verschenen twee gedichten der begaafde Vrouw in de *Keur van Nederlandsche Letteren* (bij WESTERMAN): *de Dageraad*, en *de Zonnenondergang*, die hier volgt:

Ginds legt de Zon na de afgerende baan
Haar schitt'rend hoofd op d' esmeraudem baren,
Om morgen weêr van uit den Oceaan
Met nieuwen gloed in 't Oosten op te varen.

Wat weldaân heeft zy in haar loop verspreid!
Hoe menig plantj' ontwikkeld op zijn stengel,
En, zweemsel van Gods Goed- en Mogendheid
Deze aard versierd met licht, en kleurgemengel!

Lang draalt zy nog op 's halfronds verre boord,
Waar wijd en zijd de weêrschijn van haar luister
Met gouden gloed de westerkim ontgloort,
En uitstel geeft aan 't langzaam naadrend duister.

Haar flaauwer straal, ten jongsten afscheidsgroet,
Spreidt kalme rust, en zachte weemoed tevens.
Geen aardsch tooneel is 't peinzend hart zoo zoet,
Of voert als dit, tot d' oorsprong op des levens!

Zoo, zoo legt eens na d' afgerenden loop,
De Kristen 't hoofd ter stille grafrust neder!
En, (zoete troost! niet ijdel is die hoop!)
Op 's Hoogsten wenk herrijst hy eenmaal weder!

Herrijst hy, ja! maar 's Heilands beeld gelijk:
In heerlijkheid, met hemelglans omgeven,
Om, deelgenoot van 't zalig koninkrijk,
In de eeuwigheid zijn Schepper lof te geven.

In het jaar 1828 gaf onze Dichteres een uitvoerig deels verhalend deels beschouwend Gedicht uit: *Jezus Lyden*; doch waarvan misschien de versmaat, voor het onderwerp minder gelukkig gekozen, een zeker gebrek van levendigheid in geheel de behandeling brengt.

Vol van keurige zoo wel als innige poëzy is wederom de Bundel, a°. 1829 te *Brussel* uitgegeven onder den titel van *Nieuwe Gedichten*. Men zal uit deze Verzameling hier, vertrouwen wij, gaarne *het Weesjen* terug vinden:

Helaas! ik, arm en hulploos knaapjen,
Zwerf als het afgedwaalde schaapjen,
Verlaten door de wareld rond.
Uit d' ouderlijke stulp verdreven,
Moet ik van liefdegaven leven,
En slapen op den kouden grond.

De vader die my plach te koesteren,
De moeder die my plach te voedsteren,
Zijn beiden uit mijn arm gescheurd.
En als ik onder mijn gespelen
Het oudren-kusjen uit zie deelen,
My, arme, valt geen kus te beurt.

Mijn goede Vader is daar henen:
Mijn lieve Moeder is verdwenen!
Hun hand was altijd zoo gereed
De tranen van huns Arthurs oogen
Zoo ras zy vloeiden, af te droogen;
En, ach! wat wist ik toen van leed?

Ik was hun leven, lust en vreugde;
'k Had alles wat het hart verheugde,
En hupte zorgloos aan hun zij';
En als ik my ter nachtrust strekte,
Of d' uchtend me uit mijn sluimer wekte,
Hoe zoet was dan hun kus voor my!

Dan, ach! 't werd oorlog, en men zeide
Dat ieder zich ten krijg bereidde.
Ik weet niet wat dat woord beduidt,
Maar zoet klonk trom en fluit me in de ooren,
En op 't gelui der kerkkloktoren
Borst ik in vreugdekreten uit.

Onnoozle! dat ik niet vermoedde,
Dat al mijn vreugd ten einde spoedde,
En van geen zorgen wist nog vrees!
De dag, helaas! kwam immers nader
Als 't laatste kusjen van mijn Vader
Te beurte viel aan d' armen Wees.

Hy nam een krijgsmans rok en degen,
Die blonk my als een vuurvlam tegen;
Een pluimbosch droeg hy, hoog en breed,
Die altoos heen en weêr gewiegeld
En in het staal' kasket gespiegeld,
Mijn hart van vreugde kloppen deed!

Hoe wenschte ik me ook die fraaie kleêren
En zulk een hoed met hooge veêren!
Hoe wenschte ik dat ik met hem ging!
Onwetend welk een lot hem beidde,
En dat ik toen hy van ons scheidde
Zijn allerlaatsten kus ontfing!

De dorpklok luidde spoedig weder,
Hoe wierp ik toen mijn speelgoed neder,
En vloog naar buiten in één sprong!
Daar zag ik met de hoeden zwaaien,
De vlaggen uit de vensters waaien,
En even blijd was oud en jong.

Onnoozle, dat ik óók kon zingen,
En, als mijn makkers, dartel springen,
En roepen evenblijd *Hoezéé!*
Ik dwaas, die ook mijn hoedjen zwierde,
Daar de overwinning die men vierde,
My 't vaderkusjen derven deê!

'k Dacht toen; 't is een dag van vreugde!
My immers, boven alles heugde
Wat ik van Vader had gehoord.
By 't afscheid sprak hy: » Haast is 't vrede,
Dan breng ik de overwinning mede."
En Vader hield toch alteos woord.

Ja, de overwinning was gekomen,
Maar had mijn Vaders bloed doen stromen;
Zy bracht hem dood uit de oorlog weêr!
'k Mocht nooit weêr aan zijn knieën hangen,
En nimmer drukt hy op mijn wangen
Het liefdekusjen van weleer!

Mijn Moeder klemde me aan haar harte.
Zy drukte een woeste kus van smarte,
Met duizend tranen, op mijn wang.
Dien kus van haar bestorven lippen
Waarmeê haar de adem scheen te ontglippen
Vergeet ik nooit, mijn leven lang!

Nog eens, nog eens slechts voor haar sneven
Voelde ik my van haar arm omgeven,
Nog eens het kusjen van haar mond;
Toen ze onder 't laatste kracht verzamelen,
» Mijn kind! mijn kind!" poogde uit te stamelen
In de allerjongste scheidensstond.

Wie zal my nu ter nachtrust leggen —
My d' uchtendlofzang hooren zeggen,
En leeren my het avondlied!
Wie zal me in krankte 't hoofdjen steunen,
Nu 'k op geen Moêderborst mag leunen
Geen Vader my zijne armen biedt?

Wie zal mijn kindschheid nu bewaken?
My Godgezind en deugdzaam maken?
  Mijn Moeder immers ligt in 't graf:
De Vader immers is me ontlogen,
Die op mijn willig kinderpogen
  Het kusjen van belooning gaf! —

Wat ween ik? — leerde my mijn Moeder
Niet opzien tot den Albehoeder?
  Is Jezus niet der kindren Vrind?
Hy die geen musch vergeet te voeden
Zal 't arme weesjen ook behoeden
  Dat Jezus boven al bemint!

Hy zal my spijzen; Hy, my kleeden;
Onzichtbaar waken op mijn schreden,
  Tot de aardsche weg is afgeleid:
En, moest ik vroeg mijne ouders derven,
Zy geven me eens na 't zalig sterven
  Den welkomkus in de Eeuwigheid!

De ziekte, die in het jaar 1826 het leven der dierbare Vrouw bedreigde, maar, hoe hevig ook en in de gevolgen ondermijnend, evenwel voor dat oogenblik nog spaarde, had op hare reeds zoo geheel aan Geloof en Waarheid gewijde poëzy minder invloed, dan op geheel haar verder levensgevoel en levensbetrekkingen. Zij was in die ziekte, na bange zielsworstelingen, tot eene rust en blijdschap in het geloof gekomen, die zij, in die mate en met die ongestoordheid althands, nimmer te voren ondervonden had. Was zij altoos haren man en eenig overgeblevenen zoon een teder zorgende vrouw en moeder geweest, van dien tijd af scheen zij, reeds van het aardsche leven losgemaakt en met haar hart geheel reeds boven, die geliefde panden eerder als een niet meer tot deze

aarde behoorende geest, liefdevol altijd, als te omzweven. Met de kalmte van eene, die bij het afscheid van dit leven, dankbaar en zonder zelfbegoocheling de wegen overzien mag, door God met haar gehouden van hare vroegste dagen af, schreef zij nog in de volgende *Uitboezeming* hare zielsgeschiedenis:

'k Zocht als kind reeds hier beneden
  Wat op de aarde niet bestond;
'k Zocht met rusteloos verlangen,
Ja, met tranen op de wangen,
  Wat geen teelt was van haar grond.

'k Zocht het niet in zingenieting,
  Of in woeste kindervreugd;
Niet by blijde speelgenooten:
Neen, mijn hart was toegesloten
  Voor het dartle spel der jeugd.

In de diepe donkre bosschen
  Waar de weemoed voedsel zoekt,
En het zoet geruisch van 't lover
Met bedrieglijk zingetover
  't Reeds te weeke hart verkloekt.

Aan den uitgespannen hemel,
  Tintlend van den starrengloed
Waar des Scheppers alvermogen
Stille tranen lokt uit de oogen, —
  't Hart vertedert kloppen doet;

Daar (onnoozle!) zocht ik hijgend
  Naar dat ongekend genot,
Dat ik zelf niet wist te noemen,
En (wat ook deze aard moog roemen)
  Slechts te vinden is in God!

Ja, nog dwazer — in my zelve
  Zocht ik soms naar 't dier kleinood!
Dáár het minst toch, kon ik 't wachten!
Wat ook was dit ijdel trachten? —
  't Leven zoeken by de dood.

Faalde 't my aan wijze lessen,
  Heilzaam Kristlijk onderricht?
Neen; ik zal geen oudren honen
Wien het lust was, aan te toonen
  Waar die schat verborgen ligt.

Neen; het waar een vader lasteren
  Die dien zelf zoo ruim bezat.
Dat verwijt hem op te laden
Waar' zijn nagedachtenis smaden,
  Die tot nu geen vlekjen had.

Naar met zielverbijstrend bruisschen
  Stroomde mij 't gevoel door 't hart:
Is 't dan wonder, zoo ik dwaalde
(Schoon het licht my tegen straalde,)
  Tot God-zelf mijn Leeraar werd?

Vraag ik me echter onbewimpeld,
  » Hield ik steeds met zoeken aan?"
Neen: helaas! in later jaren,
Onder duizenden bezwaren,
  Scheen ik zorgloos stil te staan.

Maar die steeds getrouwe Herder,
  Die het schaap hoe verr' verdwaald
Van den weg waarheen hy 't leidde,
Opzoekt langs de dorre heide,
  En weldadig huiswaart haalt,

Rukte me uit die zorgeloosheid
  Met een fellen donderslag
Waar my de aard by scheen te ontzinken
En, — ik zag het kleinood blinken
  Dat by Hem verborgen lag.

Ja, Hij bracht me op ruwe wegen,
  En weldra aan 't open graf!
Toen eerst leerde ik by Hem zoeken
Wat geen wetenschap of boeken
  Ooit een mensch te vinden gaf.

Toen eerst wierd de duistre weemoed
Die me als kind steeds overviel —
Toen, het hijgende verlangen
Om mijn Heiland aan te hangen
Kenbaar aan mijn eigen ziel.

ô Gezegend zijn die slagen,
Ja, de zwaarste zelf die trof!
Hoe dan ook mijn hart blijv' schreien,
't Zal de roem Zijns naams verbreien!
Zijn genâ zij eeuwig lof!

Want toen stortte 't licht zijns aanschijns
Heldre stralen op my neêr,
En het kleinood was gevonden
Dat geen schatten koopen konden
Eeuwig zij Zijn goedheid eer.

»Niet dat ik 't alreeds bezitte,"
(Roep ik met den Heilgezant,)
Maar, er biddend naar te streven
Werd my uit genâ gegeven,
En Zijn Geest tot onderpand.

Dit vers, onder hare papieren gevonden, voerde de dagteekening van 1830. Reeds in de lente van dat zelfde jaar (16 April) werd door eene kortstondige maar hevige krankheid de laatste levensdraad van het sints lang verkwijnend lichaam afgesneden. Hare nagedachtenis blijft bij allen, die het voorrecht hadden haar te kennen, in zegening.

Uit hare nagelatene Schriften werd ten jare 1833 nog een Bundel gedichten verzameld en met eene Voorrede van DA COSTA uitgegeven (te *Leeuwarden* bij G. T. N. SURINGAR). Van die Bundel zijn de hier overgenomene *Uitboezeming*, en *het Kindeke te Bethlehem* wel de belangrijkste. — In de Muzen-almanak

des jaars 1831 verscheen nevens een afbeeldsel ook eene *Levensoverzicht* der Dichteres, waarvan wijlen M[r]. NIC. CARBASIUS CZ. de schrijver geweest is.

D. C.

BISDOM (A.) bloeide omstreeks het einde der zestiende eeuw en vervaardigde onder anderen *nieuw Liedeken van de Berchse soldaten hoe zy de stadt aan Parma vercochten*, dat voorkomt in het 2de deel van 't *Nieuw Geusen-Liet-Boek*, *Amsterdam* bij BARENT OTSZ 1624. Het heeft geen poëtische waarde en is vol onkiesche uitdrukkingen.

BIVENPEN (ANASTHASIUS), een Karthuizer, gaf in 1661 te *Antwerpen* uit den *Geestelijken Calender vol stichtelijke puntjens ende minnelijke Schietgebedekens en Rymvcersjens beneffens eenige Geestelycke paradysbloemtjes, voor een Godvruchtige devote ziele, ofte Aendachtige Rymgebedekens met eenige soete Geestelycke Liedekens om des morgens en principalyck tot alle deelen der H. Misse, de Goddelyke Majesteyt te presenteren oock als men begeert te bichten ofte te communiëeren, beneffens eenige korte veersjens tot de XV misterien des H. Rosenkrans.* — Deze *veersjens* zijn meer talrijk en stichtelijk dan poëtisch en allen in den volgenden trant:

Bewaart u ziel reyn suyver schoon,
Sy is Gods tempel en sijn troon,
Gods beelt dat is daar in geprent,
Siet dat ghy die doch niet en schent.

BLAAUW (JOAN), Secretaris van zijne geboortestad *Amsterdam*, en

BLANKAART (STEVEN), Geneesheer te dierzelfder stede, beoefenden mede in de laatste helft der zeventiende eeuw de Nederduitsche dichtkunst; zoo als wij zien uit de proeven door hen medegedeeld in het *Stamboek van* JOHANNA KOERTEN, welke ons echter geen hoogen dunk van hunne Muze doen opvatten. De laatste, die den 24 October 1650 te *Middelburg* geboren was en den 23 Februarij 1702 te *Amsterdam* overleed, heeft zich meer door zijne geneeskundige schriften dan door zijne gedichten beroemd gemaakt.

BLEU (FRANCISCUS LE) was een Leydenaar, geboren denkelijk omstreeks den jare 1620, en tijdgenoot van CATS en HUYGENS, aan welke beide hij zijnen na te melden dichtbundel opdroeg, doch nog jongeling toen de eerste reeds een grijsaard was. — Zijne gedichten, meest minnezangen, zijn vloeijend en vol spranken van vernuft, hoewel hij niet is vrij te pleiten van die overdragtelijke toespelingen, waartoe de navolgers van CATS zich te veelmalen lieten verleiden, in een' tijd dat men jagt maakte op geestigheden. In het jaar 1642 verscheen te *Leyden* bij PAEDTS zijn *Minnevlam brandende in 't hert van* THYRSIS *om de schoone* AMARIL, alwaar achter gevonden worden *Lycktraenen over de dood van de vergoodde* AMARIL *uitgestort*, welke de dichter zonderling genoeg *aan de ongelyckelijke* CASSANDRA opdraagt, zijne tweede geliefde, met welke hij de eerst verstorvene beweent. In denzelfden bundel, welke

ruim 400 bladzijden beslaat, vindt men ook nog *Mengeldichten* van LE BLEU. Hoe aangenaam zijne gedichten aan de kenners der Poëzy waren, blijkt uit den herdruk, reeds 17 jaren later noodig gekeurd, *Amst.* B. BOEKHOLT, 1659. Intusschen komt zelfs deze laatste druk hoogst zeldzaam voor. Dezelve is niet vermeerderd. Of LE BLEU toen nog leefde is onzeker. Na den jare 1642 weten wij niets meer van zijne levensbijzonderheden. Zijn versbouw heeft iets zeer gemakkelijks. Tot proeve van 's mans dichttrant schrijven wij hier af, zijn *Verlooren Cupido*, een waardig tegenhanger van het Catsiaansche *Cupido verloren en uitgeroepen.*

Waerom of Venus droevich kryt,
En maakt met traenen nat heur wangen?
Sy is haer dert'le soontje quyt,
Daerom is sy met druck bevangen;
En hoe sy loopt of waer sy siet
Sy vindt het welich boefje niet.

Hoort minne-moeder, groote vrou,
Ick sal u strax u soontje toonen;
Ontlast u hert nu vry van rou,
Hy sit in d'oogen van mijn schoone
Met booch, met pijl met vier en brant,
En quest van daer mijn ingewand.

Indien ghy my nu dese daed
Wilt met een dankbaer hert betalen,
Maeckt dat hy wt haer' oogen gaet
En in haer koude borst komt daelen,
En buygen haer verkleumde sin
Tot een gewenste wedermin.

Dan sal mijn lang geleden smert
In blijde vreuchd terstond verkeeren
En ick sal met een vrolyck hert
O Venus! uwe Godheyd eeren,
En singen altijd op mijn lier
De soetichheit van 't minnevier. (1)

en zijn *Grafschrift op' Phaeton:*

O vrienden, onder dezen steen
Ligt Phaëton bedolven,
Wiens malle wenschen en geween
Hem smeeten in de golven.
Hij wou met paarden van de zon
Heel onbedacht gaan rennen
Den hemel door: maar hij en kon
Geen zonnewagen mennen.
Hij stak en berg, en bosch, in brand,
De noorderpool die rookte,
De beesten brieden (2) op het land
En al het water kookte.
Ten langen leste heeft Jupijn
Zijn donder neërgeslagen
En smeet de paarden uit de lijn,
Den voerman uit den wagen;
En heeft het alverteerend vier
Door bliksemsvier verdreven:
Want in zijn woning waren schier
Geen wolken meer gebleven.
En Phaëton is uit de locht
Van boven neêr geworpen,
Alwaer hij moest het heete vocht
Van Padus vloed inslorpen.
Zijn moeder vischt de doode romp
En brengt die hier ter stede
En zette deze marm'ren tomb'
Op zijn verzengde leden.

---

(1) THYRSIS *Minnevlam*, bl. 54 en 55.
(2) *Brieden* in plaats van *braadden;* bij de Zeeuwen nog wel in gebruik.

Nu, lezer, hebt gij ooit beproefd
Wat 't is door grootschheid lijden:
Wees over 't lijk maar wat bedroefd,
Het zal de ziel verblijden.
En is de steen bedekt met stof,
Zoo wascht ze met uw tranen of (1).

R. A. en B. N.

BLOM (B.) was een dichter uit het begin der achttiende eeuw, van wien onderscheidene dichtregelen gevonden worden in het werk van C. VAN SICHEM, *Bybellust of* 140 *Historien als leeringen des Bybels uit het' O. en N. Testament met schriftuurplaatsen daartoe dienende*, 1743, *Amsterdam bij* J. KLOOSTER in 4°. Daar wij echter dit werk niet bezitten, kunnen wij over de waarde of onwaarde dier verzen niet oordeelen.

BLOM (KORNELIS), geboren te *Woubrugge* in het jaar 1712, en overleden 28 September 1780, als Predikant te *Leeuwarden*, na eerst te *Zunderdorp*, te *Kralingen* en te *Zierikzee* het leeraarambt te hebben waargenomen, was de schrijver van een allervuilaardigst zouteloos paskwil,. onder den zonderlingen titel van: VELDBLOEMEN *met een* PRIKNEUSJE *daar onder, aan* MOMUS *gestroyd in en buyten de Academie-Kerk te Franequer. Ter eeren van vijf beroemde Heren Professoren, wanneer hun Hoog Eerw. het Catheder nog nauwlike koud geworden, en opgedroogt van het ijvervuur, en zweet ener der grootste Orateuren, op nieuw deden gloeijen en warm hielden, door hunne plegtige inwijings*

(1) THYRSIS *Minnevlam*, bl. 325.

Redenvoeringen, uitgesproken den 1sten van Bloeymaand des jaars 1749. Dit hatelijk stuk is niet dan ellendig kreupelrijm, zoo als men uit het volgende, zijnde het slot, kan oordeelen:

Ik sie *U* wel Momus, aardig Quantje, onder 't hoedje gluypen!
Dog al kreegje ook de Stuipen! Ik niet in myn *Sculp* zal kruipen!
Want ik laat 't aan allen, die *U* kennen, ja zelvs aan *U* gewisse
Of 'k al, of niet! in 'tschild'ren van uw Portret, heb kunnen missen
Dog! so gy voortaan U houden wild, aan uw *Taal*, en eyge werck
Sonder dat gy schend de Godvrugt, en de Gereformeerde Kerk
En g' ook *G'leerde Lien*, en *Hoge Schoolen* niet zult affronteren
Dan wil ik ook wel, so gy 't *zogt*, vriendelijk met U verkeren.

BLOM (LEONARDUS) was in de laatste helft der zeventiende eeuw Geneesheer te *Amsterdam*, en handteerde tevens de Nederduitsche lier. Hoe onhandig hem dit afging, kan men zien in het meermalen aangehaalde *Stamboek van* J. KOERTEN.

BLON (J. LE) leefde in het midden der zeventiende eeuw en was een groot vriend van CATHARINA QUESTIERS, zoo dat in de *Lauwerstryt* tusschen deze en CORNELIA VAN DER VEER, uitgegeven te *Amsterdam* 1665, onderscheidene verzen van hem voorkomen in welke het niet aan geest en zoetvloeijendheid mangelt. Men zie onder anderen aldaar *Saffo* QUESTIERS *jaardagh.*

Geen krans heeft kracht om uwen dagh,
Naer syn waerdy te kroonen:
Het rym en onrym moet de vlagh
Selfs strycken voor u toonen:
De bloempjes buygen voor de kleur,
Die gy haer weet te geven;

Sy snacken naer de toovergeur,
  Die gy doet op haer sweven:
De kly geeft gy een geest en swier;
  Ick sie u kind'ren wemelen,
Als of gy hadt Prometheus vier
  Gestoolen uyt de Hemelen;
Neptuun schaft schelpen als syn ooft,
  Die gy soo weet te schicken,
Dat Thetis selfs die om haer hooft
  En tuyten wenscht te strikken:
Gelijk een Bie sich in een hof
  Van bloem op bloem gaet setten:
Soo vlieght u geest op alle stof,
  En buyght die naer uw wetten.
Indien men dan naer eysch vol glans
  Een kroon u toe sou rechten,
Soo most men op u dagh een krans
  Uyt al uw gaven vlechten (1).

R. A.

BLYENBERG LAURENSZ (WILLEM VAN), bij SCHELTEMA (2) verkeerdelijk VAN BLEYENBURG genoemd, was een Dortenaar, die in het laatst der zeventiende eeuw bloeide. »In 1674, 75, 76 en 77 werd hij »(aldaar) tot een der *Goede luiden van den achten* »gekozen. In 1673 was hij *Veertig* en in 1676 nog »*Oudemannen en vrouwenmeester* en *Vader der* »*broodzusters*. Dat hij *Thesaurier* der stad geweest »is, blijkt uit de opdragt der *aanteekk. op het Evang.* »*van Mattheus van* GROTIUS, *vertaald door* D. VAN »HOOGSTRATEN (1685)" (3). Hij vervaardigde onderscheidene lofdichten op de werken zijner tijdgenooten.

(1) *Lauwerstryt*, bl. 188.

(2) *Geschied- en Letterkundig Mengelw.*, D. III, st. 3. bl. 116.

(3) SCHOTEL, *Kerkelijk Dordrecht*, D. II. bl. 197, waar men ook zijne prozaschriften vindt opgegeven.

Ook treft men in het *Belgium Gloriosum* van LYDIUS stukken van hem aan. Het volgende: *op de Landt-Meetkonst van* MATTHEUS VAN NISPEN kan van zijne dichttrant getuigen.

Hoe is Euclidis parel nu
Soo gepolijst, in 't goudt beslagen,
Als marmer, dat noch vuyl noch ruw,
Een gevel siert. Ick schep behagen
In soo een tweeden Archimeed,
Die Siracusaes oude muyren
Laet sloopen, en sijn tijt besteed
In diep getrockene Figuyren.
En als hem 't aardrijck valt te nau.
Sijn geest doet voeren in de Starren,
Met Ticho, of dien grooten Blau,
Of Ptolomeus, om 't ontwarren
De dwael-ligte of den vasten-loop,
Van die om Pool of Hemel drayen.
Als Bootes, Draeck, of Cassioop,
Die onse donck're lught bezayen
Met schitter-lighten: als de nacht
Met trager loop syn Hemel-kringen,
Ter middel-lijn, door-kruypt, dan traght
Hy door de Sterre en Lught te dringen.
Nu traght hy door de Kunst te doen,
Na angstigh blocke, stadig sweeten,
Om met dien grooten Stampioen,
En Kreyts, en Dry-hoeck, af te meeten.

BLYENBURG (ADRIAAN VAN) Ridder van de orde van st. Michiel, Heer van *Naaldwijk*, Schout der Stad *Dordrecht*, Waardeyn der Gravelijkheids Munt van Holland, die in het jaar 1589 te *Dordrecht* geboren was en in 1630 overleed, wordt ons door BALEN (1) opgegeven als » een braaf Poeëet, die vele en

(1) *Beschryvinge der Stad Dordrecht*, bl. 212.

» verscheyde aardige gedichten geschreven heeft." Ook door SCHELTEMA (1) wordt hij als Nederduitsch dichter vermeld. Meer omstandig vindt men hem behandeld in het onlangs uitgekomen werk van den Heer SCHOTEL, getiteld: *Epistolae ineditae N. Heinsii, Accedit commemoratio meritorum gentis Blijenburgicae in Litteras Belgicas, Hagae com. Lipsiae et Parisiis* 18[illegible]3. Daar wij dit werk echter niet bezitten en ook geen van zijne dichtvruchten hebben kunnen opsporen, moeten wij alleen op BALENS oordeel afgaan of onze lezers naar het werk van den geleerden SCHOTEL verwijzen.

BOCHOVEN (Mr. FRANCISCUS), door den Heer SCHOTEL (2) onder de verdienstelijke Dordsche Regtsgeleerden vermeld, was waarschijnlijk een zoon van den volgende. Daar hij ons ook als dichter en taalkundige wordt opgegeven, meenen wij aan hem en niet aan FRANÇOIS, te moeten toeschrijven een uitvoerig dichtstuk, getiteld: *Lijkgedachtenis van den Heere* JOHAN VAN BROEKHUIZEN, aan den Heer D. VAN HOOGSTRATEN, achter J. VAN BROEKHUIZENS *gedichten*, te *Amsterdam* bij GERARD ONDER DE LINDEN 1712 bl. 57–75, en dat *ter uitvaart van den Weledelen Grootachtbaren Heere* JOHAN HALLINGG, *in zijn leven Burgemeester en Raad der Stad Dordrecht*, te vinden in de *Nederduitse en Latijnse Keurdigten.* Beide stroeve dichtstukken toch ademen eenen geheel anderen geest dan die er in de verzen van FRANÇOIS doorstraalt.

(1) *Geschied- en Letterkundig Mengelw.* D. III, bl. 64.
(2) *Kerkelyk Dordrecht*, D. II. bl. 194.

BOCHOVEN (Mr. FRANCOIS VAN) naar het schijnt te *'s Hage* geboren in 1651, overleden 4 Julij 1733, was een godsdienstige rijmelaar die zijn verzen met de tale der vromen doorspekte, waarin niets dan 's mans goeden wil om zijne Medechristenen nuttig te zijn doorstraalt. Behalve de Gedichten die van hem voorkomen in *Een bundeltjen uitgekipte Geestelijke gezangen*, van welke in 1721 de 4[de] druk te *Deventer* verscheen, zijn na zijn dood bij A. BOURI te *Amsterdam* afzonderlijk uitgegeven zijne *Nagelatene stichtelijke Gedichten*, waarachter een prozaschrift van den zelfden Autheur getiteld : *De Epitheta* of *eernamen van God.*

R. A.

BOCHOVEN (LUCRETIA CHRISTINA VAN), waarschijnlijk eene afstammeling van de beide voorgaanden, schreef eene *Rouwklagte op de onverwachte en aller smertelijkste dood van den doorlugtigste Vorst* WILLEM CAREL HENDRIK FRISO, enz., welke ook opgenomen is in de *Dichtkundige Cypressenbladen gestrooit bij het afsterven van* WILLEM CAREL HENDRIK FRISO, *Prinse van Oranje en Nassau.*

Wat naare tyding! treft my 't herte,
De braafste *Vorst* en is niet meer,
Op 's Levensmiddag daalt ter neêr
De *Oranje-Zon*, ô bittre smerte (1)!

Dus luidt het eerste couplet; na welks lezing onze lezers zeker niet naar de overigen zullen verlangen.

BOECKAERT (J.) was lid van de Hoornsche rederijkkamer de Rood' Angieren onder de zinspreuk:

(1) *Dichtkundige Cypressenbladen*, bl. 155.

Wil horen 't woort en leverde als zoodanig eenige bijdragen tot *Vlissings Redens Lusthof, Beplant met zeer schoone en bequame Oeffeningen, Uyt-gegeven by de Reden-Camer tot Vlissinge, de Blaeu Acoleye,* 1642; wij vinden daarin echter niets dat der overneming waardig is.

BOEGRAVEN (W.) was een rederijker uit het begin der zeventiende eeuw, van wiens rijmtrant men proeven vindt in de *Refereynen ghemaekt* op eene vraghe *of in Christum te ghelooven in aller menschen macht is, om naer haer believen te kiezen de doot of 't leven. Amst.* 1611. Zijne spreuk *die dit werck wil laecken, moet selfs beter maecken:* pleit niet voor zijne bescheidenheid.

BOEKHOLT (B.), een Boekverkooper te *Amsterdam*, vervaardigde *Minnedichten*, die in 1667 te *Amsterdam* in 8°. in het licht verschenen. Wij kennen het boekje slechts bij naam en moeten het dus bij deze bloote vermelding laten berusten.

BOEKHOLT (JOHANNES) liet volgens van IPEREN(1) in 1668 drukken: *Uytspanningen of Uytbreyding van 't Hoogliedt en eenige Psalmen Davids.* Ook dit is ons anders niet bekend, zoo dat wij niet weten of het prijzens- dan lakenswaardig is. BOEKHOLT schijnt Boekverkooper te *Amsterdam* te zijn geweest, want het werkje is ook bij eenen JOHANNES BOEKHOLT uitgegeven.

---

(1) *Kerkelyke Historie van het Psalmgezang*, D. I. bl. 194.

BOELENS (VAN) zond, in 1756, te *Leeuwarden*, bij H. A. DE CHALMOT, onder den pseudonymen naam van BORNIUS ALVAARSMA, een dichtstuk in drie zangen in 4°., in het licht, getiteld: *de Winter*, hetwelk in datzelfde jaar, » door den Autheur op nieuws » overzien, en van eene menigte feilen gezuiverd," is opgenomen in de *Honingbije* (1), eene belangrijke verzameling van uitgegevene en onuitgegevene dichtstukken. Het uitvoerigst daarin geplaatste dichtstuk is de gemelde *Winter*, welke in het 2de deeltje, met 13 grof geëtste uitslaande platen voorkomt (2). Het handelt alleen over de wintervermaken in *Friesland*. De dichter die kennelijk een Fries is, neemt, over 't geheel geene hooge vlugt; toont meer dan gewone bekendheid met de Grieksche, Latijnsche en Fransche dichters; neemt hier en daar eenen boertige stijl aan, doch is niet vrij te pleiten van triviale, dubbelzinnige ja vuile uitdrukkingen, welke men in onzen, misschien al te kieschen, tijd niet willen dulden.

Na eene korte opdragt aan den Heere * * * en een kort voorberigt aan den lezer, beiden in verzen, gaat hij tot zijn onderwerp over, roept APOLLO, noch de zanggodinnen aan, om zijn' dichtluim optewekken, maar

JANUS, die voor en agter ziet, en oud en nieuw belonkt. (3)

. . . .

De winter is in 't land. Nu is de ploeg verbannen

---

(1) Bij ABR. FERWERDA, in 1765-1771 in 6 deeltjes kl. 8° uitgekomen.

(2) Het is op het einde onderteekend O; met welke letter er in het 2de en 3de deeltje, vele dichtstukjes voorkomen.

(3) Hier en elders volgen wij de spelling en interpunctie van den dichter.

In 't hoekje van een schuur, en de Eg staat op haar endt
Verheven aan zijn zij te wagten naar de Lent.
Men hoort geen *kierebuik* meer langs den akker raatlen.
De boer laat in zijn huis de wan en dorschvloer klaatren,
En klopt zijn airen leeg met het geladen vak,
En zoldert zijn *gemaak*, of zakt het onder dak:
Of gaat de Buurt in 't ronde, en kout wat van zijn zaaken.
Zoo kan zich *Bouwman* in zijn eigen stulp vermaaken,
Nog land en have rijk, gezeten aan den haart,
De scheenen tegen 't vuur, en 't pijpjen in zijn baart.
Hij spreekt van zijn gewas, en hoe zijn kooren-landen
Dit jaar hem leverden gezegende offerhanden,
En meer als 't voorige. Wat akker best bebouwt
Met haver, boekweit, of de rogge wierd betrouwt,
Of 't weelig weitegraan, dat uit de vetste vorens
Met steev'ge halmen beurt zijn zwaar geladen hoorens.
Hoe 't wel gedijde vee zijn emmeren gevult,
En met een goudgeel room de melkmouw heeft verguld, enz.

Bouwman krijgt bezoek van eenen jager die tevens visscher was; deze, met de aan dat bedrijf gewone grootspaak, beroemt zich eerst over de groote menigte visschen dat jaar, door hem gevangen:

Ik had een fuik gesteld
In Zwarte Goris pet; die kwam 'er zoo vol aalen
Dat ik ze was alleen niet magtig op te halen. — —

Verder spreekt hij van de *muidhond*, dat is *Zeelt* (in de Betuwe *Louw* genoemd), hoe die het best te vangen is als de flierboom bloeit. Daarna komt hij van de jagt breedvoerig aan 't praten, gebruikt daarin zoo vele jagerstermen, en *bolle-schijt* (*Jenever*) dat wij geen lust hebben hem te volgen. — Van het land begeeft zich de dichter naar de stad:

Daar krioelt het nu van volk; en groot en kleen,
Als water, wind en kouw den buitenwoner nadert,
Koomt in de Hooftstad zaêm al druipende vergadert.
. . . . . . , ... , ...
Hier is het eerste werk met onvermoeide schreden
Eerbiedig deur aan deur te wand'len, en rondom
Al wat zich roert in steê te heten wellekom
Met woorden fraai van zwier, en keurge complimenten,
Een hoofdsom daar men hoopt eerlang zig eens de renten
Nog van betaalt te zien met woeker, als men vlamt
Op voordeel, of belonkt het een of ander ambt.

» *Tout comme chez nous!*" zou de Franschman zeggen.

In 't end dit paardtje is rond en eind'lijk afgereden.
Nu geeft zich ieder voort aan zijne bezigheden,
Na dat zijn geest getuigt, en zijn geneigtheid strekt. —

Men bezoekt de wijnhuizen. Daar hoort en ziet men, 't geen men meestal op zulke plaatsen hoort en ziet: een liefhebber van de flesch; een zwetsenden Officier; een nooit misschietenden *Nimrod*:

Een ander onder des spreekt weêr van andre zaken,
Van stemmen die hij kocht hem nut in kuiperij
Tot stelling van een dorp, of van een Grietenij:
Van klugten die men op den stemdag zag gebeuren
Bij 't *klodder*-lievend kroost van schorre *Procureuren*,
En vier'ge Practizijns, enz.

Gints zijn 'er om het rond van tafeltjes gezeten,
Die hun geluk en brein bij 't lokkend kaartspel meten
Met een *Moderne Jas*, een *Ombertie*, of *Picquet*.
Elk heeft zijn zinnen op het spel alleen gezet,
En merkt er buiten niets.
. . . .
De spraak is wonder schaars, en maar van 't spel; en 't winnen

Van deez', 't verlies van geen' ontdekt men op 't gelaat,
Dat met een stomme taal voor al 't gezelschap praat.
Hier beelt het nare bleek den winter af op wangen
Van wanhoop en van spijt om een *Capot* bevangen;
Daar lonkt een zomer-zon uit ogen door 't genot
Met nieuwen glans bezield; — en 't strijken van den *Pot*
Herstelt een bloeijend rood op half bestorven kaken,
Daar past een beeker op om 't hart eens nat te maken.
Ook draagt de waard wel zorg dat dit te met geschiedt,
Terwijl hij nu en dan eens volle glaasjes biedt.

In de tweede zang roept de dichter den vuurgod MULCIBER of VULCANUS aan, » dat die zijne toonen » mogt bezielen, en aan zijn bibberend hart wat warmte mede deelen."

» Ik kon de zusters van den klinkenden *Parnas*
Wel roepen aan, 't is waar, en smeeken om een glas
Uit *Hippocreene*, maar de bron zal zijn bevroren;
En ook zou van den hoop misschien mij niemant horen,
Die de ooren schier al doof gegonsd zijn door gebeen.
In u bestaat mijn hoop, in u, *Vulkaan*, alleen." —

Het vriest dat het knipt, zeggen de Friezen. De schaatsen of *scheuvels* worden door de liefhebbers opgezocht, en naar de smid gebragt. De beschrijving welke hier den dichter van dien *IJzerkoning* geeft, durven wij den lezer niet onthouden, zij is een' WALTER SCOTT waardig:

Deez' IJzer-koning, die daar op zijn zetel zit,
Verheft zich bij den zerk, en in de nop gestoken
Zoo ruig gelijk een wolf, beslist er onbesproken,
Zoo goed als *Minos* ooit bij *Pluto's* schaaren deed,
En velt het vonnis van de deugd van staal en sneed
Der ijzers, die hij toetst terwijl zijn assen sling'ren,

En als een scepter zwaait in zijn verkleumde ving'ren,
Een mantel dekt zijn rug, die, toen hij eerst hem kreeg,
Voor deeken op het bed hem 's nagts te strekken pleeg,
Zijn hoofd steekt in een vagt, waaruit hij in zijn vaaren
Een beer in Groenland stiet; van waar hij eens voor jaaren
Op een bespekte kiel de Noordpools koude ontzwom.
En 't wederzijdsche been daar wapp'ren kousen om
Gemaakt van 't zelve baai daar 't wijf afdraagt haar broeken.

Moedige jonge gasten, die geen gevaar ontzien als er roem en — drank te behalen is, wagen het, voorzien van touwen en haken eene baan te openen naar het naaste dorp:

De Hospes roept van ver: »Ho! welkom! welkom mannen!
»Je durft er eerst op uit! Za wijf, breng turven hier
»Een glas met brandewijn, en ook een kan met bier."
Hij spreekt, en 't staat er ook. »*Havous* ik breng 't je KLAASJE:
»(Vaart onze snakker voort) je bent een *nobel* baasje
»Je lui steekt alle man de loef af bij mijn zool.
»Je bent hier 't eerste volk. Nu drink op mijn *parool*
»Eens hartelijk, proef een deeg. Het is uit paters vaatje,
»'t Is brandewijn als kuit. Maar, PIET, hoe! druipjė maatje?
»Heb jij den grond gepeilt? 't IJs is een wankel pad.
»Kom schik wat in den hoek bij 't vuur, en droog je wat."

Voor dat ze vertrekken neemt de blijde waard, een groot stuk krijt, schrijft daarmede op een' berookten balk:

Zoo sierlijk als hij kan
Met Capitale schrift den naam van *Klaas Voor-an.*

Ook in en bij de stad wordt het edel schaatsenrijden niet vergeten.

Elk zwaait er op de gragten
Wel haast in volle reed, en bruikt zijn jongste kragten,
Om aan den wandelaar, waarvan de wal krioelt,
Te toonen wat het hooft niet van den voet gevoelt,
Met wiens gemaakte zwier men waant het oog te streelen.

. . . .

Een derde geeft alleen met zwaaijen beter vonk,
En kan de gragt in 't breed met streek op streek laveeren.
Zijn lijf schijnt in een touw te hangen, of op veêren
Te drijven, en hij weet een zak-doek van de baan
Te rapen in den reed, en zonder stil te staan, enz.

Verschillende tooneelen vallen er op het ijs voor waarvan sommige de lachspieren gaande maken, andere de tranen uit de oogen persen. Aandoenlijk inzonderheid, en levendig geschilderd, is het tafereel (bl. 29—31) waarin een bruidegom, na alle te vergeefs aangewende pogingen tot redding, zijne bruid door het zwakke ijs ziet schieten en verdrinken. Ons bestek gedoogt niet het mede te deelen. Het is der lezing overwaardig.—

De landjeugd maakt van de gelegenheid gebruik om over 't ijs de weekmarkt, te *Leeuwarden*, die op Zaturdag invalt, te bezoeken:

Het noppig zondags-pak wordt uit de kas genomen,
Wiens sleutel *Mem* alleen zorgvuldig bij haar draagt.

De jongeling tooit zich op met zwier, geen wonder, zijne vrijster zal hem naar de stad vergezellen:

Zij was in *Paasche pronk* reeds klaar van teen tot top.
De *krage mouwen*, die men om het panzer haakte
Van 't rijglijf breed, en eng, die zaten of het kraakte,
En glimden als een git, de witte doek geplooit,
En in de vouwen met veel arbeid opgetooit,
Schoôl Venus appelkorf in 't walvis-been geklonken
Voor 't streelen van de kouw, en Aeolus zijn lonken. enz.

Men komt te *Leeuwarden*:

Nu wordt de stad bezien; markt, kerken, straten, stegen
Bekruist, betreutelt en beschoffelt 'aller wegen

Met oogen in de lugt als of men sterre—keek,
En ieder gevel spits aan een Comeet geleek
de mond staat aan het oor toe op,
Als of men huis en volk wou sling'ren in zijn krop.

. . . .

Ten laatsten mat en zad gereden op de baan,
Gedantelt op de straat, de kijkens-lust voldaan,
En, half verstijfd van kouw, vervloekende de bogten
En hoeken van de stad, een blaasbalg van de togten,
Begeeft zich al de hoop het waartshuis in, en maakt
Een schutting om het vuur daar elk op strijdt naar haakt.
Nu eischt het keelgat pagt, nu moet er olij wezen, enz.

In den derden zang roept de dichter de hulp in van de overwinnaars in de Olympische spelen:

Uw statig oog verlevendig mijn tonen
En koom den wedloop van mijn Helden bij te wonen.

De eerste wedloop dien hij gaat beschrijven, zal bestaan in eene harddraverij. De hospes in 't *Half-vaantie*, laat eenen zilveren zweep verrijden,

Allenig (want hij schoof steeds d'eigenbaat ter zijden)
Uit klaar plaisier, uit zugt voor d'eed'le Draverij,
En om te weten wie de Baas in 't Landschap zij. —

De *Faam*, waarvan eene dichterlijke beschrijving wordt gegeven, heeft dit in gansch *Friesland* rondgetrompet:

De stromen zijn ontroert, en zuchten onder 't pogen
Der menigte verdrukt, en door 't gewigt bewogen
Der paarden, en een tal van benden rappe maats.

. . . .

Het schijnt 'er kerremis in 't midden van den winter.
Hier zit een oude Bes min vleeschig als een splinter,
En als een bontekraaij, zoo schier van kouw, in lij
Van een verlaten ark, haar voetjes zij aan zij

Gemetzeld op een stoof, de handen door de sneden
Ter zijden van den rok met arm en al gegleden.
. . . . zij vestigt, krom gebogen
Gelijk een anker-klaauw, de spits van lekkende ogen
Op 't houten schammeltie waarop haar waren staan,
En daar ze niets voorbij laat ongenodigt gaan,
En leidt al bevende om de warremte te lebben:
» Kom *Heytje;* zel je niet een stukje koek met hebben?
» *Opregte Deventer*, en z'is zoo vars als melk.
» 't Is voor een dubbeltie de halve."

Het spel begint. De dichter komt in vuur en wordt beeldenrijk:

Men spreekt. Zij laten los. De hete dravers strijken
Als pijlen uit een boog, van 't stuk af aan, en wijken
Elkand'ren niet een stroo in 't vliegen langs de baan
Die met een ijs-wolk stuift de sleden achter aan,
En beuken 't zugtend vlak met hun verstaalde hoeven;
Gelijk een anker-smid in 't wellen zonder toeven
Op 't gloeijend ijzer bonst met mokers dat hij leeft,
De vonken spatten, en de smisse dreunt, en beeft.

Een ander wedloop trekt niet minder 's dichters aandacht. PIER GEZWIND het hachje van de baan (1) heeft een schaats opgehangen ter uittarting van alle die een rid tegen hem wagen durven, om eene halve ton bier. —

Freerik Schrap, een kwant meê moedig op zijn koten.
Zwol op van spijt, hem had dat zwetzen lang verdroten;
Hij greep het ijzer dat zoo trots te benglen hing,
En slingerde 't ter neêr met verontwaardiging.
Nu zal men toetsen wie de kap steek na zijn kraijen. —

(1) Hij had vroeger de elf steden van *Friesland* op eenen dag omgereden, 't geen aldaar voor een meesterstuk in de kunst gehouden wordt.

Aan de plaats gekomen, waar zij hunne vlugheid tegen elkander zullen beproeven, gaat het er als *„een blits”* op los. ATHALANTE en HIPPOMANES zouden hier te kort geschoten hebben: zij roeren naauwlijks de vlakte:

slaan met hunne armen in de lucht,
Gelijk als zwanen die het nachtijs stukkend klotzen,
En fladderen met poot en vleugels langs de schotzen.

PIER zoude het gewonnen hebben, ware het niet, dat hij te midden in zijne vaart ter neder plofte, gelijk een os:

die veeg, en onder slagers handen
Verstrikt met koorden, voelt zijn schenkels, spijt zijn tanden
Het lijf ontrukken, en, als hem de moker kolt,
Er heen stort plomp ter neêr, en onder voeten rolt.
Pier kust het ijs dat in zijn hoofd de oogen draaijen
Wijl *Freerik* nu de baan gerust ten eind mag zwaaijen.

Eene andere wintervermakelijkheid moet nog bezongen worden. De narresleden komen op de baan. Want ziet:

Het veld, het ijs de daken, en de boomen,
En straten worden met een' koude wol bezet,
En 's aardrijks aangezigt schijnt rondom geblanket
Met helder wit, dat uit de schiere hemel-zalen,
Gelijk een Vlinderzwerm, bij vlokken neêr komt dalen.

Waarlijk voor deze regels zou zich de grootste dichter van vroeger' of later' tijd niet schamen!

Die nu geld over heeft gehouden, besteedt dat overschot voor eene sledevaart. De eene liefhebber spoort den andere aan:

Ey hoor! daar rink'len al de bellen in mijn ooren,
Daar zijn de Bazen reeds, van agt'ren, en voren.
Van boven tot beneên gestoken in een vagt
Van allerley fatzoen, die ligt een beere-dragt
Weleer in *IJsland* was: stak even niet er buiten
Het tooitje van de neus, zou geen mensch besluiten,
Dat in die huid zich school een schepsel hem gelijk;
En, zoo de bellen slegts bij trossen half zoo rijk
Hen wapperden op 't lijf, gelijk ze 't ros bedekken,
Ik meende dat het was een mommerij van gekken. —

Nog even wordt de baan beschouwt, die in de stad met den bezem wordt schoon gehouden,

Waar 't burger-jonkvolk zwiert bij avond en bij nacht,

om dan een einde te maken aan zijne dichterlijke web; want de dooi valt in:

De boer verschijnt weêr op den akker
Met ploeg en spaê, en uit zijn winter-dommel wakker,
Tapt uit de voren af het water nu ontkorst,
En droogt de bouwen op in welkers koude borst
Hij haver voor den Oegst op renten uit zal zetten. —
. . . .
Nu poogt d' arbeider uit de vogtige ingewanden
Van 't veen zijn nooddruft weêr te delven met zijn handen,
En 't mager brood, dat hem gedwongen rust benam,
En zweet in 't onderkleed bij turven zonder vlam.
Maar hier en gids vervloekt een reeks van Bollen d' uuren
Ten koste van de beurs versleten in 't verduuren
Van kouw, en stopen vogt, in herberg op de baan,
Of in het jakken langs de straten opgedaan,
En klaauwt zijn kruin om 't geld dat op een drag ging fluiten;
Terwijl de waard belonkt, en telt met vreugt zijn duiten,
En in zijn haaadshoek smookt, een pijpje blij van zin.
Koom kus mij Amaril, de Lente spoort mijn min. —

Wij hopen door deze flaauwe schets den lezer eenig denkbeeld gegeven te hebben van 't geheel, dat bijzonder voor den Fries van belang is. Over 't algemeen toch heeft hier alles eene friesche tint, en maken de *Frisiasmen* welke hier en daar voorkomen, de lezing voor een Hollander wel eens moeijelijk. Het dichtstuk heeft wel is waar zijne leemten; maar ook vele verdiensten. J. C. K.

BOING (DIRK) Commissaris bij de honderdste en twee honderdste penningkamer te *Amsterdam*, alwaar hij in 1746 geboren was en in zes en vijftig jarigen ouderdom overleed, heeft, als een ijverig voorstander van de in zijnen mannelijken leeftijd gestichte *Maatschappij tot Nut van 't Algemeen*, veel toegebragt tot de verspreiding harer weldadige bedoelingen vooral ook in zijne geboortestad en werd bij de gemelde Maatschappij meer dan eens bekroond. Zijn, in het tweede deel harer werken voorkomende, *Brief aan de Schoolkinders in Nederland* is, vooral in aanmerking van den tijd waarin zij geschreven werd, merkwaardig. Onder *de volksliedjes* der Maatschappij komen eenige van BOING voor, doch zij behooren niet tot de beste van den bundel. R. A.

BOITET (REINIER) een Boekverkooper in het begin der achttiende eeuw, te *Delft*, die er zich bijzonder schijnt op toegelegd te hebben om *goede* werken uit te geven, was ook een beoefenaar der dichtkunst. Wij herinneren ons in vroeger jaren eens, op eene verkooping te *Gent*, een bundel geschreven gedichten van hem gezien te hebben, welke niet on-

gunstig van zijne dichttalent getuigden. Het eenige, dat wij thans van hem vinden kunnen, is het volgende bijschrift op het afbeeldsel van den Delftschen Predikant PETRUS GRIBIUS:

Dus zietmen GRIBIUS naar 't Leven afgemaalt,
Eerwaardige Achtbaarheid blinkt uit 'sMans schrander Wezen;
Dees' Groten Godsgezant, door 'sHeeren Geest bestraalt,
Gaf goede lessen, schaars by anderen te lezen.
Daar vloeide een Oceaan van Wijsheid uit zijn mond,
Als hy tot Heil van 't Volk in 'sHeeren Tempel stond. (1)

BOKELMAN (HENDRIK), Predikant in *den Ham* in het graafschap *Mark*, waar hij in 1600 stond, » was een ervaren Wiskunstenaar, en zoetvloeijend » dichter, uitwijzens zijne Mengeldichten bij voorval- » lende gelegenheden vervaardigd," zegt de CHALMOT (2), wij hebben echter niets zijner pennevruchten mogen zien en moet de man dus op zijn woord geloven.

BOLKENSTEIN (J. VAN) leverde in de *Nederduitse en Latynse keurdigten* een vrij lang dichtstuk getiteld *Aloude Bataafsche vrijheid bestreden, verdrukt herstelt*, vooraf gegaan van eene *Toewijding aan de Heeren Staten van Holland en West-Vriesland Vaderen des Vaderlands*. Dit stuk het welk niet veel meer is dan berijmd proza eindigt met het volgende tijdvers:

Het VranCke Land VVas Lang geVVelt en beersChzVCht Moe.
Het sChaft VVeer VoL op koorn, VeeL kaas en boter toe (3).

---

(1) P. DE LA RUE, *Geletterd Zeeland*, bl. 72.
(2) *Biographisch Woordenboek der Nederlanden*, D. III. bl. 261.
(3) *Keurdichten*, bl. 254.

BOLT (HENRICUS) was een dichter, die in de achttiende eeuw bloeide (1.)

BOLT (JACOB), een Groninger Dichter, geboren in het jaar 1720, overleden in 1799, was een der voornaamste boekhandelaren zijner geboortestad *Groningen*: een verlicht en met vele wetenschappelijke bekwaamheden begaafd man, en een zeer braaf en algemeen geacht burger. Ofschoon er geen uitgegeven dichtbundel van hem bestaat, zijn er toch vele verzen van hem verspreid, die van zijnen dichterlijken geest getuigen, en in sierlijkheid van taal en kernachtigheid uitmunten. Zijne gelegenheids verzen zijn vol van zin en gevoel, en soms roerend en treffend door kunstelooze eenvoudigheid. Hij was een tijdgenoot van den burgemeester LUCAS TRIP, wiens poëzij van grooten invloed op zijne gedichten schijnt geweest te zijn. Ten proeve laten wij hier de eerste coupletten volgen van een *Lijkdicht op zijn zoontje* LEONARD:

Mijn Zoon, mijn kroon, mijn Benjamin,
o Sieraad van mijn huisgezin,
  Moest gij zoo vroeg verscheijen?
o ja! ik smaak dat droevig lot,
Die slag treft ons; o groote God,
  Moet ik zijn dood beschreijen!

o Slag, die mijne siel doorboort,
En eensklaps al mijn vreugd verstoort,
  Nooit zult gij mij ontschieten.
Nooit wisse ik mijne traanen af!
Maar zal die altoos op het graf,
  Van U, mijn oogje gieten.

---

(1) Zie *Nieuwe Bijdrage tot opbouw der Vaderlandsche Letterkunde*, D. II, bl. 78.

Mijn oogje! die mij menig soen
Aanboot, wanneer wij in het groen
De schaapjes zagen weyden;
Ja laas! nu door den dood ontrukt
Dat bloemtje legt nu afgeplukt,
En van mijn oog gescheyden.

Mijn Zoon, mijn kroon, mijn Leonard,
Wel uit mijn oog, maar niet uit 't hart,
Dáér zult gij altoos leven;
Soo lang de adem speelt in mij,
Herdenk ik steeds hoe rond en blij,
Gij om mij plagt te sweeven.

Komt weer die aangename tijdt,
Die mensch, die vee die al verblijdt,
Zoo dra de bloemtjes wassen,
Dan denk ik aan de lust en vreugd,
Die ik genoot van uwe jeugd,
Dan schrei ik traaneplassen.

Uw handjes hield ik vaak gevat,
Wanneer wij alle zorg, de stad
En al 't gevoel ontvloden
Helaas die tijd is nu voorbij
Nu zullen kruid en bloemtjes mij
In 't hof tot schreijen nooden. enz.

BON (ARNOLD), een Delfsch Boekdrukker uit het midden der zeventiende eeuw, vervaardigde een menigte dier Liedekens van welke de zoogenaamde Mopsjes van dien tijd overvloeijen, en waardoor in dien zangzieken tijd de gezellige bijeenkomsten vervrolijkt werden. Hoezeer hij in de opdragt van zijn *Delfs Cupidoos schighje*, in 1652 uitgegeven, *aen de Delfsche Sanglievende juffertjes*, verzekert dat zij *niet tot ophitsinge*

maer eer tot afkeerigheen van de gaile Minneslavernije kunnen strekken, is de toon zeer los en wulpsch, en hoezeer vloeijender en geestiger, niet ingetogener dan onze tegenwoordige straatdeunen.

BONK (SIMON), leverde in de CLAAS STAPELS *Lusthof der ziele*, een *stichtelijk gedicht* dat meer *stichtelijk* dan *dichterlijk* is.

BOONE (PIETER) een Vlissinger vervaardigde onder anderen een dichtstuk ter *Nagedachtenis op het afsterven van zyne doorluchtige Hoogheid den Vorst en Heere* WILLEM KAREL HENDRIK FRISO, medegedeeld in het *Aanhangsel van de Dichtkundige Cypressenbladen, gestrooit by het afsterven van* W. K. H. FRISO, *Prins van Oranje Nassau.*

Wat bromt een naar geluyt ons heden in het oor (1).

zeide BOONE toen hij 's Vorsten dood vernam en dit zeide wij ook toen wij 's mans dichtstuk eens hoorden voorlezen.

BOOREN (ELIAS VAN), een schoolmeester te *Leyden*, die zelfs de geringste geschiktheid tot deze betrekking miste, leefde aldaar in de laatste helft der achttiende eeuw. — Zijne verwaandheid overtrof nog zijne onbekwaamheid, zoo dat hij in 1774 ter drukpers overgaf eene Beschrijving in rijm van het tweede jubile der Leydsche Akademie, onder dezen titel. *Het tweehonderste (?) jubelsvreugt verhaal, meede ter gedachtenis beschreve en op Reym gemaakt van mij* ELIAS VAN BOOREN. *Schoolmeester woond op de mid-*

(1) *Aanhangsel van de Dichtkundige Cypressenbladen*, bl. 100.

delste gracht. inhoudende het geen op den 3 en 4 October 1774 is geschiet omtrent het feest houden van het twee hondertste jubel van Leydens ontzet. Ellendiger rijmelarij is er welligt ter zulker gelegenheid nimmer in het licht gezonden, en niettemin verlustigt men zich bij het lezen, om den wonderbaarlijken gedachtengang van den pedanten Schoolvos, die zijne rijmen nu en dan met proza aanteekeningen, midden tusschen deze in geplaatst, afwisselt zoo lezen wij daar: « *De oratie is gedaan van den Zeer geleerden Heer* JOHANNES LE VRANK VAN BERKHEY, *Med. Doctoor Lector in de* AVONTUURLYKE (in stede van NATUURLYKE) *Historien van Holland en schryver van de Univerzityd Deezer stad Academie van leyden, En lid van verscheyden genootschappen.*

Dit zijn zijn Eertittels vermaard
Hy was te regt een Goude Medalije waart
Die in de Corant was gestelt tot Prijs
Heeft hy gewonnen door een Goet Advys.

Een zilveren was hem te gemeen
Die won zijn Comvraater te Lis met een
Maar Le Vrank behield de Grootste prijs
Hy was ook boven zijn Comvraater wijs.

De schoolmeester, die meer in het glas dan in de boeken zag, verstrekte op het laatst van zijn leven, ten speelbal van menig vrolijk gezelschap, alwaar hij dan zijn dichttalent ten toon spreidde.

R. A.

BOOT (ARNOLD), geboren te *Gorinchem* in het jaar 1606, overleden te *Parijs* in 1653, na eerst eenigen tijd te *Londen* de geneeskunst te hebben beoefend en vervolgens Lijfarts van den Graaf VAN LEYCESTER,

Onder-koning van *Ierland* en tevens Lands en legerdoctor van dat rijk te zijn geweest, handteerde met geen ongelukkig gevolg zoo wel de Nederduitsche als Latijnsche lier, zoo als blijkt uit de lofdichten op een paar deelen van BORS *Nederlandsche oorlog*. Zij overtreffen althans verre de gedichten van BOR, die het stof der Rederijkers nog niet had afgeschut. De werken van BOOT zoo in zijn hoofdvak, de geneeskunst, als in de bijbelsche uitlegkunde vindt men door CHALMOT (1) opgegeven.

BOOT (GERARD), een broeder van den voorgaande, geboren te *Gorinchem* in 1604, was lijfarts van KAREL I, Koning van *Engeland*, na wiens rampspoedige dood BOOT zich naar *Dublin* begaf, waar hij in 1650 overleed. Ook van hem vinden wij Latijnsche en Nederduitsche lofdichten op het gedachte werk van BOR, welke echter niet zoo vloeijend zijn als van zijne broeder maar het toch van die van BOR in kunstwaarde winnen. Of 's mans *Vrolycke Uuren* die in 1630 in 4° het licht zagen in dichtmaat geschreven zijn durven wij niet verzekeren. Behalve dit werk heeft hij nog een getiteld *Philosophia Naturalis reformata* nagelaten.

BOOT (GERARDUS WILHELMUS), geb. den 21 Mei 1763 te *Leur*, in de baronnie van *Breda*, waar zijn vader GERARDUS BOOT, destijds Predikant was, genoot het onderwijs in de geleerde talen te *Breda*, en vertrok vervolgens naar *Leydens* hoogeschool, ten einde zich even als zijne beide broeders, JOHANNES

(1) *Biographisch woordenboek der Nederlanden*, D. III, bl. 322.

CORNELIS BOOT die hier volgt, en DIDERIK BOOT, den 2 Mei 1811, als Predikant te *Heusden* overleden, tot het leerambt bekwaam te maken. Doòr eene hevige borstziekte aangetast, echter dit voornemen moetende opgeven, legde hij zich, meer bijzonder, op de oude Letterkunde toe, en werd achtervolgens Preceptor, aan de Latijnsche scholen te *Breda*, *Middelburg* en *Zutphen*, en eindelijk in het jaar 1792 Rector, aan die te *Gorinchem*, alwaar hij den 6 September 1832 overleed, bij zijne echtgenoote Mejufvrouw MECHTELD HENDRINA RIBBÈRS, drie zonen nalatende, allen nog in leven.

Tot zijne verlustiging, handteerde hij, van tijd tot tijd, de Nederduitsche lier, waarvan hij de voortbrengselen, somtijds in een of ander tijdschrift, meest slechts met de voorletters zijns naams geteekend, mededeelde. Zijne dichttrant was meest luimig en schertsende, waarvan de aanhef van het dichtstukje getiteld *Loevestein*, moge ten bewijze strekken:

Op 't hoekje van den Bomm'lerwaard,
Waar *Maas* en *Waal* veréénen,
Heeft zon en maan, reeds eeuwen lang,
't Slot *Loevestein* beschenen.

Wie legger was van d'eersten steen,
Staat nergens ons beschreven;
En geen kronijk van *Loevestein*,
Is ooit in 't licht gegeven.

Doch hij, die prijs op d' ouderdom
Van dit gebouw mogt stellen:
Zal dit, zoodra hij 't heeft ontdekt,
Wel verder rond vertellen.

Aandoenlijk teeder echter, klonken de toonen zijner lier, wanneer hij de dood, van een zijner vrienden of dierbare betrekkingen, betreurde. Zoo vinden wij onder zijne nagelaten papieren, het stukje, getiteld: *Bij mijne terugkomst van de begrafenis mijner dochter*, aldus beginnende:

Zoo vergezelde ik dan met waggelende schreden,
Mijn lieve MIETJE! uw lijk; en keer weemoedig weêr.
'k Wensch U vergeefs terug.... hier geldt noch wensch noch beden;
Uw zacht, aanvallig oog ontmoet mijn oog nooit meer....

Gekeerd tot mijn gezin, treft mij de klagt uws moeders;
Zij mist haar trouwe hulp, haar liev'ling aan haar zij';
Mij treft uws zusters rouw, 't geschrei van uwe broeders,
Elk slaat uw dood ter neêr, en elk mist veel daar bij.

Wij zien uw' zitplaats leêg. — Wij zien den knop der bloemen,
Door uwe zorg gekweekt, zich op'nen na uw dood;
Uw roosje, uw' angelier, waarop we U hoorden roemen,
Zijn nog in bloei, nu gij reeds slaapt in 's aardrijks schoot.

BOOT (JOHANNES CORNELIS) een ouder broeder van den voorgaande (1), geboren te *Leur*, in het jaar 1761, overleden den 9 Junij 1834 te *Arnhem*, waar hij met lof en ijver, het Leeraarambt bekleedde, tokkelde ook nu en dan de snaren, en zag zelf in het jaar 1785, zijn dichtstuk, de *Opwekking van Lazarus*, door het Haagsche dichtgenootschap, met goud en zijn dichtstuk *tot Lof der Weldadigheid* door dezelfde kunstvereeniging met zilver bekroond. Later bleven zijne stukjes meest in den gezelligen vriendenkring besloten. *In de wandelingen in een gedeelte van Gelderland*, van I. A. NIJHOFF, en in het *Geldersch Ar-*

(1) Zie *Handelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde* voor 1835, bl. 6 en 7.

cadia, van denzelfden schrijver, zijne eenige fragmenten uit zijne dichtstukjes, ingelascht.

Hij had bij zijne tweede vrouw, uit het geslacht DONKER CURTIUS, twee zoons verwekt, zijnde Mr. JOHANNES CORNELIS GERARDUS BOOT, thans Rector der Latijnsche scholen te *Leeuwarden*, en Mr. CORNELIS HENDRIK BOUDEWIJN BOOT, Substituut Officier bij de Arrondissements Regtbank te *Amsterdam*.

BOREEL (ADAM) geboren te *Middelburg* den 2 November 1602 en overleden in Julij 1654, schijnt een bekwamer Godgeleerde dan dichter te zijn geweest, (1) althans het stukje getiteld: *Begeerte om met God te vereenigen*, te vinden in CL. STAPELS, *Lusthof der zielen*, versterkt ons zeer in dit vermoeden.

BORN (HENRICUS VAN), Luthersch predikant, eerst sedert 1658 te *Alkmaar*, doch in 1662 te *Amsterdam*, waar hij in 1630, geboren was en in 1702 overleed, leverde hier en daar eene proeve van het verzensmeden, in lofdichten en diergelijke. Hij komt ook voor in de *Papiere Snijkunst* van JOHANNA KOERTEN.

BORN (JOHAN VAN), Medicinae doctor te *Amsterdam*, een tijdgenoot van PIETER CORNELISZ. HOOFT, gaf, in 1642 te *Amsterdam* bij JOOST HARTGERS in het licht: *Diemermeer Weerelts Doolhof en de Echtsparadijs* en in hetzelfde jaar *Vreughdekoets of Heerlijk jaarstooneel*, terwijl bij JOOST BROERSZ. in 1645 verscheen zijn *Amsterdam en Goudevrijheyt*. Hij was een

(1) Zie DE LA RUE, *Geletterd Zeeland*, bl. 37 en volg.

geletterd man met de oude en nieuwere poezij bekend, doch zijne verzen, die niet altijd even kiesch bewerkt zijn, zijn hortend door de vele verkortingen die hij zich veroorlooft, en ontsierd door een talloos gebruik van verkleinwoordjes. Ten proeve schrijven wij af uit *Werelts Doolhof:*

't Blinde Möertjen in 't hof Eden,
Gingh op melck en heuning treden
Want haer zieltje stack vol weeld,
En zy stickten aen de brocken
Van het grage appelslocken
Dat haer heef en ons gekeelt:

en uit *d'Hollandsche Goude Vryheydt*:

Landen bloeyen kort of langh,
Na zy doen en gaen haer gang,
Nae s'er wel of qualyk dragen,
Nae sy gaen zyn op er stuk,
Rolt en valt'er lot of luk,
Krijgen bly of droeve dagen.

R. A.

BORNMANNUS (HENRICUS GUALTHERUS) leefde en dichtte in het midden der achttiende eeuw. De eenige vrucht van zijne dichtveder, die ons is ter hand gekomen, getiteld: *Aan de loffelyke Burgery der stad Doesburg*, en geplaatst voor A. HUYGEN, *Beschryving van Doesburg*, heeft ons niet aangemoedigd om meer van hem op te zoeken.

BORREBACH (H.), een Geneesheer, wordt ons opgegeven als hebbende te *Utrecht* in 1688 in het licht gezonden, *Uytspanningen behelzende eenige opmerkelyke materiën enz. op rym te saemen gesteld.*

Wij hebben vruchteloos getracht dit werk ter inzage te bekomen.

BORREMANS (N.) schreef gedichten in *de Bloemkrans van verscheidene gedichten door eenige liefhebbers der poezy byeenverzameld*, welke te *Amsterdam* in 1659 het licht zag. Wij kunnen over de waarde niet oordeelen, als hebbende dat werk niet bij de hand.

BORSBOOM (C. en H.) twee broeders, die in het begin der zeventiende eeuw te *Valkenburg*, in *Rynland*, woonden, hebben, volgens TH. VAN BRUSSEL (1) hunne geboorteplaats bezongen in een dichtstuk, dat niet in den handel gekomen, maar in 1714 aan hunne vrienden medegedeeld is. Daar het ons niet gelukt is, het onder de oogen te krijgen, moeten wij hier volstaan met de door VAN BRUSSEL uit dat dichtstuk aangehaalde regels hier in te lasschen:

Vermaaklyk *Valkenburg*, bespoeld van 't *Rhyn* krystal,
Befaamd door *Druzus* slot, een van zyn vyftig tal;
Men ziet uw naam en schild met een paar Valken praalen;
Daar Jonker VALK zyn naam en glorie voor moet daalen.
Oud Graafschap, ryk in roem, zoo hoog uw tooren-trans
Zich hief naa 't Starrendak en *Febus* zonneglans,
Zoo praalde uw naam ten top door duizende van paarden
En Kooplui zonder tal, die op uw Markt vergaarden:
't Was of heel *Neerland* in een drom hier t' saamen liep,
Of dat *Saturnus* Zoon van mieren menschen schiep.
Laat grootscher Dorpen u voor klein, gering, uitkryten
Geen al-verroestbre tyd zal ooit dien roem verslyten.

---

(1) *Aanhangsel tot* LUDOLF SMIDS *Schatkamer der Nederlandsche Oudheden*. bl. 336.

BORSTIUS (JACOBUS), geboren den 15 Julij 1612 eerst Predikant te *Wormerveer en Zaandijk*, later Pedikant te *Dordrecht* en eindelijk te *Rotterdam*, waar hij den 1 Julij 1684 overleed, was ook een beoefenaar der Nederduitsche dichtkunst. » De weinige » gedichten (meestal voor de werken van SIMONIDES, » RIDDERUS en anderen)" zegt de Heer SCHOTEL, (1) » die ons van hem onder oogen kwamen, zijn mid- » delmatig en verdienen geen onderscheiding; een der » zoetvloeijendste staat vóór SIMON SIMONIDES, *Ripensis*, » *Vriendenraedt, gegeven aen de besochte Gemeynte* » *van de Rijp*, *Rotterdam* 1665." (1)

BORWINKEL (CORNELIS), werd door eene oplettende beschouwing der zinnebeeldige sieraden waarmede de Oosterkerk te *Amsterdam* pronkt, opgewekt tot het zamenstellen van een werkje dat hij in 1772 in die stad ter perse zond onder den titel van *Dichtkundige Bespiegelingen over de zinnebeeldige Sieraden in de Oosterkerk te Amsterdam, by gelegenheid van het eerste eeuwgety der inwyinge van dat Godsgebouw op de vierden van Wynmaand* 1771. Wij kunnen in die bespiegelingen echter niets dichtkundigs vinden; wie toch zal, als hij het navolgende, aldus achtereen leest, raden dat dit een couplet uit een dichtstuk moet heeten?

» Dan ziet zy, uit den afgrond van dat hopeloos bestaan,
» op 't onbepaald vermogen, op Hem, die helpen wil en kan.
» Dan is 't: Waarom zoo neêrgebogen? Wat zijt ge onrus-
» tig, o myn ziel! ai hoop op God: 'k zal hem nog looven;
» Hy verkeert myn treurig lot."

(1) *Kerk. Dord.* D. 1, bl. 468.

Er bestaan echter tamelijk goede gedichten van hem vóór de werken van RUTGER SCHUTTE en onder de grafschriften op dien beroemden Amsterdamschen Predikant, wiens vriend hij was, even als van JOHANNES EUSEBIUS VOET. Ook heeft hij eene bijdrage geleverd tot de *Dichtkundige Cypressebladen*.

BOSC DE LA CALMETTE (Jonkvr. ELISABETH MACHTELT), overleden den 13 Mei 1801, was de schrijfster van een bundeltje zwakke *Gedichtjes*, 28 bladz. 4°. beslaande.

BOSCH (MATHEUS VAN HEYNINGEN), uit een deftig burgerlijk geslacht, geboren te *Groningen*, den 13 November 1773 werd, na het Latijn, gedeeltelijk door bijzonder onderwijs, gedeeltelijk op de latijnsche scholen zijner geboorteplaats, te hebben geleerd, in 1791, aan de Groninger hoogeschool tot de regtsgeleerdheid opgeleid. De woelige tijden echter, welke ruim drie jaren later invielen, verijdelden dit voornemen en bragten hem in andere betrekkingen. In 1796 was hij Lid van het Collegie van Heeren Gedeputeerde Staten van Stad en Lande, en werd ook nog ten zelfden jare aangesteld tot Secretaris van *Groningen*; doch, uit een lofwaardig en edelmoedig beginsel, bedankte hij voor deze hem opgedragene bediening. Van 1806 tot aan zijnen dood, die den 27 December 1821 voorviel, was hij schrijver, drukker en uitgever der *Ommelander* (nu *Provinciale Groninger*) *Courant*.

Hij was een ijvrig letterkundige en bevallig dichter, blijkbaar uit zijne *Nagelaten gedichten*, van welke de Hoogleeraar JAN TEN BRINK in 1823 de uitgave

bezorgd heeft. Wij meenen zijn dichttalent niet beter te kunnen afschetsen, dan door hier de woorden van een zeer bevoegd kunstregter (1) tot de onze te maken: » Zijne verzen zijn zacht, zoetvloeijend, en vol » kiesche, fraaije beelden. Aan een stil, huisselijk » leven, van zijne eerste jeugd gewoon, beoefende hij » reeds vroegtijdig dit schoone talent. Aan de lier » huwde hij de teekenpen, en maakte ook in deze » kunst meer, dan gewone, vorderingen. Uit zijne » gedichten erkent men spoedig in hem den man » van smaak, en van een uitnemend, aangeboren » dichtvermogen. Indien VAN HEYNINGEN BOSCH zich » in de *Poëzij*, met aanhoudende vlijt, had willen » oefenen, dan zoude hij zekerlijk, in het schoonste » tijdperk van de Nederlandsche Dichtkunst, eene » achtbare plaats onder onze Vaderlandsche Zangers » verkregen hebben."

Wij zouden ons zeer bedriegen, indien men na de lezing van het volgende stukje, niet verlangend was meer van hem te kennen. *Nachtkusje voor mijnen vader, van zijnen geliefden* DENIJS (In den ouderdom van 14 maanden overleden, terwijl zijn vader afwezig was.)

Vaderlief! wat dacht gij wel,
Toen mijn moeder aan u zeide,
Dat ik, toen gij ver van huis
't Welzijn van uw kroost bereidde,
Zonder uw of haar verlof,
Spelen ging in 't hemelhof?

---

(1) Mr. H. O. FEITH in de *Aanteekeningen op zijne Redevoering, uitgesproken ter gelegenheid van het vijf en twintig-jarig Feest van het Departement Groningen, der Maatschappij: tot Nut van 't Algemeen*, bl. 200.

Vaderlief! vergeef DENIJS,
Dat hij moeder heeft verlaten;
De Engeltjes verleidden hem,
Die rondom zijn wiegje zaten,
Toen hij op den laatsten dag,
Schreijend naar zijn moeder zag.

» Speelgenootje!" zongen zij,
» 't Aardsche dal is vol gevaren;
» Ga met ons in 't hemelhof
» Bloempjes plukken, kransjes gâren;
» Traantjes, die de smart vergiet,
» Kent men in den Hemel niet."

Denk eens, hoe mijn hartje sloeg,
Toen ik, bij die rozekoontjes,
Vier van mijne broertjes zag,
Met hun groene lauwerkroontjes,
In een hagelwit gewaad,
Blinkende als de dageraad!

Vaderlief! wat zou ik doen?
'k Zonk in ENNO's (1) armen neder.
» Speelt gij liefst hier boven niet,
(Riepen de Englen) » keer dan weder;
» Daaglijks zendt het hemelhof
» Afgezantjes naar het stof."

BETJE (2) zaagt gij op dat pas
Niet een' zilvren vlinder zweven?
Scheen uw gouden cimbelsnaar
Niet van zelv' geluid te geven?
Toen, mijn zusje! ging DENIJS
Naar het zalig Paradijs.

---

(1) De eerste der afgestorvene kinderen.
(2) De oudste zuster des kinds.

Vader! Moeder! welk een heil
Is uw wichtje hier beschoren!
O! die vreugde en heerlijkheid....
Dat moest gij eens zien en hooren!...
Nooit kwam hier een zieltjen aan,
Dat weêr liever heen wou gaan.

Dierbre ouders! 't is zoo schoon,
't Is zoo goed hier in den hemel:
Waart ge er slechts één oogenblik,
Graag verliet gij 't aardsch gewemel,
En vergat het aardsche slijk,
Voor de vreugd van 't hemelrijk.

Goede Vader! treur dan niet;
Pleng geen traantjes, lieve Moeder!
Ziet omhoog: uw lievling speelt
Aan de schoot van d' Albehoeder;
't Schoonste kransje, dat hij gaart,
Ouders! wordt voor u bewaard. (1)

Zeer verdienstelijk heeft hij zich gemaakt als schrijver voor de jeugd; zijne eenvoudige, bevattelijke en bevallige onderwijsboekjes, zoo geheel natuurlijk, zoo regt kinderlijk en toch volgens echt wijsgeerige gronden opgesteld, zijn menigvuldige malen herdrukt, en waren dit ook dubbel waardig, want als kinderschrijver was hij eenig in zijne soort.

BOSCH (S.) van dezen vindt men, onder anderen, in het meergemelde *Swart Tooneelgordyn, opgeschoven voor de Heeren Gebroederen* CORNELIS *en* JOHAN DE WITT, het volgende *Grafschrift op Heer* JOHAN DE WITT.

(1) *Nagelaten Gedichten*, bl. 85.

De wijse Witt, 's Lands Zuil, 's Regts steun, 's Staats kragt,
Rust hier; door moord verminkt, verscheurd, veragt:
Sijn groote naam, na 't rotten van 't gebeente
In Sege blijft, bij 's Vaderlands gemeente (1).

BOSCHMAN (J) was een Godgeleerde uit het laatst der zeventiende eeuw, van wien wij rijmen ontmoeten in de *Gedichten op de overheerlijke Papiere Snykunst van* JOHANNA KOERTEN, die hij daarin vrij ondichterlijk een *Schaarnimf* noemt.

BOSSIER (MACHTELT) was eene Ommensche dichteres van welke ARNOLD MOONEN (2) met lof melding maakt. Doch als alles waarheid is hetgeen hij in het jaar 1668, van haar uitbazuint, dan is het zeer te verwonderen, dat deze beroemde *Jonkvrouw*, zoo weinig bekend is. Moonen zingt van haar onder anderen:

Die godgewijde geest, niet van 't gemeen,
Gevoelt, gekoestert door geleerde reen
En lettren, die gansch Ommen valt te kleen,
Kan ieder stichten.
Door haere pen, met Febus nat bedout,
Die weiden gaet, gedoopt in louter gout,
En weelig haer meestressen geest ontvouwt
Op schoone bladeren.
Haer poëzij, geborsten buiten toom
En boeien, volgt den godtgeleerden oom,
En vloeit, gelijk een onbedwongen stroom,
Zeer rijk van aderen.

. . . .

Dees zuivre vechtzwaan, blank van hals en pluim,
Bruist vol van vier, een heilig vier, door 't schuim,
En laat zich hooren op het luchtig ruim
Van stroom en beeken. Enz.

(1) *Swart Tooneelgordijn*, D. III. bl. 42.
(2) *Poëzy*, bl. 580.

Kon MACHTELT ook zóó dichten als MOONEN hier, dan zijn wij zeer verlangend iets van haar te lezen.

J. C. K.

BOT (GHOOSSEN CORNELIS); een Rederijker te *Gouda*, doet in de *Schatkiste der philosophen* (1620) zijne kreupele rijmen kennen. —

BOTH VOLCKERSSZ. (JOHAN) van *Utrecht*, bestond niet onwaarschijnlijk den Gouverneur, Generaal PIETER BOTH in maagschap; althans hij vertrok naar Indië in Mei 1614, misschien als Onderkoopman, aan boord van het schip *'T wapen van Amsterdam*, waarop de Commandeur JOHAN DIRCKSEN LAM zich bevond. Van die reis heeft BOTH eene berijmde beschrijving in Ms. nagelaten, geheel in den trant der Rederijkers van de zestiende eeuw, onder de spreuk: *In lyden geduldich*. Het stuk bestaat uit 341 Coupletten, ieder van zes regels en voert tot opschrift:

Cort verhael sangsgewyse gesteld, op de wys van den 6^den^ *psalm ofte* Schoon Lief wilt mijn troost geven, *van de principaelste plaetsen daar wy in 't vaeren naer Oostindien gepasseert ende geweest syn, mitsgaders eenige dingen op deselfde voijagie geschiedt.*

De volgende twee coupletten zijn niet van de minste doch genoegzaam om over het geheel te oordeelen:

339. Nu heb ick u beschreven
Het gene Godt verheven
Mijn in mijn lomp verstandt
Heeft willen instrueren
Dat ick soud annoteren
In 't reysen naer dit Land,

Dewelcke Heer der Heeren
Ons soo voort wil regeeren
Dat wy mogen met vlijt
Ons tijt in 't land passeren
Sijn heilgen naam ter eeren
En tot 's meesters profijt.

Wij twijfelen zeer of dit rijmwerk immer het licht heeft gezien, en gelooven dat ook het publiek in zijn tijd, er niets aan verloren heeft. L.

BOUFY (GERARD) een Schiedams rijmelaar uit het laatst der vorige eeuw, dong mede toen er in 1787 eene eereprijs werd uitgeloofd voor dichtstukken op de omwenteling van 1787; diensvolgens komt een stuk van hem voor in den *Gedenkzuil, opgericht, ter gedachtenis van Ne'rlands heil en Oranjes zegepraal*, hetwelk uit prosaische regels als deze zamengeflanst is:

Dan stemt men met 's Lands wijste Vadren,
» Dat zonder 't Eminente Hoofd,
» Als 't Eerste Werktuig in de Raderen,
» Men 't Land het waar belang ontroofd" (1).

BOULISZ (JAN) schreef in de zestiende eeuw lofdichten voor de werken zijner tijdgenooten. Om het zonderlinge denkbeeld, hetwelk het onderwerp er van uitmaakt, schrijven wij hier af het *Sonnet*, dat voor VELIUS *Chronyk van Hoorn* gevonden wordt.

Doen *Achelous* bedroeft, om 't verlies van zyn Hooren,
Die *Hercules* met kracht, toornig, had afgebrooken,
Van schaemt bewond zyn Hooft met Riedt, en is gedooken
Beneen na zyn Spelonk, niet dorvend' komen voren;
Want hy meend', dat die was geheel end' al verloren,

(1) *Gedenkzuil*, bl. 81.

Doen treedt een *Nymphe* toe, en heeft hem aengesprooken,
Bedroeft u niet, maer zyt in vreugden wyt ontlooken,
Want ghy 't geen u behaegt sult van u Hooren hooren.
Siet *Neptun'* en *Vulcan'*, en d' ander Goden mee
Hebben die tot een Stadt heerlyk gemaekt aen Zee,
En toond' hem tot bewys dit Boek, dies hy verblydt was:
En seyd': dewyl ik sie, dat uyt schaed' winste ryst,
G'lyk neffens dese *Nymph*, ons *VELIUS* aenwyst,
Wild' ik, dat ik ook soo myn ander Hooren quyt was.

BOURGOIGNE (ANTONIS VAN), een Vlaamsch edelman van zeer hooge geboorte, die tot den geestelijken stand schijnt behoord te hebben, en waarschijnlijk een neef of zoon geweest is van een Belgisch Vlootvoogd van denzelfden naam, gaf in 1631 bij JAN CNOBBAERT te *Antwerpen* in langwerpig 4°. een boekske in het licht, met keurige plaatjes van ANDREAS PAULI, een Antwerpsch graveur, versierd, getiteld: *Ghebreken der tonghe en de middelen om die te verbeteren.* Waarin hij toont een goed menschenkenner en zoetvloeijend dichter te zijn geweest. Tot eene proeve diene N°. XIII onder de spreuk: *Altydt een en anders gheen.*

Noyt en heeft een Exter rust
Maer haer loop-ghesinden lust
Drijft haer hier, en drijft haer daer,
Nu seer verre, nu seer naer,
Siet sy vlieght van tack tot tack
En ghelijk den vorsch quack quack,
t' Aldertijdt en plaatse singht;
Soo de Exter waer se springht
Oft u aenstaet, oft verdriet,
Altijdt singhtse 't selfste liet.
Soo dat seker wel met recht
Dit ghedicht van d' Exter seght;

En clappeyen in 't gemeen:
Altijdt een, en anders gheen
Want sy gaan van huys tot huys
Als een uitghevaste muys;
Maer al waer se gaen of staen,
By de sonn' of by de maen,
't Is altijdt denselven praet,
Die ghy hier, en daer verstaet;
En al zijt ghy haren clap
Alsoo moed' als koele pap,
Ghy moet dit en dat verhael
Hooren meer dan sevenmael.
Wel met reden is het dan
(Die hier vuyl is trekt 't hem an)
Dat men seght van een clappey,
Die nu jongh heeft en nu ey:
Dat is, altijdt 't selve snapt;
Dat sy als een exter clapt.

R. A.

BOUSQUET (JAN CAREL) werd geboren te *Amsterdam* den 12 Maart 1782, alwaar zijn Bed-overgrootvader ruim eene eeuw vroeger, tijdens de herroeping van het bekende *Edict van Nantes* als Refugié uit *Languedoc*, zich had neder gezet. Na zijns vaders dood ter wereld gekomen, werd zijnen voortreffelijken aanleg en bijzonder vlug verstand, onder de leiding zijner uitmuntende moeder, door eene zorgvuldige opvoeding, heerlijk ontwikkeld. Reeds op zijn dertiende jaar was hij bekwaam de Hooge-school te bezoeken. Met ijver zich op de regtsgeleerdheid toeleggende, oefende hij zich bovendien, in verschillende soorten van ernstige en luimige poezij, zoo in het Fransch als in het Nederduitsch, van welke geestvruchten echter (zoo ver wij weten)

nimmer iets in het licht verscheen. — In 1800 te *Leyden* tot Doktor in de beide regten bevorderd, bezocht, hij, gedurende eenige jaren, de voornaamste landen van Europa, en vestigde zich, op het laatst van 1806 als Advokaat te '*s Hage*, en in 1808 (na eene teleurgestelde verwachting) als zoodanig te *Amsterdam*. — Zich later meer uitsluitend met letterkundige studiën bezig houdende, was het treurspel: *Amsterdam in* 1672, uitgegeven in 1822, daarvan eerste vrucht.

Voor het tooneel werd dit, oorspronkelijk vaderlandsche stuk, aanvankelijk, bij gemis aan vrouwelijke personen, minder geschikt geoordeeld, doch van bevoegde beoordeelaars, met lof gewaardeerd. In de dagen der herleving van den nationalen geest, in 1830, is het op nieuw, doch met eenige verandering, ten tooneele opgevoerd.

In 1827 werd door hem een tweede treurspel: *de Ruiter te Syracuse*, aan Commissarissen der stads schouwburg te *Amsterdam* aangeboden, het welk eenen vrij algemeenen bijval genoot.

In *Felix meritis*, hield hij meermalen doorwrochte redevoeringen, waarvan die, over de vraag: *in welke opzigten de welsprekendheid en de poezij onderling verschillen*, in 1826 bij PIEPER en IPENBUUR in druk verscheen, en de lezing overwaardig is, als getuigen dragende van 's mans schrander oordeel en kennis.

Zijne groote belezenheid, zijne meer dan gewone gemeenzaamheid met de meeste levende en doode talen en met al wat men onder oudere en nieuwere litteratuur bevatten kan, maakten hem, bij

uitnemendheid, geschikt voor de gelukkige beoefening van poezij en welsprekendheid; waarvan men welligt meerdere vruchten zouden gezien hebben, indien niet de dood (5 Aug. 1828) hem, aan vele hem hoogschattende vrienden en betrekkingen ontrukt had. —

Amsterdam in 1672, voor rekening van den dichter in 1822 bij PIEPER en IPENPUUR uitgegeven, noemt hij: *een oorspronkelijk vaderlandsch treurspel*, wijl men toen, even als thans weinige oorspronkelijke stukken ten tooneele voerde.

Hij geeft het den naam van treurspel (tragedie) op het voetspoor van de geachtste oudere en latere beoordeelaars (critici), » die het tragische niet vermengen » met het eigenlijke treurige of rampspoedige, veel min » doen bestaan in eene overvloedige bloedstorting, maar » alleen in het kunstiglijk wekken der bij uitstek tooneelmatige hartstogten, *schrik* en *medelijden*." (1)

Er komen geene vrouwen in voor. » Daaromtrent » (zegt BOUSQUET) maak ik geene verontschuldiging, » daar de geschiedenis hier zweeg, en de kunst afkeurend wenkte. Ook de belangstelling, dier schoone » en edele sexe zelve, wacht ik veeleer, voor het » zuivere tafereel van onverschrokkenen mannenmoed, » en alles opofferende vaderlandsliefde, dan voor de » gedwongene inlassing eener onwaarschijnlijke en bij » de haaren gesleepte minnarij." (2)

De geleerde schrijver van *Holland's roem* (3) noemt het; » een echt vaderlandsch gewrocht van onzen

(1) *Voorberigt*, bl. I.

(2) Ibid bl. V.

(3) H. Baron COLLOT D'ESCURY, Heer *van Heinenoord*, *Holland's roem in Kunsten en Wetenschappen*, D. II, bl. 289 en D. IV. bl. 595.

» leeftijd, een uitmuntend treurspel, geschikt om het » aandenken onzer merkwaardige verlossing, in 1672 » levendig te houden en de edelste gewaarwordingen » voor vaderland, vrijheid en onafhankelijkheid op te » wekken en aan te vuren." Het is ontleend uit het schittrendst tijdvak der geschiedenis van *Amsterdam*, » toen de onwrikbare standvastigheid dier stad, aan de » overwinnende wapenen van LODEWIJK XIV paal en » perk stelde, en daardoor met *Nederland*, gansch » *Europa* voor het Fransche juk bewaarde (1)." — Veelvuldige belangrijke historische aanmerkingen, versieren het stuk.

De dichter heeft zich die weinige vrijheden veroorloofd, welke in een dergelijk stuk niet te vermijden zijn, zonder zich echter tegen het gezond verstand te bezondigen, gelijk zoo vele andere tooneelschrijvers. » De gebeurtenissen zijn wel in een enger tijdvak » zamengedrongen; maar blijven toch binnen de palen » van mogelijkheid en waarschijnlijkheid (2)." — Wij zullen, zoo beknopt mogelijk den gang van dit belangrijk treurspel opgeven, ten einde onze lezers in staat te stellen, de dichterlijke waarde er van te beoordeelen.

De Maarschalk, Graaf D'ESTRADES, voormalig Ambassadeur van *Frankrijk* in de *Vereenigde Nederlanden* toen Militair Gouverneur van *Wesel* en met eene geheime zending in *Amsterdam* belast; treedt het eerst ten tooneele en verheugt zich, in eene, met fransche wind vervulde, alleenspraak, in

(1) *Voorbericht*, bl. I.
(2) Ibid bl. II.

den op handen zijnde val van het magtige *Amsterdam*. als blijvende:

slechts deze keus bewaard;
Slavin van LODEWIJK, of uitgewischt van de aard'.

Hij geeft groot op van de middelen, die hij in het werk had gesteld om stad en land in het verderf te storten:

Met een ontelbaar heir van schrandere spionnen
Hield ik, tien jaren lang, hun gansche land omsponnen;
Geen middel scheen mij laag; zoo edel keurde ik 't doel:
'k Betaalde 't staatsgeheim, ik leidde 't volksgewoel.

. . . .

Wijl elk mij, ver van hier, in Wesels muren gist,
Ben ik, van naam bekend aan weinige uitverkoornen,
Alhier 't onzigtbaar hoofd van duizend zaamgezwoornen.
Ja, de regering zelve ontgaat mijn' invloed niet,
Daar mijn doordringend oog tot in hun harten ziet.
Zoo wist ik d'ouden wrok op Nassaus vorst te scherpen,
Dat hen de hoogste nood niet in zijn arm zal werpen.

Om het vuur en de eensgezindheid der Amsterdamsche schutterij des te sterker te doen uitkomen, heeft de dichter in de Vroedschap (die zich meestal tegen een schandelijk verdrag met *Frankrijk* verklaarde) niet alleen twee naamlooze wankelmoedige Raden, maar zelfs een franschgezinden verrader geplaatst met den gefingeerden naam van SCHAPEERING (1). Deze stond in geheime betrekking met D'ESTRADES aan wien hij het berigt mededeelt: dat zich een brabandsch kloosterling had aangemeld, met een' geheimen last voor den Graaf voorzien.

(1) *Voorberigt*, bl. II.

D'ESTRADES.

'k ben daarvan onderrigt.
Zelfs deed zijn lang verwijl mij vreezen voor zijn leven.
De Roomschgezinden hier zijn niet van schroom ontheven.
Tot opstand is er niets, dat hen bewegen mag,
Dan een gezant, bekleed met pausselijk gezag.
Dees looze zendeling brengt zulk een lastbrief mede:
Om 't even echt of valsch, mits hij hen overrede. —

Doch hij bedriegt zich in dezen zendeling, het is *de Abt van St. Bernard*, Buitengewoon Afgezant van den Gouverneur-Generaal der Spaansche Nederlanden Graaf VAN MONTEREY. In tegenwoordigheid van eenige afgevaardigden der R. Kat. Kerk, geeft hij opening van zijnen last.

D'ESTRADES (*tegen de Afgevaardigden*).

Hoort, broeders, met ontzag dees vromen broeders stem;
De zegen van den Paus, zijn wijsheid rust op hem.
Door hem spreekt inderdaad tot u de heilge vader.

DE ABT (*ter zijde*).

Dan hij gelooft of hoopt, is hij de waarheid nader.

EERSTE AFGEVAARDIGDE (*op* D'ESTRADES *wijzende*).

Dees vreemdling, op wiens komst nog menig raadsel zweeft,
Schoon Frankrijks achtbre kerk hem 't volst vertrouwen geeft,
Wil ons, uit naam dier kerk, tot opstand overhalen:
Wij aarzelen nog steeds uit vrees voor erger dwalen,
Heer Pater, is zijn eisch of onze schroom gegrond?

DE ABT.

Wat last ik ook ontving, wat meester mij ook zond,
Als Priester, moet ik u de reine waarheid leeren.
Gij hebt een vaderland en wettige opperheeren.
Hier kan geen twijfel zijn.

D'ESTRADES *(ter zijde).*

Hoe, wat beduidt die taal?

DE ABT.

Vervolging geeft geen regt tot wrekend schâverhaal,
Veel min herinnering aan wonden lang gesloten.
Der eerste Christnen trouw aan heidensche despoten
Toont ons genoeg, dat zulks de godsdienst niet behoogt.

(D'ESTRADES *trekt hem heimelijk bij zijn gewaad.*)

zijne stem verheffende:

Ik spreek uit naam der kerk, van 's Heilands stedevoogd,
Die ontrouw ook verfoeit in Protestantsche rijken,
En geen' verraders houdt voor echte Catholijken.

D'ESTRADES.

Hoe staaft gij deze leer die 't ketterbroed slechts vleit
Met het verdicht gezag van 's Pausen heiligheid?

DE ABT.

Ten blijk dat 'k stiptlijk volg den voorgeschreven regel
Van CLEMENS (1) onzen heer, herkent zijn hand en zegel.

(hij ontvouwt eene Pauselijke bul: de Afgevaardigden treden nader.)

D'ESTRADES.

Baarblijkelijk bedrog! des leugengeestes werk!
De Paus 't belang verraân van d'oudsten zoon der kerk?

DE ABT.

Een zoon, die onlangs nog 't Romeinsche bloed deed stroomen,
Paus ALEXANDER (2) deed beschimpen binnen Romen;
Die ons nog dag aan dag denzelfden eerbied toont.
En door zijn moordziek rot den eedlen CLEMENS hoont!

D'ESTRADES.

Zwijg vuige kloosterling, of ducht, dat voor mijn woede
't Gewaad, dat gij onteert, u langer niet behoede.

---

(1) De Xde.
(2) De VIIde.

DE ABT.

'k Zwijg niet, waar eer en plicht mij 't spreken dringend raadt,
Al stond uw koning zelf waar nu *d'Estrades* staat.

D'ESTRADES (*ter zijde.*)

Hij kent mij, Goôn!

DE ABT.

De drift doet u, Heer Maarschalk, wanen
Dat gij te Wesel heerscht aan 't hooofd der lelievanen;
Maar, wat geheime magt ook hier uw' wenken dien',
Mijn woord geldt meer dan 't uwe in Amsterdam misschien.

(*tegen de Afgevaardigden.*)

Komt, broeders, volgt mijn schreên, 'k wil elders u ontdekken,
In welk een afgrond u de staatzucht zocht te trekken.

Het is een wonderlijk verschijnsel, in de geschiedenis van dien tijd, dat de Spanjaarden, vroeger zoo vijandig jegens Nederland, thans hunnen bijstand bieden, om dat zelfde land tegen de heerschzucht van LODEWIJK XIV te beveiligen. C. J. WITS (een der Oversten van Amsterdams schutterij) toen hij door HASSELAAR ingelicht was, omtrent het doel der zending van gemelden Abt,

Het is St Bernards abt, veelgeldend bij Oranje
Schoon 's Paussen gunsteling, en de afgezant van Spanje.

betuigt daarom met regt:

Vreemd klinkt die wonderspraak des wisselenden tijds
In 't oor van een soldaat des tachtigjaargen strijds,
Die steeds in Spanje zag d'erfvijand dezer landen,
En Rome een werktuig dacht in ieder dwinglands handen.
'k Zie toch in dit gelaat, in dezer oogen gloed,
Het kenmerk van een echt oud Nederlandsch gemoed;
En vest in 's Hoofdschouts woord een onbepaald vertrouwen,
Die 't zijne niet ligt schendt; maar 't nooit hoeft te berouwen.

De Abt geeft WITS inlichting omtrent het doel van Frankrijk. — HUYDECOPER treedt op, en verkondigt de blijde mare: dat DE RUITER eene schitterende overwinning heeft behaald in *Soolbaai*. Hij zegt, onder anderen, van den beroemdsten der Admiralen:

Te midden van het vuur, 't welk duizend monden braken,
Scheen om dit heilig hoofd een' hooger magt te waken.
De Ruyter leeft, God lof! en smaakt nog onverzeerd,
't Genot des hoogsten roems, dien ooit een held begeert.
Men mag op Texels reê zijn komst elk uur vermoeden,
Daar wacht hem het bevel zich Amstelwaarts te spoeden.

Doch wij zouden te uitvoerig worden, wilden wij eene schets geven van alle de volgende tooneelen, en proeven van de dichterlijke taal welke daarin gevoerd wordt. Liever willen wij ons bepalen bij de vaderlandslievende gevoelens, welke hier zoo schitterend uitkomen, en die het hart van den waren Nederlander verwarmen.

In 't 3de bedrijf, waarin het tooneel de Raadkamer op het stadhuis verbeeldt, wordt gehandeld over het aannemen of weigeren van 't verdrag met Frankrijk. WITS vernemende dat de ROCHEFORT *Naarden* had ingenomen, vaart uit.

Heb ik het wel verstaan? Een trotsche koningslaaf
Noodt, nog drie mijlen ver, de stad tot overgaaf,
Wil Amsterdam door schrik, door onbeschaamdheid winnen?
Doch, stond hij voor de poort, zou men zich noch bezinnen?
Vindt men geen steên genoeg in s lands historie-blaân?
Die 't uiterste afgewacht, ja, hebben doorgestaan?
Kon Haarlem, schoon genoopt voor d'overmagt te bukken,
Den Spanjaard in haar val den lauwerkrans ontrukken;

Wijl op haar heerlijk schild de naneef aan den moed,
Die het geweld verwon, nog daaglijks hulde doet?
Kon Haarlem zulks bestaan, hoe fel de nood ook spande?
En zou, (voor 't nageslacht welke onuitwischbre schande!)
De ontzaglijke Amstelstad, die haardsteê van Euroop,
Door de natuur versterkt als 's vrijheids laatste hoop,
Zij die den Oceaan beheerscht met duizend kielen,
Voor Frankrijks snorkend hof zoo weêrloos nederknielen?
Nooit worde zulks verhaald.....

. . . .

SCHAPEERING.

Gij zijt een waardig tolk van uw verdwaasd gemeen.
Ik wacht eene andere taal van d'eedlen MAARSEVEEN.

HUYDECOPER.

Zoek weiflende edelliên bij 's lands ontaarde staten,
Ik ken in dezen nood slechts burgers en soldaten.
De taal mijns ambtgenoots, die reeds uw' hoogmoed kwetst,
Heeft u ons aller zin nog veel te flaauw geschetst.

(*tegen den Raad*).

Hoort nu de punten aan, waarvoor ge ons borg moet blijven,
Of die m' in uwe plaats krachtdadig door zal drijven.
De handling breke men eensklaps en stellig af:
ORANJE roep' men in, bied' hem den veldheerstaf:
Men vordre zijn herstel door onweêrstaanbre beden
In 't hoog Stadhouders ambt, 't welk oudren eens bekleedden:
Het dringendst' werk des krijgs, die reeds nabij ons woedt,
Beveel' men middlerwijl aan 's Hoofdschouts schrandren moed:
Ten waarborg toone men aan Hollands onderdanen,
Wier hart gevoelloos blijft voor rood gesleepte vanen,
Die vlag, waaraan ons oog, nu eeuwen lang gewend,
Het zegepralend beeld van Neêrlands roem herkent.

(D'ESTRADES *staat op, en schijnt te willen spreken.*)

Men doe dien trotschen Graaf, die ons hier durft braveren,
Die 't volkenregt vertrapt, 't verraad doet triumferen,
En door zijn heilloos goud de tweedragt voert ten top,
Toeft hij nog langer hier, straks sneven door den strop.

SCHAPEERING.

In hechtenis met hen, die de oproerkreet doen hooren,
Doch hun ontzind gesnoef moet ons beleid niet storen.
Der menschheid heilig regt, der vrouwen, kinderen, stem,
Die om ontferming smeekt, heeft op ons hart meer klem.

HUYDECOPER. (*tegen* SCHAPEERING)

Neen, Amstels vrouwenschaar, gereed met ons te strijden,
Gelijk ze uw lafheid schuwt, veracht uw medelijden,
Zij zijn nog niet ontaard van dat heldinnen-ras,
Voor wie 't gezigt van bloed, noch wonden, schriklijk was.
De teedre kinderen zelfs, 't wil alles liever sneven,
Dan Neêrlands ouden roem en vrijheid te overleven. —

Gedurende de beraadslagingen komt DE RUITER te *Amsterdam*, in den Raad, weet door zijne manhafte taal, den moed, die bij sommigen dreigde te zinken, krachtig op te beuren. Als hij melding maakt dat Duitschlands Vorsten niet zullen dulden, dat Nederland (de steunpilaar van 't Hervormd geloof) te gronde zou gaan; valt SCHAPEERING hem in de rede, en zegt onder anderen:

Is dit een kinds gesnap of grijzen krijgsmans taal?
Bespot men hier den raad? Straks zegt ons de Admiraal,
Dat Ruslands vorst misschien, met zijn Tartaarsche zwermen
Van 's werelds uiterste einde ons Holland komt beschermen.

DE RUITER.

Zoo de Alziende Opperheer zulks in zijn Raad beval,
Hem kostte 't slechts een wenk, om tot voor Amstels wal,
Door Ruslands wildste schaar, en der Cozakken speren;
Der Franschen overmoed in schrik te doen verkeeren.
Maar 'k zwijg van mooglijkheên, en voer slechts daden aan,
Lang kan de vijand hier, vereend, niet blijven staan.
Hem dreigt de Spaansche magt, die in zijn rug vergadert.
Het Brandenburgsche heir is tot den Rijn genaderd.

Ook trok, zoo men verneemt, *Turenne* in allen spoed,
Met 's Franschen legersbloem, den Keurvorst te gemoet.
Vaak keerde de oorlogskans in tijd van weinig dagen;
In 't strijden is nog hoop: het strijden moet men wagen.
Door vrede of overgaaf wordt alle hoop verdoofd,
Met krijgsvolk overkropt, van goud en staal beroofd,
Laat gij gewetensdwang, verachting, slaafsche keetnen,
Als 't eeuwig erfdeel na van Neêrlands ingezeetnen.
Wacht trouw of billijkheid van zulk een' dwingland niet,
Wiens trotsche willekeur, noch woord noch eed ontziet!

SCHAPEKEING.

Heer Ridder, durft gij hem dus lasterend aan te randen,
Versierd met 't Michielskruis (1), 't geschenk van zijne han-
(den?

DE RUITER.

Zoo ridderlijke pligt ontrouw gebied aan de eer,
Aan ons geboortegrond, ben ik geen ridder meer.

(*Hij scheurt de St. Michiels Orde van zijne borst en werpt ze ter aarde.*)

Kortstondig is 't gevaar der hevigste oorlogskampen:
Op lafheid volgen lange en onherstelbre rampen.
Was 't leven slechts een droom, en volgde een eeuwge nacht,
Wierd rust en veiligheid ligt boven deugd geacht.
Maar ons geloof gebiedt hier onversaagd te strijden,
En spaart der zege kroon voor zaalger oord en tijden.
Denkt aan het oogenblik, 't welk eenmaal op ons wacht,
Waarop dit praalgebouw, dees stad met al haar pracht;
Dit zee-ontworsteld land, de aard' zelv', waaraan wij kleven,
Gelijk een droomgezigt d' ontwaakten mensch begeven,
En er niets meer bestaat voor Gods geduchten troon,
Dan de volbragte pligt, en haar onsterflijk loon.

---

(1) Deze orde werd aan DE RUITER zes jaren te voren, met verscheidene kostbare geschenken en eenen brief des Konings, door den Graaf D'ESTRADES overhandigd. — Zie G. BRANDT, 't *Leven van* DE RUITER, bl. 529.

Hoe klein wordt LOODWIJK dan, met zijne ontelbre scharen!
Zoo maar niet elk van u, na wroegings vollejaren,
Dit angstvol oogenblik vergeefs terug verlangt,
Waar nu aan zijne stem 't lot van Europa hangt.

(lange en diepe stilte.)

VALCKENIER.

Ja, broeders, 't is Gods stem, die tot ons hart mogt spreken.
Van aller oogen schijnt een floers te zijn geweken.
Ik wederstreef niet meer, en zoo 'k vertrouw met mij,
Weerstreeft geen Neêrlandsch hart den wensch der burgerij.
Wij mogen langer niet dier helden geestdrift stremmen.
Heer Hoofdschout, wat belet, dat we overgaan tot stemmen.

(algemeene teekenen van goedkeuring)

HASSELAAR.

Welaan dan, Amstels Raad, waar nu 't heelal op staart,
Die in dit uur misschien voor 't laatst vergaderd waart,
Is dit uw vast besluit, de handling af te breken,
Als overwinnaars eerst het slagzwaard op te steken,
Als 't anker in den nood en 's lands geduchtst geweer,
Het Erfstadhouderschap en 't erflijk krijgsbeheer,
(Wat onze stad betreft, schoon 't andren mogt mishagen,)
Oranje-Nassaus vorst eerbiedig op te dragen?
Zij wie zulks raadzaam schijnt, gelieven op te staan:
Door 't blijven zitten wordt de voorslag afgeraân.

(allen staan op, uitgenomen SCHAPEERING.*)*

. . . .

DE RUITER.

God lof er wordt gestreden!

HASSELAAR.

O zalig oogenblik 't welk jaren druks vergoedt,
Nu zie 'k voortaan den dood met wellust te gemoet,
Nu ik mijne Amstelstad, de Koningin der steden,
Gelouterd uit den storm weêr zie te voorschijn treden.

Wat schipbreuk ons ook wachtte in dezen staatsorkaan,
Dit sterke ons: Amstels roem zal nimmer ondergaan,
Men slechte haren wal, men scheure haar banieren,
Op vleuglen van de faam blijft ze eeuwig zegevieren.

Met de noodige beschikkingen te maken ter verdediging der stad en ter bekendmaking van hun gewigtig besluit, eindigt het vierde bedrijf. In het vijfde treedt Prins WILLEM III zelve ten tooneele HASSELAAR overhandigt hem de stadssleutels en een' Commandostaf:

De Stad,
Verstout zich staat en krijg te laden op uw schouder,
Als erflijk legerhoofd, en erflijk stedehouder. Enz.

DE PRINS.

Manhaftig volk, wiens moed in stormen heerlijk blonk,
En met de Keizerskroon uw jeugd'ge stad beschonk;
Regenten, waard het lot van helden te besturen

(*tegen* HASSELAAR.)

En gij, wiens roem zoo lang als Hollands naam zal duren:
Wij staan, 'k ontveins het niet, op 's afgronds veegen rand,
Doch hebben God voor ons, en wapens in de hand.
Oranje en *Amsterdam*, tot Neêrlands heil verbonden,
Die vallen, slechts bedekt met glorierijke wonden.
Zoo lang ik adem schep, en 't zonnelicht niet derf,
Zal Amstels kroon en kruis hoog wappren op haar erf.

Het berigt komt binnen dat *Muiden* door JOHAN MAURITS heroverd is, en men een standaard op de Franschen heeft buit gemaakt; deze wordt den Prins ter hand gesteld, die hem in de hoogte houdende uitroept:

'k Aanvaar dien eersteling in naam van 't vaderland.

Het stuk eindigt met eene treffende aanspraak van Prins WILLEM, waarvan wij het slot willen aanvoeren:

Beschermd door de natuur, bewonen wij, in 't kort,
Een onverwinbaar land, zoo 't braaf verdedigd wordt.
Wat Neêrlands volk vermag, wanneer men 't weet te leiden,
Wat reuzenkrachten slechts 't ontwakingsuur verbeiden,
Hoe dan die schijnbre koelte in heldendrift ontbrandt,
Hiervan getuigde elke eeuw en beefde menig land.
Uw stad, die 't voorbeeld gaf, zal op 't gewigt ook letten,
Het hoog bewind van staat steeds waardig te bezetten.
Betrouwen wij vooral den sluwen weiflaar niet
Die in elk' ommekeer een trap tot grootheid ziet.
De fakkel der genie blaakt slechts in reine zielen,
De damp der eigenbaat zou ras haar gloed vernielen.
Waar trouw ontbreekt, waar 't hart zich voor den vreemdling
Zijn kunde en dapperheid verderflijk in mijn oog. (boog,
. . . .
thans zij door ons bedaard
De toestand onderzocht van vestingkreits en stroomen,
En LOODWYK elke hoop op haar bezit benomen.
Dan zij in 't heilig koor een dankuur HEM gewijd,
Die ons tot hiertoe hielp, en zigtbaar met ons strijdt.
Zoo zal eens 't nageslacht, verlost van 't juk der Franken,
Aan Amstels heldenmoed, naast God, zijn redding danken.

Het treurspel: DE RUITER te *Syracuse* met den naam des dichters uitgegeven, werd in het jaar 1827 aan Heeren Kommissarissen van de stads schouwburg te *Amsterdam* ter vertooning aangeboden, en op het handschrift meermalen ten tooneele gevoerd. Het genoot eenen vrij algemeenen bijval en werd beschouwd, zoo om de verdiensten der behandeling zelve, als om den hoofdpersoon van het stuk, eene vereerende plaats op het repertoire van den Amsterdamschen schouwburg te kunnen bekleeden. Onder het af-

drukken der eerste bladen, maakte de dood plotseling een einde aan het leven van den verdienstelijken BOUSQUET.

Het stuk verscheen dus in 't licht, welligt niet met al dien tooi, welken de dichter aan zijn werk had voorbestemd (1). Het staat bij ons niet op zulk een' hoogen prijs als: *Amsterdam in* 1672. Het heeft meer een' romantische tint; is niet zoo vol kracht en gloed en handeling als het eerste.

Bedriegen wij ons niet, dan heeft de lezing van A. G. MEISSNER'S: verhaal CUENNA, VIVONNE *und* RUYTER in diens *Skizzen*, 7te und 8te Samlung, pag 111, den dichter aanleiding gegeven tot het opstellen van zijn treurspel. Bij beide worden wij verplaatst op *Sicilië;* beide schetsen den laatsten strijd van onzen beroemden Admiraal. Bij den eersten roept een Italiaansch meisje de wraak in van DE RUITER, tegen haren trouweloozen minnaar VIVONNE. Bij den laatsten roept een Fransch meisje bescherming tegen de woede harer bloedverwanten, die haar als Hugenote, tot verzaking van haar geloof wilden dwingen. — En zoo zouden er welligt nog meer punten van vergelijking te vinden zijn, indien ons bestek toeliet die op te sommen. — DE RUITER is ook hier, gelijk overal, DE RUITER. Door het gemelde meisje, nicht van den Franschen Admiraal VIVONNE, AMELIA DU PLESSIS genaamd, onderrigt, dat eenige Hongaarsche predikanten, wier misdaad slechts daarin bestond dat zij de zuivere Evangelie leer beleden;

(1) *Voorberigt.*

weldra zouden verzonden worden naar de spaansche strafgaleijen, roept hij uit:

O Hemel! zijn zij hier, die leeraars der Hongaren,
Die lang door ons vergeefs gezochte martelaren!
Ligt in dit oogenblik vergaan zij van gebrek,
Daar ik, van weelde omringd, een trotsch paleis betrek.

Hij gunt zich geene rust, voor dat hij het edel doel, de verlossing zijner geloofsgenooten, bereikt heeft. Midden in den nacht begeeft hij zich tot den Spaanschen Onderkoning van *Sicilië* de Prins van VILLA FRANCA; hoort hoe hij voor hen in de bres springt:

Ik kom u om 't behoud dier grijze leeraars smeeken,
Mijn broedren. —

(*de Onderkoning geeft een teeken van verwondering.*)

Zijn zij 't niet? Zij zijn voor ons nog meer.
Hun strekken in ons oog hun ketenen tot eer.
Als eedle martelaars, als lichtende flambouwen,
Die dees verbasterde eeuw onwaardig is te aanschouwen,
Bewondert en betreurt hen half Euroop met mij.

DE ONDERKONING.

Maar schuldig zijn ze in 't oog der wet aan muiterij.

DE RUITER.

Wat anders wordt hun toch als misdaad aangewreven,
Dan 't geen de vrome schaar, bij u zoo hoog verheven,
Die *Rome* zelve aanbidt, op aarde heeft gedaan,
Het geen hun waarheid scheen, kloekmoedig voor te staan!

DE ONDERKONING.

Besloten ze op dit stuk in schijn slechts toe te geven.
Dan wierd hun straf verzacht, ligt ganschlijk opgeheven.

DE RUITER.

Een prijs, waar ik noch gij, dit heil voor kopen zoudt,
Zoo wij die dappren zijn, daar 't menschdom ons voor houdt.

De onderkoning verwijst hem naar 't Spaansche hof dat hem zoo hoog waardeerde: »Neen!" zegt DE RUITER »eer van daar het antwoord komt,

Boeit mij het graf, en u welligt een ver gewest.
De meeste dier vervolgde en nog te redden vromen;
Zijn dan reeds van ellende en hartzeer omgekomen.
Wie trekt zich ook na ons het lot der andren aan.
Neen Prins thans moet het uur van hun verlossing slaan;
Gij moet het werktuig zijn tot hun behoud verkoren,
Of alle hoop op aarde is ook voor hen verloren.

DE ONDERKONING.

Gij pijnigt mij vergeefs! stond zulks in mijne magt,
Met geestdrift had ik u dit offer reeds gebragt.
Eisch, zoo gij wilt, mijn goed, mijn vrijheid en mijn leven,
'k Heb alles voor u veil, slecht de eer mag ik niet geven.

(DE RUITER *slaat de oogen zuchtende ten hemel,*
DE ONDERKONING *omhelst hem.*)

Ik roep het vlek'loos hart van mijn' DE RUITER aan.
Spreek, oordeel, mag uw vriend, mag Spanjes onderdaan.
Uit deernis met het wee van uw geloofsverwanten,
Zich tegen 't stipst bevel van zijn regering kanten?

(DE RUITER *zwijgt, getroffen*)

De Keizer, hun monarch, zond dees gevange'nen af,
Mijn Koning leent de hand tot hun te strenge straf.
Hoe heilig dit gezag van wettige opperheeren
U boven alles zij, moest ge ons dees dag nog leeren.
Dat voorbeeld en de pligt beslissen mijn gedrag;
En niet der driften stem, die hier niet gelden mag.

DE RUITER.

Maar weet uw vorst, zou niet zijn ziel van afschrik beven,
Zoo hij de gruw'len wist, hier op zijn' naam bedreven?
Wordt niet de Keizer zelv' door hoofsche arglistigheid
Vooral door 't huich'lend rot dier monniken misleid;
Die slechts van eigenbaat en vuige heerschzucht dronken,
Met d' Allerhoogsten naam vermetel durven pronken.
Gij kunt den zwaren last van dat onschuldig bloed
Van beider Vorsten hoofd afwentlen. Gij behoedt
Hen voor Gods toorn, die thans misschien op beide ontstoken
Ook 't niet belette kwaad zoo dikwerf heeft gewroken,
En menig vorstenhuis slechts daarom heeft verplet:
Maar rijken zegen doet het vurig hartgebed,
Dier grijsaarts, uit zijn' naam verlost van helsche kwalen,
Eens op het jeugdig hoofd uws Konings nederdalen.
Geloof mij, aarzel niet, volbreng die eedle daad,
Is 't op den rand des grafs, dat men tot misdrijf raadt?
Bestaat er nog een pligt waartegen gij thans zondigt,
Ik, die, zoo iemand ooit de toekomst werd verkondigd,
Voor zijne rechterstoel nog dezen dag zal staan,
Ik durf u van dien pligt, uit naam van God, ontslaan.

DE ONDERKONING.

Iets Godlijks, ja! bezielt dat oog, doordringt die toonen;
Mijn dwaling zal, zoo 'k dwaal, de Alwijze zelf verschonen.
De Keizer in mijn plaats en 's Pausen heiligheid
Weêrstonden even min dat bovenmenschlijk pleit.
Wat ook 't gevolg moog' zijn, 'k heb mijn besluit genomen!
Ik stel ze in uwe magt. (zeer luid.) De Staatsgevangnen komen!

DE RUITER.

Ons beider sterfuur wordt door deze daad verzoet!

Meer willen wij uit dit, der lezing waardig, treurspel niet mededeelen. En hiermede dit artikel besluiten, daar ons geene der losse dichtstukken, die het licht zagen zijn ter hand gekomen, 't geen ons inzonderheid spijt van de gedichten, getiteld: *Macao* ten voordeelen der Grieken uitgegeven. J. C. K.

BOY (LEENDERT JANSEN), die in het jaar 1663 als Predikheer te *'s Hertogenbosch* overleed, vinden wij vermeld als Nederduitsch dichter (1) zonder dat ons echter iets van zijne dichtvruchten is onder de oogen gekomen. P. DE LA RUE (2) vermeldt hem als de vertaler in het Vlaamsch van M. HYACINTUS CHOQUETIUS *de S. S. Belgis ordinis Praedicatorum.* Wij twijfelen er echter aan, of dit werk in dichtmaat geschreven zij.

BRAAM (C. G.), ontmoeten wij, behalve in de meergemelde *Papiere snykunst*, ook nu en dan in andere werken; zijne verzen zijn vloeijend zonder zich boven het middelmatige te verheffen.

BRAAT (JACOB) was, in de zeventiende eeuw, een geleerd Boekdrukker te *Dordrecht*, » wiens gedichten bij zijne stadgenooten zoo geacht waren, dat » men ze bij die van PROPERTIUS vergeleek." (3) Zoo veel wij weten is er echter geen afzonderlijke bundel van hem gedrukt. Het volgende bijschrift *op het beelt van* D. JACOBUS BORSTIUS van zijne hand: bevestigt ons niet in het gunstige gevoelen zijner stadgenooten.

Hier is geleerde deught, hier zyn de braefste gaven,
Hier is Hy, die Gods volck met Hemels-broot komt laven.
Hier is des waerheyts glants, hier is d'uytnementheydt,
Hier is het rechte spoor, dat u ten Hemel leydt.

---

(1) C. R. HERMANS, *Conspectus Onomastici litterarii* achter zijne *Introductio in Notitiam Litterariae maxime provinciae Brabantiae Septentrionalis*, pag. 17.

(2) *Geletterd Zeeland*, bl. 291.

(3) G. D. J. SCHOTEL, *Kerkelijk Dordrecht*, D. I. bl. 458.

Een tong vol ware deught, een tong vol goede reden,
Een tong die Godes lof gedurigh komt besteden.
Wij hooren syne stem in Hollants ronde tael,
En Hy, in onzen tydt, verwint 'et al-te-mael.
In Hem is 't beste deel, in Hem is 't al te vinden,
Dat ons kan saligh syn en aen den Hemel binden.
Hy is 't, die door Gods geest des Satans vyer uytblust,
En roept gedurigh Heyl, tot dat de ziele rust.

BRACHT (CORNELIS VAN) schreef in de laatste helft der zeventiende eeuw, onder anderen, Lofdichten op de werken zijner tijdgenooten; zoo als op den *Schepper verheerlykt in de Schepselen door* J. VAN WESTERHOVEN; op de *Vertaling der Aanteekeningen van* DE GROOT *op het Evangelie van Mattheus*, door J. VAN HOOGSTRATEN, en op den tweeden druk van het *Bloedig Tooneel of Martelaers Spiegel der Doops-gesinde of Weereloose Christenen*, van TILEMAN VAN BRACHT, wiens bloedverwant hij moet geweest zijn. Het laatste getiteld: *Martel-kroon voor Jesus Christus de Saligmaker, en Op syn spoor volgende Weereloose Kruysbende*, eindigt aldus:

Soo dan 't bloed-dronke rot weer aen —
Komt galg en rad en kruys te planten;
Schep moet, ô Christen, siet de baen
Bewandelt door veel Kruys-verwanten,
Uw Heylant droeg in sijne leen
De teekens van het kruys geschreven;
Wacht eenmaal, met hem doorgestreen,
Het onverstoorde hemel-leven,
Dat al 't gelede leed versoet,
En waerdig is gekocht voor bloed.

Dewijl men, na veel stormen, land
In die gezaligde gewesten,

Een stad gebouwt van Godes hand,
Die buyten haer verheve vesten
Sluit kommer, pijnen en verdriet.
Vermoeytheyd, honger, dorst, en slapen,
Men kenter nyt noch tweedracht niet
Daer 't al in glorie is herschapen:
Daer Godes aenschijn eeuwig straelt,
Daer dood, noch tijd, de vreugd bepaelt.

BRACHT (HERMAN VAN) vermoedelijk een broeder van de in het hoofdwerk vermelde HENDRIK en TILEMAN, was in 1717, Predikant der Hervormde gemeente te *Brandwyk*, in 1722 te *Hardinxveld*, en is in 1728 naar *Londen* vertrokken alwaar hij in 1735 overleed; wij vinden hem vermeld als de schrijver van een Grafschrift op POMPEJUS DE ROVERE, Heer van *Hardinxveld*, en andere gedichten (1); ons is echter niets van hem voorgekomen (2).

BRACHT (PIETER VAN), een broeder van TILEMAN, de schrijver van het bovenvermelde *Bloedig Tooneel*, wordt door SCHELTEMA (3) als dichter opgegeven. Wij hebben echter niets van hem gevonden dan lofdichten op BALENS *Geschiedenis van Dordrecht* en een Sonnet op zijns broeders *Martelaersboek*, die ons niet fraai genoeg voorkomen om er iets van mede te deelen. Ook heeft hij, volgens het getuigenis van denzelfden schrijver, voor het genoegen en het nut der jufferschap gezorgd, door de uitgave van een

(1) G. D. J. SCHOTEL, *Kerkelijk Dordrecht*, D. I, bl. 360 in de aant.

(2) Onze voorganger schijnt hem verward te hebben met HENDRIK VAN BRACHT, daar hij dezen opgeeft als Predikant te *Brandwyk* en naderhand te *Hardinxveld* te zijn geweest. Zie WITSEN GEYSBEEKS *Woordenboek*, D. I. bl. 387.

(3) *Geschied- en Letterkundig Mengelwerk*, D. III, st. 3, bl. 129.

keurig liedeboek getiteld: *Gouden orgel geluytmakende van Gods en Christi eer gezangen, geestelijke mengelingen en geboortcliederen*, hetwelk in 1653 te *Dordrecht* bij ABRAHAM ANDRIESEN het licht zag.

BRAKEL (C.), die in het laatst der zeventiende eeuw leefde, komt mede met een rijmpje in de *Papiere Snykunst* voor.

BRAND (PIETER) vervaardigde, in het midden der achttiende eeuw, onder anderen, *Nederland in den Rouw wegens de schielyke en ontydige Dood van den doorluchtigste Vorst en Heere* WILLEM KAREL HENDRIK FRISO, *Prince van Oranje Nassau* enz. De gehalte van dit dichtstuk kan men uit de volgende regels afleiden.

Ja smerte aller smerte, (ik kan het niet verzwygen,
De Geest myns' lyfs is 't eng, 'k moet hier in hebben lugt:)
De dood van onzen Vorst, schynd d' ondergang te dreigen,
Van 't schoone Nederland: 'k roep oud en jong toe, zugt (1).

BRANDT (CORNIELIE) als krijgsman de Staatsche partij gediend hebbende, gaf in 1595 te *Leyden* bij THOMAS BASSON in het licht *Himne oft Lofsanck van Hollandt in Duytsch ende Franchoys*, waarin hij bewijst in de beide talen slechte verzen te kunnen maken. Oorspronkelijk was hij geen Hollander maar had aldaar zijne opvoeding genoten. R. A.

BRANTIJZER (CORNELIS) leefde in het laatst der zeventiende eeuw, zijn dichttalent kenmerkt zich door de volgende regelen uit de *Papiere snykunst:*

(1) *Aanhangsel van de Dichtkundige Cypressenbladen*, bl. 90.

Mejuffrouw Blok!
Dit schreef en trok
Mijn slinkerhant,
Verkeert van trant,
Noch schenk ik hier
Aan u 't papier
En ik beken
Al schrijft mijn pen
Wat vlug en eel
Het scheelt zoo veel
By uwe schaar,
(Dat toont gy klaar)
Als kaarssen zijn
By zonneschijn.

R., A.

BRAUWER (M. DE) gaf, vermoedelijk in het laatst der zeventiende of in het begin der achttiende eeuw, te *Haarlem* bij VINCENT CASTELEYN, een bundel geestelijke liedekens, op wereldlijke wijze, onder den titel van *Otterken*, in 't licht, de bijbelplaatsen staan er als kantteekeningen nevens, — het is niets dan ellendige rijmelarij. R. A.

BRAY (S. A. DE), een nabestaande van JACOB WESTERBAAN, leefde in het begin der zeventiende eeuw, te *Haarlem*. Zijne *Minne-Zughjes uytgedrukt in liedekens, klinckvaersen en andere Rymen*, daarachter *Bygezochte Minne-toghten*, zijn te *Amsterdam* bij JACOB AERTSZ. COLOM in 1627, door JACOB VAN HEEMSKERK uitgegeven, en dragen het merk dat DE BRAY zoetvloeijend dichten kon. Men hoore den volgenden aanhef van een der liedekens:

Ga ik langs het Sparen wandlen
Stil in mijn ghedaght verhandlen

Wat voor ijver my vervoert
Sedert my mijn ziel ontooghen
Werdt door U vergode ooghen,
En dat ghy my dies bezwoert.
Ja beswoert en gingt belesen:
Dat ick, Nimphje, noyt na desen
Yets betraghten als mijn vrou,
U in alles steeds te dienen:
Of den Hemel woud' verlienen
Dat ik U ghenieten zouw.

Misschien is deze DE BRAY wel dezelfde met den schilder SALOMON DE BRAY, geboren te *Haarlem* in 1597, bijzonder geprezen om zijne kunst, en het voortkweeken dier kunst bij zijne twee zonen, van welke JACOB inzonderheid heeft uitgemunt. SALOMON DE BRAY overleed 11 Mei 1664 (1).

R. A.

BREDENBURG (JOHANNES), een Rotterdammer, schreef in het begin der vorige eeuw, *Scherm voor de stekende zon der Amsterdamsche Mennisten*, dat opgenomen is in de *Nederduitse en Latijnse keurdigten*, doch ons geen grooten dunk van zijne dichterlijke bekwaamheden geeft; ook vervaardigde hij een Grafschrift op CONSTANTIJN HUYGHENS, Heer van *Zuilichem* (2). Hij heeft mede eenige brieven gewisseld met PHILIPPUS VAN LIMBORG, welke in 1686 uitgegeven zijn, onder den titel van: *Schriftelyke onderhandelingen tusschen den Heer* PHILIPPUS VAN LIMBORG, *Professor der Remonstranten*, *en* JOHANNES BREDEN-

(1) HOUBRAKE, *de Groote Schouwburg der Nederlantsche Konstschilders en Schilderessen*, D. I, bl. 175.
(2) Zie *Grafschriften*, bl. 39.

BURG, *rakende 't gebruik der Reden in de Religie*, waarop zijn gevolgd *Eenige Consideratien*, enz. en JOHANNES BREDENBURG's *Korte Aanmerkingen*, enz. (1).

BREDERODE (JAN Heer VAN), die in de jaren 1396 en 1398, den Graaf van *Oostervant* de zege op de Friezen hielp bevechten, begaf zich naderhand in een Karthuizers klooster te *Utrecht*, waar hij zich bezig hield zoo met het maken van geestelijke rijmen, als bijzonderlijk met het overzetten uit de walsche taal van de bekende *Somme le Roi*, 't geen hij de *Conincs Summe* noemde, en welke overzetting sedert onder de eerste Nederduitsche boeken ten jare 1478 te *Delft*, is gedrukt geworden. Wij kennen zijne rijmen slechts bij name, en zijn dus niet in staat er iets van mede te deelen.

BREEBAART (W.) wordt ons opgegeven als een Hoornsch Dichter uit het midden der achttiende eeuw. Wij hebben niets van hem kunnen opsporen dan een lofdicht op de *Allervroegste Vaderlandsche Oudheden van den Heere* JAN BENT, waarin hij onder anderen vertelt, dat BENT

Die nooit vertraagd in 's lands aêloudheid door te zoeken
Haar reinigt van haar vuil, ontzwagtelt van haar doeken,
Waarin zy eeuwen lang gewonden was geweest.

Wij twijfelen of de geleerde wederlegger van JAN BENT, ADRIAAN KLUIT, er ook wel zoo over gedacht hebbe.

BREIDENBACH (BERNHARD) wordt ons opgegeven als een dichter uit de vijftiende eeuw. Er is ons echter niets van hem onder de oogen gekomen.

---

(1) Zie J. A. DE CHALMOT, *Biographisch Woordenboek*, D. IV, bl. 271.

BREMER CZ. (JOHANNES) was, in 't midden der zeventiende eeuw, een zeer geacht leeraar onder de Remonstranten, eerst te *Hoorn*, daarna te *Rotterdam*. Behalve eenige weinige leerredenen, die hij uitgaf, was hij opsteller van een dichtstuk, getiteld: *Het Amersfoortse Tempe*, geplaatst voor het werk van den hoogleeraar A. MATTHAEUS: *Rerum Amorfortiarum Scriptores etc.*, *Lugd Bat.* 1693, in 4°. DE CHALMOT noemt het een bevallig dichtstuk (1), en niet ten onregte. Men hoore hem over de bijenteelt in die streeken, waaruit hij schijnt van daan te zijn geweest:

Daar kan de By, als uitgelaten,
  Den daauw van bloem en geurig kruidt
Afmaaien, om haar honigraten
  Te vullen met dien lekk'ren buit:
De thym, de cassy, de narcisse,
  De bloem van geurige Jasmyn,
De balsem, hysop en melisse,
  De salie, munt en rosmaryn;
En wat er meer in hof en heyde
  Met daauw en geur bewassen is,
Verstrekt dit heyr, wanneer 't gaat weyden
  Langs bos en beemdt, tot laaffenis:
Daar snuffelt het op beukebomen
  Eerst versch door 's hemels vocht besproeit,
Naar aas, of op de linde aan stromen,
  Of wilg, of eyk, met mos begroeit:
Tot dat de byswarm, neergestreken,
  Aan d' oever van een klare bron,
De zomen leppert van de beken
  Door 't loof beschaduwt voor de zon.
Wie kan den yver hier beschrijven,
  En ordre van dit schrandre dier?

(1) J. A. DE CHALMOT, *Biographisch Woordenboek*, D. VII, bl. 282.

. . . .
D' een word om mondkost uitgelaten,
Of haalt het water uit de plas;
Een ander bout de cel en raten
Met klevend boomlym en met wasch;
Een derde d' ingang houdt gesloten;
De vierde om bloemdauw stygt in top,
Keert thuis met volle bek en poten,
En vult de korf met honig op: enz.

BREUGEL (HERMAN GERARD VAN) die van het jaar 1759 tot 1786 Predikant te *Dordrecht* geweest is, was een Latijnsch en Nederduitsch dichter (1).

BREY (A. VAN), een Lid van de Gorcumsche Rederijkkamer *vernieut uyt liefde*, *by 't Zegelbloemken*, leverde ook dichtstukken in het meergemelde *Vlissings-Redens Lusthof*, dat in 1672 is uitgegeven. Zijne stukken zijn in het geheel niet de minsten uit den bundel en men stuit daarin ook niet gestadig op bastaardwoorden, zoo als in vele daarin voorkomenden van anderen. Somtijds spreekt hij eene taal, waardig, om nog in onzen tijd met gulden letteren boven de vergaderzaal van 's Lands Staten geschreven te worden:

Noch dient hier

zegt hij onder anderen,

ook sulcken Over-hooft/
e als hy scheert en schat/ niet al te veel en rooft/
n Ov'richeyt die steedts 't gemeene niet en plaghen/
et sulcke lasten die sy naulijcx connen draghen/

(1) Wij verwijzen den lezer nopens hem naar SCHOTEL, *Kerk. Dordrecht*, D. II, Aflev. 3.

Hier dient ook een ghemeent die willich draecht de la
Die haer wort opghelegt waer door haer vryheyt wast
Een Opper-hooft die weet na redens toom te stieren/
Al 't ghene wat hy doet / wiens deftighe manieren/
't Volk tot een Spiegel dient / door Wijsheyt soo regee
Dat elcken ondersaet hem als een Vader eert.

BRINK of **BRINCK** (**EGBERT**), wel eens verkeerdelijk TEN BRINCK genoemd, Burgemeester van *Harderwijk*, wordt ons opgegeven als een liefelijk dichter uit de eerste helft der zeventiende eeuw, die onderscheidene werken geschreven heeft. Vergeefs hebben wij getracht iets van hem in handen te krijgen.

BRINK (Mr. **JAN TEN**) werd den 8 September 1771, uit brave godsdienstige burgerlieden, te *Amsterdam* geboren, die, eenen buitengewonen aanleg in hunnen zoon meenende te ontdekken, hem tot de studie der godgeleerdheid bestemden. Aan de Latijnsche school zijner geboortestad het onderwijs in de geleerde talen hebbende genoten, verliet hij die in het jaar 1789, om zijne studie, eerst aan de doorluchtige school te *Amsterdam* en vervolgens aan de hoogeschool te *Leyden*, voort te zetten. Weldra ontdekte hij dat hij, met zijne vrije denkwijze en ingeschapene drift, om voor zijne gevoelens, zonder eenige bewimpeling, rondborstig uit te komen, zich bij de toenmalige gesteldheid der Hervormde kerk weinig bevordering voorspellen mogt; en daar hij met eenen blakenden zucht voor de beoefening der oude letteren bezield was, besloot hij zich voortaan daaraan geheel toe te wijden. Doch eer hij zijne studiën nog geheel voltooid had, begaf

hij zich, door den dwarlwind der onrustige tijden van 1794 en 1795 medegesleept, in de staatkundige loopbaan, en komt alzoo, in het laatstgenoemde jaar als Lid van den Provisionelen Raad der gemeente van *Leyden*, gelijk mede als Lid van verschillende Committe's voor. Vervolgens bekleedde hij den post van schrijver van het dagverhaal der Nationale vergadering. Naauwelijks echter bespeurde hij, dat eer- en baatzucht de eenige bedoelingen van de meeste hoofdleiders der omwenteling waren, of hij verlangde tot de studiën terug te keeren en verwisselde alzoo met blijdschap, in het jaar 1798, dien ruim bezoldigden post, met het veel kariger beloonde Praeceptoraat der vierde klasse van de Latijnsche scholen te *Harderwijk*, over welke hem reeds in het volgende jaar het Rectoraat werd opgedragen. In 1804 zag hij zich tot Hoogleeraar in de Geschiedenis, Grieksche taal en welsprekendheid aan de Geldersche Hoogeschool benoemd, welken post hij met allen ijver waarnam, tot de opheffing van die hoogeschool in het jaar 1812. Het verlies daardoor geleden, zag hij zich kort daarna op eene aangename wijze vergoed door het Rectoraat der Latijnsche scholen te *Haarlem*. In het jaar 1815 werden zijne verdiensten op eene waardige wijze erkend en beloond door zijne benoeming tot Hoogleeraar der oude Letterkunde aan de Hoogeschool van *Groningen;* welken post hij tot zijn overlijden, hetwelk den 2 October 1839 voorviel, met grooten lof, bekleedde.

Menigvuldig zijn de nagelatene schriften waardoor hij den alouden roem der Nederlanders in het vak der oude Letteren handhaafde, maar ook de dichtkunst

beoefende hij met gelukkig gevolg. In het jaar 1823 verscheen er een bundel *Gedichten* van hem in het licht, waarin onderscheidene fraaije en krachtige stukken voorkomen; hij zuiverde echter zijne dichtvruchten veelal te weinig van leemten, welke er zoo ligt aan waren te ontnemen geweest. Onder de beste voortbrengselen zijner lier rangschikken wij zijne vertalingen uit het Latijn en Grieksch, zoo heeft de *Medea van* EURIPIDES door hem in gespierde verzen overgebragt, groote verdiensten. Als eene proef laten wij het slot van zijn dichtstuk *deugd is strijd* hier volgen;

Hij oefent deugd, die, bij gering vermogen
  Zich zelven speent en zijne broedren drenkt;
Die, ver van op die weldaad ooit te bogen,
  De hand verbergt, die deze laafnis schenkt.
Hij oefent deugd, die, hoe de nood moog branden,
  Schoon vrouw en kroost schier van gebrek vergaan,
Zijn hart zoo rein bewaart als zijne handen,
  Biede ook 't geheim hem straffeloosheid aan.
Hij oefent deugd, die, in de kracht des levens,
  Van Phrijnen en van Laïssen omringd,
't Gespannen net ontwijkt of scheurt, en tevens
  't Verborgen vuur, dat in hem blaakt, bedwingt.

BRINKMAN (N. C.), gehuwd geweest aan den Heer C. VAN STREEK, is eerst in haren weduwlijken staat opgetreden als dichteresse, in het jaar 1803, als wanneer zij uitgaf *Uitstap naar Brussel bij* BONAPARTES *komst en verblijf aldaar en hulde aan hem*, waarin fransche en nederduitsche verzen van haar voorkomen, die niet zonder verdiensten zijn. In hetzelfde jaar verscheen te *Amsterdam* bij G. ROOS hare vertaling van DELILLE's *l'Homme des Champs*,

onder den titel van *de Veldeling*, welke zij in een Fransch vers aan den schrijver opdroeg, en toen veel opgang maakte, hoezeer men later billijk veel op de waarde dier overzetting heeft afgedongen, welke door BILDERDIJKS omwerking van DELILLES dichtstuk, onder den titel van het *Buitenleven*, eindelijk geheel verdrongen is. De volgende regels ontleenen wij aan den eersten zang:

'k Hoor hoe de grijzaarts hier al drinkende verhalen,
Dees van zijn vrijerij, die van zijn zegepraalen,
Zijn' rang in 't leger, hoe hij in een' grooten strijd,
Den staat met Saxe alleen gered heeft en bevrijd.
Weêr gintsch, ziet ge in de lucht het wagglend schoptouw hangen;
Eglé gaat nu omhoog, en wordt omlaag gevangen.
Zefyrus dartelt voort, speelt met haar golvend kleed,
De schaamte schikt dit weêr, daar zij geen plooi vergeet.
Gints wordt de een kolfbal na den andren voortgedreven,
Die ge in een lange baan om strijd naar 't doel ziet streven;
De ervaarnen in dit spel doen, metende, op hun kniên,
Den afstand van elk' bal, beslisschende, ieder' zien.
De sterk gespierde hand kaatst gintsch de harde ballen
Zeer snel omhoog, doet op de hand hen nedervallen;
Der mededingren drift, die hier zich beurtlings tart
Door vlugge ligchaamskracht, wacht met een kloppend hart,
Naar de uitspraak wien men hier zal als verwinnaar roemen.
En door een luid geschreeuw hoort men hem daadlijk noemen.
Weêr elders werpt de jeugd een houten kloot om strijd,
Die in zijn' snellen loop de kegels nedersmijt;
Eerst ziet ge in zijnen loop hem stoten, hobblen, springen,
En door de regte rij der kegels henen dringen;
Zij vallen om, men zet hen weder overend,
Daar hij die somtijds, hen niet rakende, doorrent;
Hij aarselt in zijn' loop wien hij 't eerst zal doen vallen,
Bedreigt den gantschen hoop, doch raakt geen één van allen,
In 't eind' treft hij zijn doel, en werpt den koning om.

In 1809 gaf zij te *Amsterdam* bij SCHALEKAMP en VAN DE GRAMPEL hare vertaling van den *Aeneis* (of gelijk zij schrijft *Aeneas*) van VIRGILIUS in het licht, welke echter slechts, zoo wij meenen, tot den Zesden zang is afgewerkt en weinig bijval vond. De geheele vertolking bewijst dat de dichteres VIRGILIUS niet begrepen heeft, met wiens meesterstuk hare kunstvrienden, zoowel als DELILLE's vertolking, haar hadden bekend gemaakt. — Er verschenen van 1805 tot 1820 nu en dan losse dichtstukjes van haar, zoo als b. v. *Lijkzang op den acteur* ROOS; *op den dichter* FOKKE; *op de ramp te Leyden*; *Dichtregelen aan den Raadpensionaris*, en *bij de laatste Omwenteling*. Het beste dat zij uitgaf was echter een uitgebreid Dichtstuk: *Het Geluk* in drie zangen, in 1820 te *'s Hage* verschenen. Dit is met zorg bewerkt en heeft fraaije brokken, die voordeelig van het dichttalent van Mevr. v. STREEK getuigen. Zoo als uit de volgende regels blijken kan:

En gij rampzaligen! wier knagend zelfverwijt,
U in het kerkerhol, den bangen boezem rijt!
Gij, die de gulden les des Heilands hebt vergeten:
Uw jeugd in dartelheid, en wellust hebt gesleten:
Aan spotzucht de ooren leende, en lachte met de deugd!
Met Godsdienst, orde en pligt! en uwe levensvreugd
Voor altijd hebt verwoest; den teugel hebt gegeven
Aan toomelooze drift; als 't hollend ros gedreven
Langs rots en klippen heen, in d' afgrond zijt gestort!
Waar gij door furiën gestaag gepijnigd wordt:
En slechts uw aanzijn torscht om smaad en hoon te lijden,
En met ellende en smart, en wanhoop wreed te strijden!
Die u gelijk de worm, die onverzaadlijk is,
Den bangen boezem rijt: gedoemd tot duisternis!

Beroofd van 't licht der zon, nooit haar verkwikbre stralen
Ziet door de traliën van uwen kerker dalen.
Gy spotte met de deugd, uw pligten, en met God!
Regtvaardigheid doemde u, tot dit afgrijslijk lot.
ô Dat uw bang gekerm, uw tranen, en uw zuchten,
De reeds verdoolde jeugd van schrik terug doe vlugten!
En de ondeugd schuwen leer', die zich op 't kunstigst kleurt:
Doch straks haar offers grijpt, en naar den afgrond sleurt.

Onder hare voortbrengselen in proza is de oorspronkelijke roman: JULIUS *en* AMALIA, in twee deelen, het voornaamste. Behalve deze bestaan er van hare hand: *Brieven tusschen* EDUARD *en* CHARLES; *Liefde en Gevoel; Grootheid en zwakheid van den mensch; Karakters en lotgevallen van* ADELSON, HELOÏSA en ELIUS, 2 deelen; *Bibliotheek voor de schoone sexe*, enz. Ook voor het tooneel heeft zij gearbeid, waarvan de zangspelen: CAMILLE en PHILIPPINE en GEORGETTE, door haar in het Nederduitsch overgebragt en bij den Amsterdamschen Schouwburg aangenomen, ten blijke kunnen verstrekken. Zij stierf niet ver van *'s Gravenhage*, den 4 Julij 1828. R. A.

BROECKHUYSEN (ADAM VAN), geb. in 1682, klom allengskens tot den rang van Luitenant Kolonel en Kapitein eener compagnie gardes te voet op, en diende den lande in de oorlogen met *Frankrijk* tusschen 1700 en 1748 gevoerd In 1706 had hij deel aan de zegepraal door OUWERKERK en MARLBOROUGH bij *Ramillies* behaald, en in 1709 was hij in den slag bij *Malplaquet*. Ook heeft hij later nog eenige veldtogten, onder anderen die van 1746, onder den Prins van WALDEK, bijgewoond.

Na in 1748 zijne compagnie, onder zekere voorwaarden, aan FREDERIK CHRISTOPH, Grave van *Degenfelt Schonburg*, overgedragen te hebben, overleed hij, in de maand October van dat zelfde jaar.

» In zijn gedichten", zegt de Heer SCHOTEL, (1) » heerscht die schilderachtige levendigheid niet, welke de » gezangen van den Hollandschen PROPERTIUS (2) ken» merkt. Sommige zijner, tusschen 1723 en 1742 ver» vaardigde dichtstukjes, missen losheid, natuurlijkheid » en eenvoudigheid, maar munten in nette en beschaafde » uitdrukking en vloeijende versmaat uit; dragen blijken, » dat ook BROECKHUYSEN zich onder het juk der theo» riën van ARISTOTELES en PELS begeven heeft, en zijn » bijna allen in den genootschappelijken geest van dien » tijd".

BROECKHUYSEN heeft in handschrift ook onderscheiden prosa-schriften nagelaten.

BROES (BROERIUS), geb. te *Velp*, bij *Arnhem*, in het jaar 1753, was eerst Predikant te *Vuren en Dalem* en daarna te *Vlissingen*, van waar hij tot Hoogleeraar in de Godgeleerdheid aan de hoogeschool te *Leyden* beroepen werd. Dat ambt aanvaardde hij met eene redevoering *De Litterarum sacrarum studio praecipuo Theologi munere*. Hiermede overeenkomstig wijdde hij, volkomen bekend met de echte gronden der taalkunde en kritiek, alsmede met de ware regels der uitlegkunde, zijn geheele volgend leven voorna-

---

(1) *Geschied, Letter en Oudheidkundige Uitspanningen*, bl. 72, aan welk werk wij dit levensberigt ontleend hebben.

(2) De meer bekende JOHAN VAN BROEKHUIZEN, zie WITSEN GEYSBEEK, *Woordenboek*, D. II. bl. 433.

melijk aan de bijbelstudiën toe en ging hij de akademische jeugd daarin voor. Dan het is hier de plaats niet om over zijne verdiensten als Godgeleerde uit te wijden, wij moeten slechts als Nederduitsche Dichter van hem spreken (1). Niet gering was ook zijn talent als zoodanig. Getuigen daarvan zijn, het door het Haagsche Genootschap met zilver bekroonde dichtstuk *Over den heilzamen invloed der Dichtkunst op de Godsdienst*, alsmede zijn fraai gedicht over de *liefde tot de vijanden*, te vinden in de derde proeve over het Evangelie van MATTHEUS, bladz. 4 en volg., terwijl nog een ander schoon bewijs van 's mans dichtvermogen op bladz. 42 van diezelfde proeve gevonden wordt. Uit het eerstgenoemde dichtstuk nemen wij hier over hetgeen hij zegt, wegens den invloed der dichtkunst op het Godgewijde gezang:

Wat weezenlijke vrucht zal 't heilig zingen teelen?
  Zo niet der zaaken kracht tot in de harten boor'.
Wordt de allerschoonste stof door 't kruipend onvermoogen
  In zoutteloozen stijl met wantaal uitgedrukt,
Men zingt, maar 's zingers hart blijft koel en onbewogen,
  Terwijl de klank misschien zijn keurig oor verrukt.
De Dichtkunst doet ons 't merg der zaaken zingend proeven,
  En lokt door haaren stijl de sluimrende aandacht uit.
Zij weet het oog der ziel op eedler schoon te toeven,
  Dan 't luistrend oor geniet door 't lieflijkst maatgeluid.
Zij maakt ons los van de aard', wij varen op haar klanken
  Ten Hemel in: het hart, door kommer afgepijnd,
Voelt door haar blijde taal zo vaak den moed ontspranken,
  Dat zij de Dienaares van God den Trooster schijnt.

(1) Men zie over hem als geleerde M. SIEGENBEEK, *Geschiedenis der Leydsche Hoogeschool*, D. II, bl. 226 en volg.

Godvruchte Zingers, die de stoute maatgezangen
Des dichterlijken Arts tot uwen zangstof kiest,
Die, daar ge aan 't gaêloos schoon van Schutte's lier blijft hangen,
Verrukt, de nietige aarde uit hart en oog verliest!
'k Verdaag u openlijk, bestraft mij, zo ik dwaalde.
Maar neen, uw vriendlijk oog spelt mij het tegendeel;
't Getuigt wat hartstriomf de kunst op u behaalde,
Terwijl ze u lieflijk bond met koorden van fluweel.
Getuig het Christenschaar! die in uw Tempelchooren
Vorst Davids Psalmen in gekuischter vaarzen zingt.
Hoe kittelt dat gezang mijn gretigluistrende ooren!
't Verrukt mijn' doffen geest, terwijl 't mijn zaak voldingt.
Herdenk eens aan Datheen, en zijne kreupelrijmen:
De Godvrucht schaamde zich, wanneer zij zong of las;
Geen regel, of hij moest een keurig oor doorvlijmen;
Hoe zeldzaam vondt ge een mensch, wien 't hart getroffen was!
Nu zingt ge op eedler wijz': de Dichtkunst doet u voelen
En smaaken, 't geen gij zingt, door wantaal niet gestuit.
Wat drift, wat hartstogt ooit in Davids borst mogt woelen,
Zij worstelt in uw ziel, en blaakt ten oogen uit.
De kracht, 't verheevene dier Goddelijke dichten,
Vertoont zich aan uw oog, terwijl 't uw eerbied stijft;
't Gevoel verspreidt een blos op alle de aangezichten,
Terwijl verrukking in uw smeltende oogen drijft.
ô Dichtkunst! Hemeltelg! uit Godlijk zaad gebooren!
Wat roem gelijkt uw roem? de Godsdienst mint u teêr,
In u eerbiedigt zij een zuil van haare chooren,
Die lauwer siert uw kruin met onverwelklijke eer.

Broes overleed in 1799, in den bloei zijns mannelijken levens.

BROESTERHUYZEN (J.) leverde in het *Aanhangsel van de Dichtkundige Cypressenbladen*, een stuk getiteld: *Nederland ontkroont door het onverwagt, en voor Nederland zo smartelijk Verlies van zijne doorluchtigste Hoogheid* W. K. H. FRISO. Armzaliger rijmelarij hebben wij weinig aangetroffen.

BRONGERSMA (TITIA), eene Groninger dichteres uit het laatst der zeventiende eeuw, liet eerst drukken de *Bronzwaan* zijnde eene verzameling van mengeldichten; later leverde zij eene proef van geestelijke gezangen en gedichten onder den titel van *Hemelsche Orgeltoonen*. Geen van beide bundels zijn ons bekend, wij moeten dus op het getuigenis van HOOGSTRATEN (1) afgaan als wij hare gedichten zoetvloeijend noemen.

LUDOLF SMIDS (2) gewaagt van haar als hebbende in 1685 de Hunnebedden onderzocht. Ook LAMBERT BIDLOO, maakt even melding van haar in zijn *Pan Poeticon*.

BRUINE (JOHAN DE) vervaardigde in 1785 *bij gelegenheid van eene vaderlandsche Maaltijd* eene *Feestzang op de vierde verjaardag van den Doggersbankschen zeeslag onder het bevel van den dapperen Schout bij nacht* JOHAN ARNOLD ZOUTMAN, *voorgevallen den 5den van Oogstmaand* 1781. Niettegenstaande de herhaalde betuiging van den dichter *'t Gaat wel*, meenen wij te durven verzekeren, dat het *vrij slecht* ging, toen hij bezig was, die feestzang zamen stellen. Men oordeele uit het volgende staaltje:

't Gaat wel — komt volg mijn zang, oprechte Feestgenooten!
Gij BENTINCK! edelst puik van Nederlandsche Looten!
Gij trad op Doggersbank, door 't vuur, met Helden schrêen —
Gij hebt om onzen wil wel duizend dôon gelêen —
Gij sneefde in uwe jeugd als Een der braafste Helden —
Zal 't dus wel nodig zijn uw heldendaên te melden?

Ja, maar in krachtige gespierde verzen, zoo als die van FEITH of DE LANNOY, niet in brommende, holklinkende rijmen zoo als die van JOHAN DE BRUINE.

---

(1) *Groot Algemeen Woordenboek, zoo Historisch, Geographisch, Genealogisch als oordeelkundig*, Letterb. bl. 400.

(2) *Schatkamer der Nederlandsche Oudheden*, derde druk bl. 359.

BRUINING (H.) was een dichter uit het begin der zeventiende eeuw, die, onder anderen lofdichten op de werken zijner tijdgenooten vervaardigde. Dat op SAMUEL AMPZING *Beschrijving en Lof der stad Haarlem* vangt aldus aan :

Komt burger wie ghy sijt nieusgierig om te lesen
Uws Vader-stads gheboort / wat Haerlem plag te wesen
En wat sy heden is / hoe rijk sy alles heest
Waer in sy veer en na haer susters boven sweefd:
Wat geest u hier te sien die siender door het dupster
Uw Ampzing, die haer geeft een aengenaeme lupster.

BRUINING (HERMANUS ADRIANUS), geboren te *Rotterdam* in 1738 en overleden als Predikant te *Vere* den 7 Januarij 1811, waar hij den 22 Mei 1772 beroepen werd, na sedert 20 Mei 1764 te *Kolhorn* en sedert 25 October 1767 te *Workum* in *Vriesland* gestaan te hebben, » was een beminnaar » der gewijde dichtkunst en een vlijtig beoefenaar van » de Nederduitsche taal, waarvan hij, zonder echter » met zijnen arbeid te voorschijn te komen, meer » dan één doorslaand bewijs gegeven heeft in de taal- » en dichtkundige bijdragen, die van het jaar 1758 » tot het jaar 1762 in het licht zijn verschenen, als » ook in de, ten jare 1775 uitgegeven, *Proeve van* » *Oudheid-, Taal- en Dichtkunde*, door het genoot- » schap *Dulces ante omnia Musae*, waarvan hij, met » de Heeren M. TIJDEMAN, Z. H. ALLEWIJN en A. KLUIT, » ten jare 1759 de oprigter en alzoo een der eerste » leden geweest is; gelijk ook van de beroemde » *Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde* te

» *Leyden*, waartoe hij ook, met gezegde Heeren, » als leden van het genootschap *Dulces ante omnia* » *Musæ*, in den jare 1766 den grond had helpen » leggen. Ook heeft de *Nederlandsche Bibliotheek*, » die ten jare 1774 begon uitgegeven te worden, aan » hem eenen wakkeren medearbeider gehad, zonder » zich nogthans ook in deze met zijnen naam aan » het Publiek bekend te maken (1).

In 1774 liet hij te *Middelburg* bij P. GILLISSEN in groot 4°. drukken, een stukje van 15 bladzijden, getiteld: *De kerk van Nederland tot God-verheerlijkend zingen opgewekt.* In dit stukje, dat vooral dienen moest om hen, die nog aan de oude Psalmberijming hingen, te doen beseffen, hoe hoog de nieuwe berijming boven de oude te schatten was, zegt hij onder anderen:

wat ongewone gloed
Speelt door myne aders heen? ontvonkt het kil gemoed?
Of zyn 't de galmen, die de Zangerige koren
In Neêrlands Kerk doen hooren?
ô Ja! myn Zanglust ryst, nu ik op zuivrer toon
Jehovahs lof mag zingen,
En, met de rey vereend der blyde feestelingen,
Gebukt voor zynen troon,
Met nederig ontzag, maar op gepaste wyzen,
Dien grooten Opperheer mag bidden, danken, pryzen.
Nu is eene ed'le Majesteit
In Neêrlands Kerkgezang gehuwd aan ned'righeid,
Eenvoudigheid, vervreemd van wufte pronksieraden,
Van ydle praalgewaden,
Geeft schoone deftigheid op 't minnelijkst de hand.
ô Zanggezinde reijen!

(1) RENIER, *Nieuwe verbeterde Naamlijst der Predikanten in de Hervormde Gemeente van Veere*, bl. 81.

Nu moogt ge u in den lof van 's Hoogstens naam vermeijen,
  Hem, zingen met verstand.
Loof, loof, godvruchte schaar! Jehovah met uw psalmen,
En laat het heiligdom van uwen toon weergalmen!

In 1792 zond hij te *Veere* eene *Proeve van Bijbel- en Mengelpoezy* in het licht, die allezins getuigt, dat hij een zoetvloeijend dichter was; terwijl er zelfs stukken in voorkomen, die wel met de werken van meer beroemde onder zijne tijdgenooten mogen vergeleken worden. Ook leverde hij verscheidene bijdragen tot de Evangelische Gezangen bij de Hervormde kerk van Nederland in gebruik, als: Gez. 91, 115, 139, 142, 148, 180 (1).

BRUINNE (FRANÇOIS DE) zond in het jaar 1702 in het licht *Opkomst voortgank en einde vant wyd-Beroemde en Hoogloffelyk Huis van Oranje, mitsgaders de Princelyke en Koninklyke Daden van* WILLEM *den Derde, Koning van Engeland, Schotland, Vrankryk en IJrland, Hersteller en Beschermer des Geloofs*, zijnde een slecht berijmde kronijk in dezen trant:

Voortgaande na het end, in dezer stemme takken
Zoo volgen nu in rang, de Vader en syn Zoon
WILHELMUS HENRICUS, een goed Prins, een wys persoon
Moest tot zyn leet den aard eens krygsmans laaten zakken enz.

BRUINS (J), misschien te *Groningen* woonachtig, leefde in het midden der vorige eeuw en maakte, onder anderen, een gedicht op het overlijden van den Groningsche Predikant JOHAN FREDERIK VAN OOSTBROEK, overleden 23 Julij 1752, hetwelk geen dichterlijke waarde heeft.

(1) Men zie voorts over BRUINING het hiervoor aangehaalde werkje van J. RENIER, bl. 19 en volg. en bl. 80 en volg.

BRUSSE (ARNOLDUS) wordt ons opgegeven als een dichter uit het laatst der achttiende en het begin dezer eeuw. Wij kennen niets van hem dan een stukje getiteld: *Aan* JOHANNA CORNELIA ZIESENIS *geb.* WATTIER, *na het spelen der rol van Fredegonde in het Treurspel Macbeth*, waaruit wij de volgende regels afschrijven:

Uw vreeslijk oog beklemde elks borst —
Elk tred bonsde op ons hart — elk woord deed ons ontstellen
Bij 't wringen van de hand, zoo 't scheen met bloed bemorst,
Die jongen Malcolm dacht te vellen.
Nog hoort mijn oor dat naar geklag!
Nog ziet mijn oog dien valschen lach!
Nog zie ik u, ontwaakt het slaapvertrek begeven,
Waarin ge, uw' gruwelen ten loon,
Onwetend moordde uw' eigen' zoon!
Nog hoor ik 't naar gegil, bij uw wanhopig sneven (1)!

BRUSSEL (TH. VAN) schreef in 1778 het *Aanhangsel tot* LUDOLF SMIDS *Schatkamer der Nederlandsche Oudheden*, waarin hij zich ook door het hier en daar inlasschen van regelen van zijne hand, als beoefenaar der Nederduitsche dichtkunst doet kennen, maar tevens doet zien dat hij meer verdiensten als oudheidkundige dan als dichter bezat. Of is het wel iets meer dan berijmd proza als hij in het voorberigt zegt:

Een Medebouwer, in dit werk niet onbedreeven,
Hadt my reeds voorraad van wat bouwstoffe aangegeeven;
Dies ging ik rustig voort, voltooide allengs het werk;
'k Bragt alles op zyn plaats, beschaafde, schikte, voegde,
Op dat 'er orde zy en 't schoon elk vergenoegde;
En 't gantsche nieuw Gebouw wel hecht mogt zyn en sterk.

---

(1) *Kleine dichterlijke Handschriften*, D. II. bl. 81.

BRUYN (CLARA DE), eene Amsterdamsche jonge jufvrouw, leverde toen zij 14 jaren oud was, omstreeks het midden der vorige eeuw, bijdragen tot het *Aanhangsel van de Dichtkundige Cypressenbladen:*

T' is niet om Roem op konst, maar om het hert te toonen,
Gy Leezer! wil 't gebrek uit Liefd' hier in verschoonen (1),

zegt zij, en dit had zij dan ook wel noodig. Het verwondert ons echter, dat niemand harer tijdgenooten de zoetveil gebruikt heeft, om hare pennevruchten van de leemten en gebreken daar zij van overvloeijen te zuiveren.

BRUYNINK (PIETER) schreef een uitgebreid dichtstuk, getiteld: *de dierbare vruchten van het Oranje Huis, 't vrye Nederlandt toegezongen op het overlyden van zyne doorluchtigste Hoogheid* WILLEM KAREL HENDRIK FRISO, enz. dat opgenomen is in het meer gemeld *Aanhangsel van de dichtkundige Cypressenbladen*, en even gelikt en beschaafd is als de meeste dichtstukken zijner tijdgenooten, maar ook even weinig zich door eenige verheffing onderscheidt.

BUBBEZON (RIJKJE), echtgenoote van SCIPIO OUDKERK, Predikant te *Haamstede*, dien wij later mede zullen aantreffen, leverde insgelijks eene bijdrage in de *Dichtkundige Cypressenbladen*, waarin zij, onder andere dergelijke diepzinnige waarheden, of er soms iemand was, die vreesde, dat de Prins, na zijn overlijden, mogt komen spoken, zegt:

'k Beken de last is zwaar,
Maar uw geliefde *Prins*, zal nimmer weder komen:
Hier helpt geen droef misbaar (2).

---

(1) *Aanhangsel van de Dichtkundige Cypressenbladen*, bl. 172.
(2) *Aanhangsel van de Dichtkundige Cypressenbladen*, bl. 88.

BUIZEN (JACOBUS VAN), een Groninger, zoo het schijnt, maakte in 1747 een lang grafschrift op den toen overleden Groningschen Burgemeester Mr. PAULUS LAMAN; in 1752 een gedicht ter uitvaart van den Groningschen Predikant JOHAN FREDERIK VAN OOSTBROEK; en in 1753 een ter uitvaart van den toen verstorven Groningschen Predikant SICCO TJASJENS, allen zonder verdiensten.

BUNING (T.), een Groninger, maakte onder anderen een herderszang op het huwelijk van ABRAHAM BUNING en HEBBELINA MARIA WOLBERS, te *Groningen* voltrokken 10 Junij 1729, welk stuk volstrekt geen dichterlijke waarde heeft.

BURCHOORN of BURGHOORN (ISAAC), Boekdrukker te *Leyden*, later te *'s Gravenhage*, gaf, onder den eersten naam, in 1636 te *Leyden* eene eigene berijmde overbrenging uit van HOMERUS *Batrachomyomachia*, 31 bladz. in 4° beslaande. Ook leverde hij, maar onder den naam van BURGHOORN, onder welken ook zijne beide na te noemen werkjes zijn uitgekomen, *Kluchthoofdige Snorrepypen, Quacken en Quinckslagen, springende van den Os op den Ezel*, 1° en 2° deel (zonder plaats of jaar van druk) 35 en 28 bladz. in 4°. In 1640 verscheen van hem te *'s Gravenhage*, *Vermakelyk Proces* en in 1658 kwam bij H. HONDIUS te *'s Hage* in het licht zijn *Swarte Duyvel vertoonende de bespottelyke grillen des werelts;* daar achter vinden wij 's mans *Witten Engel uytwysende het hoofsche mom-Aansicht*. Zijne versificatie toont dat bij beurtelings CATS en HUYGENS heeft willen navolgen,

hij bleef echter ver beneden zijne modellen, en zijne anders vrij vloeijende verzen zijn hier en daar door hoogst onkiesche uitdrukkingen ontsierd. Dit is echter het geval niet in het volgende uit zijnen *Swarten Duyvel* ontleend.

Rokus houdt wel seve Knechten
Om sijn saken uyt te rechten,
En hy noodigt even graegh
Al de Vrienden alle daegh;
Nimmer soeckt hy veel te weten,
Maer hy lieft het lecker Eten;
Marsepeynen, Eyer-vla'en,
Hoenders aen het spit gebr'aen,
Vet-gemeste Huys-Kapoenen
Met een sapp' van Citeroenen
Wel gedoopt, en recht genatt,
En met suycker over-spatt.
Vette Gansen, jonge Duyven,
Hippel-Kievits met haer kuyven,
Hane-kammen veelder-ley
In een soete Meel-Pastey.
Of een Snipjen, of een Duycker
Wel bestrooyt met kruyt en suycker.
Of een Haesjen, of een Knijn,
Of een Biggen van een Swijn.
Of een vinckjen, of een Mosje,
Of een Baersjen, of een Posje,
Of een Sallem fris geleeft,
Of een Krabben, of een Kreeft,
Of wat Kappers, of Olijven,
Of Ansjovis, of Andijven,
Of noch eenigh' groen Salaet.
Die soo versch op Tafel staet.
Oude Bieren, nieuwe Wijnen,
Tonge Vijgen, blaeuw' Rosijnen,
Confituren voor 't Banquet
Wort hem daeg'lijcks voor-geset.

Trots en moedigh will hy proncken,
Lange slapen, beestigh roncken,
Nimmer geeft hy vast bescheyt
Hoe de sake dient beleydt;
Stadigh soo hy wel verdragen
Stille nachten, blijde dagen;
Maer de weelde wijst hem aen
Hoe dat al de saken staen:
Want hy vindt ten langen lesten
Datter niet en is ten besten,
En dan is 't een schamel Bloedt
Sonder geldt, en sonder moedt!
Isser ymant soo bedreven
Dat hy vraeght nae ROKUS leven,
Waerom dat hy 't Huys soo hout,
En geen beter gronden bout?
't Is om dat hy veel hoort seggen,
't Schort niet aen het over-leggen;
Heeftet d' Hemel soo beschickt,
Noyt en wert men uyt-gepickt.
Maer hy sietet voor sijn oogen
Hoe die spreuck hem heeft bedrogen,
En nu magh hy, onbevreest,
Denken: Ick heb rijck geweest!

Hij heeft in het laatst genoemde werk eene menigte spreuken en spreekwijze ingelascht, die alle aan den voet staan aangehaald.

BURCKHARDT (LOUISA SIBYLLA), geb. BILDERDIJK, de eenige overgeblevene dochter uit Mr. WILLEM BILDERDIJKS eerste echt, die den 7 September 1785 te *'s Gravenhage* geboren was en den 7 Augustus 1832 te *Haarlem* overleed, beoefende mede de dichtkunst. Van haar heeft de Hoogleeraar H. W. TYDEMAN toenmaals, onder den titel van *Voor de Vrienden en Betrekkingen van wijlen Vrouwe L. S. B.*, een

zeer klein bundeltje prosa- en poëtische stukjes doen drukken (1), niet onwaard de dochter van zulk eenen vader. Wij deelen daaruit mede: *Aan mijn dierbaren Vader.*

Ach! 't blijd gevoel doortintelt wel mijn ader
Op 't hooge feest van uw geboortedag,
Maar 'k mis dien gloed, dien geest, geliefde vader!
Die van de wieg reeds in uw aanzijn lag,
Die sprank der godentaal, dat heerlijk kunstvermogen,
Waardoor van de Aarde, in d'Englenrij,
Ge ons wegvoert en houdt opgetogen. —

Mogt met het dierbaar bloed dat door mijne adren vliet,
Een vonk uws dichtervuurs mijn koude borst ontgloeijen;
Hoe zalig waar dees dag! — en uwer waard zou 't lied,
Met stroomen rein genots mijn zangen overvloeijen!

Maar magteloos aan Pindus voet gezeten;
Staar ik verbaasd op d'Adlaar in de lucht,
Wensch met mijn oog de grens te kunnen meten
Van d'eindpaal zijner hooge vlugt:
Maar ach! zijn trotsche vaart houdt mij wel opgetogen,
Verrukking, diep gevoel, grijpt wel mijn zinnen aan,
Maar ik besef te meer, mijn niet, mijn onvermogen,
En durf geen enklen toon zelfs op uw feestdag slaan (2).

BURGER VAN SCHOOREL (DIRK) schreef een *Chronyk der stad Medenblik*, welke hij in het jaar 1710, en nog eens in 1728 en 1736 (3) deed drukken bij JACOB DUYN te *Hoorn*, bij wien ook, doch zonder jaartal, van hem in het licht kwam: *Chronyk van de gantsche oude Heerlykheydt van het Dorp Schagen* (laatste druk in 1767). In beide werkjes

(1) Ook herdrukt in de *Bijlagen* tot de *Gedenkzuil voor* BILDERDIJK.
(2) *Voor de Vrienden en Betrekkingen*, enz. bl. 15.
(3) Laatstelijk in 1767.

komen rijmen van hem voor; want wie zal toch het volgende met den naam van dichtregelen bestempelen?

In January hoor, den twee-en-twintigste dag
Men wederom op 't ys, vier Mans-perzoonen zag,
De een was Jan Schooreldam, Dirk Klomp die was de tweede,
En Ziewert van Nesch, Jan Slooper was ook mede,
Zy dronken daar op 't ys, vier kan agtguldens bier
Een halfje Brandewyn, was dat geen kout pleizier (1)?

BURGHOORN (ISAAC) zie BURCHOORN (ISAAC).

BURKLY (J. H.) liet in het jaar 1800 tè *Haarlem* drukken *Bloemen op het graf van* LAVATER, welke wij echter niet dan bij name kennen.

BURMANIA (EPO SJUK VAN), geboren den 31 October 1698, op *Martena*-state, te *Kornjum*, overleden den 1 Februarij 1775, na onderscheidene jaren Burgemeester van *Dockum* te zijn geweest, was een zoo bekwaam en eerlijk Staatsman dat SIMON STYL, weinig tijds voor diens overlijden, schreef, dat BURMANIA voor WILLEM IV van gelijk belang was geweest als SULLY voor HENDRIK *den Groote*.

» Zijn verstand en kunde," zegt SCHELTEMA, (2) » bleken ook uit meer zaken dan uit zijn gedrag als » Regent. Vooral viel zijne lust op de beoefening der » Geschiedenissen; *het Jagtpraatje*, door hem in 1737 » meer met een Staat- dan Letter-kundig oogmerk, » zonder naam uitgegeven, draagt zeer vele kenmerken » van ervarenheid in dezen. Zijne oudheidkunde, be- » lezenheid en smaak, blijken uit de vinding van de

(1) *Chronyk van Schagen*, bl. 53.
(2) *Staatkundig Nederland*, D. I. bl 193.

» Schilderijën op de Zaal van het Stadhuis te *Dokkum*;
» Schilderstukken, die, evenaarde de uitvoering aan de
» verbazend rijke ordonnantie, onder de waardigste
» voorwerpen ter beschouwing zouden behooren."

Hij hanteerde zoo wel de Latijnsche als de Nederduitsche lier: in laatstgemelde taal zijn enkele huwelijks- en geboorteliederen van hem uitgegeven. Het volgende door hem vervaardigde grafschrift was tot in het jaar 1796 te *Kornjum* op zijn graf uitgehouwen:

Ik heb geleefd — den loop geloopen,
Dien God mij gaf, nu ga ik heen,
Daar al het menschdom komt bijëen.
De worm zal 't aardsche ligchaam sloopen.
De ziel, die blijft en hoopt in God
Op zaliger en beter lot.

Wij meenen ook aan hem te moeten toeschrijven het Ironisch *Berispdicht aan den Heere* W. VAN HAREN, beginnende:

Wat viert ge uwe eerzucht dus den lossen toom,
Heer HAREN, om in 't Staatsambt uit te lichten:
Wat tart ge *Rome* en *Grieken* met gedichten:
Waartoe den Batavier, die buiten schroom
Bedwelmd lag te slapen,
Gewekt, gepord te wapen (1)?

BUSSCHOF (BERNARDUS), die achtervolgens Predikant was te *Oijen*, *Zoelen* en *Utrecht*, waar hij in 1639 overleed, heeft nagelaten *Nieuwe Lofzangen en Geestelyke Liedekens*, waarvan in 1695 te *Amsterdam* bij JACOBUS VAN EGMONT, de zesde druk in

(1) Het is in zijn geheel te vinden bij Mr. J. SCHELTEMA, *Geschied- en Letterkundig Mengelwerk*, D. I, St. I, bl. 147—150.

langwerpig formaat 16°. in het licht verscheen (1). Men vindt ook gedichten van hem achter het Dordsche Passieboekje van 1764, die echter mede in het gezegde bundeltje voorkomen.

BUSSINGH (JOANNES WILHELMUS), geboren den 31 October 1761, te *Delftshaven*, waar zijn vader Predikant was bij de Hervormde gemeente, werd insgelijks tot den Predikdienst opgeleid, waartoe hij zich aan de Leydsche Hoogeschool bekwaamde. In 1783 werd hij Predikant te *Vinkeveen*, in 1785 te *Monster*, in 1788 te *Gorinchem*, en eindelijk in 1792 te *Gouda*; in 1824 werd hij Emeritus, en overleed te *Alphen* den 6 Julij 1828 (2). BUSSINGH had zich ook als dichter onderscheiden. Naauwelijks twintig jaren oud, behaalde hij reeds den gouden eerprijs bij het Haagsche Dichtgenootschap, met een dichtstuk de *Lof der Weldadigheid* behelzende In de *Gedenkzuil, opgericht, ter gedachtenis van Neêrlands Heil en Oranjes Zegepraal, in prijsvaarzen*, is zijn dichtstuk, getiteld *Schets van en op het Heil aen Nederland geschonken door Oranjes wederkomst en herstel*, het tweede uit den bundel. Wij schrijven daaruit de volgende regels af:

Waer ben ik? — In wat ijslijkheên
Was dus mijn Vaderland verzonken. —
Mijn GOD! — en Gij gedoogt dit! — Neen; —
Gij voelde Uw heilge wraek ontvonken! —
Niet sneller toont de bliksemschicht
Aen 't starende oog zijn scheemrend licht,

(1) Zie SCHOTEL, *Kerk. Dord.* D. I, bl. 305.
(2) *Konst- en Letterbode*, 1828. N°. 30. *Handelingen van de Maatschappij der Nederl. Letterk.* 1829, bl. 7, 8.

Dan ge uit het duister 't licht deedt rijzen: —
De donder van uwe Almacht sprak:
De moorder stondt een poos: - uw bliksem deedt hem ijzen:-
Hij vloodt, — terwijl uw hand de slaafsche kluisters brak (1).

In 1796 en 1797 kwamen te *Rotterdam Gezangen voor de Gereformeerde kerk in Nederland* van hem in het licht, en in 1817 leverde hij *Feestgezangen voor het koninklijk Huis*, die te *Haarlem* gedrukt zijn.

In de *Mnemosyne* (2) van den Hoogleeraar TYDEMAN komt eene verhandeling van hem voor *Over den invloed der revolutiën op het taalgebruik der volken.*

BUYSSANT DE JONGE (WILLEM) geboren te *Haarlem* in het jaar 1697. overleden aldaar in 1719, was een vriend en nabestaande van PIETER LANGENDIJK. Zijne *Gedichten*, na zijnen dood voor zijne vrienden verzameld, kenmerken zich meer door godvruchtige beginselen dan door poëtische verdiensten.

BUYTS (HELENA), die in het begin der vorige eeuw leefde, was eene vriendin van Mr. PIETER BODDAERT, voor wiens *Stichtelijke Gedichten* zij een gedicht schreef.

BYE (C. DE), een dichter uit de zeventiende eeuw, heeft in het meergemelde *Swart Tooneelgordyn*, een dichtstuk medegedeeld: *Op 't Graf van den Heer* JOHAN DE WITT.

---

(1) *Gedenkzuil*, bl. 33.
(2) XIII Dl. of III Dl. der *Nieuwe Verzameling*.

AANWIJZING

DER

DICHTERS EN DICHTERESSEN,

IN DIT DEEL VERMELD.

